

DIALOGORVM SACRORVM LI- BRI QVATVOR.

Auctore *Sebastiano Castellione*, qui nunc po-
stremo opus recognouit. Argumenta singulis Dia-
logis proposuit & sententias subiicit, ex quibus
pueri discant officium: hoc est,
quid imitandum sit, aut
declinandum.

Handwritten note:
Bibl. Agnello Salvaziano
Mundo 1611

LONDANI
Ex typographi Societatis Stationa-
riorum. 1611.

Sebastianus Castalio Christi-
anis Lectoribus. S.

Os Dialogos, fratres charissimi, cō-
posuimus, vt pueri haberent, vnde
eadem opera, & mores Christianos
& orationem Latinam discerent. Ita-
que eorum ruditati in primo libro
seruiuimus, sermone facillimo, cō-
que minùs eleganti, & tamen Latino vtentes, & pue-
ris quasi præmansum cibum in os ingerentes. In cæ-
teris iam elegantius loqui cœpimus. Quòd autem
Dei nomen I N H O V A Hebræis vsurpauimus, quòd
nullum Dei proprium nomen Latine extat (nisi for-
tè Iupiter, sed id vt pollutū omittamus) id etsi prin-
cipio videbitur fortasse durius, tamen vsu mol-
lesceret: & quod insuetum aures raderet,
idem vsitarum demulce-
bit. Valēte.

DIA-

DIALOGORVM SA- CRORVM SEBASTIANI

Castalionis Liber primus.

ADAMVS. Gen. 3.

ARGVMENTVM.

Serpens Euam, & Eua porro Adamum impellit ad vescendum
fructu vitio. Deus verò ipsos tres ad totidem penas damnat.

Serpens, Eua, Adamus, Iehoua.

Serpens. *Utrum vetuit vos Deus vesci ex omnibus ar-
boribus pomarij? E. Licet nobis vesci fru-
ctibus arborum pomarij: tantum Deus no-
bis interdixit ea arbore, quæ est in medio
pomarij, ne vsceremur fructu eius, neue etiam attinge-
remus, nisi vellemus mori. S. Nequaquam moriemini
propterea: sed scit Deus, si comederitis de eo, tum oculos
vobis apertum iri, atq; ita vos fore tanquam deos, scientes
boni atque mali. E. Ita plane videtur, & fructus ipse est
pulcher sane visu: nescio an sit ita dulcis gustatu, verum
tamen experiar. Vah, quam dulcis est: impertiendum
est etiam marito. Mi vir, si scires quam sapidus sis hic
fructus, iamdudum comedisses. Accipe. A. Quando ita
vis, faciam. Ah! flagitium fecimus. E. Quid est? A.
Nonne vultis, misera, nos esse nudos? E. Video & me pa-
det: sed, quid nobis faciendum est? A. Tacamus.*

A 2.

DIALOG. SACRORVM.

his subligacula ex folijs, quibus tegamus pudenda. E.
Bene mones: & est hic ficus folijs magnis & aptis huius
rei. A. Sed o nos infœlices: videor tibi audire vocem.
E. Itebona est. Miseram me: vereor ne deprehensas nudi
nudos. Abduximus nos in hoc densum nemus. I. Huius, he-
us Adame, ubi es? A. Audita voce tua in pomario, ter-
ritus sum, & quia nudus erā, abscondi me. I. Unde didi-
cisti te esse nudum? Numquā comedisti de arbore de qua
præceperam tibi ne comederes? A. Comedi quidem, sed
præbuit mulier, quam tu adiunxisti mihi. I. Quidnam
fecisti mulier? E. Decepta à serpente comedi. I. Quoni-
am istud fecisti serpens, tu eris detestabilissima omnium
bestiarum, omniūque animalium terrestrium, & in-
cedes in peccatis, & vorabis pulverem quamdiu viues.
Quinetiam conciliabo tantas inimicitias inter te & mu-
lierem, interque semen tuum & eius, ut id centeras tibi
caput, tu autem ei calcem. Te quoque, femina, afficiam
plurimis doloribus, & ærumnis, ut cum dolori parias, &
tota pendeas ex imperio viri. Et tu Adame, quoniam
morem gerens uxori tue comedisti de arbore, cuius esu
interdixeram tibi, habebis terram infœcundam tua cul-
pa, & ex ea quares victum laboriosè dum viuis, cum in-
terim ipsa procreabit tibi carduos & sentes. Tu vesceris
herbis terra nascentibus, & cum sudore vultus tolera-
victum, donec redeas in terram ex qua orinus es: nam
pulis es, & in pulverem redibis.

SENTENTIA.

Ob vnius hominis inobedientiam mors intravit in mundum.
Dilce puer obedientiam.

GENESIS. Gen. 4.

LIBER. I.

ARGVMENTVM.

Deus Cainum damnat ob fratricidium.

Iehoua, Cainus.

CAine, ubi est Abel frater tuus? C. Nescio, nunquid ego sum custos fratris mei? I. Quid fecisti? Ipse sanguis fratris tui edit ad me clamorem de terra. Quā obrem vteris terrā infesta, ut qua aperto ore hauerit sanguinem fratris tui, de tuo manu: ea non praebeat amplius vim suam tibi colenti. Tu errabis vagus per orbem terrarum. C. Mea culpa est maior quā ut possis remitti. En ego hodie exterminatus à te, ex ipso solo terrarum, errabo vagus per orbem terrarum, fugiens tuum conspectum: ita ut qui proximus inuenerit me, interficiat. I. Imò verò quicumq; interfecerit Cainum, subibit pœnam septuli. Quare apponam tibi hanc notam, ne si quis inciderit in te, perimat te.

SENTEN. Iniusti nequeunt ferre iustos. Quæ clām petrantur, palām punientur.

LOTVS. Gen. 18. & 19.

ARGV. Abrahamus excipit Genios hospitio, & Iehoua ei prole promittit, consiliumq; suum de Sodomæ euerfione patefacit: idē facit deinde Lotus, & à Geniis eripitur ex periculo.

Abrahamus, Iehoua, Genij duo, Puer, Sara,

Hagar, Lotus, Vxor Loti,

Sodomitani.

VIdéo tres homines aduersum me. Non dubium est, quin sunt defessi de via, praesertim hoc tanto aestu: quare curram eis obuiam, ut retineam eos apud me. Domine, si vis facere mihi gratissimum, noli aliò potius dinertere quā ad me. Lauabitis pedes paucula aqua adhibita, deinde requiescetis sub arbore. Ego in-

DIALOG. SACRORVM.

tere à curabo vobis parandum panem, ut recreetis animos vestros, deinde pergatis. Hac est vobis idonea causa diuertendi ad me. G. Sic faciemus. A. Iam propero in casam. Sara, sume properè tria sata farina filigineae, ex qua depista facias panes subcinericios. Nam aduenant nobis hospites, quos ego volo accipere laute. Itaque iam curro ad bouile: volo enim mactare vitulum, quo eos tractem opipare. Tu interea cura, ut nihil desit eis, quod opus sit hospitibus. S. Fiet. Propterea Hagar, incende ignem, tepesac aquam ad dependum, dum ego promo farinam. Age, iam dum aqua tepesit para mactram. Subige farinam: expediamus omnia quae insunt herui. A. Macta eum expedite puer. Huius Sara. S. Quid vis mi vir? A. Cura nobis luculentum focum. S. Iam accensus est. A. Impone ahenum. Volo ego hospites meos curari diligentissime atq; humanissime. Estne adhuc detracta pellis isti vitulo puer? P. Imò iam dissectus est. A. Conijciamus hac frusta in ahenum. Subige tripura ligna ut coquantur celerius. Despuuma ius. Hagar, instrue mensam: sed foris in umbraculo, sub arbore. Nihil libentius quam viatoribus benefacio, & certè eos negligere inhumanum est. Hospites, omnia sunt parata: accumbite, & vescimini lato animo: Habetis hic butyrum, habetis & lac. Boni consulite quod adest, quodque Deus largitur in praesentia. Puer, appone eis vitulinam. I. Vbi est Sara uxor tua? A. Adest in tabernaculo. I. Cum uenissam te eadem tempestate anni quae nunc est, habebit Sara uxor tua filium. S. Ha ha ha, ridiculum. Ego iam vieta sum, & indulgeo voluptati, scilicet cum mens quoq; dominus cõsenserit?

vis? I. Cur tandem ridet Sara, negans se posse parere, quia consenuit? est ne aliquid quod Iehoua non possit efficere? Cum renisam te ingam, anno vertente, habebit Sara filium. S. Ego non risi. Imò verò risisti. Sed iam pergamus conficere iter reliquum. A. Ego comitabor vos, nisi molestum est. I. Ego ne ut celem Abrahamum de eo quod sum facturum, ex quo profectura sit gens maxima & potentissima, per quæ omnes gentes orbis terrarum sint consecutura felicitatē? Nam ceriò scio eum p'cepturum esse suis liberis, & porro sua in posterum stirpi, ut uiuant ex meo præscepto, & colant iustitiam atque ius, ut ego prestē Abrahamo quæ promisi ei: profectò non celabo. Abrahamæ: volo tibi indicare qui sim, & quæcam. Ego sum Iehoua. Cum viderem dissipatos esse rumores, de tot tantisque flagitijs Sodomitanorum & Gomorrhæorum, statui deuenire huc, & explorare, utrum sint p' anè profligati, quemadmodum accepi fama & auditione, an non sint. G. Nos quidem antecedamus. A. Sed quid? Perdisne etiam bonas unā cum improbia? Si erunt quinquaginta viri boni in urbe, an etiam pendes? Neque ignosces illi loco, propter illos quinquaginta bonos qui erunt in eo? Absit ut tu sic facias, ut interficias bonas cum malis, sitque eadem conditio proborum & improborum. Absit ut tu, qui moderari totum orbem terrarum, non facias equum. I. Si inuenero in urbe Sodoma quinquaginta viros bonos, ignoscam toti loco propter eos. A. Facio fortasse audacter, qui audeam alloqui te dominum meum, ipse pulvis & cinis: sed tamen si fortè defuerint quinque de quinquaginta bonis, an propter quinque excindes totam urbem?

DIALOG. SACRORVM.

bem? I. Non euertam, si inuenero ibi quadraginta quin-
 que viros bonos. A. Quid si quadraginta? I. Etiā prop-
 ter quadraginta abstinēbo. A. Quaso ne agrē feras Do-
 mine, si pergo querere. Quid si triginta? I. Etiam sic ab-
 stinēbo. A. Possum videri audacior, qui alloquar Domi-
 num meum. Quid si viginti? I. Etiam eorum causa non
 peruertam. A. Interrogabo te hoc postremū, si tibi gra-
 nis non sim: quid si decem? I. Propter decem non euer-
 tam. G. Iam aduēsperscit, & nos appropinquamus vr-
 bi. L. Video huc aduentare duos hospites. Ibo eis obui-
 am, ut eos deducam ad me. Salute viri praestantissimi.
 G. Salue & tu vir humanissime. L. Peto à vobis, ut di-
 uertimini in meam domum, ut ibi lotis pedibus perno-
 ctetis, cras repetiturus vēstrū iter. G. Imò pernoctabi-
 mus in foro. L. At ego non patiar: diuertimini ad me:
 accipiam vos si non lautē, at certē hilarē. G. Fortasse
 erimus tibi graues. L. Incundi potius: ne veremini. Tam
 mihi erit gratum vos accipere hospitio, quā esset acci-
 pi à vobis, si sitio essem. G. Postquā tantoperē vis, no-
 lumus esse pertinaces. L. Ergo sequimini me. Hic est
 mea domus: intrate: quod bonum sit; Vxor, curā cale-
 faciendā aquam adlauādos pedes horum hospitem: &
 simul confice panes coquendos in foco. Vos interea hic
 requiescite, dum paratur cēna. Age iam vxor instrue
 mēsam: fac ut omnia sint nitidissima, ne quid offenderet
 animos horū. Hospites accūbite, utimini lato animo his,
 quae suppeditantur nobis in praesentia, diuina benignitate.
 Sed quid? Quē tumultum audio, vxor? quis est iste cla-
 mor? quae turba excitatur? V. Hic mihi periculum mi vir.
 L. Quid tandem est mali? V. Tota ciuitas, mi vir, absi-
 det

det ades nostras. Iuvenes, senes deniq, uniuersi circūfī-
dēt nos. L. Valde vereor, quò hac euasura sint. Sed audio
clamantes. So. Heus, heus Lote, ubi sint homines isti, qui
venerūt ad te sub noctē? Produc eos nobis, ut eos cogno-
scamus. L. O Flagitiū! Sed ne trepidate hospites: exhibo
adeos, & obserabo post me ianuā. Adsū. Quid clamatis?
So. Volumus videre hospites qui diuersantur apud te. L.
Obsecro vos fratres mei, ne tātū scelus faciatis. Sūt mi-
hi dua filia, adhuc à viris integræ, eas malo dedere vestra
libidini, quàm sinere, ut quid noceatis his hominibus, qui
cōmiserunt se sub præsidium mei tecti. S. Recede paulisper
istuc, ut cōsultemus de ista re. Quid faciemus populares?
accipiemusne puellas ea conditione, ut dimittamus iuue-
nes? A. Nō est opus lōga deliberatione. Iste vnus peregrini-
natur in nostra ciuitate, & nos reget si dijs placet. So. Iā
te Lote, peius multū habimus, quā ipsos: ne tūpates nos vel
le subiici peregrinis. Agite, inuadamus eum. G. Recipe te
cōsestis ad nos Lote. L. O facinus audax! O profligatā
& perditā nationem! Obseremus fores firmissime. S. Ef-
fringamus fores, occidamus istos aduenas, qui cū nusquā
possint habitare, veniunt ad nos. G. Ne trepida hospes,
nunquam irrumperet vobis inuitis. L. O inauditam ne-
quitia! Siccine hic violari hospites & peregrinos, quorū
ius debet esse sanctissimū? G. Sedate ipsum. Iam videbis
vitionē præsentē. S. Quid est, o ciues? sumne ego cæcus an
oborta sunt tenebra acensissimæ? Al. Nescio quid accidit
alijs, sed ego non magis dispicio oculis, quàm calcibus.
Vbi est ianuā? Al. Caue, caue ne incidas in me. Hoi mihi,
fregi frōtē ad parietē. A. At ego nescio terrarū vbi sim,
neq, possum inuenire exitum ex hoc loco, neq, ingressum

DIALOG. SACRORVM.

in alium. G. Lote, si quos habes prater à generos, aut filios, aut filias, deniq, quoscunq, habes in vrbe, educ ex hoc loco. Nā nos quidē iā delebrimus hunc locū. Huc enim ad hoc ipsum missi sumus à lehoua, apud quē increbuit tanta importunitas horū. L. Habeo vobis gratiam, qui habeatis rationē non solū mea salutis, sed etiam meorū. Iam adeo eos Vx. Valde sum sollicita de meo viro, qui est egressus domo: ita cōsceleratus est hic totus populus. Metuo ne quid grauius patiatur, etiā à suis. Nam, hodiē nulla sancta fides est, ne inter fratres quidē. L. Iam redeo. G. Quid egisti? L. Visus sum iocari ei, quorum saluti prouidebā. G. Homines sunt desperati. Pereant, quoniam nō volunt seruari. Sed iam diluculū est, & tempus admonet emigrandū esse hinc. Agadam, adiuuge tibi vxorē tuam, & duas filias, ne aggregeris ad interitum tam perditæ ciuitatis. Quid cunctaris? nunquā potest nimis mature vitari periculū. L. Atqui non videtur emigrandum tam mane. G. Atqui nos non sinemus te perire, quin potiūs manu educemus & te, & tuam coniugē, & filias. Agite, exeamus ex vrbe. Sed caue, si tuam vitam amas, ne respicias post tergum, ne ne vsquā morēris in planitie. Enade in montes, ne pereas. L. Peto à te Domine, ut remittas hoc mihi, postquā tu, pro tua benignitate denincū me tanto beneficio, ut custodias mihi vitā. Certe nō potero euadere in montes, quin me attingat illud malum, quo moriar. Sed est hic propinquum oppidū ad confugiendū, in quo quaso ut liceat mihi euadere, & ita cōsulare vitā mea: est sanē perparuum. G. Etiam in hac re indulgebi tibi, ut non euertam istud oppidum. Confer te illo, neq, enim licet mihi facere quicquam, quin tu cōperneneris.

SEN

SEN. Deus versatur cum pijs, eisque patefacit arcana sua, & eos remuneratur & tuetur. Multum Deus ut innumerabiles impij viuunt, quàm ut vel vnus pius vnà cùm illis pereat. Maior est Dei in vnum plium amor, quàm in omnes impios odium, quem quidem eius amorem debent imitari piij.

ARGVMENTVM.

Abrahamus, iussu Dei, filium suum Isaacum vult immolare. Deinde prohibente Deo, immolat arietem.

Abrahamus, Isaacus, Genius.

Iam tertium diem iter facimus, & videor videre praecul locum destinatum sacrificio. Vos hic operimini vnà cum asino, dum ego & puer imus illic, ut adoremus Deum, postea redituri ad vos. Tu Isaac portabis hac ligna ad comburendam hostiam, ego feram ignem & cultrum. Eamus. Isa. Mi pater. A. Quid vis, mi fili? Isa. Hic quidam est ignis & ligna, sed ubi est agnus iam immolandus? A. Deus providebit ipse sibi agnum in sacrificium, fili, nos interea pergamus. Ecce venimus in locum, quem Deus dicebat mihi. Construamus hic aram. Recte est, disponamus lignum. Nunc filii mi, oportet ut te colligem, matremque, quando ita visum est Deo optimo maximo, cuius voluntati resistere nefas est. Isa. Mi Pater, si ita certum est Deo, fiat. Nam didici ei tibi que parere in rebus omnibus. A. Pater omnipotens, cuius est imperare, obsequor tuis iussis, tibi que matrem hanc hostiam, hoc cultro, meam ipsam dexteram. G. Abrahamae, Abrahamae? A. Quis me vocat? G. Caue ne afferas manum puero, cane ne ladas. Iam enim mihi satis perspecta est tua religio & pietas, qui propter me non pepercis filio, ei que unico. A. Hem, quid hoc rei est? Sed videone arietem in dumo barentem cornibus? Salua res est: vincet Isaacus: hac matrem

DIALOG. SACRORVM.

maestabitur gratior Deo victima.

SENTENTIA.

Nihil tam difficile aut durū est, quin id possit, qui credit. Deus suorum pietatem remuneratur.

EPHRON. *Gene. 23.*

ARGVMENTVM.

Abrahamus mercatur ab Hettzeis fundum ad sepulturam Saræ uxoris suæ.

Abrahamus, Hettai, Ephron.

EGo sum peregrinus & advena inter vos, Hettai, quare tribuite mihi possessionem sepultura inter vestras, ubi sepeliam Saram coniugem meam, qua mortua est, ut scitis. *H.* Attēde nos, Domine. Tu es quidem princeps dominus in nobis: tuū est eligere ē nostris sepulchretis, ubi intumes tuum mortuum. Nemo nostrū prohibebit te suo sepulchro, quo minū sepelias in eo. *A.* Ago vobis gratias, pro vestra tanta humanitate ac liberalitate. Sed si vobis cordi est, ut sepeliam meum defunctum, & auferam ē conspectu meo: cōcedite mihi præterea ut agatis pro me cū Ephrone filio Sigoris, ut attribuat mihi cauernam duplicem, quam habet in extremo sui agri: & attribuat iusto argento, in vestra præsentia in vsum sepulchri. *E.* Ausculta mihi potius, Domine, Ego tibi dono & agrum, & cauernā agri, & quidē in præsentia meorum popularium. Sepeli tuum mortuū. *A.* Imo tu potius ausculta mihi. Ego solvam tibi pecuniam pro agro: eam tu accipe à me. *E.* Domine attende. Hic fundus de quo agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti: si vis sepelire tanti. *A.* Accipio tanti. Et iam appendā tibi præsentem pecuniā. Vos Hettai, estote testes, ut Ephron addicat mihi in possessionem, quadringentis his siclis argenti, agrum suum duplici cauerna, qui ager est ē regioni

gione Mambre, id est, Hebronis, una cum ipsa canerna,
& omnibus arboribus, quae sunt undique in toto spatio
eius, E. Addico. H. Testes erimus.

SENTEN. Iustitia commendat hominem apud eos, qui
non sunt omnino perdit.

REBECCA. Gen. 24.

ARGV. Dispensator Abrahami ducit Rebeckam filiam Ba-
thuelis Mesopotamij in matrimonium Isaac herili filio.

Dispensator Abrahami, Rebecca,

Laban, Bathuel.

HEnus, bene puella, da mihi bibere paululum aquae ex
tua urna. R. Imò verò, perlibet: vir optime, Hem
bibe. Quin etiam adaquabo tuos camelos, quantum sat
erit. D. At ego te, pro isto beneficio, dono hac inaure, at-
que his duabus armillis. Sed age, fac sciam, cuius sis filia,
& an sit in adibus tui patris locus, ubi possimus perno-
tare. R. Equidem sum filia Bathuelis, quem Melca pe-
perit ex Nachore. Straminis autem & pabuli apud nos
affatim est, nec non locus ad pernoctandū. Sed ego curro
in oppidum, ut nunciem hac omnia domi, ita ut habent.
D. Ago tibi gratias Iehoua, quod non destitisti tua bo-
nitate & fide Abrahamum herum meum, cultorem tuum
qui me deduxeris per eam viam, qua venirem domum
cognatorum domini mei. L. Ain' tu? R. Ita est. L. Et do-
no dedit tibi istam inaurem, & armillas? R. Etiam. L. V-
bi reliquisti? R. Ad fontem, & ecce enim tibi apud came-
los. L. Precor tibi Iehouam propitium, homo. D. Et ego
te vicissim, vir humanissime. L. Narravit nobis hac so-
ror mea Rebecca, quinam sis, & unde venias. Quod
cum primum audivi, statim curam parari tibi dixer-

DIALOG. SACRORVM.

sorium, & tuis camelis stabulū, ne foris maneas. Quam-
 obrem sequere me. D. Ago tibi gratias pro tanta comi-
 tate & diligentia. Sequor. L. Eamus hāc. Hic sunt ades
 nostra. Vos curate hos camelos stramine & pabulo. Vos
 afferte aquam lauandis pedibus huius, & comitum. Be-
 ne est, accumbite. D. Dabitis mihi veniam. Non capiam
 cibū quin prius dixerō, cuius causa huc venerim. L. Dic
 ergo. D. Ego sum seruus Abrahami, hominis, quem De-
 us ditauit mirum in modum, oue, capra, bone, argento,
 auro, seruis, ancillis, camelis atque asinis: cui etiā iam
 feni Sara uxor peperit filium, quem ipse constituit here-
 dem ei esse, me quo etiam iureiurando astrinxit, ne loca-
 rem ei nuptam quā esset ex Chananaeis, in quorum terra
 habitaret ipse: sed irem domum paternam, ibique elige-
 rem uxorem gentilem. Cui cum ego dicerem: Quid
 si mulier nollet me sequi? Deus, inquit ille, cui ego per
 omnē uitam parui, secum misit nuncium suum, qui tibi
 secundabit hoc iter: ita sumes filio meo uxorem mihi
 gentilem, ortāque ex domo paterna, hac re exolueru-
 te religione iureiurandi, quo te astringo: si forte non im-
 petraueris ut mulier te sequatur. Ita persuasum est mi-
 hi ut uenirē. Cumque hodie venissem ad fontē, ita cogi-
 tabam mecum: leuoua Deus heri mei Abrahami, si tu
 mihi ades in hoc itinere, da mihi ut me nunc hic stante
 ad fontem, ueniat puella haustura, quā mihi roganti des
 aquā ex urna bibendam, atque etiam aquetur meos ca-
 melos, ut intelligam eam esse quam destinasti hero meo.
 Vix hac mecum tacitu cogitāram, cum subito ecce e-
 gressa Rebecca, ferens urnam in humeris, descendit ad
 fontem atque baurit. Et cum petiuissem potum ex ea,

confe-

confestim deposita urna offert, & dicit etiam sese ad-
 quaturam camelos. Ego quasius ex ea cuius esset filia?
 Respondit, Bathuelis filij Nackoris ex Melcha. Tum
 ego accommodans fronti eius in aurem, & manibus ar-
 millas: & summissè adorans Iehouam Deum heri mei
 Abrahami gratias egi, quòd deduxisset me in rectam vi-
 am ad conciliandam filiam berilis cognati filio berili,
 quam ex his argumentis intellexi eam esse. Nunc ergo si
 certum est vobis facere hoc beneficium domino meo, fa-
 cite ut sciam: sin minus, nihilo secius, ut insistam aliam
 viam. L. Hac res planè ex Deo orta est, neque nos om-
 nino possumus repugnare tibi. B. Ita habet. Proinde habe
 tibi Rebeccam, tuo sicut visum est Iehonæ. D. Gratias
 habeo Deo primum, qui ita voluerit: deinde vobis, qui
 non repugnaueritis. Tu verò Rebecca, & vos non recu-
 sabitis hac quantulacunque dona, quæ attulissu mei
 domini.

SEN. Deus dirigit pios in viâ, eorumq; actiones secundat.

IDVMVS. Gen. 35.

ARGVMENTVM.

Esaui vendit Iacobo fratri prærogatiuam ætatis.

Esaui, Iacobus.

Imperti mibi de rursu isto, nam redeo rure ex animæ
 lassitudine. I. Vende mibi in præsentia prærogati-
 uam tuæ ætatis. E. En ego iam iamque morior: quo mi-
 his istam prærogatiuam? I. Ergo confirma mibi iam
 nunc venditionem iureiurando. E. Confirmo quid vis?
 Inro, addico, nihil facio in istud ætatis prædolio.

SENTENTIA.

Brevissima voluptas hominē priuat perpetuis bonis. Idē vsu ve-
 nit, impijs,

DIALOG. SACRORVM

impijs, qui amore carnalium voluptatum prodigunt bona celestia.

VENATOR. Gen. 27.

ARGV. Iacobus arte materna praeuertit à patre felicitatem Esau, Esau serius veniens, frustra lacrymatur.

Rebecca, Iacobus, Isaacus, Esau.

Pater tuus misit venatum fratrem tuum Esau, mandante, ut afferat ferinam, ex qua confectum pamentum ipse edat; eique bene precetur à Iehoua antequam moriatur. Nunc audi fili mi, quod velim à te fieri. Adipeus, & inde afferto mihi duos hædos optimos, quibus conficiam patri tuo edulium, quali maxime delectatur, quod offeres ei, ut tibi bene precetur, priusquam excedat vita. I. Sed frater villosus est, ego depilis. Quasi forte pater me attrectauerit, putabit se mihi esse ludibrio. Itaque mihi male, non bene precabitur. R. Ista inprecationem ego præstabo nate, tu modo gere mihi morula. Si ita iubes, certum est obsequi. Eo. R. Mihi magis noperè curandum est, ut agam hanc rem callidè & prudenter, ne meus maritus deprehendat fallaciam. Nam ut amat rusticum illum Esau, nunquam eum postponet Iacobo, nisi fraude inductus. Ego verò Iacobum plamo, & studeo eum obrepere in felicitatem, quam conciliabunt patris preces ei, cui bene ominatus fueris. Ia. Redeo mater, affero hædos. R. Factum bene: ageam, perem cupediam patri tuo, cuiusmodi scio suauem esse eius palato. Rectè est, parata sunt omnia. Nunc age, induam te vestimenta pretiosa Esau, quæ habeo penes me. Hic ornatus te condecet. Ia. Quid manus & collum, quibus pilis carent? R. Vestientur pelle hædorum. Bene habet accipe nunc hanc escam, atque hunc panem quem con-

fici

feci. Abi, vide ut agas prudenter. Ia. Dabo operam.
 Pater. Is. Quis tu es fili? Ia. Esans primogenitus tuus.
 Exequutus sum mandatū tuum. Surge, age vescere fe-
 rina, ut mihi bene precēris. Is. Quid sibi vult, quod tam
 citō nātus es, fili? Ia. Iehoua, Deus ille quem colis, obie-
 cit mihi. Is. Accede huc, ut te astrectem fili, sciamq, v-
 trum sis ipse Esans, necne. Quid hoc? vox quidem Iaco-
 bi est, sed manus Esani. Tūne ergo es ipse natus meus E-
 sans? Ia. Planissime. Is. Accede ad me, ut vescar tua fe-
 rina fili, tibiq, benē precer. Suavis esca sanē, funde vinū.
 Ia. En tibi. Is. Nunc agē, amplectere me. Quā suavis
 odor venit ad nares meas! Fragras, fili mi, non aliter
 quā solet ager latus munere Iehoua. Faxit Deus, ut
 terra pinguis, irrigata rore cœlesti, effundat tibi magnā
 copiā segetes & vvas. Tibi seruiant nationes, te colant
 populi, dominus sis fratrum tuorum, & q, revereantur ex
 eadem matre nati. Qui tibi imprecabitur, esto execra-
 bilis & infelix: qui tibi benē vult & optabit, esto fortu-
 natus. Ia. Benē gessi meum negotium, mater. Non agno-
 uit me: & ex astrectatione putauit me esse Esanm. R.
 Benē est: sed Esans iam reuersus parat ferinā quā offe-
 rat patri, Videamus quid agat: nam multum fallet eum
 spes. E. Attolle te, mi patēr, & vescere mea ferina, ut mi-
 hi benē precēris. Is. Nam quis tu es? E. Rogas? Primo-
 genitus tuus Esans. Is. Totus obstupesco, horreoque. Quis
 ergo is est, qui modō attulit mihi ferinam? Nam ex eo
 prorsus comedi ante tuū aduentum, eique fausta omnia
 sum precatus: qua res rata erit. E. Hei mihi, nun-
 quā causa est, quin ego perpetuō perierim? Attamen
 mihi quoque benē precare pater. Is. Frater tuus rem astu

B.

trasta-

DIALOG. SACRORVM.

tractauit, abstulitque faustitatem tuam. E. Nè ille probe respondit suo nomini, qui me iam bis circumuenerit. Primum enim fraudauit me prerogatiua ætatis: deinde nunc interceptit bonā precationem mihi debitam. Sed nihilne tibi reliquū fecisti, quo mihi faustum aliquid præcere? Is. Profec̃to feci eum dominum tuum, statimque fratres ei seruirent, eumque muniri frumento, & vino. Quid vis tibi iam faciam fili? E. Solūmne id habebas. Imparti etiam me aliqua felicitate. Heu! quid agam miser? Is. Habebis quidem domicilium minus bonum & à pinguitudine soli, & à supero rore cæli, & uiuens gladio seruias fratri: ueruntamen erit tempus illud, cum vicissim uincas exentis que ingum eius de collo tuo. E. Non procul aberit luctus à patre meo. Nam certum est mihi, interficere Iacobum fratrem.

SE N. Properanda est, & arripienda occasio: Serò plorat Saulus. Serò venit ad colligendum manna post ortū solē, aut de Sabbati. Serò afferuntur falces post messem, cū iam nihil superest nisi spicilegiū. Serò pullant fores fatuæ virgines. Serò conabantur intrare pigri per portam iam clausam.

IACOBVS PROFFUGVS. Gen. 29.
ARGVMENTVM.

Iacobi profugi congressio cum Rachele sobrina sua.

Iacobus, Pastores, Rachel.

Fratres, unde estis? P. Ex Charra. Ia. Ecquid nostis Labanem filiū Nachoris? P. Maxime. I. Valet ne? P. Valet: atque ecce tibi Rachelem filiā eius, huc uenientem cum pecudibus. Ia. Hem diei multum adhuc est, nec dum tempus est cogendi pecoris: quin adaquatis pecudes, deinde ituri pastum? F. Non possumus, do-

nec conuenerint omnes greges quò anoluamus saxum ab ore putei, atque ita adaquemus. *Ia.* Sed venit Rachel agens pecus: quid cesso anoluere saxum, ut hauriam ei aquam, atque hanc primum ab ea ineam gratiam? O mea Rachel amplectere me. *R.* Abstine tu manū, quis tu es? *I.* Ego sum Iacobus patruelis tui filius Rebecca, non contineo lachrymas pro gaudio. *R.* O felicem aduentū. Sed ego cesso ire in urbem, ut annunciem hac meo patri?

S E N. Gaudent mutuo congressu consanguinei. Sunt autem pij omnes inter sese diuina consanguinitate coniuncti.

LABAN. *Gen.* 31.

ARGUMENTVM.

Laban fugientem Iacobum assequitur, cum eo iurgatur: deinde fit inter eos fœdus.

Laban, Iacobus, Rachel.

Qua ratio impulit te, ut nescio me, abduceres meas filias, tanquam ferro partas? Cur clam & nesciente me aufugisti, neque fecisti me certiolem, ut prosequer te voluptate carminum, tympanorum, cythararum? neque permisisti mihi ut oscularer meos natos & natas. Stulte sane fecisti, & erat mihi in manu nocere vobis. Sed Deus vester patris heri monuit me, ut cauerem ne te offenderem ullare. Verūm esto, Profectus sis sanè pro desiderio, quod capiebas à domo paterna. Deus verò meos cur furatus es? *Ia.* Illud feci adductus metu, veritus ne tu eriperes mihi tuas filias. Quod autē attinet ad tuos deos, si quem penès inueneris eos, per me quidem plectatur capite. Noscita. presentibus necessarijs nostris si quid tui apud me est. *L.* Rectè dicis. Perscrutabor ve-

DIALOG. SACRORVM.

stra tabernacula. I. Non recuso quo minus vestiges omnia. R. Video me esse in magno periculo. Nā Laban pater meus conquirat per omnia tentoria suos deos penates quos ego furatus sum, meo viro nesciente. Quod si factum deprehendetur, concitauero magnas turbas. Commiscenda aliqua fallacia est, & quidem subito, nam meus pater iam aderit hic: Probè, Inueni viam: obruam eos in hoc stercore camelino, deinde sedebo super, facile enim fallam. L. Rimatus sum acerrimè tabernaculum Iacobi, tum Lia, tum duarum ancillarum. Nusquam inueni. Restat tabernaculum Rachelis: in quo si non erunt, mirabor. Hec omnia sunt mihi perscrutanda. Hic quidem non sunt, neque hic. Quid sub hac culcitra? Tantumdem. At in hoc angulo erunt: at non sunt. R. Noli agere, domine, quod non possum assurgere tibi: nam sum in menstruis. L. Perquisivi omnia diligentissimè: sed nusquam compiri meos deos penetrales. Ia. Quodnam concepi tantum scelus, aut quod facinus admisi in te, ut tu me sic persequerere? Scrutatus es omnia mea ut ensilia: ecquid inuenisti de vlla suppellectili tua domus? Promi huc coram necessarijs utriusque nostrum, ut ipsi iudicent de utroque nostrum. Iam viginti annos egi apud te, tuas oves & capra nunquam fuerunt infœcunda: non comedi arietes tua oniarum: nihil ad te retuli ereptum feris: ipse semper prestisti damnum: tu mihi semper imputasti: si quid per furtum amissum est, tam interdum quam nocturno meo periculo amissum est. Denique ea fuerit mea conditio, ut & de die conficerer æstu, & de nocte gelu: & interea somnus abesset ab oculis meis. Iam hic mihi viginti annus agitur, cum sum domi tua. Seruini tibi qua-

tuordecem annos pro tuis duabus filiabus, sex autem pro
 onibus & capris, cum tu interea mutassisti mihi merces
 decies. Quod nisi Deus patris, videlicet Deus Abra-
 hami, & terror Isaaci, affuisset, tu quidem dimisisses me
 vacuum. Sed respexit ille miseras & labores quibus
 sum perfunctus: id quod heri satis ostendit. L. Mea
 sunt haec filiae, mei filij, meum pecus, denique quidquid hic
 vides meum est. Et nunc quo pacto optime consulam me-
 is his filiabus & filiis quos pepererunt? Opinor si ego &
 tu ferimus scimus, quod sit testimonio utrique nostrum.
 Ia. Optime. Ego hic erigam cippum ex hoc saxo: vos
 mei propinqui accumulate lapides, capiamus cibum super
 hoc tumulo. L. Hic hodie tumulus erit medius testis in-
 ter me & te. Ia. Perplacet. Atque ex hac re vocetur Ga-
 laadus. L. Aut etiam Mispa, ut significet Deum aspe-
 cturum quid fiet à me & te, cum discesserimus alter ab
 altero. Quod si tu eris durus meis filiabus, aut si duces
 alias in matrimonium prater eas, tum hac pacta perinde
 sunt, atque si nulla facta sint. Atque huius quidem rei
 testis esto Deus utrique. Vides hunc tumulum, vides
 & hunc cippum, quem extruxi inter me & te: Hic tu-
 mulus, & hic cippus testes sunt, neque me aduersum te,
 neque te aduersum me transiturum eos ad nocendum.
 Deus Abrahami, & Deus Nachoris, utriusque patri
 sunt nostri vindices. I. Ego coniuro per terrorem mei
 patris Isaaci. Atque ut hac sint ratissima, faciam ha-
 die sacrificium in hoc monte, ad cuius epulas vos omneis
 inuito. L. Concedimus.

SENTENTIA.

Deus suos tuetur ab aduersariis.

DIALOG. SACRORVM.

IACOBVS REDVX. Gen. 33.
ARGVMENTVM.

Iacobus ex Mesopotamia rediens, Esauum fratrem donis pacat.
Esau, Iacobus.

O Salue multum mi frater charissime. Ia. Salue tu plurimum germane mihi optatissime. E. Vt te libenter amplector post longum spatiū temporis. Ia. Et mihi profecto iam diu nihil fuit incundius, quam nunc videre te incolumem. Itaque pra gaudio non tenco lachrymas. E. Nec ego possum non flere, ita totus latitia gestio. Sed quid sibi vult iste grex mulierum & puerorum, quos tecum ducis? Ia. Vxores sunt & liberi, quibus me Deus qua sua est liberalitas, ditauit. E. Quid autem sibi vult totus ille grex, quem offendi veniens? I. Volui te eo dono mihi placare. E. Satis multa habeo frater, habe tibi tua. Ia. Ne repudia me quaeso, si te mihi propitium habeo, accipiens à me munusculum. Nam quod vidi faciem tuam, videor mihi vidisse numen quoddam: nec mirū, quia mihi tam facilis fueris. Itaq; quaeso vt accipias à me munusculum, quod ad te adductum est, postquam Deus pro sua benignitate tam multis bonis me accumulauit, vt nullare caream. E. Quando vrge tantopere, accipio, et si nihil opus erat: age camus, ego ibo vnā tecum. Ia. Scis pueros esse teneros, ouesque & capras & boues pragnantes: quod si fatigentur vel vnū diē, actum est de ouibus & capris omnibus: interibunt. Sed amabo, à pra, ego pergā clementer & placide prout postulant ea qua pra me duco, ipsique pueri donec veniam ad te in Seir. E. Saltem relinquam tibi aliquot ex meis comitibus. Ia. Quid opus? Gere obsecro mihi morem.

SEN.

SENTENTIA.

Potentiorum ira comitate & submissione est lenienda.

IOSEPHVS VENDITVS. Gen. 37.

ARGVMENTVM.

Iosephū ob inuidiam vendunt fratres mercatoribus Ismaelitis.

Simcon, Levi, Ruben, Iosephus, Indas,
mercatores.

ECce vobis somniator ille. Agite, occidamus eum, deiciamusq; corpus eius in aliquam specum. L. Sed quid renunciabimus patri de eo? S. Denotatum esse ab aliqua fera. Videbimus quorsum euadant eius somnia. R. Impium sit, maculare manus sanguine pueri, idque fratris. Deducimini ab ista mente. Nihil potestis grauius consulere in nos, aut patrem nostrum. Si. Vnde tibi incessit ista noua religio? Vis ergo sinamus eū viuere, qui suis insomnijs portendit nos omnes, ipsosque adeo parentes, fere sibi supplices? An non dignus est, qui eat somniatum apud inferos? R. Frater, si ita futurum est, qui caueas: Sin minus quid times? Vsque adeone indignum tibi videtur, si puer imperitus somnauit? Quid potest esse culpa ip̃ somnijs. Postremo si adeo obfirmastis animum, neque potestis auocari ab isto cōsilio, est hic puteus sine aqua: saltem abstinete manus, demittite in puteum, culpa erit aliquāto minor. S. Ruben, tu videris. Nobis certum est, perdere puerum. Io. Plurima salute vos impertio fratres amātissimi. Si. At nos te malo maximo impertimus, qui somnias te coli à fratribus, quos nunc salutas tam blandē. Agite, discindamus vestē hanc versicolore, qua pater eum ornauit, delicatulum puellum: Io. Hei mihi, quid cogitatis mihi facere? L. Necabimus.

DIALOG. SACRORVM.

Io. Ab! ne facite. S. Stat sententia. I. O fratres charissimi mi, per Deum optimum maximū, per communem nostrā parentem qui conficietur maxore, obsecro, obtestor, quid feci? Quid est meum scelus? Qua mala mens vos agit? S. Frustra rogas. I. Fratrem vestrum? S. Certum est. I. Ab! vester sum, vester sum frater. S. Surdo canis: dimitte. R. At ego subduco me hinc, non sustineo adesse in tam tristi spectaculo. Io. Heu me miserum, quod traditor? Nimirum ad manes. O Pater, pater, quam tristem nunciū accipies de filio? In quanto luctu irabes vitam? Iuda, obsecro tuam fidem, miserere mei, miserere parentum. L. Sedeamus hic meridiaturi. In. Video mercatores quosdā venientes: vultis auscultare mihi? Quid profuerit nobis cruenta cades fratris nostri? Vendamus enī potius Ismaelitīs, quos videtis venientes. Ne afferamus hostiles manus fratri: abstinemus à sanguine. Nā cerū frater noster est, procreatus eodem semine. Agite, finite vos exorari. L. Rē ait. S. Sed ne fortē. In. Frater, mi metue, amittes eum venditione, non minus quā necesse. Le. Ita est: accedit etiam quaestus ex venditione: quem quaestū amittemus, sicū necauerimus. Si. Sino, fiat. In. Heu mercatores, vultisne emere puerū quendam elegantem? M. Fortasse, fac videamus. In. Extrahite eum ē puteo: empiuri sunt. Io. Nunc quidem mihi pereundum est, video, extrahor ad cadem. In. Ne trepida, non necaberis, sed vendēris. En vobis puerum lepidā formā. M. Hereli bellum, & ingennum. Quanti eum iudicatis? In. Trīginta argenteis. M. Accipimus. Accipite pecuniam.

SENTENTIA.

Inuidia homines impellit ad quoduis facinus. E. Deus suos non equidē

equidē deferit. sed ut exploret, in extremos angores venire patitur.

IOSEPHVS CAPTIVS. Gen. 40.

ARG. Iosephus captiuus interpretatur somnia prægustatoris & pistoris Pharaonis.

Iosephus, Prægustator Pharaonis, Pistor.

Quid accidit, ut hodie vultu sitis adeò mæsto? Pr. Somniamimus uterque, & caremus coniectore. Io. At habet Deus coniectores. Agite, narrate mihi. Pr. Videbar mihi in somnis videre ob oculos vitem, ex qua tres palmites orirentur, quæ deinde quasi germinaret, produxit florē, unde uua plena racemis maturecebant. Erat autem mihi in manu poculum Pharaonis, itaq; cepi uuas easque in id expressi, deinde tradidi ei in manū. Io. Hac est interpretatio: Tres palmites, tres dies sunt. Hinc ad tridnū Pharaō iubebit te produci ē carcere restituetque in locum muneris pristinum, stabisque ei ad cyathos, ut antē. Quamobrem ubi adeptus fueris hoc tantum bonum, facito quāso ut memineris mei, præstesq; mihi hoc beneficium, ut facias mentionē mei apud Pharaonem, meq; extrahas ex hac domo. Nā surreptus sum clam ex terra Hebraorū, neq; hic quidquā feci quāobrē cōpingerer in carcerem. Pi. Rectē sanē interpretatus es. Sed audi meum quoq; somnium. Tria alba canistra erant super capite meo, in quorum summo inerant Pharaonis omnis generis cibi pistori, quos inde anes comdebant. Io. Accipe cōiecturā. Tria canistra, tres dies sūt. Ab hinc tres dies iussu Pharaonis securi feriēris, atque in crucem tollēris, ubi alites vorabunt tuum cadaver.

Deus pijs arcana reteggit, idemque viam ad eorum salutē sepe longē antē pręparat.

IOSE-

DIALOG. SACRORVM.

IOSEPHVS CONIECTOR. Gen. 41.

ARG. Iosephus interpretatur Pharaoni duo somnia, ob eaque causam Pharao præficit eum toti Aegypto.

Pharaon, Iosephus.

Somniaui quiddam quod nemo mihi potest interpretari statione explicare. Te autem audio esse cōiectorem somniorum, idcōque te accersui. Io. Equidem is sum, per quem Deus interpretetur somnium tuum Pharaon. Itaque narra. P. Videbar mihi astitare ripæ fluminis, atque ex eo exierunt septem vacca benè habita, pulchra & visa, quæ pascebantur in carecto. Ecce autem deinde septem alia graciles, & deformes supra modum, & tenui corpore quales nunquam vidi in Aegypto, quæ denorauerunt priores: quas cum demississent in sua viscera, tamen id non apparebat: adeo semper macie deformes erant, ut prius. Ego somno solutus sum. Deinde rursus oppressus somno, videbar videre septem spicas crescentes in uno calamo, opimas & formosas: secundum quas succrescebant totidem alia graciles & tenues & exesa vredine, quæ denorauerunt septem illas generosas. Hac ego indicavi coniectoris sed nemo est qui possit mihi explicare. Io. Somnium tuum unum est Pharaon. Deus præmonet te eorum quæ factururus est: septem vacca generosa, sunt septem anni: septem spica idem, idem volunt: unum idemque somnium est. Septem verò vacca & spica tenues septem alij sunt anni, quibus fames vigeat. Hoc idipsum est quod duxi: Deus quod factururus est, tibi indicat. Sic habeto: Septem annos proximos futuros esse fertilissimos frugum terra præsertim in Aegypto, quos sequentur alteri, ita infestipenuria omnis cibi, ut lata illa ubertas priorum sit omnino consumenda fame. Tanta in-

quam

quam laborabitur penuria, ut tanta rerum abundantia
 ne vestigiū quidem ullum supersit. Nam quòd his som-
 niasti, id ideo factū est, ut intelligas omnino decretum es-
 se Deo ita facere, idque breui. Quare dispice, Pharao,
 virum aliquem scientē & peritum, quem praeficias A-
 gypto. Prater ea curatores & ediles annonae qui legant
 quintas in Aegypto, cogantque quàm maximum nu-
 merum frumenti, his proximis septem annis uberibus,
 quod condant nomini tuo in urbes. Ita fiet, ut proximo
 septennio duplas consequaris annonas, quibus Aegy-
 ptus defendatur a fame & perniciē, altero septennio. Ph.
 O salutare consiliū, & dignum homine sapientissimo?
 An quisquam hodie est, qui aquē spirat numen, atque
 hic? Ergo cū Deus indicet tibi Iosephe tantas res, non
 est dubium quin tu sis prudentissimus & sapientissimus
 omnium. Itaque iam nunc volo ut sis gubernator domus
 meae, utq; omnis meus populus pareat imperio tuo. Ma-
 ior ero te solio tantum. En trado tibi curam & guber-
 nationem totius Aegypti, atque ad confirmationē huius
 rei, hunc annulum detractum meis digitis, induo tuis:
 teque dono hac veste byssina, & hoc torque aureo: in-
 beoq; te vehi curru primo secundum mentem: & volo pro-
 clamari ante te, Congenulate. Ne vinam Pharao, nisi
 tu vnus eris in toto Aegypto, cuius iniussu non audebit
 quisquam vel mutire. Deinceps iam non vocaberis Io-
 sephus, sed Saphnathopaneas, ut nomine ipso pollicearis
 interpretationem obcurorum. Atque ego tibi despon-
 do Asnatam filiam Potiphra pontificis Heliopolis.
 I. At ego tibi rex pro tantis beneficijs, habeo gratiam,
 quantam maximam possum, dabóque operam, Deo volē-
 te, ut

DIALOG. SACRORVM.

te, ut nec te mandati, nec me recepti muneris pœniteat.

SEN. Deus pios, post dolores & infamiâ, mira arte euehit a voluptates & honores. Quod si nō omnibus pijs accidet in hac vita, at in futura accidet: nam prima pars vitæ Iosephi, quæ calamitosa fuit, umbra est huius vitæ piorū, altera vero futura. Atque idē dico de Iacobo, & Dauide. Ad gaudia venit per dolores, ad honores per infamiam, ad dulcedinem per amaritudinem, ad altitudinem per humilitatem, per mortem ad vitam.

IOSEPHVS AGNITVS. *Gene. cap. 44. & 45.*

ARG. Filij Israelis reuocati de via iussu Iosephi, furti summatē accusantur, tandem Iosephus se eis aperit.

Præfectus domui Iosephi. Filij Israël, Ruben, Iudas, Iosephus.

Restate viri. Hæc vos appello, sistite gressum. Hoc cine est humanum factum, aut dignum hospitibus, pensare bonum malo? An nesciebatis eam esse, quā heri est solitus potare? At etiam sperabatis eum ignoraturū, qui est diuinus? Male omnino à vobis factum. Fi. Quid tibi vis, homo, cum tua ista iracundia? Aut quid nos accusas? P. Ita vos Deus amet, ut nescitis. F. Nam quī sciamus? P. Suffragati estis pateram heri mei. Scitis nunc? At etiam ut fingunt vultū! Fi. Pace tua dixerimus vir optime: absit procul à nobis istud facinus. Tute scis ut reportauerimus ad te, usq; è finibus Chananiarum, argentum repertum in ore saccorum nostrorum: tantum abest ut sustulerimus è domo domini tui aurum, aut argentum. Ita tecum agemus: Si quē penes deprehensa fuerit patera, ipse moriatur, nos omnes perpetua seruituti addicamur. Pr. Imò agemus mitius. Qui fuerit conuictus furti, mihi seruus esto: ceteri liberi discedunto. F. Placet, deponamus sarcinas ocius. Hem, seruire ut libet. P. Placet conquirere à maximi sarcina ad minimi.

Hic

Hic quidem non est, neq; hic, sed profectò inuenietur. Vbi ubi est, diu celari non potest. Euge manifestum furtum. Hic est in sacco minimi natu. An etiam nunc potestis negare? Deprehendi ne ego furem manifestarium? F. Apertares est, perimus funditus. Heu rem miseram & luctuosam. A. Vlli unquam mortales fuerunt aequè infortunati, atque nos sumus? Iu. Equidè nequeo satis mirari. Atat, data nobis sunt verba: redeamus propere omnes ad Saphnathopaneam, si vlla superest spes salutis. Ah pater, quam metuo malè, ne tibi accidat, quod metuebas tā opere. Io. Quod facinus fecistis hospites? An ignoratis me vnum eorum esse qui diuinent? Iu. Quid dicemus domine? Quid loquemur? Quā causam afferemus? Deus patefecit peccatum nostrum, ecce nos tibi seruos, vnā cū es apud quē inuenta est patera. Io. Bona verba. Imo ipse vnus mihi seruiet, vos redite salui ad patrem vestrū. Iu. Quaeso vt liceat mihi pauca loqui apud te, cum bona venia: nā tu quidē es alter Pharaō. Cū primū huc venimus, vt tate scis, frumentandi gratiā, rogasti nūnam esset nobis pater aut frater? Nos respondimus, patrē esse nobis senem, fratremq; natū iam annosopatre, cuius itē germanus alter excessisset vita, illum tum solum restare domi cum matre, patriq; esse charissimum, & tu iussisti fratrem illū adduci ad te, quod diceres velle te videre. Nos respondimus, patrem non posse carere eo, quin moreretur praemore. Tum tu interdixisti nobis aditum ad te, nisi minimus natu frater compareret nobiscū. Nos retulimus omnem rem patri. Cumq; luberet nos redire huc, eadē de causā, negauimus venturos sine fratre. Pater dicere, ex duobus filiis, quos susceperat ex vxore, alterum à feris deuoratum

DIALOG. SACRORVM.

deuoratum esse, nec postea visum sibi, alterum superesse
 qui si abduceretur a se, & aliquid humanitatis accideret
 ei, nos fore in causa ut senex miserè interiret. Nunc
 reuertar ad eum, neque reducam puerum, quem vnica
 amat, simulatq; viderit me, morietur: atque ita fuerit
 mihi auctores miserrima mortis patris nostri, eiusq; senis.
 Atqui ego vas factus pueri sistendi. Quare obsecro te
 ego potius seruiam seruitutem apud te pro puero: ipse
 redeat domum, cum fratribus. Neque enim sustineo
 dire ad patrem sine puero, ne videam mala quibus affli-
 ctabitur. Io. Enimvero iam non contineo me, nec pos-
 sum amplius dissimulare. Vos exite omnes foras. O fra-
 tres mei, ego sum Iosephus. Obsecro estne superstes pa-
 ter? Quid obstupuistis? Amplectimini me. Ob! non con-
 tineo lachrymas. Ego sum Iosephus Germani vester,
 quem vendidistis mercatoribus euntibus in Aegyptum.
 Proinde ne angimini, nene dolete, quod me vendideritis.
 Nam hoc totum profectum est à providentia Dei, qui
 voluit, ut huc anteuenerem. Etenim duo anni fame in-
 sti elapsi sunt: superest adhuc quinquennium, quo neque
 sementis fiet, neque messis. Quamobrem Deus prae-
 misit me in hac loca, quò sciebat vos esse venturos, ut esset
 qui seruaret vos paternamque domum: itaque non vos,
 sed Deus misit me, qui effecit ut essem Pharaoni pater,
 totius familiae dominus, vniuersis Aegyptijs princeps.
 Quocirca proficiscimini cōtinuò ad patrem, & narrate
 ei, me esse & vinum, & magnum, atque gratiosum.
 Proinde ne cunctetur commigrare ad me una cum tota
 domo & pecoribus. Supellectilem ne moretur: plurimam
 enim hic esse. Nam alam vos in terra quadam feraci,

non procul hinc: ecce vos videtis oculis vestris, videt
 charissimus frater Benjamin, ut colloquar vobiscū meo
 ipsius ore: licet agnoscatis, ut omnia renuncietis patri.
 O mi Benjamin, teneōne ego te? Ut libenter amplector
 charissimum mihi capitulum. Agite, amplectar vos om-
 nes. Saluete fratres, redditis mihi post longum tempus. F.
 Salue & tu frater mitissime.

SEN. Deus est mirificus, etiam peccata suorum conuertit
 ad ipsorum salutem.

MOSES EXPOSITVS. Exod. 2.

ARGV. Moles infans à matre expositus, reperitur à filia
 Pharaonis & matri ignoranter traditur alendus.

Iacobeda mater Moſis, Maria soror, Thermuthis filia
 Pharaonis, Ancilla.

Hucusq̃ enasimus clanculum, & iam peruenimus
 ad flumen. Nunc exponendus est hic infans puer,
 ne Pharaō resciscat eum esse seruatum à nobis, cōtra su-
 um mandatum atque voluntatem. Nam quod seruati-
 mus eum iam tres menses, fecimus cum magno periculo.
 Sed melius erat venire in discrimen etiam de vita, quā
 finire necari tam formosum puerum. O crudelem re-
 gem, qui iusserit interfici omnes partui mares! Quā
 multi sunt perempti iussu eius, in ipso ingressu vita: Qua
 est unquam audita tanta inhumanitas? Infantes ingula-
 ri in ipso limine & ingressu vita? O mi filiolo, ego mater
 misera, cogor exponere te hic in papyro? Te, quem tuli
 vitro, quem peperī, quem per tres menses occultavi, &
 occultarem adhuc si possem. O rem acerbam, mēne, se-
 parari à te, sine vlla spe tui unquam videndi? Quid
 me futurum est? Quid te autem fili, quem hic defero?
 Verū cum non possumus quod volumus, velimus quod
 pos-

DIALOG. SACRORVM

possumus. Quod meum fuit, feci ut te occultum haberi
Nunc cōmendo te clementia & providentia divina. Va
le mea delitia, vale mi filiolo. *M.* Mater, ego hic mani
bo in occulto, si tu permittes, ut videam quid futurum
sit. *I.* permitto, & domū redeo. *T.* Hic est flumen, quō ve
nimus ad lauandū. Vos pedissequa hīc inambulabitis se
cundū flumen. Ego cum ancilla concedam in hunc re
cessum amicum, & occultum. Sed quid video in papy
ro, ancilla? *V.* is quid sit, videtur mihi esse cista. *A.* Et re
lē videtur, hera. Et quidē ēst oblita bitamine & pice. *T.*
A. dfer eam huc. *A.* periamus. *A.* h miselle, puer est vagi
eus, miseret me eius. *E.* x pueris Hebraorum est. *M.* Vo
nio in summā spem conservandi pueri. *A.* ccedam. *S.* ala
domina. *T.* u. Quid tu ais? *M.* Visne ut accersam tibi
nutricē ex Hebrais, qua nutriet tibi puerum? *T.* Ben
dicis, accerse. *M.* iam hīc aderit. *T.* Bonis auspicijs, bu
descendi. *H.* abeo puerum, quem curabo educandū pro
meo. Nihil potuit accidere mihi optatius. Neq̄ verō
offendere meū patrem, in re tam pia, & humana. At
scelus est, ingulare parvos recentes. At quā elegau
est, quā bene natus! Nōne flagitium est necare tales
pueros? *M.* Hīc tibi adduco nutricem, domina. *T.* Ma
lier, tu educabis mihi & enutries hūc puerum? *E.* go
tibi solnam mercedem. *M.* Faciam.

SEN. Quos Deus servare vult, eos quidem in summa pe
ricula venire patitur, at non perire.

DVMVS. Exod. 3.

ARGVMENTVM.

Iehoua de dūmo ardente alloquitur Moſen, cumque mittit
Egyptum, ad liberandos Israelitas ex ſeruitute.

Mofes, Iehoua.

Dom

DEum immortalē, quid monstri video? Dumū ita
ardentem, ut tamen non cōsumatur? Libet videre
quid hoc sit rei. *le. Moses, Moses. M. Quis est? le. Lo-*
cus hic sacer est, noli accedere huc. Detrahe tibi calceos
de pedibus. Ego sum Deus patrū tuorum. Deus Abra-
hami, Deus Isaaci, Deus Iacobi. Vidi angustias populi
mei, qui est in Aegypto gemitumq̃, audini, quē exprimit
violentia exactorū operis. Novi labores meorū. Itaque
descendi ut eripiam eos ē manibus Aegyptiorū, abdu-
camq̃, ex illa terra, in terrā bonā & amplā abundantem
lacte & melle: quam incolant Chanaanai, Hethi, Amor-
rai, Pherezai, Henai, & Iebusai. Et nunc volo mittere
te ad Pharaonē, qui educas populū meū pasteras Israelis
ex Aegypto. M. Nā quis ego sum, ut adeam Pharaonē &
ducāq̃, Israelitas ex Aegypto? I. Adexō ego tibi, atque
hoc signo intelliges te esse à me missū. Cūm eduxeris eos
ex Aegypto, coletis Deū in hoc monte. M. Agē, sanē adi-
utro Israelitas, dixerō me missū à Deo patrū ipsorum.
Quod est, inquiet, nomē eius? Hic quid respōdeā? I. Sū
qui sum. Dices Israelitis, ero, missus me ad vos: dices in-
quā, missū te à Iehonā Deo patrum ipsorū, Abrahami,
Isa & Ia, atq̃, hoc esse nomen meū immortale, quo nomi-
ne volo notus esse in sempiternum. I. modo cōvocatisq̃, se-
nioribus Israelitis dicito, te à me esse missū, qui tibi ap-
paruerim: quicq̃, statuerim eos respicere, liberareq̃, cala-
mitate, qua opprimuntur per Aegyptios, atq̃, auerere in
regionē longē omniū feracissimā. Vbi te audierint (au-
diunt enim) adibis tu vnā cū senioribus regē Aegypti,
quē admonebitis nomine Dei Hebræorū, ut sinat vos pro-
cedere iter triidui per deserta, vestroq̃, Deo sacrificare:

DIALOG. SACRORVM.

Nec verò intraret non permissurū, nisi vi coactus. Quo-
 re afflictabo Ægyptum miris modis, ut tandem am-
 tat odi liberi. Quin etiā ne abeat is vos vacui, ponam
 populum in gratiam cum Ægyptiis, perficiamque
 mulieres egressura exorent vicinas & hospites va-
 rea & argentea, & vestem: qua deinde imposita vestra
 liberis exportabitur, atque ita compilabitur Ægyptum.
 M. At enim non habebant fidē dictis meis, negabunt
 quod visum mihi habonam. I. Quid istud est, quod teneris
 manu? M. Virga est. I. Abyce huius: quid nunc, quod
 est? M. Peris, saponis est. I. Ne fuge, sed prebende manu
 caudam diu. Vides rursum virgam factam, ut credam
 tibi visum esse habonam. Age rursum immitte manum in
 finem tuū. Educ. Educ. tunc albam lepra, quam est nunc
 nunc refer tui finem, educ. vides sanam esse iterum, ut
 est ceterum corpus. Quid si primo signo non adducitur,
 ut fidem habeant tibi: at altero. Sin ne distobis quidem
 prodigii per sua fides fueris sumes de aqua fluminis, qui
 ubi fueris in terram, fiet sanguis. M. Quaeso te Domi-
 ne: neq; antea eram disertus, neque nunc sum post tuum
 colloquium. In nam labore in dubiantia eris, & cardita
 lingua. I. Quis dedit os homini? Aut quis facit mutum
 aut surdum? Quis videntem, aut cecum? An non
 ego is sum? Immo. Ego moderabor tua lingua, tibi quod
 suggeram quid sis dicentis. M. Obsecro, mitte idoneum
 aliquem. I. Enimvero adiosus es. Est tibi frater Abam
 Leuita: is bene disertus est, scio. Quin procedet tibi ob-
 uia, teq; viso terabitur animo. Et tu praibis verbis, qui
 vales. Ego verò moderabor tuo ori, & eius: praeinstru-
 boq; quid sis vobis faciendum. Ipse alloquetur populum

pro te, et ita tibi pro ore, tu illi pro deo. Feres etiam manu istam virgam, qua edes portenta. Abi sane.

SEN. Deus voce balborum dejicit hostes suos. Debet eloquentia servire pietati.

VITVLPS. Exod. 32.

ARGUMENTVM.

Moses pacat Iehouam iratum Israëlitis ob aureum vitulum. Ipse poenas illis irrogat.

Iehoua, Moses, Iosua, Aharon, Leuita.

ABi, descende. Iam enim deprauati sunt populares tui, quos eduxisti ex Aegypto. Deflexerant citò de via quam docueram, duxeruntq; sibi ex auro vitulum quem adorant, cui sacrificant: dicuntq; Deum esse, à quo sint educti ex Aegypto. Video sanè populū esse intractabilem & refractariū. Quamobrē sineme ut irascar, cōficiamq; eos, deducamq; ex te gentem magnam. M. Cur exardeat ira in tuos, quos eduxisti ex Aegypto, magna vi, manuq; valida? An ut iactent Aegyptū, eductos à te malitiose, ut deles eos in montibus ad interneccionem, prorsusq; tolleres è medio? Quin omitte istam tuam iracundiam, atq; ita ut docet, remitte hanc noxam populo. Memineris Abrahami, Isaaci, & Israelis cultorum tuorum, quorum posteritas a te iurasti te multiplicaturū ad numerum stellarum, daturumq; ei terram illam, quam possideant in æternum. Ie. Ius oras: bene remitto. M. Faci ut te dignū est. Ego verò descendo de monte, cum his duabus tabulis. Ios. Quem clamorē audio? Pugnatur in castris. M. Non est iste clamor urgentium vi, aut terga vertentium: sonum audio cantantium. Sed accedamus. Hei mihi, quod flagitiū video? Totus totus iracūdiā ardet: valeant tabulæ. Ah frater frater, quid tibi fecit hic

DIALOG. SACRORVM.

populus, ut eum obligares tanto scelere? *A.* Ne irasce domine. Tute nosti hunc populum, quàm sit peruersus. Cum flagitarent à me, ut facerem sibi deos, qui praeirent eis (sepe enim nescire quid accidisset isti *Mosi*, à quo essent educti ex *Aegypto*) iussi, ut quod quisq; haberet ornamentum aurei, detraberet sibi, & afferret ad me, quod tiam fecerunt, id ego misi in ignem, unde effectus est vitulus. Itaq; vides eos nudatos ornamentis: id quod id feci, ut eos notarem ignominia apud hostes. *M.* Vides. Nunc si quis à *Iehona* stat, huc ad me. Bene habet, cum nerunt omnes *Leuitae*. Agite nunc viri sortes, accommodate suum quisq; enseni lateri, ite per tota castra: perimite quisque fratrem, amicum, proximum, nemini parcat, nam ita iubet *Iehona*, Deus *Israelitarum* *L.* Ita fiet.

SEN. Populus, si absint boni magistri, facillimè labitur gravissimos errores. Deus piorum precibus pacari se finit.

CONQUERENTES. Nam. 11.

ARG. Populus voluptates *Aegyptias* desiderat, fastidium ecclestem cibum. Et *Iehona* conquerenti *Mosi* pollicetur, illis suppeditarum carnem, sed ad penam.

Populus, Mosi, Iehona.

Vtinam nunquàm emigrassemus ex *Aegypto*. Quis enim agimus in hac vasta solitudine? Quis dabit hic nobis carnem, qua vescamur? Nam cum venis in mare piscium, quibus immunes vesebamur in *Aegypto* tum autem cucumerum, peponum, porrorum, ceparum, & aliorum, consensescimus: nihil ante oculos habentes praeter nescio quod *Manna*. *M.* Hei mihi quas querimonias edis? O *Iehona*, cur mihi ita aduersus, ita a mea voluntate alienus es, ut mihi imposueris onus totius huius populi?

Nam

Nunquid ego populum hunc concepi? Nunquid peperit? Ut mihi iubeas eum ferre in sinu meo, quo modo fert nutritrix alumnus, in terram quam intraſti maioribus eius. Vade mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum, ſecum flagitat? Non poſſum ego ſolus eum ſuſtinere: eſt enim granior quàm pro me. Quòd ſi iſto modo agis mecum, interfice me potius, ſi quid apud te auctoritatis habeo, quàm ut videam perniciem meam. I. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſraelitis quos ſcis eſſe ſenatores, & primarios populi: eoſque adducito ad oraculare tabernaculum, ibi adfuturos tecum. Ego deſcendam, & ibi colloquar tecum, demamq; de ſpiritu quo pradiſtus es, quo eis aſſabo, ut ipſe tecum ferant partem oneris populi, ne tu ſolus ſuſtineas. Populo autem ſic dicito: Luſtremini in craſtinum, & veſcemini carne. Fletus enim veſter pervenit ad aures Iehoua, dum flagitatis carnem, & deſideratis Aegyptum. Dabit vobis Iehoua carnem quam comedatis: & comedatis non vno die, nò duobus, non quinque, non decem, nò viginti, ſed ad menſtruanam diem, dum vobis exeat per nares, & faciat nauſeam: quoniam contempto Iehoua, qui verſatur inter vos, plorantes apud eum, conquerimini vos exiſſe ex Aegypto. M. Sexcenta ſunt millia peditum huius populi, qui adeſt tecum, & tu dicis te daturum eis carnes, quibus veſcantur per menſem. Nunquid eis maſtabuntur oves & capra, & bones, quæ ſatis ſint? Nunquid vniverſi piſces maris cogerentur, qui eis ſuppetant? I. Nunquid debilitata eſt Iehoua manus? Iam videbis, enutrantur ne qua promiſerim, necne.

SEN. Cupiditas rerum carnalium parit ſaſtidium ſpiritualium. Et Deus carnalia petentibus interdum largitur, ſed illa brevis vo-

DIALOG. SACRORVM.

lupus parit longos dolores. Cum maximè explebuntur carnes
les voluptatibus, aderit pœna.

C A L E B Y S. Num. 13.

ARG. Populus deterrèntibus exploratoribus, desperat de ex-
pugnanda promissa terra. Quà re iratus Iehona iurat non perui-
turos, exceptis duobus qui cōsiderent, videlicet Iosua & Caleb.

Exploratores, Calebui, Populm, Iosua,

Moses, Iehona.

Venimus in eam terrā Moses, & Abaron, & Isra-
lita, ad cuius explorationē missi sumus à vobis: &
quidem abundat lacte & melle: atque ecce vobis fructus
illius terra. Videtis quanta sit hac vna, qua in pallo po-
tatur à duobus. Videtis & hac mala granata, & ficus.
Sed incolas habet fortes, & vrbes maximas, easq; mu-
tissimas. Enaci quoq; pregnatos illic vidimus. Amalech-
ta ad austrum incolunt. Hettai, Iebusai, & Amorrei
montanis. Cananai autem accolunt mari & Iordani.
Ne dubitemus eò proficisci, & innadere illos fines. Nam
sumus futuri victores. E. Minimè verò: est enim populus
ille fortior quā nos, terra infesta, suorum habitatorum
cōsumptrix, in qua non nisi immani statura homines vi-
dimus. Quid quòd vidimus Enacinos de genere gigan-
tum, cum quibus cōparati videbamur nobis esse locustæ.
P. Utinā aut in Aegypto mortui essemus, aut in hac se-
itudine moriamur. Cur enim adduxit nos Iehona in hanc
terrā, ferro trucidandos, mulieribus nostris & paruulis
præda futuris? Nōne satius nobis est repetere Aegyp-
tū? Creemus nobis imperatorē, quo duce reuertamur.
Caute Israelita, ne quid faciatis, cuius vos post hac po-
niteat. Terra, quā explorantes lustrauimus, terra
bona imprimis: si nobis fauerit Iehona, intromittet nos
in eam, eamq; nobis dabit terrā scatentē lacte & melle.

Ceterum

Ceterum ne rebellate contra Iehouam, & ne illius terra incolae timeat, quos nos praesidijs destitutos, adiunxerat Iehoua conficimus. Deponite metum. P. Lapidebuntur, lapidentur. Ie. Quousq; tandem irritabis me iste populus? Moses, quousque mihi fidem non habebit tot miraculis per me editis apud eum? Quia enim peste illata excindo dacturum ex te gentem maiorem potentiorēq; quam ista est. M. Ergo cum audient Aegyptij (quibus de medio via tua eripueris hunc populum) cumq; audient incolae istius terra, te Iehoua, qui in hoc populo versaris, ab eo conspexit sis praesens, ipsis oculis, te, cuius nubes supra eum steterit: qui praenieris ei interdum in columna nubis, nolum in columna ignis: qui, inquā, audierint hunc populum a te funditum esse deletum, dicent te, quia nequiter intro-mittere eos in terram, quam eis iuraueras, trucidasse eos in desertis. Quare utere excellenti ista virtute, domine, de qua loquens ita dicebas: I E H O V A, ad irā tardus, ad clementiam propensus, culpam & peccata condonans: in poena autem interroganda, parentum culpam in natos & nepotes ad tertiam & quartam stirpem persequens. Remitte quā culpam huic populo, ut tua benignitas postulat, utq; ab Aegypto huc usque remisisti. Ie. Remitto, ut postulas. Veruntamen ne vinā, nisi Iehoua gloria replebit totum orbem terrarum. Nam eorum qui viderunt meā gloriā & miracula quae feci, tūm in Aegypto, tūm in solitudine, & me tamen tentauerunt, iam decies, neque mihi obtemperauerunt: eorum inquam, qui me irritauerunt, nemo videbit terrā, quam iuravi maioribus eorum. Sed Calebū meum (quonia alio animo prae-dictum, quā ceteri, mihi obsequutus est) introducā in terrā,

DIALOG. SACRORVM.

quam adiut: eamque possidebit eius progenies. Cras
 pertinamini in solitudinem versus mare rubrum. Etenim
 quem ad finem tandem audiam istius in me scelerata
 multitudinis Israelitarum maledicta. Renuncia hac ei
 Nevinam (inquit Iehoua) nisi quemadmodum loquuntur
 estis audiente me, sic faciam vobis. In isto deserto cadent
 cadauera vestra, & omnis vestrum numerus, quotquot
 recensitis supra vige simum annum, murmurastis in me.
 Non intrabitis, inquam, in terram in qua promisi me col-
 locaturum vos. Excipio Calebum Iephanis, & Iosua
 Nunis filium. Parvulos quoque vestros, quos dixistis
 praeda futuras, introducam in terram, quam vos renu-
 istis, eaque potientur. Atque interea dum vestra cada-
 uera per deserta labuntur & consumuntur, liberi vestri
 ibidem pennis dabunt vestri meretricij per quadraginta
 annos, quibus vos supplicio afficiemini pro numero di-
 rum, per quos dies exploravistis terram: totidem anni
 ductis pro totidem diebus: sentietisque quid sit, in me est
 contumacia. Ego Iehoua, & dico, & sine dubio efficiam, ut
 huius perversa multitudinis homines, qui contra me co-
 ierunt, consumantur, & intereant in hac solitudine.

SENTENTIA.

Nihil est perniciosius illis qui docent, minora sperare, quam
 ferunt promissa Dei, quibus tamen maxima pars hominum credit.
 Deus ignavos & diffidentes averfatur, atque deserit, confidentes
 vero inquit. Tantum quisque potest, quantum se divina ope pos-
 se credit, si modò est eius fides fundata in Dei promissis.

BALAA MVS. Nem. 22.

ARG. Asina Balaam ab ipso, quia restitaret, verberata lo-
 quitur: & Genius, qui ei in via obstabat, Balaamum alloquitur.
 Balaamum, Asina, Genius.

VT te Deus malè perdat asina, qua me inuitum de via auerbis in agrum. At ego te pro istoc maleficio onerabo istibus improba. Ary, ary: quin ergo redis in viam? Nunc sumus inter duas macerias, nō licebit tibi amplius declinare. Hei mihi, attrinit mihi pedem ad maceriam. At dispaream nisi te malè multo plagis. Ary, ary, quod hoc monstri est? Succumbit, at iam saxo te attolles: aliqui hic te contundam usque fuste. Hem. A. Quid in te commisi, ut me iam tertium cederes? B. Rogas improba, qua me hic ludificaris indignè? Atque vti nam mihi esset gladius præ manu: nam te hic iam confiderem. A. Nonne ego sum asina tua, cui tu semper haudenus inequitasti? Nunquid tale solita sum facere tibi? B. Nihil. G. Balaame, cur cecidisti asinum tuum iam tertio? Ecce ego ipse veni tibi aduersatum, quia hoc iter susceptum est contra meam sententiam. Asina verò ubi me vidit, declinavit me iam ter: quod nisi fecisset, profecto iam te interfecissem, eam verò sinissem vivere. B. Peccavi fateor: sed non videram te mihi obuiam in via. Itaque si hoc iter tibi displicet, reuertar. G. Imò eas licet cum istis: veruntamen vide ut ea demum dicas, qua tibi suggessero.

SENTENTIA.

Falsi vates minus interdum vident, quàm iumenta.

TRANSJORDANINI. Num. 32.

ARGV. Rubenenses, & Gadini impetrant à Mose sedem trans Iordanem.

Rubenenses & Gadini, Moses.

Hæc regio quam Israelita ceperunt, casis, lehoua duce, incolis, regio est apta pocori alēdo. Nos autē
baba.

DIALOG. SACRORVM.

habemus pecun. Quod, nisi tibi molestum est, Alosce-
ceat nobis possidere hanc terram, ut nō trajiciamus Ior-
danem. Ad. Scilicet fratres vestri ibūt in bellum, vos
manebitis otiosi? Cur deterretis animos Israelitarum,
ne perveniant in regionem, quam ipsis Lebona dedit.
Ita nimirum fecēre patres vestri quando ego eos misi
Cadebarne speculatum regionem. Cū enim perveni-
sset ad fluvium Escole, vidissentq; terram, frogerunt
deinde animos Israelitarum, ne irent in terram sibi
Deo datam. Quare iratus Deus, eodem die inranit,
nullum eorum qui egressi essent Egyptum, qui modo
excessissent vigesimum annum, visurum terram, quam
ipse promiserat Abrahamo, Isaaco & Iacobo, eò quòd non
paruissent sibi: excepit Calebo & Iosua, qui parue-
rant. Ergo iratus eos dūctavit ultra citràque, errantes
per desertà quadraginta annos, donec tandem desit it-
tum illud genus hominum qui offenderant Lebonam.
Ecce autem vos extitistis pro patribus vestris, qui au-
geatis numerum nocentum, ut ira Lebona in Israelita
incremento augeatur. Nam si deseratis eos, dūctabit eos
adhuc per desertà, atque ita perdideritis hunc populum.
R. Edificabimus hic caulas pecudibus nostris, & ur-
bes parvulis & imbellibus: nos verò in armis erimus pa-
rati ante Israelitas, donec collocaverimus eos suo loco.
Nostri autem liberi, & cetera turba ad bellum inepta,
manebunt in vrbibus muratis, ut sint tuti ab incolis ter-
re. Nec reuertemur domum, quin prius Israelita vene-
rint sua quisq; in hereditatis possessionem. Neque enim
cernemus hereditatem cum eis trans Iordanem, quibus
obuenerit eis Iordanem, orientem versus. Ad. Si quidem

repræstabitis, quod pollicemini verbis, armatiq; ad bellum, quotquot potestis ferre arma, Iebona spectante, Iordanem transmittetis, non redituri nisi deturbatis à Iebona hostibus, terraq; (ubdita Iebona imperio: si inquā ita ageris, renemietis postea, purgati & Iebona, & Israelitis: atque hac quidem lege possidetote terram Iebona volente. Si hæc non feceritis, sic habetote, vos peccare in Iebonam, vestramq; peccatum in vos recisurum.

SENTENTIA.

Quibus iam prospectum est, ij debent ceteros quibus nondum prospectum est, adiungere.

RACHABA. Iosua. 2.

ARGUMENTVM.

Rachaba meretrix additos apud se exploratores Israëlitarum, clam dimittit per fenestrā, pacto cum eis de salute sua & suorum.

Ministri regū Hiericuntū, Rachaba, Exploratores Habui.

Rachaba, nos sumus huc missi à rege, ut abducamus homines eos qui disserterunt ad te. Venerunt enim gratia exploranda totius regionis: proinde vide ut eos producas nobis. **R.** Ad me quidē venerunt homines quidam, qui cuiates sint, me latet. Hi cum vespere clauderetur porta, exierunt: nec scio quò se receperint. Si voluit cōsequi velociter, assequemini. Salua res est, abierūt. Nunc adeo hospites, quos ocului in tecto sub fascibus lini: ut eos seruem beneficio m:ro. Henu. bens hospites: dormitis? **E.** Nondum. **R.** Attendite quæ dicam. Non ignoro, Iebonam dedisse vobis hanc terram, nōque omnes incolas huius terra percussos vestri terrore, abiicisse animos: nimirum audiuimus, ut exiccauerit Iebona

DIALOG. SACRORVM.

Iebona mare rubrum, quo vobis pateret iter abeuntibus
ex Egypto: utque tractaueritis duos reges Amorreen-
rum, qui trans Iordanem habitant, Sebonem dico & Og-
gum, quos delensitis funditis. Qua res ubi audita est,
concidimus animis, nec iam quisquam est qui audiat ve-
nire in vos, propterea quod Iebona Deus vestrer, De-
us est tam supra in caelo, quam infra in terra. Quocirca
iurato nunc mihi per Iebonam, si ego vos demerita suum
meo beneficio, vos quoque parem gratiam relaturos do-
mini mea paterna: & mihi date certum signum, quo con-
suletis saluti mei patris, & matris, & fratrum, & soro-
rum, & omnium quae habent, asseruetisque vitam no-
stram a morte. Ex. Fidem damus, nec recusamus mor-
tem (modo ne indicetis nos): cum Iebona tradiderit no-
bis hanc regionem, ni vos bona fide conseruauerimus. R.
Ergo hac lege demittam vos per funem per hanc fene-
stram, qua prospicit riu. Recte est, euasistis. Nunc con-
tendite in montes, ne incidatis in eos qui vos persequun-
tur, & ibi dum redemnt triduum post ituri. E.
Attende diligenter, quae dicemus. Cum ingressi fuerimus
hos fines, tu appendes funiculum istum rubrum de hac
fenestra, per quam nos demisisti: conuocabisque ad te to-
tam vestram familiam. Quod si quis e domo tua foras
exierit, suo id periculo fecerit, nos aberimus a culpa.
Quae verò erunt apud te, ea si quis attigerit, nos presta-
bimus damnum. Quod si hanc rem palam feceris, erimus
liberi a iure intrando quo tu nos obstrinxisti. R. Placet
conditio. Valet. E. Et tu.

SE N. Pios aduersus impiorum iniuriam abscondere pium
est, & Deus huiusmodi officia remuneratur.

GABA

GABAONITAE. Iosua 9.
ARGUMENTVM.

Iosua deceptus à Gabaonitis, fœdus paciscitur cum eis.

Gabaonitarum legati, Iosua.

ADsumus huc è finibus remotis, Iosua & Israelita, missi ad faciendū fœdus vobiscum, si vobis ita videtur. I. Fortassis habitatis in finibus his: quod si est, non est nobis fas inire fœdus vobiscum. L. Nos quidem parati sumus dedere nos in tuam potestatem. I. Cuiates estis: Et unde adestis? L. Adsumus ex terra admodum remota hinc, moti nomine Iehoua Dei vestri. Audiuimus enim famam eius, & quanta facinora ediderit in Ægypto, utq; acceperit duos Amorraeos reges Transiordanos, Sehonem Heseboniorum, & Oggum Basana apud Astarota. Hac de causa mandauerunt nobis nostri Senatores, & vniuersi nostrates, ut sumpto viatico veniremus obuiam vobis, oblaturi vobis seruitium nostrū & pacturi fœdus vobiscum. Atque ecce panes, quos domi sumpsimus in comitatum, cum sumus profecti ad vos, qui iam maruerunt, mueruntq; ut videtis. Ha quoq; lagena, quas repleuimus nouas, videtis ut sint lacera. Vestimenta etiā, & calcei nostri, iam detrita sunt longitudine itineris. Quare nolite putare, nos meditari dolum vllum: bona fide agimus, & ut res est, sic loquimur. I. Ergo componemus pacem vobiscum voq; conseruabimus, & id inirentando confirmabimus.

SENTENTIA.

Et pij interdum falluntur. Nam quo minùs sunt ipsi inuiciosi, eo faciliùs credent alijs, eos existimantes ex suo ingenio. Itaque cauenda pijs est credulitas, & cum columbina simplicitate coniungenda est serpentina astutia.

IOSUA

DIALOG. SACRORVM.

IOSV A. Jos. 24.

ARGVMENTVM.

Iosuz concio ad populum, in qua commemorat Ichouz erga ipsos beneficia: & populus sese Ichouz seruituti promittit.

Iosua, Populus.

A Vdite vniversi Israelitæ, quamobrem infferim vobis
huc convocari, & quid Ichoua Deus Israelitarum
infferit me vobis effari. Maiores vestri olim incoluerunt
trans flumen, videlicet Thartapater Abrahami & Na-
choris, colueruntque deos peregrinos. Ichoua autem
hinc euocauit Abrahamum authorem generis vestri,
umque perduxit per omnes fines Chanaanorum, & au-
xit progeniem eius, deditque ei Isaacum, Isaaco autem
Iacobum & Esauum, Esauo assignauit Scir montem possi-
dendum. Iacobus eiusq; liberi descenderunt in Aegyptum.
Ibi cum creuissent in gentem magnam, numerosam
& potentem, diuexabantur ab Aegyptijs. Sed Deus A-
gyptios mirè infestauit, tandemque eductos ex Aegypto
Israelitas deduxit ad mare rubrum: quo Aegyptijs &
quadrigarijs equitibus persequentibus eos, innocua-
runt Ichouam qui illos arcuit à nobis densa quadam ca-
ligine: immissoq; mari, eos demersit, spectantibus oculis
vostri tam inaudita facinora. Cum autem diu man-
sissetis in solitudine, introduxit vos in fines Amorru-
rum transiordanorum: eosque bellum vobis inferentes,
subegit vobis: eisque concisis, dedit vobis possessionem
agri. Exiit deinde Balaacus Sephoris filius Mo-
abitæ rex, qui vos bello laceraret: accersitq; Ba-
laacum filium Phagoris, qui vobis imprecaretur di-
tas. Sed noluit Deus audire Balaacum, conuersitque

impre-

precationem eius in faustam precationem, & vos tu-
 larum est à manu illius. Itaque traiecto Iordane, peruenistis
 ad Hiericuntens: & bello resistentes Hiericuntios, &
 reliquos populos superanistis auxilio Dei: qui quasi mis-
 sis ante vos vespis, egit vobis in fugam duos reges A-
 morraeorum: nullo vestro vel ense vel arcu: vobisq; de-
 dit & agrum non vestro labore cultum, & vrbes ab a-
 lijs quam à vobis edificatas, quas incolitis: vineisque
 & alinetis, qua non senistis, vinitis. Quibus de causis
 petimini Iehouam, eumque verè & sincere colite: &
 auferite deos, quos maiores vestri coluerunt trans flum-
 em, & in Aegypto. Quod si non placet vobis seruire Ie-
 houa, dispicite hodie vtrum seruituri sitis dijs, quibus
 seruiunt conditores vestri trans flumen, an dijs A-
 morraeorum, quorum fines habitatis. Nam ego quidem
 & domus mea, seruiamus Iehoua. P. Absit, ut omisso Ie-
 houa, seruiamus alijs dijs. Nam Iehoua Deus noster est.
 Hic eduxit nos maioresque nostros, ex Aegyptiaca ser-
 uitate: idem fecit in oculis nostris mira illa miracula,
 & nos custodinit in omni itinere quod cōfecimus, & in-
 ter omnes nationes, per quas iter fecimus: fugauitq; no-
 bis omnes gentes, & Amorraeos incolae. Nos quoque co-
 lemus eum: est enim Deus noster. I. Non poteritis colere
 Iehouam, est enim Deus sacrosanctus, Deus rivalis im-
 parens: non feret vestra delicta & peccata. Quod si
 derelicto coletis deos peregrinos, auertetur: & vos non
 miris multis malis conficiet quàm antè bonis affecit. P.
 At eum colimus. I. Ergo testamini, vos diligere vobis Ie-
 houam ad colendum. P. Testamur. Itaq; tollite deos istos
 peregrinos, & expiate animos vestros Iehoua Deo Isra-
 elita-

DIALOG. SACRORVM

elitarum. P. Iebouam Deum nostrum coleamus & dīlo audientes erimus. I. Igitur consignabo hac literā & erigam hoc ingens saxum sub hac quercu, quod tū erit (utpote quod audieris omnia Iebona ad nos dīlo si forte fregeris is fidem Deo vestro.

SE N. Deo seruatori bonorūque datori, seruire debet.

I A E L. Indicum 4.

ARG. Iael, Siferam, Cananæorum dolo occidit.

Iael, Sifera, Batacū.

D Inerte ad me Sifera: quò fugis, diuertere ad me tu. S. Bene mones. Sed ubi abdes me? I. Bono animus: sub hoc cētone, hīc latebis tutissimē. S. Antabò dā mihi paululū aqua, quod bibā, nam valde sitio. I. Imolā dabo ex hoc sino, quod melius est aqua. Hem bibe. Nam quiescito, ubi texero te hac stragula veste. S. Sed sta ianuam casa, ut si quis me quæret, neget me hīc esse. Fiet. Nunc demū facinus edam manu feminea manu. Quid hoc? Gestit animus iubetq; audere ulcisci hostem Dei & bonorum. Perusti Sifera feminea vi, femina manu interimeris. B. Quis mihi nunc, quis demonstrat quò fugeris hostis? Quem ego si affecutus fuero, dispaream nisi ei animam eripio malis modis. Sed quò se iuripuit? quò fugit? I. O Deum immortalē quantū facinus feci? Quantam laudem inueniet Iael? Sed de dōne Baracū? Ipse est, scētatur hostem iam iacentem. Barace huc sis ad me, ut tibi commonstram hominem quem quæris. B. Obsecro, est ne is apud te? I. Vidēbī Proh superi, quid video? Siferam iacentem humi exanimū? Quis hoc fecit? I. Mulieris factūm vidēbī.

B. A

B. At non muliebre tamen. Sed quaeso, tunc hoc fecisti? I. Ipsa res indicat. B. Video: sed narra obsecro, quo pacto egeris. I. Vidi fugientem, inssi ut ad me veniret, eumque operni centone, deinde cum iam quiesceret, cepi clauum, quem malleo adeg i in tempus eius. Ille pronoluit ad pedes meos, efflauit animam. B. Utinam sic pereant quotquot aduersantur Deo.

SEN. Turpi morte digni sunt, qui Deo aut eius populo aduersantur. Debiliū manu vincit Deus fortes.

GEDEON TRITVRANS.

Iudicium 6.

ARGV. Genius Gedeonem mittit ad debellandos Madianitas.

Genius, Gedeon.

ADsit tibi Iebona, vir fortissimus. *G. Quaeso te Domine, si adest nobis Iebona, cur tam dira patimur? Vbi sunt tot eius mira facinora, qua nobis narrarent maiores nostri, nos ab eo esse eductos ex Aegypti? cum ubi nunc deseruit & adduxit Madianitis? Gen. Vade cum ista virtute, & defende Israelitas à Madianitis. Ego sum tibi auctor vadendi. G. Amabo te domine, quatenus re defendam Israelitas, qui sum tenuissimus omnium Manassentium, & minimus totius paternae familiae? G. Adiuuante me, concides Madianitas ad vnū. G. Quaeso te, nisi molestum est, ut signo aliquo mihi confirmes te eū esse qui mecū loquar. Noli discedere hinc, donec redeam ad te, & expromam dapem, quem faciam apud te. Ge. Praestolabor tibi. G. Paraui omnia. G. Pone carnem, & panes non fermentatos super hoc saxo, & effunde ius. Ge. Hei mihi, ignis consumpsit omnia. Iebona*

D:

Geni:

DIALOG. SACRORVM.

Genius est : me miserum qui viderim Genium Iehoua.

G. Saluus es, pone metatm, non ideo moriêre.

S E N. Dei ope quiuus quiduis potest.

GEDEON, Indicum 7.

ARG. Gedeon delectu habito, dimisitque domum imbelibus, castra Madianitarum noctu explorat: deinde cum trecentis militibus aggressus profligat.

Iehoua, Gedeon, Præco, Phara, Madianita, alter Madianita, Milites.

Gedeon, tu nimis multos habes milites. Quod si cum istis copijs viceritis hostes, Israelita iactarent se victoriam adeptos esse suo Marte, atque ita non ego laudarer, sed ipsi, id quod detraberet mea gloria. Proinde cura ut proclametur in exercitu, ut timidi repetant domum & descendant ex monte Gasaado. G. Præco indicat timidis & ceteris discessum secundum legem, ut nocte Pr. Audite, audite milites. Si quis edificauit nouam domum, neque dedicauit, is domum repetito, ne si in praelio occubuerit, alius eam dedicerit. Item si quis vinum conseruit, neque profanauit, domum repetito: ne si occubuerit in praelio, alius eam profanet. Item si quis uxorem desponsauit, neque duxit, domum repetito: ne si in praelio occubuerit, alius eam ducat. Item si quis timidus est & molli animo, domum repetito: ne animi sui mollitudo effeminet animos aliorum. G. Rectè est, restant decem millia: discesserunt viginti millia. I. Sed ne sic quidē sapi pauci sunt. Nam quò pauciores erunt, eò mihi gloriosior erit victoria. Deduc ista decem millia ad aquas: ego enim illic tibi probabo, & ostendam, quoniam velim ire tecum, quos item nolim. G. Agite milites, descendite ad aquas.

quai. I. Da operam ut quicumque lambent aquam lin-
 gua, more canam, hos secernas ab eis qui ad bibendum
 procubuerint in genna. G. Ita factum est. Super sunt tre-
 centi, qui ducti a dolo manu lamberunt aquam: reliqui
 omnes prout in genna biberunt. I. Per istos trecentos da-
 bo tibi victoriam Gedeon: & Madianitas tibi dedam.
 Quocirca iube reliquos omnibus, ut domum repetant. G.
 Ite domum Iraelitae. exceptis his trecentis: & nobis re-
 linquite commeatum & iugas. I. Gedeon descendit dum
 nox est, ad castra Madianitarum, ut intelligas me ca-
 tibi tradere. Quod si solus descendere vereris, descende v-
 nâ cum Phara famulo tuo, ut audias quae dicentur, ut
 ita confirmaris ad innadenda castra. G. Phara, descen-
 damus clanculum in vallem, ut exploremus quid animi
 habeant hostes. P. Placet. G. Cane ne strepitum edas, hic
 est via. P. Tace, tace, here. G. Quid est? P. Iam non pro-
 cul absumus à castris. G. Sic habet, audio stertentes: hic
 sunt extremi armatorum. Sed tace, nescio quis loquitur.
 M. Scin' tu quid ego somniauerim? Al. Sciam si duxeris.
 M. Panis hoydeaceus videbatur mihi voluere se cum
 strepitu per castra Madianitarum, qui tandem delatus
 est ad tabernaculum quod valida vi impulsus, & labe-
 factus, à culmine deiecit. Al. Vis tibi certò interpre-
 ter? Ensis est procubatio Gedeonis filij Iehona Iraeli-
 ta, cui in manum dedit Deus Madsanitas unâ cum v-
 niuersis castris. G. Audisti. P. Atq; equidem libenter.
 G. Satis habeo: nostra est victoria, redeamus ad nostros.
 Habemus tibi gratiam, Deus immortalis, qui nobis
 bene fortunatus hoc consilium. P. Non est dubium quin
 perierint Madianita. O felicem noctē, & quouis etiam
 die

die clariorem. G. Adeste viri, expergiscimini, vicini:
Deus dat nobis castra hostiū. Sed audite diligenter qua
dicam. Distribuiam vos in tres classes, feretis singuli
singulas tubas manu, testasq; vacuas, & in testis tedas:
sed videte vt imitemini me. Cum venero ad extrema ca-
stra, facitote vt videritis me facientē: cumq; audieritis
meam tubam, & eorum qui erunt mecum, vos quoq; re-
pentē colliditote testas, sumptisq; manu lena tedis, dex-
tra tubis, clangitote, & magnum strepitum circum ca-
stra editote, simulque proclamatote, gladius lebona &
Gedeonis. Auditis ne? M. Audimus & meminerimus.
G. Vadamus. Iam ferē media nox est, ventum est ad
ultimam partem castrorum: vos ambite castra, sed ex-
citantur custodes, clangamus properē. M. Gladius le-
bona & Gedeonis. I. Paan. G. O Deum immortalē, quid
video? Deus conuertit ipsorum enses in ipsos: confodi-
unt sese mutuis vulneribus. M. Vt cadant crebri? Iam
bona pars interiit, ceteri mandant se fuga. G. Fugiant,
instate viri, urgete, consequimini, seclāmini, vt e tanto
numero nullus euadat.

SENTENTIA.

Christianum bellum (quod in Gedeonico adumbratur) à vo-
luntarijs, non coactis, gerendum est, & præstat esse paucos ala-
cres, quā multos ignauos. Stulti duces milites numerant, sa-
pientes ponderant.

IEPHTHA. Iudicum 11.

AR. G. Iephthæ persuadent Senatores Israelitarum, vt se mi-
litiæ ducem præbeat aduersus Madianitas.

Senatores Israelitarum, Iephthæ.

Missi sumus ad te, Iephthæ, ab Israelitis, vt à te po-
stulemus, vt prabeas te nobis ducem ad gerendū
bellum

bellum contra Ammonitas. Scimus enim, te esse & corporis & animi robore pradium, eaq; peritia belli, ut nemo hodie possit id praeferre melius. I. Enimvero vos exegistis me domo paterna praedio: cur nunc venitis ad me, rebus aduersis? Cur non potius retinuistis me, cum non egeretis, ut esset vobis copia mei, cum egeretis? S. Noli quaso lephtha, meminisse iniuria. Si nos non recte fecimus, qui te expulimus, tu recte facias, si maleficium pensabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quod si nobiscum profectus fueris & debellaueris Ammonitas, constituemus te principem omnium Galaaditarum. Atq; ita fiet, ut tibi longe plus sit boni, quam quantafuit iniuria. I. Ergo si reuocaueritis me ad debellandos Ammonitas, & lehoua subegerit eos mihi, obtinebo principatum in vos? S. Contestamur lehouam, nos esse facturos isto modo. I. Persuastis. Eamus.

SEN. Praestantes viri, licet eis in praesentia non egeas, retineri debent in casus futuros.

RUTH A. Ruth 1.

ARGUMENTVM.

Noëmim ex Moabitica discedentem in Israeliticam terram, quamuis dissuadentem, comitatur prae eius amore Rutha, eius quondam nurus.

Noëmim, Rutha, & Orpha eius nurus.

Postquam Deni cepit misericordiam sui populi (ut accepimus) cumq; lenauit fame, qua coegerat me & meum virum & liberos confugere huc ad Moabitas, iam nibilest quod velim diutius agere in regione aliena. Sed vobis, mea nurus charissima censeo redeundum suam cuique in domum patriam, postquam estis priuata viri. Iam satis me comitata estis. Ite sanè secundo Deo, quem precor, ut vobis rependat pietatem, qua usa estis

DIALOG. SACRORVM.

*in mortuos, & in me. Det inquam vobis Iehoua, ut nasciscamini quietem, suum utraq; apud maritum: Ample-
 Etimini me charissima coniuges meorum olim filiorum.
 R. Heu nos miseras, hiccine disjungemur à te? Ab non
 fiet, suauissima socrus: quin ibimus tecum ad tuos popu-
 lares. N. Nihil opus est, mea filia: an putatis me a te
 vtero edituram filios, qui futuri sint vobis viri? Reuer-
 timini potius mea filiola, abi ite. Non ego quid in gra-
 dior sum, quam ut sim apta viro? Sed fingite non abesse
 spem, meque tradi viro vel in proximam noctem filios-
 que gignere, an estis expectatura, donec adoluerim?
 Poteritisne tam diu durare sine viris? Non ita filiola:
 parendum est necessitati. Equidem valde angor vestri
 discessu, sed nolo repugnare urgenti Deo. O. Vera pra-
 dicas: melius est reuerti. N. Si sapis, amplectere me. Va-
 le mea quondam nurus. O. Vale & tu mea quodam socrus.
 N. Vides Rutha ut tua fratria repetat patriam, & deu-
 penates? Quid apud me habes. Reuertere una cum ea.
 Ne me urge de te relinquenda. Nam quò tu cumq; ibi,
 ego ibo: ubi tu commoraberis, ego commorabor. Com-
 munitis mihi tecum eris populus, communis Deus. Tecum
 una moriar, tecum una humabor, ita omnino statui. At-
 que ita mihi habeam Iehouam propitium, ut una non
 est me à te separatura. N. Postquam ita animum obfir-
 masti, nold improbius obistere tuo studio. Eamus san-
 Deo bene fortunante.*

SE N. Beati qui Deum Deique populum anteponunt & p-
 rentibus & patriz, eos Deus largè remunerabitur.

BOOZVS. Ruth 2.

ARG. Boozus comiter alloquitur Rutham spicas legentem
 eiusque pietatem collaudat.

Boozus

Boozus, Messores, Curator messis, Rutha.

ADsit vobis Deus, Messores. *M.* Et tibi bene omnia secundet. *B.* Qua est ista puella, Curator, quam hic video spicas legere? *C.* Moabitiss est, qua huc sequuta est Noëmem, remigrantem ex agro Moabitarum. Ea rogavit, ut liceret sibi legere spicas post messores: id quod adhuc fecit à mane: tam paulum manet domi. *B.* Audi filia, ne iueris in agrum alium ad colligendas spicas, neque hinc abieris: sed bareto apud meas ancillas, & videto ut sequaris eas, in quemcumque agrum ibunt messum. Ego vetabo, ne famuli sint tibi molesti. Quod si sities, petes potum ex eisdem vasis, quibus ipsi hauriunt. *R.* Quidnam est in me, quamobrem digneris ita respicere me, cum sim peregrina? *B.* Perlatum est ad me, qualem tu te praestiteris erga tuam socrum post obitum viri tui: utque, relicto utroque parente, terraque patria, contuleris te ad populum tibi ante ignotum. Quod factum lebona Deus Israelitarum rependet tibi cumulatissimo premio sub cuius quasi alarum praesidio tu te receperis. *R.* Agnosco tuam gratissimam benignitatem, & misericordiam, qui tam comiter confirmes animum meum consolando, cum tamen indigna sim, qua vel in ancillarum tuarum numerum veniam.

SENTENTIA.

Pij fauent pijs, eisque benefaciunt.

DISCALCEATVS. Ruth 4.

ARGVMENTVM.

Boozus, recusante altero propinquo, emit bona Noëmis, Ruthamque ducit uxorem.

Boozus, Propinquus Rutha, Senatores.

HEm tu qui hac transis, ades dum, paucis te volo.

D 4.

P.

DIALOG. SACRORVM.

P. Quidnam id est? B. Consiste hic paulisper, dum euocet aliquot de Senatoribus ciuitatis, qui transeunt per hanc portam, ut adsint hi in hoc negotio: nam seria res est, egetq; testibus. Heus vos Senatores, quaso vos ut accommodetis huc nobis aliquantisper vestram operam. Non faciemus longius. Sen. Adsumus, dic quid velis. B. Partem fundi, qui fuit cognati nostri Elimelechi vendenda Noëmis, reuerſa ex agro Moabitarn. Hanc rem visum est mihi, ut tibi significarem, ut si empturus es, emas in presentia senatus nostri: sin minus, indices mihi. Nemo est enim cognatus propinquior te, secundum quem ego sum. P. Ego verò emas. B. Sed cum fundum emes à Noëmi & a Rutha Moabitide uxore demortui, emes ea conditione, ut ipsam Rutham ducas in matrimonium, ut suscites nomen illius in eius hereditate. P. Non licet mihi hac lege emere, ne corrumpam patrimonium meum. Eme tu si vis, meo loco: mihi quidem emere non licet. Atq; in huius rei testimonium accipe calcem meum de manū mea. Ego quemadmodum exui me hoc calceo: ita, testor me cedere tibi meum ius hac re. B. Vos senes & populares, hodie mihi testes eritis, ut ego emas omnia bona Elimelechi, & Cilionis, & Machlonis à Noëmi, utq; mihi vendicem in matrimonium Rutham Moabitidem, coniungem Machlonis, ut consulam nomini demortui in eius hereditate, ne eius nomen tollatur eius consanguinitate & patria. Vos hodie testes nuncupo. S. Testabimur. Faxit Iehoua, ut mulier ista qua intratura est tuam domū, tam sit fecunda, quam fuerunt Rachel & Lea, quae duae prole instruxerunt domū Israeliticam: utq; egregium quid facias in Ephrata, & tibi nominis famam com-

paret

parer Bethlehema: fiatq, domus tua similis domui Phari quem Iudas sustulit ex Thamare, progenie tibi à lebona data ex puella.

SENTENTIA.

Qui vult defuncti possessionem, habeat & viduam.

Qui vult quod placet, habeat & quod displicet.

SAMSON. Iudicum 15.

ARG. Samson victus, ad Palaestinas, deductus, abruptis vinculis occidit maxilla asini mille viros.

Iudei, Samson, Palaestini.

A Nescis Palaestinos habere imperium in nos? S. Scio. I. Cur ergo incendisti segetes eorum, magno nostro malo? S. Par pari retuli. I. At qui huc venimus, ut te victum dedamus eis. S. Siquidem inreiuando confirmatis, vos non illaturos mihi manus violentas, vinciatu licet. In. Fidem damus. S. Agite, colligate, ducite, abducite quantum potestis. P. Euge adducitur ille hostis noster capitalis, qui immisit sceleratas facies in segetes nostras, nunc nunc ulciscemur. Nunquim hodie effugies Samson, hic tibi finis adest vita. S. Agite: verò si quid animi habetis, aggredimini victum: experiar tamen si quid habeo solutarum virium. Euge. P. Perimus, abruptis vincula, sed innuadamus undique: non euadet: praestemus nos viros. S. Sed unde mihi telum? Ecce autem commodam sese offert hac maxilla asini, hac praebebit vicem claua. Pugnate viri pro virili. Sentietis qui vir sim. Hem tibi, qui primus me laceffis, primus perito. Et vos qui hic tam dense cōglobati estis, sentite qua sint vires Samsonis, qui vincit inermis armatos. Huius cogitatis pugnare pedibus. Quò fugitis? Hic adest hostis, ne perdatè victoriam. Tu quidem hic iacebis, tu quòquò
adun-

DIALOG. SACRORVM.

adiungeris ei comes: dormite. Enge Samson, quantam eadem fecisti? Maxilla asini, quantam stragem edidi? Maxilla asini prostravi mille viros.

SENTENTIA.

Qui Dei spiritu præditus est, inuictus est, frustra que cõstingitur. Deus læpè vilissimis telis viciscitur hostes suos.

DIALOGORVM SACRORVM LIBER SECVNDVS.

ELIS. 1. Regum 3.

ARGVMENTVM.

Iehoua Samueli prædicit, sese animaduerfurum in domum Elis Sacerdotis, qui in filios suos non animaduerterit.

Iehoua, Samuel, Elis.

SAmuel. S. Quid me vis? Accurram, Adsum vocatus à te. E. Non vocasti: redi cubitum. S. Fiet. I. Samuel. S. Adsum Eli, nam vocasti me. E. Non te vocasti fili: redi cubitum. S. Faciam. I. Samuel. I. S. Adsum, nam vocasti me. E. At at nunc demum intelligo quid sit. Discede cubitum: quòd si te vocauerit, respondeo: Loquere Iehoua, audio. S. Faciam. I. Samuel, Samuel. S. Loquere Domine, audio. I. Ego sum quiddam facturum in Israelitis, quod quisquis audierit, prorsus obstupescet. Sum enim aliquando importaturus in domum Eli omnia quæ decreui, & rem ad exitum perducturus: et quæ ostensurus, me persecuturum culpam eius, in eius domum, in perpetuum: qui cum sciret filios suos male audire, non animaduerterit in eos. Quam ob causam iuro, hanc noxam nullo unquam vel sacrificio, vel libamine, Elis posteritati remissum iri.

SEN.

LIBER II.
SENTENTIA.

36

Qui diuinæ voci non est assuetus, eā interdū esse putat homi-
ni. Peccantes natos non punire, graue peccatum est. Parentum
quauis bonorū indulgentia perdit natos. Natos qui verè & sa-
pienter amat, castigat. Sed ne quid iniuste immodicèue fiat.

SAPLVS. 1. Regum 9.

ARG. Saulus quærens asinas patris, it consultum Samuelem
vatem, & ab eo dicit se futurum regem.

Saulus, Puer, Puella, Samuel.

ENimuerò satis iamdiu conquisiuimus asinas, neque
inuenimus. Reuertamur domum puer, ne pater me-
us omissis asellis, sit sollicitus de nobis. P. Non cenſeo rede-
undum esse, re infecta. Atunt esse diuinum quendam, &
grauem virum in proximo oppido, qui quicquid dicit fu-
turum, euenit. Conueniamus cum, si fortè indicet nobis
id, cuius causa venimus. S. Sed quid offeremus homini?
Nam etiam penè exhausta sunt pera nostra, nec habeo-
mus quqd dono demus ei, & ire vacuos religio est. P. Ta-
cet est mihi in praesentia quadrans sicli argentei, quem
dabo ei, ut indicet nobis quam viam insistamus. Olim
inter Israelitas qui ibant consultum Deum, dicebant
se ire ad videntem: nam qui hodie dicitur vates, olim
vocabatur Videns. Saul. Rectè mones, eamus. Ingre-
dendum est hoc ascensu arduo. Sed video puellas, quæ exe-
unt aquatum, adeamus eas. Hens puella, an non hic
est vates quidam? Pucl. Est: & quidem incidetis in
eum, si pergetis: properate mo. lo, nam hodie veniet in
oppidum, quia populus facturus est rem diuinam in sa-
cello. Simulac introieritis in oppidum, offendetis eum,
antequam ascendat in sacellum epulaturus: populus o-
nim non inibit epulas ante aduentum eius, quoniam eius
est

DIALOG. SACRORVM.

est consecrare sacrificium: postea epulabuntur inuita
Itaque ascendite: non est dubium, quin inuenturi si-
eum. S. Habemus gratiam, ascendamus in oppidum.
Vide adolescentem huc venientem unà cum puero. No-
mirum hic est, quem heri prädixit mihi Deus venturum
ex regione Beniamitarum, ut eum unctione creem
peratorem Hebræorum, ut eos vindicet ab iniuria Pa-
lastinorum. S. Amabo te, indica nobis domum vari-
Ego sum ille: conscendite ante me hunc collem: hodie
pulabimini mecum, deinde dimittam vos manè, & in-
cabo vobis quidquid cogitatis cum animis vestris. Quo-
attinget ad asinas perditas, tertio abhinc die, (tu ne es
anxius de eis) reperte erant. Sed quorsum de asellis? At
te veniamus. Debes estimare, te esse columnā totius
stra nationis omniumq; salutem positam esse in te, tuāq;
domo paterna. S. Quid ais? In mēne, qui genus refert
ad neminem, ortus ex obscurissima familia Benjami-
tarum, quā tribus est minima Israelitarum? S. Conceda-
mus modo in hospitium. Deus providebit cetera.

SENTENTIA.

Deus opera sua inopinabilibus occasionibus ad exitū perducit.

SAMUEL. 1. Regum. 13.

ARGVMENTVM.

Samuel iam senex innocentiam suam, & Dei in Israelitas be-
neficia commemorat: eorumque peccatum reprehendit, qui
regem sibi depoposcerint, & impetrato diuinitus tonitru eos ad
obedientiam cohortatur.

Samuel, Israelita.

EN ego vobis in omnibus obsequutus, regem creavi,
deinceps iam vobis præsaturum. Nam me quidem
iam senem esse indicio est canicies. Mei liberi inter vos
degunt

runt, & ego vobis iam ineunte aetate praesui. Hic ad-
 m, respondete mihi coram Iehona, & coram eius un-
 o: si cuius bonem, aut asinum sustuli, si cui iniuriam,
 violentus fui, si à quoquam primum accepi, ut in
 culpa conuincerem, paratus sum vobis reddere. I. Ne-
 iniuriam in nos, aut importunus fuisti, neque quid-
 am ab ullo accepisti. S. Testis est hodie apud vos, &
 Iehona & Iehona vnctus, nihil habere vos, quod me ac-
 cusetis. I. Placuit. S. Adeste igitur: placet vobiscum dis-
 putare, quanta Iehona, & Moysi, & Aharonis crea-
 & maiorum vestrorum ex Aegypto reditus auctor,
 in vos, tum in maiores vestros beneficia contulerit.
 cum migrasset Iacobus in Aegyptum, inuocatus à ma-
 ioribus vestris, Iehona Moysen misit & Aharonem, qui
 illi ex Aegypto eductos, in hoc loco collocarunt. Postea
 ipsi obitos, emancipavit Sisera duci exercitus Hazo-
 ru, tum Palaistinis & Moabitarum regi, à quibus bello
 vexati sunt. Deinde inuocantibus eis Iehonam, pec-
 catumque confitentibus, quòd eo relicto Baales & Asta-
 rum coluissent: & auxilium contra hostes orantibus,
 sequi ei seruituros pollicentibus: misit Ierobaalem &
 Bedaem, & Iephthan, & Samuelem, per quos ita vos
 ab hostibus vestris undique vindicauit, ut intuto esse-
 ti. Vos verò, cum videretis vos à Nabasso Ammonita-
 rum rege innadi, postulatis a me ut mutato rerum
 statu, à rege vobis regi liceret: cum Iehonam Deum ve-
 strum regem haberetis: igitur ecce vobis regem, quem
 delegistis & efflagitatis: regem vobis praeficit Iehona.
 & Iehonam Deum vestrum reuerbimini, eique seruite-
 & dicto audientes sine contumacia una cum rege
 vestro

[DIALOG. SACRORVM.

vestro parebitis, bene vobiscum agetur. Sin minus, vos & regem vestrum Iehoua manus impetet. Iam agite, videte quantam rem Iehoua iam nunc in oculis vestris faciat. Tritici messis nunc est, quo tempore tonare aut pluere in his finibus non solet. Atq; ego iam Iehouam exorabo, ut tonet atq; pluat, ut intelligatis, vos in Iehouam granē culpam cōmisisse, qui regem vobis poposcistis. Iehoua celi terrarumq; Deus, emitte nunc tonitruum & nimbū, ut hic populus suum peccatum agnoscat. I. Tonat? Ut pluit? Hen nos miseros. Supplica pro nobis Iehoua Deo tuo ne pereamus: qui ad tot superiora nostra scelera, hoc insuper adiecimus, ut regē nobis peteremus. S. Bono animo este. Vos quidē ista re graviter peccastis, veruntamen nolite à Iehoua deficere, sed eū toto pectore colite: neque desicite ad vana ista, qua neq; innare possunt, neq; defendere, sunt enim vanissima. Neque enim destituit Iehoua populum suum propter sui nominis celebritatē pesti quam semel cepit vos sibi populū habere. Ergo quoq; absit ut Iehouam offendam, aut pro vobis supplicari, vosq; decente & recta via deducere intermiciam. Tantū Iehouam metuite, eumque verē & tota mente colite, videte enim quantā rem apud vos faceret. Quasi peccatus indulgebis, & vos & rex vester peribitis.

SEN. Iusti homines (qualis fuit Samuel) nemini faciunt iniuriam. Magna est hominū erga Deum ingratitude, qui toties tam fideliter à Deo defensi, tot beneficijs cum ulati, tamen hominem regem, sibi depolcant: digni sunt qui inclementi reperiuntur, quando clementem repudiant. Immensa est Dei clementia, qui sic ingratos tamen non delectat. Multū valent apud Deū preces iustorum, qui etiā alieno tempore vel priuam possint impetrare.

SORTILEGIUM. 1. Reg. 14.

ARG. Saulus Ionathanem filium suum vult occidi propter
 gustatū mel contra votū populi. Sed populus eū prohibet occidi.

Saulus, Populus, Ionathan.

HUc adeste omnes populi primates, dispicite & con-
 quirite, cuius hodie culpa fiat, ut Deus rogāti mi-
 lieraculum non reddat. Nam Iehonam ego Opt. Max.
 Israelitarum conservatorem iuro, si etiam Ionathan fi-
 lius meus is fuerit, eum esse capite pœnas daturum. Vos
 unus populus consistite istinc, ego & Ionathan consiste-
 mus altrinsecus. P. Vt libet facito. S. Iehoua Deus Is-
 raelitarum age senecrè. Ducantur sortes. At at, nos petiit
 fieri: alter nostrum sit oportet. Sortiamur. O ho Ionathā,
 si indicat te. Indica mihi quidnam feceris? I. Gustavi
 paululum mellis de capite huius baculi quem in manu
 habebam: quod tu insciente me, fieri vetueras. Hoccine
 mihi capitale esse æquum est? S. Deum ego iuro, te mo-
 riturum, Ionathan. P. Ergo morietur Ionathan, qui
 iam praeclaram victoriam peperit Israelitis? Nequa-
 quam per Iehonam immortalem ne pilum quidem amis-
 tet, qui hodie Deum sui facti adiutorem habuerit.

SEN. In hac vita vnius peccatum luunt interdū multi, quia
 sunt vnum quasi corpus, cuius membrorum omnium est tanta
 coniunctio atque cognatio, ut sit eorum consensus tum dolorū,
 tum voluptatum. Sed in altera vita, in qua punientur animæ, sui
 quisque, non alieni peccati pœnas dabit.

OBEDIENTIA. 1. Reg. 13.

ARG. Samuel Saulum reprehendit, qui Amalechitas de-
 mentius quàm Iehoua præceperat, vitus fuerat.

Saulus, Samuel.

IEhonam tibi propitium precor. Feci iussu Iehoua.
 Sam.

DIALOG. SACRORVM

Sam. Quem ergo balatum & mugitum audio? Saul. *Ues sunt & capra, & boues quæ ex Amalechitis abegimus. Nam ab horum pecorum optimis quibusque manducandis abstinuere milites, ut Iehonæ Deo tuo sacrificium fieret. Reliqua funditus excidimus. Sam. Licet mihi, quod bona tua venia fiat, tibi significare quid mihi Iehona hac nocte dixerit? Saul. Licet. Sam. Nonne quum vel te iudice paruum fueris, nunc princeps es tribuum Israelitarum, vnctus à Iehona rex eorum? à quo cum in hanc expeditionem missus sis, iussusque sceleratos Amalechitas excindere, & bello ad internecionem persequi, cur ei dicto audiens non fuisti? teque ad pradam, vetante Iehona, conuertisti? Saul. Imò Iehona parui expeditionemq; ad quam ab eo sum missus, confecti, & deleti Amalechitis, Agagum eorum regem abduxi. Tantum milites de manubijs pecora, bouesque, denotorum primitias desumpserunt, quæ Iehona Deo tuo immolarentur apud Gulgala. Sam. Quasi verò Iehona tam placeant hostia & sacrificia, quam eius dicto audienti esse. Scito obedientiam præstantiorem esse sacrificio, & oblationem adipe arietum. Nam non parendi peccatum perinde est ac magia: & contumacem esse, cadetis in culpam ponitur, ac simul agricolam esse: & quia Iehona mandatum repudiasti, ipse te vicissim regno exiget. S. Per cani qui contra Iehonam iussu, contraque tua dicta fecerim, milites veritus, eisque obsequiui, Sed da mihi quæso hanc veniam, ut tecum reuertar: ut Iehonam adorem. Sam. Non reuertar tecum, qui Iehonam mandatum aspernatus sis, & idcirco ab eo abdicatus regno Israelitarum. Vale. S. At non patiar te abire, ut non me et*

mihi etiam

miterio. *Sa. Quid me retiens? Ah rupisti meum palliū: & Iehona hodie Israelitarum regnū à te abruptit, idq̃ aliter te meliori tradit. Neq̃, vero fallit Israelitarū triumphator, neq̃, factum mutabit: non enim homo est, ut factum mutet. *Sau. Fateor peccatum à me esse. Sed concede mihi hunc honorem apud senatores meorum popularium, apudque Israelitas ut mecum redeas Iehonam Deum tuum adoraturus. *Sau. Age, age: prae sequar.***

SENTENTIA.

Nihil placet Deo, quod eius præcepto contrariū est, etiam si bono aliquo animo fiat. Debet enim homo deo (sicut seruus hero, aut filius patri) seruire, non suo sed illius arbitrio.

GOLIATHVS. 1. Regum 17.

ARGVMENTVM.

Dauid à Saulo impetrat, ut liceat cum Goliatho pugnare, & illum cum funda & pedo aggressus occidit.

*Dauid, Eliahu, Goliathus, Israelita quidam,
Alia Ise Nuntius, Saulus.*

S Aluete mei fratres optimi. *E. Deus det quæ velis germane lepidissime. Ut valet pater? D. Optimè, gratia Deo, neque misit ut viserem quid ageretur, vobisque afferrem placentiam & decem panes, & tesseram vestram acciperem. Dedit etiam mihi decem cascos, ad centurionem. Sed quam ego vocem audio? G. Quid opus est vos exire ad praelia dimicandum nobiscum? Ego sum Palaestinus, vos estis clientes Sauli. Deligite ex vobis aliquem, qui conserat manus mecum: qui si superauerit me praelio, & interemerit, nos seruiemus vobis: sin ego vicero, vos nobis seruietis. Quanta ego hodie ignominia officio instructos in aciem Israelitas? Datis mihi virum*
E. quæ

DIALOG. SACRORVM.

quocum contendam singulari certamine. D. Quis est importunus iste, & turgidus gigas, qui tantopere despicit nos praese? Cuius vocem & aspectum contremiscunt omnes & refugiunt? I. Nescio quis est, natus in nostra perniciem & dedecus: cum quo nemo audet conferre manum: adeo ingens est, & terribilis. D. Quid ergo proferet quis sustulerit eum de medio, & aboleuerit huius tantum probum Israelitarum? Nam quis est impudens iste Palaestinus, qui inurit tantam notam ignominiae castris Dei immortalis? I. Si quis eum deiecerit, rex cum valde ditabit, locabitque ei nuptum filiam suam, donabitque immunitate perpetua domum eius paternam. E. Cur venisti huc improbe puer? Aut cur deseruisti pascuas illas ouiculas in saltu? Ego noui temeritatem, audaciamque tuam. Mirum ni ueristi spectatum probum. D. Quid ego commisi? An non erat causa cur venire. Seda libo alios. Hec tu, quo praemio afficies me eum, qui occiderit immanem illum Palaestinum? I. Maximo. D. Quonam? I. Ornabit eum maximis diuitijs & opibus, committetque ei natam suam uxorem, & liberabit domum eius patriam in perpetuum. D. Condignum sane praemium & regale. Equidem ausim aggeredi hominem: nescio quomodo gestit animus, indignaturque tantum licere cuiquam in populum Dei. Haccius ut patiar? impune ergo nefanda illa probra enumerit in sacram gentem? Mori me malum. N. Adolecentuli, iubet rex ut uerias ad se. D. Nihil est quod facio libentius. Eamus. O si fiat mihi potestas pugnandi cum eo, quantum bellum confecerero, vel potius quantum bellum confecerit DEVS, uno occiso? N. Adduco tibi hunc

ad-

adolescentulum, rex, quem iussisti accersi. *San.* Quid
 audio David? Tunc dixisti te audere in Palaestinum il-
 lum portento nūm, qui perterrefacit totas nostras acies?
D. Bono animo es. O rex: ne despondeat quisquam ani-
 mum, vos spectabitus: ego ipse iubibo hoc certamen, &
 congregiar cum Palestino. *Sa.* Vide quid dicas David.
 Non possis pugnare cum eo adolescentulus, & rudis bel-
 li, exercitatus sum iam à puero. *D.* Nihil facio, neq; vi-
 res, neque vim armorum eius: habeo longe aliam ra-
 tionem certandi. Audi quid dicam. Cum aliquando pas-
 cerem oves patris mei, leo unà cum v. so inuasit gregē,
 eumque corripuit. Eum con/ecutus, cecidi, eripique
 iuam e faucibus eius. Tum versus in me irruere: Ego ve-
 rò prehensum rostro ad terram affigere, & cadere, atque
 occidi & leonem & v. sum. Non dubito quin idem
 exitus maneat nefarium hunc & deterrimum hostem,
 qui audet proscindere connatus exercitum Dei immor-
 talis. Ichona qui defendit me à leone & v. so: idem de-
 fendet etiam a Palestino isto. *San.* Quando tanta fidu-
 cia es, per me licet descendas in certamen. Adsit tibi
 Deus. Veruntamen es armandus. Volo accommodare
 tibi mea ipsius arma. *D.* Nunquam equidem arma tu-
 li. Sed faciam periculum, si possum uti: Hac lorica val-
 de me gravat, cassis quoque premit caput, etiam caligae
 sunt duplo maiores, quam pro meis pedibus, nec ensis ad-
 modum decet meum latus: videoque magis alligatus
 ensi, quam ensis mihi. Vah non possum ingredi cum his
 impedimentis. Apage hac arma, non sum assuetus his
 ferendis. Malo ferre nota tela: pedum dico, & fundam,
 unà cum his quinque leuib. s. s. s. s. s. quos geram,

DIALOG. SACRORVM.

in sacculo. Bene spera rex, cernes me hodie victorem te
deuntem cum exuij hominis ferocissimi. S. Ita facit
Deus. G. Videone ego hominem venire ad me? Tandem
habeo quocum certem. Sed qua malum intenteries a
gitat Israelitas? Quis misit nobis hunc pu'ctellu' homi
tionem, rubicundum? Hem puer, me e pui. as canem, qu
cogites pugnare pedo? ut te dii de aque omnes quantum
est, perdant. Accede ad me sodes, ut iam propinam te de
laniandum, & comedendum volucribus & bestijs. D.
Tu quidem adoriris me, fretus gladio & hastis, & sco
to: ego vero aggredior te, armatus solo nomine Iehou
armipotentis Dei copiarum Israelitarum. in qua
hodie contulisti omnia maledicta. Hodie Deus concludit
te in manum meam, ut te deijciam abscindamque tuum
caput, & pascam volucre & feras non tantum tuo co
danere, sed etiam omnium qui militant in vestro ex
citu: ut sciant omnes mortales, eum deum esse Deum,
quem Israelita agnoscunt, & reuerentur: discat q, om
nis hac manu spectatrix, Iehouam non abhibere ensen
aut hastam in vincendo, cuius sit unius gerere bella, qu
que iradiderit vos nobis in manus. G. Proh Iupiter, ego
ne ut hodie hac audierim, idque a puero? At me Deus
perdat, nisi te iam discerpo his vnguibus. D. Quin agi
si quid ptes: interim accipe hunc lapidem relictu in fro
tem. Obe Goliathe, corruis qui modo stabas tam firmu
At ego contundam usque hoc pedo. Hem tibi. Nunc istu
iaces prostratus manu pueri, qui modo solo aspectu viru
& celum armis territabas. Hic te puer inuinciat tuo ip
sino gladio, caput q, tuum horrendum praefigit tua hasti
quod ostentes exercitus.

SEN.

LIBER II.
SENTENTIA.

35

Nemo vel tam vir est, quin facile vincatur abs quouis, aduerso Deo, v. l. tum puer, quin facile vincat quemuis, propitio Deo. Dei est victoria, & credenti nihil arduum.

IONATHAN. 1. Regum 10.

ARG. David & Ionathan inter se rationem ineunt, qua resciscere David queat, quis sit Sauli erga ipsum animus, scilicet inter se in perpetuum paciscuntur.

David. Ionathan.

Quodnam esse potest meum tantum in tuum patrem peccatum, Ionathan, ut me queras ad necem? I. Ad necem verò? Non est credibile, nam tanta me res non lateret: quippe, cum meus pater nullam rem tantam, tantum anime faciat, quam non mecum communit, nedum ut hoc me celat. Non est ita. D. At scit ut me habeas intimum: ideo hoc te fortasse calat, ne agere feras, crede mihi nil tam certum est, quam me in summo vita discrimine versari. I. Ecquid ergo me tibi hac in re commodare posse arbitraris? D. Cras, ut tute scis, agitur primus dies mensis, quo ego die soleo cum rege accumbere, Ruri latebo, te sciente, usque ad vesperum tertij abhinc diei. Quod si me requireret, dices, tuo permissu excurrisse Bethlehemam in meam patriam, ad sacrificium gentilitium, quod vniuersi anni uersarium facit illam, Si laudabit, saluus sum: si succensabit, scito enim nunquam ad sanio rem mentem reuersurum. Sed dabiſſe hanc veniam mihi, quem religiosissimo credere in familiam tuam recepiſti, ut si commerui, tu me interficias potius quam tuo patri dedas. I. Deus meliora, Imò si sensero cum obſtinato animo in tuam ferri perniciem, ad monebo te. D. Sed quis mihi referret utrum tibi asperius

E 3

respon-

DIALOG. SACRORVM.

responderit? I. Exeamus nūc diu. Ita mihi benefacias
 Iehona Deus Israelitarum, huius cœli quod vides con-
 ditor & habitator, mi David, ut ego cras, aut perendie
 scrutabor quid animi habeat meus pater: quem si intel-
 lexero bene esse in te animatum, mittam qui faciet in-
 certiorē: sin autem tibi malum cogitaret, id quoq; ti-
 bi indicabo, ut me auctore ab eas saluus, a litq; tibi leho-
 na, ut adfuit meo patri. Hec ego me facturū, testor De-
 um. Quod si fallam, tu n̄ Ionathani numen iratum su.
 Quod si tūc, cum tui hostes omnes, Dei nutu fuerint
 medio sublatis, ego iam non ero in viuis, ut tua miseri-
 cor. Ita salutem meam inuicem custodire possis: at certū
 mea in posterum familia & generi eam non negabis. I-
 taque nunc iterum incofcedis, non solum tecum meo mi-
 nime, sed etiam cum tua domo nomine posterorum: ti-
 biq; iuro mi David quem amo ex animo, facturum mi,
 ut dæxi. Sed accip rationem. Cras quod non ilunium ce-
 lebratur tu defileraberis: nam tua sessio vacabit. De-
 scendes autem ad iunum ter, tribus diebus in locum,
 ubi commodè lateas quocunque die negotium hoc fiet: ri-
 sisq; post saxum Azellum.

Ego, re facta veniam eò, & ad lapidis latus tres sagi-
 tas iaculabor, collimans ad scopum. Deinde puerum ad
 eas petendas mittam: cui si dixerō eas esse citra ipsum,
 venias liberbit, tua res erit in tuto, testor Deum immor-
 talem: sin autem, ultra, abito sanè, Deo volente. At
 quos inter nos sermones contulimus, Iehona cœto eorum
 testis certissimus.

SEN. Bonorum indiuisa est amicitia, estq; arctior virtutis
 quam sanguinis coniunctio.

NOVILVNIVM. 1. Reg. 20.

ARGVMENTVM

Sauls filium suum Ionathanem ; propter eius cum Davide amicitiam iaculo transfigere conatur.

Saulus, Ionathan.

Cur non venit Iesai filius ad cibum capiendum, neq;
keri, neque hodie? Io. Petijt à me veniam conce-
dendi Bethlehemam: futurum enim sacrificium genti-
litium in eo oppido, ad quod adesse iussus esset à fratre
suo. Itaque magnopere orare, ut si sibi vllum gratissi-
mum facere, facerem eò se conferendi fratre, que visen-
dis potestatem. Hac causa est, quamobrem ad regiam me-
sam non venerit. S. O improba & contumacis fœmine
progenies: quasi ego nesciam te Iesai nati percipulum
esse, ad tuum quidem & tui parentis dedecus, atq; igno-
miniam. Nam quandiu vivet in terris Iesai filius, nun-
quam tu firmum regnum habebis. Quare cura ut ad me
sistatur, nam morte dignus est. I. Cur ita tandem, quid
commisit? Sa. Docebo te hoc iaculo, quid commiserit. Io.
At ego hinc effugiam. O rem indignam: actum est de
Davide nisi ansugerit.

SEN. Impij piorum amicitiam ferre non possunt. Iniustis
nihil est intollerabilius iustitia.

ACHIMELECHVS. 1. Reg. 21.

ARG. David fugiens Saulum, ab Achimelecho sacerdote
panem enemque impetrat, sese ad Regium quoddam negoti-
um ex ipsius regis mandato proficisci simulans.

Achimelechus sacerdos, David.

Quid est quod solus sis nullo comitatu? D. Rex mihi
quoddam negotium mandavit: quod negotium, ne
quis omninò mortalium rescisceret, néne quo mitterer

E 4

præcepit:

DIALOG. SACRORVM

præcepit eam ob rem famulis certum quendam locum assignari. Quare si habes quinque panes, trade mihi, au quot habes. A. Panē profanū non habeo, sed sacrum habeo, si modo tui famuli à mulieribus abstinerūt. D. Cum mulieribus nihil nobis rei fuit hunc iam tertium diem, ex quo profectus sum, sunt quæ corpora meorum famulorum casta. Quod si forte tum cum profecti sunt, fuerant cum uxoribus, atque ita corpora pura non habebant: at bu die quidem antequam sacris panibus vescantur puriorunt, quoniam hic dies tertius est, quod spatium lustrationi tribuitur in nostra lege. A. Igitur accipe panem sacrum. Nam nullum habeo præter hos apposititios panes, è conspectu Iehouæ sublatos, summissis statim in eorum locum recentibus. D. Habesne hic præterea ullam hastam aut ensē? Nam neque hastam neque ensē cepi, ad id me regis mandatum urgebat. A. Hic est ensis Goliathi Palaestini, à te in valle quercus occisi, inmoluitus panno post ephodum. Eum tu, si vis ut capias licet: nam alius nullus est. D. Nullus est isto melior, trade eum mihi.

S E N. In periculis interdum simularunt sancti homines. Legit est tacta propter hominē, non homo propter legē. Dauid virgote necessitate panes sacros insons comedit, quamuis non esset sacerdos, & solis sacerdotibus vesci per legem liceret.

DOEGVS. 1. Reg. 22.

ARG. Saulus insultē curat occidendos Iehouæ sacerdotes, quia ei Dauidem non indicauerint.

Saulus, Achimelechus. Doegus.

A Vdi Achitobinate. A. Adsum domine. S. Cur in me coniurasti, cum Iesai nato: cui & cibaria & ensē dedisti, & pro quo Deum consulisti? Qua in-

di mihi manifestò parantur? *A.* Ecquis autem est ex
tuis omnibus aque fidus, atque Davia? Regis gener suo
iussu profectus, & apud te maxima dignitate habitus?
*An nunc primum Dei oraculum eius nomine sum per-
contatus? Absit à me omne scelus: cane ne mihi aut om-
nino mea paterna familia, ullum in hac re crimen impo-
nas: nam istius totius negotij sum planè ignivus. S. Mo-
rièris Achimelece, unà cū tota tua paterna familia. A-
gite mei cursores circumdate, & occidite hos Iebona sa-
cerdotes: nam Davidis partes tuentur, sciebantq; profu-
gum esse neque me certiores fecerant. Quid dubitatis?
Qua vos Religio impedit? Cur & vos mihi non paretis?
Age Doege, circumvenite eos tu. & interfice. D. Fiat.*

SENTENTIA.

Impius princeps sanguinarius est, & suspicioni iræque suæ
magis credit, & obsequitur, quàm veritati. Miserū est cum iu-
dice negotiū habere, qui veram causæ dictionem non admittit.

DAVID LATITANS. 1. Reg. 24.

ARGUMENTVM.

David, Saulum solum nactus in antro, eius penulæ oram ab-
scidit. Deinde digressus, alta voce apuleum innocentiam suam
testatur, & Saulus suam iustitiam confitetur.

Comites Davidu, David, Saulus.

AT at desleclit Saulus in hoc antrum, ad oparendum
necessitati. Dies advenit, David, quo die tibi Iebo-
na promissit, se tibi traditurum tuum hostem in potesta-
tem, ut eo utaris ad tuum arbitrium. *D.* Tacete, tacete,
obrepam ad eum pedetentim à tergo dum ventrem exo-
nerat. *C.* Quid facit? Non eum interfecit? O hominem
insanum, qui tantam tam subito oblatam occasionē ul-
ciscendæ hostis non arripit? *D.* Ab isto animo commo-

ueor

DIALOG. SACRORVM.

neor posteaquam oram eius penula abscidi. Auertat Iehoua, ut hoc eius vincto domino meo faciam & ei manu afferam: vel hoc solo nomine, quòd Iehoua vinctus est. Tu nimium religiosus es. Nos ipsi faciemus non ita cautanter. D. Nolite Dei munus usurpare: regem non fecistis, regem non delete. Eiusdem est abolere, qui creauit. Sinite eum. Iam exit, ego cum subsequar. Heus dominus rex S. Equis me renocat? D. Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt Dauidem tibi malum moliri? Vides profectò oculis tuis, ut hodie Iehoua, in spelunca, tui mihi faceret potestatem: nec defuit qui me in tuam necem cohortaretur: sed peperci tibi, neque negari manus allaturum domino meo, qui esset vinctus Iehoua. Sed vide, pater, vide tua penula extremum in manu mea: quod cum absciderim, neque te interfecerim, cognosce & intellige, nullum me scelus commisisse, nullum contra te facinus admisisse, dignum, quamobrem meam vitam insidias tenderes. Suscipiat hanc Iehoua causam, teque mihi sine mea opera vliscatur. Vetus est proverbium: A scelerato prodibit scelus. Te quidem mea manu non vliscar. Cui tandem inistat rex Israelitarum? Quem tu persequeris? Canem mortuum, pulicem. Iehouam precor ut huic sibi causa iudicium suscipiat, measque partes defendens tuas in me iniurias persequatur. S. Tuamne ego vocem audio Dauid fili? Hei mihi tu equum & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris, id quod satis hodie ostendisti, cum mihi (quem in tuam manum Iehoua conclu'erat) mortem non intuleris. Nam quotusquisque est, qui hostem suum nactus, indemnem dimittat? Sed te pro isto tuo hodierno in me facto, Iehoua condigno

pramia

premio remuneretur. Ego quidem scio te regem futurum, & regnum in Israel ita obtenturum. Quare intra mihi per Iehoiām, te meam stirpem post meum interitum non esse excisurum. neq; nominis memoriam de mea familia deleturum. D. Iuro.

SEN. Iniusti calumniatoribus facillimè credunt. Iniusti malum pro bono: iusti contrà, bonum pro malo reddunt, & Deus virosque tandem pro meritis remuneratur.

ABIGAIL. 1. Reg. 25.

ARG. Missi ad Nabalem stimuli Davidis ad petenda cibaria repudiantur ab eo. Quo subito Nabalis vxor Abigail munera Davidi obuiam ferre properat, & ei obuiam facta, eius in Nabalem iram pacat.

Famuli Davidis, Nabal, Puer, Abigail, David.

David Iesai filius, te Nabal, tuāque domum tuāq; omnia, plurima salute imperiit. Is quia audiuit ut tu, iram omnium facias, misit nos ad te rogatum ut (si cum tuis pastoribus non solum sine ullo maleficio aut iniuria, verum etiam cum magno beneficio simus versati, ita ut eos ab omni iactura tuos præstiterimus quandiu fuerunt in Carmelo: cuius nobis rei tui famuli testes esse possunt) benigne nobis facias, hoc præsertim tam festo die: & que commodè poteris, des cibaria ad ipsius Davidis, tui propè dicemus filij, eiusque comitum famē propellendam. N. Quis est iste David? Quis est isto Iesai filius? Inne est ad quem hodie serui passim à dominis transfugiunt? Scilicet ego cibum potioneq; meam, & que mactauimus ad alendos meos confores, de hominibus mihi prorsus ignotis? F. Aliunde nobis prospiciamus: nam hinc quidem nihil auferemus ut enim affectum video. Redeamus ad Davidem. P. Meus dominus consu-

luit

DIALOG. SACRORVM.

fuit sibi pessimè. Eo narratum omnē rem herā, ut caueat.
 Hērā nunc, si quando, tua est opus prudentia. A. Nam
 quod malum recens ortum est? P. Es quidem maximè.
 Missi à Davide nuntij è deserto ad herum nostrum, ut
 aliquid hinc per humanitatē auferrent, repudiati ab eo
 sunt & tamē illos experti sumus viros plane bonos: nulla
 unquam contumelia aut damno affecti, quamdiu sumus
 inter eos rusticati. Quin promuro nobis noctes diesq; su-
 erunt, donec versati cum ois sumus, pascendo pecudes.
 Proinde dispice tu diligenter, quid agis: atque in actum
 est de domino nostro et tota eius familia. Nā ipsum qui-
 dam cōuenire hominem profligatissimum ac perditissimū
 stultitia sit. A. Famuli capite propere omnia hac qua vi-
 bis tradā: qua imposita asinis feretis antè. Ego iam sub-
 sequar. Huc mihi propere asinum. Quam malè metuo, ne
 mei viri stultitiam luamus! O hominem insanū, qui pra-
 nibilo habuerit, cum hominem in se irritare, è quo maxi-
 me potest & iuuari amico & ledi infenso. Sed video ip-
 sum Davidem aduerso colle descendentem, Nescio quid
 iratum loquitur cum suis. D. Ne ego frustra conseruam
 omnia quae habet iste in deserto, ita ut nihil omnino de
 suo deperdiderit: & reddidit mihi malum pro bono? At
 ita perdat Deus hostes Davidis, ut ei ante crastinum
 manē nihil prorsum reliqui faciā. A. Obsecro te domine,
 tibi ad pedes suppliciter iacens, ut bona me venia audiam.
 Vide mi David, ne hominem despiciatissimum Nabalem
 dignum indices, in quem iram vertas: qui sicut nomi-
 ne, ita re ipsa stultus est. Nam ego quidem, cuius est
 culpa praestare, missos à te iuuenes non videram, ne quae
 enim sinissem abire vacuos: sed vides profectò, vir clari-
 sime,

fine (neq; enim dubitari potest) te à Deo immortalis ab-
 ferri a sanguine faciēdo in tuis inimicis per temetip-
 sum persequendis: cum ipsius Nabalis insania eiu modi
 sit ipsa per se supplicium, ut non aliud tuis hostibus &
 inuidis imprecandum esse v' deatur. Quare equo animo
 patere hoc munusculum, quod tibi hic affero, iuuenibus
 tibi merentibus dari auferendum, & mihi hanc noxam
 remitte. Sic tuas tibi fortunas bella diu nagerent: in tu-
 to cōstituat Deus, & te in omni vita cōmā malo prohibe-
 at. Ac si quis tibi infestus, & tua necis cupidus existat,
 precor Deum ut te semper incolumi, & fortissime confi-
 stente, tuus hostis varijs iactatus procellis despireat. Iam
 verò cum praeclara Dei promissa consequutus Israelita-
 rum dux fueris constitutus, tanta tua felicitas nullo
 quasi labefactabitur labe conscientia, qua necesse esset
 tuam letitiam contaminari, recordatione effusi angui-
 nis, & supplicij ob priuatam iniuriam sumpti. Deus fa-
 ciet tibi meliora, memine isque aliquando mei. D. Gra-
 tias ago Iehova Deo Israelitarum, qui te mihi bodi: mi-
 serit obuiam: nec non tibi, quae me tua ratione à cāde &
 vindicta iniuria in me commissā auocasti. Nam Deum
 immortalem testor qui me tibi malefacere prohibet, nisi
 tu mihi accurrere properauisses, Nabalem ante diluca-
 lum fortibus omnibus funditus evertissem. Verum eius
 culpam tibi condono, tuque munera grato animo acci-
 pio. Abi sanè domum salua.

SENTENTIA.

Incitare potentiozem, vesania est: bonum malo pensare sce-
 lus. Iratum potentiozem, muneribus verbisque pacare sapien-
 tia est.

ABI'SAEVS. 1. Reg. 26.

ARG-

DIALOG. SACRORVM.

ARG. David noctu elā in Sauli castra digressus, eius dormientis hastā matellāq; surripit. Deinde digressus illinc proclamore cū excitat, suam q; innocentia iterum testatur. in calumniatores inuebens, & ille iniquitatē suam iterum confitetur.

David, Abisai, Abner Sauli.

VTer vestrum descendet mecum in castra ad Saulū? Abi. Ego. Da. Eamus, enī sim & pederem impio noctem dum dormiunt hostes. En omnes sunt oppressi & tissimo somno. Abis. David, D. iudā, D. Quid est? Abi. Hic stertit Saulus in tentorio, hasta huius ad caput eius d. fixa. Abner & reliqui temere circum eum iacent, mirum tibi Deus facit tui hostis potestatem. Vis ergo eum ego hasta configam ad terram uno ictu, non repetendo? D. Noli eum perimere. Quis enim adferat manus ei quem Deus unctioe creauit regem: quin obliget nefario scelere? Aut Deus eum perdat oportet, aut dei fatalis veniat, aut in pralio cadat. Certe meam manum à rege creato diuinitus aueriat Deus. Sed caput hastam eius, & matellam: abeamus. Abis. Deus boni, ut aliē sopiti sunt? Nullus omnino expergi citur. D. Nisi sine numine hac fiunt. Conscendamus montem. Volo enim de summo cacumine clamare Saulum. & ei ostendem me non minùs fidum, quam quemuis eorum, quibus stipatoribus utitur. Satis iam procul absumus ab eis, ne repentino eorum aduentu possimus opprimi. Heus Sauli, heus stipatores Sauli, heus Abner non mihi respondes? Heus te appello Abner. Ab. Quis tu es qui clamas regē? D. Na tu es vir eximius. & dignus qui inter Israelitum principatum teneas. Itāne verò regem dominum custodis, ut ad eum necandum, miles quidam modo intro-

troiurā

trojerit tentorium? Haud egregium sanè istud fecisti. Per Deum immortalem vos estis digni supplicio capitali, qui tam malè custodiatis dominum vestrum, regem à Deo constitutum. Quae o, vide, ubi sit hasta, & matella regis, quae erat prope caput eius. S. Est ne ista tua vox, fili David? D. Mea, o mi rex, & domine. Sed cur tandem persequeris servum tuum, aut quid feci, aut commisi? Veruntamen ne gravare paulisper audire me loquentē. Si Deus te mihi infestum reddit precor eum tibi propitium: sin homines sunt, execrabiles sunt in conspectu lebona, de cuius me hodie patrimonio deturbant, quantum est in ipsis. & ad cultum deorum peregrinorum impellunt. Sed non sinet lebona terram meo sanguine funestari, quamvis Israelitarū rex occupatus sit in persequendo pulice (ut ita dicam) ut si perdicctus per montes persequatur. S. Peccavi, revertere David fili. Iam enim tibi non malè faciam, qui ita abstinneris te mea nece. Erravi nimis quam imprudenter, fateor. D. Hic depono hastam tuam, eam petito aliquis invenum: ceterum Deum muneretur quemque ut dignus meritisque est. Te quidem hodie tradidit mihi in manū, sed continui me à nece regis. Ergo quemadmodum tuam ego salutem charam habui: sic ille habiturus est meam meq, hostili manu liberaturus. S. Maè te viriute David fili, haud dubiè conata perficies.

SENTENTIA.

Et iusti iustè & iniusti iniustè facere perseverant. Calumniatores, tametsi v. riq; nocent tamē reuera perniciosiores sunt ijs, qui eorum calumnijs credunt, quam ijs quos calumniantur.

PHOEBAS. 1. Reg. 28.

ARGV. Phœbas Saulo Samuelem elicit ab inferis, &
ab

DIALOG. SACRORVM.

ab eo Saulus futurum exitium suum cognoscit.

Saulus, Phœbas, Samuel, Famuli.

PHœbas, redde mihi oraculum Phœbi, excita quæ
dicam tibi. P. At tu scis, ut exterminauerit Saul
ex hac terra Phœbadas & diuinos, cur me in tantum
capitis periculum adducere vis? Saul, Iehonam Deum
immortalem intro, hanc tibi rem fraudi non futuram.
Ecquem vis tibi excitem? San. Samuelcm. P. Fiet: la-
me miseram, desperijs, tu Saulus es, & me indignè des-
pisti. San. Ne formida. Sed quid vides? Ph Video auri-
stam quandã & plane diuinam personã terra ascenden-
tem. Saulus. Quæ est specie? Ph Vir est senex, induit
pallium. Sa. Samuel est. prabebo ei honorem. Samuel.
Quamobrẽ cliciendo me inquietas, Saule? San. Magni
premor angustijs: Palestini me bello petunt. Deum
aduersatur, nec iam respondit, neque per vates, neque per
somnia: hanc ob causam acciuite, ut me doceas qui
mihi sit faciendum. Sam. Cur ergo me consulis, si per
bona tibi non modo non fauet, sed etiam aduersatur? Re-
ciet ille quidem, quod eloquutus est voce mea, tibiq; re-
torquebit regnum de manu, quod tradet alteri, videlicet
Dauidi, quia non obtemperasti ei in vliscendis Ama-
chitis, quibus infersus erat: eam obrim ita sine dolo
te accipiet. Quinetiam addicet tecum Israelitas Pala-
stinis: & cras tu inique liberi eris una mecum: castro
etiam Israelitarum tradit Palestinis. Sa. Eheu. P. Per
misera, corrui. Saule, Saule, obsecro te obsequere mihi.
cape cibum. Tu scis ut sim tibi morigerata, & caput mi-
summo periculo obiecerim, ut exequerer tua iussa. In-
gredum, prabe te mihi facilem vicissim & vescere cibum.

quem tibi apponam, ut recreatis viribus aggrederis i-
ter. *San.* Non edam. *F.* Quare? Imò verò des. *Ph.* Ins-
gram. *S.* Quando tantopere urgetis fiat. *Ph.* Agredum
surge, & recumbe in hoc lectulo, dum ego vobis ma-
iorem vitulum altilem quem habeo domi, subigoq, farinam ex
qua conficiam panes subcinericios.

SENTENTIA.

Qui Deum deserunt, tandem deseruntur à Deo. Deserti à
Deo confugiunt ad eum, à quo antè abhorrerant, diabolum, à
quo nihil nec cognoscunt, nec consequuntur, nisi suum exitium.
Et sanè æquum est, ut qui bonum fugit, incidat in malum.

ACHIS. 1. Reg. 29.

ARG. Achis Gethæ rex, admonitu procerum suorum Da-
videm (qui ad ipsum confugiat, exercitu suo dimittit.

Proceres Palaestini, Achis rex, David.

Quam sunt Hebraei isti, quos habes in nostro ex-
ercitu? *A.* David est, Sauli Israelitarum regis ser-
uus, qui metum egit per hosce dies, vel potius annos, in
quo nihil adhuc reprehensione dignum deprehendi, ex
quo ad nos aufugit. *P.* Remitte hominem in eam provin-
ciam cui tu eam praefecisti, ne si nobiscum de cenderit in
certamen, in nos se convertat. Nam quia tandem reme-
linus possit cum suo domino reconciliari, quim horum ho-
minum capitibus? Nonne hic est ille David, carmine ti-
loin choreis celebratus? Saulus mille, decem concidit
milia David. *A.* David, Iehonam ego immortalem te-
stor te mihi tuamq, castrensem consuetudinem probari:
neque enim ullum adhuc in te vitium, posteaquam ad
me primum te contulisti, deprehendi. Sed optimatibus
non places: Quamobrem discede cum bona pace, ne Pa-
laestinos proceres offendas. *D.* Nam quid ego commisi?

F.

Ans

DIALOG. SACRORVM.

Aut quid in me adhuc deprehendisti, ex quo primum tuum conspectum veni, ut in bellum contra hostes tuos non proficiscar? A. Scio equidē te mihi tam placere quam si diuinus esses genium. Sed vetant satrapa Palaestini, ut praelium secum inire. Quamobrem mane, ubi diluxerit, proficiscere sanē unā cum tui domini seruis, qui tecū uenerunt. D. Equidē inuitis illis militare nolum: parebim.

SENTENTIA.

Non abs te suspectum est profugarum contra suos auxilia.

AMALECHITA. 1. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Amalechita quidam Dauidi necem Sauli nunciat: cuius rei autorē ipse se esse dicit, eamq; ob rem Dauid eū iubet interfici.

Dauid, Amalechita.

V*Idco quendam huc uenientem scissa veste & capite inperso puluere. Haud temere est, nimirum aliquem sinistram nuncium adfert. Undenam ades tu? A. Ex exercitu Israelitarū enas. D. Quid actum est? Equire. A. Fugerunt milites ē praelio, multi ē vulgo ceciderunt: Saulus quoque & Ionatban eius filius occubuerunt. D. Qui scis Sauli & Ionatbanem occubuisse? A. Cum forte venissem in Gelboem montem, video Saulum innixum hasta, cui currus & equitatus iam iamque iminebant, respexit ille: & me viso, huc ades, inquit. Accessi. Tum ille. Quis tu es? Amalechita inquam es. Aggredere me, inquit & interfice. Nam magno dolem discrucior, nec adhuc possum emori. Hic ego quid agerem? Videbam non victurum post tam grauem casum, itaque interemi, abstulique coronam de capite eius & armillam de brachio: qua tibi affero, ut vides. D. Ha-*

calamitosa

calamitosa clades, heu lugubre praelium, & facinus audax. Cuias es? A. Filius sum advenae cuiusdam Amalechitae. D. Tene ergo non esse veritum ista impura manu perdere unctum Iehoua? Tu iuuenis invade hominem, neca. Merito morieris, & tuo iudicio peris, qui te de rege interfecto iactaveris.

SEN. Si potentes sic tractarent eps, qui ipsis mortem aut malum inimicorum, tanquam rem lætam nunciant, ut Amalechitam hunc tractavit David, aut saltem huiusmodi nuncios auerfarentur, minus audirent assentatores.

NATHAN. 2. Reg. 12.

ARG. Nathan Davidem iussu Iehouæ, ficta ad rem narratione simili, ita prudenter adulterij homicidijque arguit, ut ipse David contra semetipsum ferat sententiam.

Nathan, David.

David, duo homines erant in quadam urbe, alter dives, alter pauper. Dives omnibus & capris bobusque abundabat: pauper unam omnino habebat oniculam, à se emptam, & altam, quæ adoleverat unà cum ipso & liberis eius, vescabatur eodem cibo cum eo, bibebat eandem potionem, quiescebat in sinu eius: brevis, erat ei profilia. Ad illum autem dinitem venit quidam hospes, quem accepturus, præteritis pecoribus suis, oniculam illam pauperis mactavit. D. Per Iehouam immortalem dignus est morte, qui fecit istud: onemque certè quadruplo pensabit, qui tantum facinus committere non dubitaverit. N. Tu ille es David. Dem creavit te regem Israelitarum teque liberavit ex manu Sauli. Tibi tradidit domum domini tui, & uxores quas complectereris, tibi Israelitarum; tibi Iudeorum familiam dedit: alia atque alia insuper daturus, si ea non satis essent. Et tu contempto eius præcepto, Vriam Hethæum, Ammonita-

DIALOG. SACRORVM.

rum telis obiectum indignissime trucidasti, cuiusque uxorem, nulla lebona habita ratione, in matrimonium dixisti. Ob qua flagitia, nunquā à tua domo aberit claudere. Nam Deus constabit tibi malum domesticum, tuasque uxores, te vidente, alteri tradet, qui cum eis luce palam congregietur. Tu quidem occulte fecisti, sed ipse id facit in luce atque in oculis omnium Israelitarum. D. Peccasti in Deum. N. Deus quoque remittit ille quidem tibi peccatum, neque ob id morieris. Sed quia ista re inimici lebona occasione maledicendi dedisti, filius qui tibi in tus est, morietur. Hac me tibi nunciare iussit Deus.

SE N. Callidè reprehendendi sunt potentes. Qui alterum damnat seipsum damnat si similia committet. Nihil est tam occultum quin detegatur. Si peccatum rescilci non vis, peccare m-

THECVANA. 2. Reg. 14.

ARG. Thecuana foemina à Ioabo subornata, oratione ista atque figurata impetrat à Dauide reuocationem Absolon eius filij, ob fratricidium profugi.

Mulier Thecuana, David, Ioabiu.

FIdem tuam, ô Rex. D. Quid mali habes? M. Mulier sum deserta, & uirata viro, cui superstites fuerant duo filij: hi cum viri fortè inter se contenderent, nec esset qui litem dirimeret, cecidit alter alterum cumque morte mulctauit. Nunc vniuersa me familia viri, poscens ad necem eum qui superest ob interemptum fratrem, cupienque perdere unicum heredem parentum & quod mihi misera lucis superest (quod certè est exiguum) extinguere, meique viri nomen memoriamque prorsus è rerum natura tollere. D. Recipe te domum tuam, ista mihi cura res erit. M. Verum interim periculum est ne te, tuisque nescientibus, pœna mihi &

meis irrogetur. D. Si quis in te mutiat, deserto ad me, na ille, faxo, nunquā postea te tanget. M. Sed memineris per Deum immortalem, multos esse occisi cognatos, & vindices, à quibus omnibus exitium meo filio metuendum sit. D. Eundem tibi ego Deum iuro, me promissurum ne tuus filius ullum pilum amittat. M. Dabis mihi veniam, si te liberius iam alloquar. D. Sanè. Quae te (malum) ratio inducit, ut cum te mihi mulieri vilissima tam facilem praebeas, populo toti, eique prestantissimo ita sis durus & inexorabilis, ut ei nolis condonare profugum tuū, cuius non minùs est cupidus quam ego sum mei natū? Praesertim cum in eo non minùs fortasse tui generis propagandi spes posita sit, quàm mei in meo. Neque enim potes habere exploratum, se alium regni successorem esse procreaturum. Nam moriendum certè est, idque incertum an hac ipsa hora: & ita moriendum, ut in hanc vitam reditus non pateat: non magis quàm aqua semel effusa, recolligi non potest: quò magis nobis habenda ratio est, ut in nostri generis propagatione, quodammodo immortales reddamur. Quòd si supplicij aequitatem pretendis: vide ne non aequitatem, legi parendo, sed iniquitatem, Deum legis auctore non imitando, sequi videare. Neq̃, enim ille continuo fontes perdit, id quod tu minimò omnium ignoras, sed etiam atque etiam cogitat de reconciliandis eis, qui ob suum aliquod factum ab eo sunt alienati. Atque ut iam meam rationem intelligas, equidem non sine dubitatione feci, ut te hac de re adirem. Nam quòd videbam populum ipsum tam parvum apud te valere, ne ipsa nibi possem, valde metuebam. Et eam ob rem, quò callidius te inducerem, sic mecum ipsa

DIALOG. SACRORVM.

gogitavi. Hem regem adibo, & cum eo, quasi meū sit
gotium, sic agam. Quod si obtinero, ut me contra eorū
odiū tueri velit, qui me unā cum filio meo, fortunis om-
nibus vitāq; ipsa euertere properent: tum ab eo contra-
dam, ut si sibi constare velit, suam clementiam, quam
mihi expositam habeat, tam multis clausam esse non pa-
atur. Quam me rem impetraturam esse ô rex non dis-
debam. Cum enim præclare scirem te in iure dicendo, &
aquitatem ab iniquitate iudicando, singulari quadam
& planè divina semper fuisse prudentia præditum, non
dubitabam, quin qui tibi nunquam absuisset Deus, idem
nunc esset in hac iustissima causa adfuturus. D. Ne mi-
cela, quod te rogabo. M. Roga sanè. D. Nonne istud tu-
um fecisti impulsore Ioabo? M. Ita tibi secunda omni-
opto, ô rex, ut nullius harum rerum quenquam vlla ex
parte auctorem habeo, præter Ioabum: ipse iussit, ipse
præmonstravit quæcunque dixi: eius instinctu rem om-
nem in volucris figurarum texi: quam tu pro tua divina
sapientia, qua omnia quæ in mundo constant tenes, facili
intellexisti. D. Impetrasti Ioabe. I sanè reductum ado-
lescentem Absolomum. Io. Ago tibi gratias immortales,
ô rex: nunc demum intelligo, me apud te valere gratia,
postquam hoc sum à te consecutus.

SEN. In aliena causa facilius iudicant homines quàm in sua.
Itaque hominem ab aliena ad suam per similitudinem deduce-
re, prudentia est.

SEMEIS. Reg. 16.

ARGVMENTVM.

Semeis Davidē conuictijs proscindit: quæ David fert patienter.

Semeis, Abisam, David.

P Rodi, pradi, homo sanguinarius & scelerose. Expeti-

ite Ieboua omnem sanguinē domus Sauli, cuius tu regnum occupasti, quod Ieboua Absolomo filio tuo tradidit. Nunc tua te scelera petunt homicida crudelissime, quē ego iam hic lapidibus obruam. A. Nonne indignum est, eandem istum mortuum regi conuitiari? Vis ne ut eum adariar, eique caput decutiam? D. Quid tum postea, fili Sarnia, si conuitiatur: & si ei Ieboua mandauit, ut Dauidi malediceret, quis ab eo facti rationem reposcat? Eum enim ipse filius, qui ex meis visceribus ortus est, mortuum mihi machinatur: quid faciet Iemine natus? Simile eum maledicere: nam Ieboua iussu facis. Fortasse respiciet Ieboua meam miseriam, mihiq; bonum rependet pro bodiurnis huius conuitijs. S. Sceleratissime, & flagitiosissime mortalium omnium non solum bipedum, sed etiam quadrupedum nequissime: qui per nefarias cedes ad regnum peruenisti, qui Sauli domum funditus extirpasti: qui hominem optimum eius uxore constuprata, crudelissime occidisti, & eius neci plurimos te meliores addidisti, adulteriumque homicidio cumulaisti: homo perfidiose & impure, quid potest in te satis grauiter dici? Quem ego hic saxa iam mactabo, & unus iustissima caede tot nefarias cedes expiabo.

SEN. Maledicta constanter ferte, magni est animi: non ferte, effeminati.

ACHITOPHEL. 2. Reg. 17.

ARGUMENTVM.

Achitophel Absolomo prudens, sed impium consilium dat de opprimendo Absolomi patre, Dauid. Verum Chulgas Dauidi bene volens altero consilio illud reddit irritum.

Achitophel, Absolomus, Chulgas.

Absolome, cūseo, ut ego nūc, lēctis duodecim hominū
F 4 millibus

DIALOG. SACRORVM

millibus Danidem hac nocte persequar: cumq; perterritum & fatigatum, defessumq; omnibus qui cum eo sunt fugam d'apsis, solum interficiam: deinde ceteros omnes ad se reducam, ut sponsa deduci solet ad sponsum. Ita fiat, cum tu unius mortem expetas, ceterarum omnium salus consultum sit. Ab. Perplacet quidem tuum consilium: sed vocetur hac etiam Conania Archita, ut audiamus quod ipse quoque dicat. Chusae suadet Achitophel, ut regem hac nocte innadamus, territumq; & a suis destitutum, salus reliquis, opprimamus. Tu quid censes? Sequemurne eius consilium an non sequemur? Achitophelis consilium hominis alioqui prudentis, hac quidem in re non probo. Tu scis, ut pater tuus, & qui eum comitantur homines sint strenui, et versa agresti pulvis orbata feroces. Præterea, pater tuus vir res militaris scientissimus, non est cum aliqua turba per noctem alturus. Nunc late in aliquo antro, aut alio loco. Quod si quis principem tuum ceciderit, & rumor sparsus fuerit, factum esse eadem Absolomonorum: illi ipsi qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim universi Israelitæ, patrem tuum esse virum fortissimum, nec non eius militem. Verum meum consilium est, ut conveniant ad te omnes Israelitæ à Dan ad Bersabē, qui futuri sunt arena numerosiores, utq; tu ipse inter eos presens incedas. Tum cum adorti, ubi ubi eris, rore densius innadamus, ut neq; ipse, neque eius comitum vel unus evadat. Quod si se in aliquod oppidum receperit, id oppidum universi vel funibus cincti in flumen ita emericulabimur, ut ne calculus quidem relictus fiat. A. Melius est istud consilium, quam Achitophelis: obtemperabitur tibi.

SEN

LIBER II.
SENTENTIA.

47

Impiorū prudentia bonis perniciosa est, piorū salutaris. Impiis
scire & consulere contra pios, impiū est. Rursus impios ad pio-
rum salutē recipere pium est, & ipsis etiā impiis utile. Mitis
enim graves pœnas Deo dabunt, si pios non occiderint.

ABSOLOMVS. 2. Reg. 18.

ARGV. Absolomus ex prælio elapsus, de quercu crinibus
pendens, à Ioabo necatur. Huius audita nece, David sese af-
flicat, & à Ioabo propterea obiurgatur.

Miles, Ioabus. Achimassus, Chusis Speculator,
David, Quidam.

Cum persequeretur fugientes & dissipatos hostes, Ab-
solomum vidi casarie pendentem de quercu. Io. Vi-
disti autem? Cur non eum ad terram deiurbanum occi-
disti? Nam me a partes fuissent, decem te argenteis nū-
mis & balthæo remunerari. M. Ego verò, si mihi mil-
lanummi in manum annumerentur, non sum maxime fi-
lioregis iniecturum. Nam audientibus nobis præcepit rex
tibi, Abisæoque Estæo, ut adolecentis Absolomum canero-
tis: nedum ut ego tam perfidiosè, tanto cum vita mea
periculo facerem: neque enim res tanta regi ignota esse
posset. Verum iam ad eum ventum est: tu ipse vide quid
tibi agendum putes. I. Videbis me non ita cunctantem.
Moriare boni parentis peruersa progenies. Accipe hac
triastela de mea manu, rellâ in medium pectus. Vos mei
armigeri, circumfusi eum conficite. Tu præco confectum
bellum est, canereceptus, ut à persequendo renocentur
milites. A. Visne igitur ut ad regem curram eique re-
nuntiem, lebonam de eius hostibus sumpsisse supplicium?
I. Tu verò ne feceris hodiè, alias facies. Hodie quidem
non es incundum allaturus nuntium, propterea quòd re-
gii filius est mortuus. Tu Chusi, ad renunciandum regi
quod

DIALOG. SACRORVM.

quod vides. C. Libenter & quidem cursum. A. Quid si
 go quoq; Chusim cursu consequar? I. Cur consequar
 fili? Non es obtenturus euangelium. A. Sed quid si con-
 sequar? P. Per me licet. A. Curro, facile Chusim an-
 uertam. Io. Nos verò hoc Deo hominibusque inuisum
 cadauer, in hanc vastam voraginem, in hac sylua de-
 rudamus, & lapides insuper cumulatè exaggeremus,
 ut tam nefarium facinus memoria ac nomine loci nota-
 tur. Nam talibus sunt digni monumentis, qui mortè in-
 machinantur, quorum beneficio vitam sunt adpti. Sp.
 Hec rex video hominem huc accurrentem solum. D. Si
 quidem solus est, boni aliquid portat. Sp. Video item qui-
 dam alium, currentem etiam solum. D. Is quoque la-
 tum nuncium affert. S. Ex cursu priorem conycere vi-
 deor. Achimassum esse Sadoci filium. D. Virum bonum
 nominas, de nuncio lato venit. A. Salue rex: & simula-
 genda lebona gratias existima, cuius aspicio subacti
 sunt, qui in te arma sumpserunt. D. Saluusne est ad-
 lescent Absolomus? A. Magnam hominum turbam
 vidi, cum me huc mitteret Ioabius: caterum quid sit, ne-
 scio. D. Recede, consiste istinc. C. Regem plurima salute
 & latitia impertio, cuius Deus hostes omnes hodie vultu
 est. D. Saluusne est adolescens Absolomus? Ch. Utinam
 sic sint omnes tui hostes, o rex, & quotquot tibi malum
 machinantur. Da. Fili mi, fili mi Absolome utinam ego
 pro te sum mortuum. Absolome fili, fili, fili, ben me mis-
 rum. C. Luctum attuli, non latitiam, nec solū regi qui
 audito interitu filij, se coniecit in cœnaculum porta, ubi
 in luctu sit, & se afflicter: sed etiam populo vniverso, cu-
 ius letitiam audita regis tristitia, in mororem conuer-

ut, sed video Ioabum huc aduenientem: stomachatur?
 I. O lepidū regem, & dignū cuius adhuc uiuat filius, u-
 linā est? C. Sursum est. I. Quem ego nisi: sed me com-
 primam. O turpe spectaculū. Itāne verò Dauid? Siccine
 tuos omnes hodie dedecoras? Et eorum honestissimā vi-
 litoriam, in foedissimum luctum conuertis? Quis te tuosq;
 liberos, & uxores, tum iustas, tum concubinas à crude-
 lissima morte vindicauerunt? At non oportet (quod tu
 facis) ita amare inimicos, ut oderis amicos. Nunc quidē
 facile ostendis, te tuos omnes & nobiles & ignobiles pro
 nibilo habere. Nam equidem compertum habeo te uni-
 us Absoloni salutē nostra omnium morte uelle redemp-
 tionē. Verum agē, prodi & tuos affare leniter, nam per
 Deum immortalem, nisi tu prodeas, efficiam ut ante no-
 stem omnes ad unum à te deficient: quo grauius malum
 nullum unquam in uita tibi euenit.

SEN. Honora parentes tuos si vis viuere diu. Indignus est
 vita; qui in auctorem uitæ suæ ingratus est. Dignus est infami
 morte, qui bonum malo penlat. Ardenteus amorem ne summa
 quidem iniuria extinguit.

BERZELAEVS. 2. Reg. 19.

ARG. Berzelzum pro eius in se meritis uult Dauid in au-
 lum ducere. Sed illo propter senectū reculante, abducit eius
 loco Chaamānum.

Berzelæus, Dauid.

Salue nobis tandem reddite Israëlitarum rex. D. O
 salue multū, Berzelæe, homo de me multū bene-
 merite. Traiciest tu mecum Iordanem, ego te apud me
 aliam Hierosolymis. B. At quot annos natus, ut cum re-
 ge Hierosolymam ascendam? Ago nunc octogessimū
 annum, poterōne bonum à malo discernere? Poterōne
 cibo

DIALOG. SACRORVM.

cibo & potione delectari? Aut fidicinum fidicinatum
cantui audire? Quid opus est ut tibi amplius sim onus?
Liceat mihi tecum paululum trans Iordanem progre
(cur enim tanto me cumules beneficio) liceat inquam
reverti, & in mea patria finire vitam, inque meorum pa
rentum sepulchro humari? Caterum hic Chamanus te
perget: hoc tu vteris, ut tibi vium erit. D. Ergo tra
ciat Chamanus: Ego cum omnibus beneficijs ornatus
quibus ornandum esse indicaueris: tibiq, omnia prae
sto, quae à me expetieris.

SENTENTIA.

In homines pios & gratos bene conferuntur beneficia.

BETHSABA. 3. Reg. 1.

ARG. Bethsaba de Nathanis consilio, à vetulo Davide in
petrat ut rex creetur Salomon.

Nathan, Bethsaba, David, Banaïas.

AN non audisti Bethsaba, Auoniam Hagitaba
linum, regem creatum esse in scio domino nostro Da
uide? Agè, dabo tibi consilium, quo tua tuq, filij Sal
omonis vita consulas. Conueni regem Dauidem, & ex
quere, qui fiat, ut cum Salomoni filio tuo regnum possi
soliumque tuum sit pollicitus, nunc regnet Adonias? E
t adhuc cum eo colloquente, ingrediar post te, & tuam
orationem complebo. B. Bene consulis, adeo enim. Salu
rex. D. Quid vis. Be. Domine, tu mihi per Iebouam De
um tuum iurasti Salomonem filium meum post te regem
fore. & in solio tuo sessurum. Atqui Adonias te nescienti
regnum inuasit, bouesq, & altilia, ouesq, & capras mag
na copia immolauit: ad quas epulas cum regios omnes
Abiatharemq, pontificem, & exercitus ducem Iobabum

inu-

inuitaverit, Salomonem tuum non inuitavit. In te autē domine rex omnium Israelitarum oculi sunt intenti, ut cui significes, ecquis sit in solio tuo post te sessurus. Te quidem ita defuncto, mecum, & cum meo nato Salomone pessimè agetur. N. Salve rex Israelitarum: insidistine Adoniam tibi in regnum succedere? Nam is quidem hodie deus descendit, pecoraque multa mactavit, & eò regios omnes natos, exercitusq; duces, & Abiatharem pontificem vocavit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniamq; regem salutant: me verò, & Sadocum pontificem, & Banaiam Ioiada filium, & Salomonem tuum non inuitavit. Velim ex te scire, an hac res te auctore fiat. neq; tu mihi significaveris, ecquis sit in tuo solio post te sessurus. D. Evocetur huc mihi Bethsaba. Audi Bethsaba. Per lebonam immortalem, qui meam vitam ex tot angustiis eripuit, quemadmodum tibi lebonam Deum Israelitarum curavi, Salomonem filium tuum post me esse regnaturum & in solio meo pro me sessurum, sic hodie faciam. Be. Vitam regi Davidi precor sempiternā. D. Convocetur huc Sadocus pontifex, & Nathan vates, & Banaiam Ioiada filius. N. Adsumus. D. Adhibete vestros conservos, & Salomonem filium meum, mula quam habeo, impositum deducite Gehonem, eumque ibi tu Sadoc, & tu Nathan, regem Israelitarum ungitote: tū tuba clangitote, & Salomonem regem salutatote. Deinde vobis sequentibus ipse venito sessum in solio meo pro me regnaturus. Hunc enim tum Israelitarū, tum Iudaorum imperatorem esse iubeo. N. Faxit lebona Deus tuus domine rex, ut quemadmodum tibi adfuit, sic adsit etiam Salomoni, eiusq; solium etiam supra Davidicum extollat.

SEN.

DIALOG. SACRORVM.
SENTENTIA.

Sapientibus consilium sequi sapientia est.

SALOMON. 3. Reg. 3.

ARGVMENTVM.

Duarum meretricum litem, de oppresso per somnum alteri
infante contentendentium, dirimit Salomon diuina sapientia.

Meretrix, Salomon, Altera Meretrix.

Tam fid. m imploro, o rex: audi me paulisper.
Quid non a rei est? Loquere. *M.* Ego & haec mul-
er in eadem domo agimus, & utraq; peperimus: sed
triduo post me: cumque domi essemus neque quisquam
prater ea adesses, mortuus est ei filius noctu, ut foris
cubuit ei. Itaque media nocte surrexit, & surreptum
um filium, qui meo lateri accubabat, supposuit sibi, su-
am autem mortuum mihi, me dormiente. Mane ubi mi-
rexi, mammam infanti datura, video mortuum. Hic
go cum iam diluxisset, dum eum diligenter complecti,
animaduerti, non esse eum quem pepereram. *A.* Non is
est, quin meus est qui vixit, tuus qui interijt. *M.* Imò tu-
rò tuus mortuus est, meus vixit. *A.* Mentiris. *M.* Non
enimvero mentior, sed dico quod res est. *S.* Utraq; sum-
me esse affirmat eum qui vixit, & mortuum q; repudias. Cui
huc mihi iucultrum. partimini aequaliter puerum vici-
tem, & date utrique dimidium. *M.* Obsecro te rex, lo-
tur ei potius totus quam intereat. *A.* Nec meus est, nec
tuus, placet diuidi medium. *S.* Eum ad iudico priori, qui
perimi vetat, nam ea mater est.

S E N. Ad plerasque lites dijudicandas opus est diuina sap-
ientia. Iudici multa simulanda sunt, ut sapienter iudicet. Et verum
& fictum amorem res ipsa detegit.

ROBOAMVS. 3. Reg. 12.

ARGV.

ARG. Roboamus repudiato senum sano consilio, iuuenum insanum consilium sequitur de opprimendo maiori insuper seruitute populo, quàm qua ipsius pater Salomon oppresserat.

Roboamus, Senes, Iuuenes.

Perijt à me uniuersum Israhelitarum vulgus, ut quoniam meum pater iugo eos pressisset, ego illis seruitutis grauitatem leuarem: se enim ita demum mihi obediunt. Nunc ex vobis, senes, scire velim, quid mihi suadeatis ut eis respondeam super hac re. S. Si hodie populo obsequutus fueris, ei que obtemperans humanè responderis, habebis eum semper obtemperantem. R. Audio. Nunc exiote paulisper foras, Introducantur iuuenes, aequales mei mecumq; educati. Quid mihi auctores estis iuuenes, ut populo respondeam, petenti ut sibi à grauitate seruitutis, qua sint à patre meo oppressi, relaxem aliquid? I. Tu verò respondeas, tuorum membrorum minimū crassius esse, quam tui parentis medium corporis truncum. Quid si ille eos graui iugo pressit, te pressurum grauiore. Si is eos verberibus cecidit, te eos scorpionibus concisurum. R. Probe. Vestrum mihi consilium magis probatur, quàm senum, itaque id sequar.

SENTENTIA.

Senum propria est prudentia, iuuenum temeritas. Stulti Rulorum consilijs libenter obsequuntur.

SAREPTHANA. 3. Reg. 17.

ARG V. Elias missus à Iehoua, Sarephthanam mulierculam perpetuata eius farina & oleo, à fame tuetur.

Elias, Sarephthana mulier.

Hec mulier, quaeso te ut petas paululum aquae in aliquo vasculo, quod mihi bibendum des. S. Ego verò & perlibenter: E. Sed heus afferto tecum & frustum panis. S. Ego verò (lebonā Deum tuum immortalem testor)

DIALOG. SACRORVM.

*Hor) coctum non habeo: sed tantum farina pugillum
cado, & olei pusillum quod in ampulla. Nunc colligo
lulū ligni, ad id, quod habeo, mihi meisq; liberis par
dū: quo consumpto, superest ut fame pereamus. E. Be
es animo, i factū ut dixisti. Sed mihi prius depositū
de consecrū afferto, deinde tibi tuisq; liberis factura.
hoc tibi à Iehona Israelitarum Deo confirmo, non pro
farina cadum, & olei ampullam exhaustum iri, quā
Iehona terram pluuia irrigauerit. S. Faciam ut imber.*

SENTENTIA.

Tenues & famelicos respicit Deus. Tenues & famelici
tō facilius credunt Deo quā potentes & saturi. Primitiæ
bentur Deo & suis. Deus corū labore felicitat, qui Deo primi
tribuit. Felicitas habet qui Deo habet, quantumcunq; habet.

ELIAS. 3. Reg. 18.

ARGVMENTVM.

Elias cū latuisset tres annos, & sex menses, quo toto sp
non pluerat, inuenitur ab Abdia venit ad regē Achabum: &
uocatis Baahs Lucanisq; vatibus, constituto inter ipsos & Elia
certamine de litatione, cum illi litare Baah non potuissent,
Iehoua litat. Deinde vates illos necandos curat. Postremo co
scenso monte Carmelo, pluiam impetrat à Iehoua.

*Abdias, Elias, Achabus, Populus, Vates
Baah, Puer Elia.*

Misit me rex ad quarendam totā regione aquam
forte gramen inuenire possimus, quo tollemus
equos & mulos, ne inmentis primemur. Ipse rex alia
eiusdem rei gratia profectus est. Iam enim tres annos
amplius nulla fuit pluuia: itaque omnia per aruerūt, ut
usquam viriditas vlla potest inueniri. O Elia, tua prec
nobis inuenerunt hanc siccitatē: quā non nisi tuis em
da

dem precibus finire potest sicut ipse minatus es. Quod nispateris inuenirite, actum est, perimus. Sed video venientem huc hominem hirsutum, qui habet latera cincta singulo pillico. Fallor ne? An is est ipse Elias? Corie videtur. Hec tunc ei dominus Elias? E. Sum, nunciato domino tuo adesse Eliam. Ab. Nuntiatum verò? Quid peccam, ut tu me Achabo necandum obijcias? Iehonam ego immortalis iuro. Deum tuum, nullam gentem, nullum regnum esse, quò dominus meus non dimiserit, qui te languiret. Cumque negarent adesse te, ille regna & gentes obtestabatur, ut dicerent an tu illic esses, quò te nusquam inueniret. Et tu mihi nunc inbes, ut domino meo nuntiatum eam, adesse Eliam? Qui postquam à te digressus fuero, auferet te Iehona spiritus, nescio quò. Ego interea quum hoc Achabo nuntiatum iuro, cum ille non inuenierit, interficiat ab eo. Et tamen Iehona reuerens fui à pueritia: nisi forte tibi relatu non est quid ego, Iezabele vates occidente, fecerim: ut eorum centum abdidit in duabus cauernis, videlicet in utraque quinquaginta, & eos pane & aqua aluerim. Et tu mihi nunc inbes, ut eam ad nuntiandum domino meo, adesse Eliam, quò me interficiat? E. Sic vivat armipotens Iehona, cui ego apparere ac ministrare soleo, ut ego me Achabo ostendam hodie. Ab. Postquam istud mihi ita confirmas, ibo. Salve rex, incidi in Eliam. Ac. In Eliam autem? Ab. Ita. Ac. Eliam tu inuenisti? Ab. Eū ipsū. Ac. Quae res, adest Elias vates? Ab. Adest Elias vates. Ab. Duc me ad eum continuo. Ab. Eamus hac, inueniemus. Atque eccum tibi obuiam. A. Tūc is es qui perturbas Israelitas? E. Non ego Israelitas perturbo,

G.

sed

DIALOG. SACRORVM.

sed tu tuamq; paterna familia: qui omiffis Iehoua prae-
 ris, Baalis fequimini: qua caufa fuit, vt Iehoua
 iftos ardore immiferit. Vtrum cura mihi conuocandi
 omnes Ifraelitas in montem Carmelum, Baalisque
 tes quadringentos quinquaginta: & Lucanos
 quadringentos, Iezabelu conuictores. Ac. Fiet ira.
 funt quos inffifti, Elia. E. Audite verò Ifraelita: Quae
 que in vtrunq; cruclaudicatis? Si Iehoua Deus
 hunc fequimini: fin Baal Deus eft, Baalem fequimini.
 Nihil meretfpondetis? Ego vnius Iehoua vates fup-
 fum, cum Baalenfes vates funt quadringenta quinqu-
 ginta, Lucorumque vates quadringenti. Denitur
 duo tauri, quorum vnũ illi fibi deligant, diffecentque,
 lignis imponant, neque ignem fubiciant: alterum
 immolabo, fuper quod ligna collocabo, nec ignem fup-
 nam. Tum vos dei veftri nomen appellate: Ego Iehoua
 nomen appellabo. At qui Deus igne de caelo de-
 nuerit, feque exoratum oftenderit, is Deus habeatur.
 B. Placet verò atque ira fiat. E. Vos igitur, Baalis vates,
 deligite vobis taurum alterum, & priores facite quae
 amplures eftis, deique veftri nomen innocate, nullo
 fubiefto lignis facrificaliſus. V. Accipimus conditum.
 Maitemus taurum, imponamus frufta lignis. O Ba-
 al, exaudi nos, O Baal demitte ignem de caelo, quod
 Deum eſſe oftendas, Baal, Baal, o Baal, o Baal prae-
 deus, Baal, o Baal deus noſter: noli committere, vt
 vnus Iehoua vates plus poſſit apud Deum, ſuum, quam
 nos oſtingenti quinquaginta apud te. Effice Baal,
 quoniam te plures colunt quam Iehouam, maiores etiam
 vires habere videaris, O Baal, Baal, Baal, O Baal,

audis nos? Non te ritè colimus hactenus? Quid in te
 sumisimus? Non vis tuas vires ostendere? Quò plu-
 res habes cultores, nōne equum est cō te magis exorari?
 Baal, o Baal, nisi nos exaudis, actum est de te, de que tuo
 populo. Vna hic Iehoua vates tuum cultum abolebis.
 Quis te colet, O Baal? Quis te deinceps adorare volet,
 O Baal? Baal, O Baal: quis te non contemnet & pro
 nihilo dūcet, si nos in tanto discrimine non exaudierit?
 In quem vero magis necessarium vsum reseruabis tuam
 potentiam? Noste inuocamus; nos aram tuam prater-
 gredimur, & iam meridies est, neque tu respondes, aut
 exoraris. O Baal, Baal, O Baal noli perdere nos. E.
 Clamate maiore voce. Certe enim Deus est: sed forsi-
 tan aliquid aliū contemplantur, & animo agitat, quam
 ut possit istas iam exiles voces audire: aut occupatus est,
 ut iter habet, nisi forte dormit, ut sit experge faciendus.
 V. Huius Baal Deus noster quid amplius tibi faciemus?
 O Baal, O Baal, O Baal. E. Euge, rectè, (ecate vos isto
 modo gladij & cultellis, ut à vobis ipsis cruentati, mise-
 ricordiam Baalis excitetis. Sed nihil respondet nec at-
 tendit vestros clamores. Surdo canitis. Agite iam, om-
 ni populus accedite ad me. Instauramus aram Iehoua,
 qua diruta est: & saxa duodecim capiamus, pro numero
 tribuum filiorum Iacobi. Ex his saxis aram Iehoua
 numine construamus, & circum eam ducamus profunda
 scrobem. Agite, componatur. Rectè est. Replete quatuor
 amphoras aqua, & eas in hostiam, inque struem effundite,
 lirate idem, tertiate. Bene est. Re inundat aqua circum
 struem: ipsamq; scrobem repleuit, ne quid fraudis subesse
 putetur. Nunc O Iehoua Deus. Abrahami, Isaaci, &

DIALOG. SACRORVM.

Israelis, effice ut hodie intelligatur apud Israelitas
Deū, & me seruū tuum esse, tuoque iussu hac omnia
cisse. Audi me Iehoua, exaudi me ut sciat hic populus
Iehouā esse Deū, qui eorū animos retrò flexeris. P.
miram! Ignis delapsus à Iehoua, & hostiam, & ligna
saxa, & humū absumpsit, & scrobis aquā lambis.
Iehoua Deus est. Iehoua Deus est. E. Si igitur Iehoua
Deum agnoscitis, & ad terram prouidentis adoratis, com-
hendite Baalenses vates omnes, qui vos à Iehoua
magno vestro malo auocarunt. Caute ne quis
enadat. Agite, ducamus eos ad Cifonem fluminem,
lētur hi vates omnes Baalis, ne quē deinceps à veri
cultu possint auertere. Perite populi deceptores, con-
tores, atq; pestes, dignas prestigijs vestris penas dantes
deinceps adoretur, & in honore habeantur in vno,
debeantur omnia. Nunc Achabe, ascende ad caput
cibum. Sentio enim iam adesse murmur pluuia. Ego
scendam in verticem Carmeli. Sequere me puer. P.
ciam here. E. Agē iam puer, dum ego hic in summo
meli ingo maneo, i spectatū mare versus: & mihi
videris, renunciatū venito. P. Libenter here. Fecisti
neq; quidquā vidi. E. Reuertere eodem septies. P. Pa-
bitur. Iam iterum venio. Iam tertio. Iam quarto.
quinto. Iam sexto. Superest, ut septimò speculatus
Here, vidi nubeculam instar palmae hominis ex mari
ferri. E. Instat pluuia, i nunciatū Achabo, ut in illius
galibus in urbem descendat, ne à pluuia opprimatur.
Eo. E. Ego succinctis lateribus ei sex rursū prae-
P. Salue rex. Iubet Elias ut properè iungat equos,
in urbem recipias, ne te pluuia opprimat. A. Agitur
festinans

*stinemus, ingruit pluuia, nigrescit celum nubibus, atq[ue]
vento, properemus: vix euadamus, quàm madefiamus.*

SEN. Iustorum preces incredibile dictu quantum polleant
ad Deū. Iniusti istos accusant eorū malorū, quorum sunt ipsi
auctores. Præsentē Eliā nihil possunt Baalenses. Præsentē
Iehoua torpet Baal. Vt nox diei, sic veritati cedit mendaciū. Im-
morum plena sunt omnia, piorum exiguus est numerus. Sæpe
augis vni credendū quàm mille: nam paucorum est sapientia.
O cecum genus hominum, quando tandem hæc videbitis: aut
tandem lux penetrabit istos oculos? Nunquā mne nisi serō
videtis? Vtinam adsit aliquis igneo spiritu, igneæque oratione
Iehoua, qui charitatis ignem de cælo deuocet, quo nostrarū precū
suscipia exardescant, vt deinceps solus Iehoua extollatur.

MICHAËAS. 3. Reg. 22.

ARG. Achabo Israelitarum regi consulunt falsi vates, vt Ra-
motha Galaaditicam urbem bello adoriatur, fore enim vt ea po-
neatur. At Michæas vates contrarium prædicit, eamque ob cau-
sam conijcitur in vincula.

*Achabus Israelitarum rex, Iosaphatus Iudeorum rex, Vates,
Nuncius, Sedechias, Michæas.*

AD sunt hic vates, Iosaphate, plus minus quadrin-
genti, quos ad explorandam Dei voluntatem cen-
sisti accersendos. I. Video: superest vt eos interroges.
A. Quid mihi auctores estis, vates? Censetisne vt bello
Ramotha adoriar, an ab incerto desista? V. Nos vero
censemus vt adoriatis, nam victoriam tibi annuit Do-
minus. I. Num quis præterea hic est Iehoua vates ex
quo sciscitemur? A. Est item vnus, sed quem malè odi:
quoniam nihil vnquam mihi, nisi sinistrum vaticina-
tur: Is est Michæas, filius Imia. I. Non decet regem
ita loqui: sed iube eum acciri. A. Tu siste hic nobis pro-
piti Michæam. N. Ita faciam. S. Videſne hæc Achabe

DIALOG. SACRORVM.

cornua ferrea, qua ego fero? Hoc tu modo quasi com-
petes, & fundes Syros ad internecionem: ut tibi per
futurum pollicetur Deus V. Ita prorsus fiet. Aggre-
sanè Ramotha, feliciter pugnabis, eamque Dei ben-
dicio capies. N. Ceteri quidem vates omnes, Michaa
quo ore salutem successum promittunt. Itaque censeo
tu quoque ei bene omineris, quemadmodum ipsi. At
ego Deum immortalē iuro, ne ea solū dicturum
mihi diuinitus inspirata fuerunt. A. Michaa, qua
tua sententia? Arma in Ramotha inferemus, an no-
M. Quid ni inferas? Nam tibi victoriā annuit Iehoua.
A. Quousq; tandem mihi illudes? Te etiam atq; ero
obtestor per nomen Iehoua, ne mihi quicquam nisi
disas. M. Nunc verū aufer. Vidi omnes Israelita
lantes in montibus, sicut oves sine pastore solent. Atq;
Iehoua, Non habent isti dominos, inquit: redeant su-
quisque ad omne cum bona pace. A. Dixine ego tibi
nihil mihi nisi infanctum praedicturum? M. Igitur
di certissimum oraculum. Vidi Iehouam in solio seden-
tem, omni caelesti exercitu dextra lauaque stipen-
atque ita docentem. Ecquis mihi in errorem inducet
chabum, quō Ramotha, ibi casurus, innadat? Cumq;
lium aliud diceret, processit quidam spiritus, qui stante
te eum: Ego, inquit, facturum me recipio. Cui Iehoua
Quonam modo? Tum ille: Aspirabo falsa omnium
vatibus, qua dicant. Prohē, inquit Iehoua, succedit:
gredere negotium. Nimirum ex his liquet, omnes
tuos vates esse falso spiritum afflatos, & Deum tibi
cogitare. Se. Accipe colaphum pro isto tuo mendac
Nam qua ratione diuinum numen, cuius tu instans

loqui simulam, à me emigravit, ut te docuerit? M. Tū sci-
es, cum trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A.
Carpis Michaa, & eū deduc ad Amonē pratorē urba-
nū, & Iosnam regium filiū, & iube meo iussu in carcerē
concludi, atq; ibi pane atro & aqua, parcē ac duriter pa-
sci, donec saluus redeat. M. Siquidem saluus redibis, ni-
hil eam est quo minus ducar mentis oraculum, atque
equidē hoc clarissima voce omnibus inculcatum volo.

SEN. Falsi vates (quorum ingens est numerus) dicere so-
lent, quæ placeant hominibus, & in primis assentiri principibus.
Veri vates (qui pauci esse solent) assentiri nesciunt, & improbis
semper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari
solent, fit plerumque ut veritatis præmium vincula sint & neces.
Nam obsequium amicis, veritas odium parit. O mundi poten-
tes, utinam hæc in animos vestros demittatis.

SPINAMITIS. 4. Reg. 4.

ARG. Eliza est ab hospita sua Sunamitis oratur, eius fili-
um revocat in vitam.

Elizam, Gibezi Sunamitis.

ECCE Sunamitis idem illam hospitem nostram, Gibezi
Ecce ei obuiam, rogaturus utrum valeat ipsa, &
vir, & puer eius. G. Faciam. Salve mulier, satisne salva
es & tuus maritus, & puer valeatne? S. Valent: sed sine
me pervenire quò volo. G. Quomam properas. S. Ad tu-
um berum. G. Nescio quid novi videtur accidisse huic
mulieri. Sed quid istud rei est? Hæus mulier: tūne audes
pedes vatis complecti? Apage. E. Sine eam: animo eius
male est, quod me Iobona celavit. S. Petieramne à te
filium? Annon admonueram, ne mihi imponeres? E.
Accingere Gibezi, & cape meum baculum, atque a-
bi, si quem offenderis, ne salutato: salutato tu, ne resalu-
tato. Vbi cōpervenieris, bacillum faciei pueri imposito.

DIALOG. SACRORVM.

Israelis, effice ut hodie intelligatur apud Israelitas & Deū, & me seruū tuum esse, tuoque iussu hac omnia fecisse. Audi me Iehoua, exaudi me ut sciat hic populus Iehouā esse Deū, quieorū animos retrò flexeris. P. Omiram! Ignis delapsus à Iehoua, & hostiam, & ligna saxa, & humū absumpsit, & scrobis aquā lambit. Iehoua Deus est. Iehoua Deus est. E. Si igitur Iehouam Deum agnoscitis, & ad terram prouisoriam adoratis, comprehendite Baalenses vates omnes, qui vos à Iehoua calumia magno vestro malo auocarunt. Cauete ne quis omnem enadat. Agite, ducamus eos ad Cifonem fluvium, insulētur hi vates omnes Baalis, ne quē deinceps à veri Deo cultu possint auertere. Perite populi deceptores, corruptores, atq; pestes, dignas praestigis vestris poenas date: ut deinceps adoretur, & in honore habeatur is unus, cui debemur omnia. Nunc Achabe, ascende ad capiendum cibum. Sentio enim iam adesse murmur pluuia. Ego ascendam in verticem Carmeli. Sequere me puer. P. Faciam here. E. Agè iam puer, dum ego hic in summo Carmeli iugo maneo, i spectatū mare uersus: & mihi quid videris, renunciatū venito. P. Libenter here. Feci bene neq; quidquā vidi. E. Reuertere eodem septies. P. Partitur. Iam iterum venio. Iam tertio. Iam quarto. Iam quinto. Iam sexto. Superest, ut septimo speculatum eam. Here, vidi nubeculam instar palme hominis ex mari ferri. E. Instat pluuia, i nunciatū Achabo, ut inuēti in galibus in urbem descendat, ne à pluuia opprimatur. P. Eo. E. Ego succinētis lateribus ei Iezraelē praecurrā. P. Sane rex. Iubet Elias ut properè iungas equos, & in urbem recipias, ne te pluuia opprimat. A. Agite me festinem.

*invenimus ingruit pluvia, nigrescit cælum nubibus, atq;
 properemus: vix euadamus, quin madesiamus.*

SEN. Iustorum preces incredibile dictu quantum polleant
 ad Deū. Iniusti istos accusant eorū malorū, quorum sunt ipsi
 auctores. Præsente Elia nihil possunt Baalenses. Præsente
 Iehoua torpet Baal. Ut nox diei, sic veritati cedit mendaciū. Im-
 piorum plena sunt omnia, piorum exiguus est numerus. Sæpe
 regis vni credendū quā mille: nam paucorum est sapientia.
 Quicum genus hominum, quando tandem hæc videbitis: aut
 tandem lux penetrabit istos oculos? Nunquāne nisi serō
 accersitis? Vtinam adlit aliquis igneo spiritu, igneāque oratione
 illi, qui charitatis ignem de cælo deuocet, quo nostrarū precū
 lacrimæ exardescant, ut deinceps solus Iehoua extollatur.

MICHAËAS. 3. Reg. 22.

ARG. Achabo Israelitarum regi consulunt falsi vates, ut Ra-
 mtha Galaditicam urbem bello adoriatur, fore enim ut ea po-
 nant. At Michæas vates contrarium prædicit, eāque ob cau-
 sam conijcitur in vincula.

*Ababus Israelitarum rex, Iosophatus Iudeorum rex, Vates,
 Nuncius, Sedechias, Michæas.*

ADunt hic vates, Iosophate, plus minus quadrin-
 genti, quos ad explorandam Dei voluntatem cen-
 su accerendos. I. Video: superest ut eos interroges.

Quid mihi auctores estis, vates? Censetisne ut bello
 Ramtha adoriar, an ab incæpto desistā? V. Nos vero

consecramus ut adoriatis, nam victoriam tibi annuit Do-

minus. I. Num quis prætereā hic est Iehouæ vates ex-

quiriscitemur? A. Est item vnus, sed quem male odi-

amus: nihil vnquam mihi, nisi sinistrum vaticina-

re: Is est Michæas, filius Imla. I. Non decet regem

aliqui: sed inbe eum acciri. A. Tu siste huc nobis pro-

phetam Michæam. N. Ita faciam. S. Vidēsne hæc Achabe

DIALOG. SACRORVM.

cornua ferrea, qua ego fero? Hoc tu modo quasi cornu
petes, & fundes Syros a linternecionem: ut tibi per me
futurum pollicetur De u. S. Ita prorsus fiet. At credem
sanè Ramotha, feliciter pugnabis, eamque Dei benefi
cio capies. N. Cateri quidem vates omnes, Michaa, regi
vno ore felicem successum promittunt. Itaque censeo
tu quoque ei bene omnia, s. quemadmodum n. ipsi. M. At
ego Deum immortalē iuro, ne ea solum dicturum, qui
mibi diuinitus inspirata fuerunt. A. Michaa, quae
tua sententia? Arma in Ramotha inferemus, an non?
M. Quid ni inferas? Nam tibi victoriā annuit Iehoua.
A. Quousq; tandem mihi illudes? Te etiam atq; etiam
obtestor per nomen Iehoua, ne mihi quicquam nisi verū
dicas. M. Nunc verū au lies. Vidi omnes Israelitas ba
dantes in montibus, sicut oves sine pastore solent. Atque
Iehoua, Non habent isti dominos, inquit: redeant suam
quisque ad nomen suum bonae pace. A. Dixine ego tibi, cum
nihil mihi nisi infestum praedicturum? M. Igitur au
di certissimum oraculum. Vidi Iehouam in solio suspi
dente, omni caelesti exercitu dextra lauaque stipatum:
atque ita dicentem. Ecquid mihi in errorem inducet A
chabum, quò Ramotha, ubi caesus, inuadat? Cumq; a
liis alius diceret, praecessit quidam spiritus, qui stans an
te eum: Ego, inquit, facturum me recipio. Cui Iehoua.
Quonam modo? Tum ille: Aspirabo falsa omnibus eum
vatibus, quae dicant. Probe, inquit Iehoua, succedit: eg
gredere negotium. Nimirum ex his liquet, omnes istos
tuos vates esse falso spiritu afflatos, & Deum tibi male
cogitare. Se. Accipe colaphum pro isto tuo mendacio.
Nam qua ratione diuinum nomen, cuius tu instans tu
loqui

loqui simul, à me emigravit, ut te docuerit? M. Tū sci-
ti, cum trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A.
Corrip: Michaa. & cū deduc ad Amonē pratorē urba-
nū, & Iosuum regium filiū. & iube meo iussu in carcere
concludi, atq; ibi pane atro & aqua, parce ac duriter pa-
si, donec alius redeat. M. Siquidem saluus redibis, ni-
hilcanē est quo minus dicar mentitus oraculum, atque
quidē hoc clarissima voce omnibus inculcatum volo.

SEN. Falti vates (quorum ingens est numerus) dicere so-
lent, quæ placeant hominibus, & imprimis assentiri principibus.
Vti vates (qui pauci esse solent) assentiri nesciunt, & improbis
imper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari
solent, fit: plerumque ut veritatis præmium vincula sint & neces.
Nam obsequium amicos, veritas odium parit. O mundi poten-
tia, utinam hæc in animos vestros demittatis.

SYNAMITIS. 4. Reg. 4.

ARG. Elizæus ab hospita sua Synamitide oratur, eius fili-
um reuocat in vitam.

Elizæus, Gibezi Synamitiū.

ECCE Synamitidem illam hospitem nostram, Gibezi
Ecurre ei obuiam, rogaturus utrum valeat ipsa, &
tu, & puer eius. G. Faciam. Salve mulier, satisne salua
u & tuus maritus, & puer valentne? S. Valent: sed sine
me peruenire quò volo. G. Quonam properas. S. Ad tu-
um herum. G. Nescio quid noui videtur accidisse: hinc
mulieri. Sed quid istud rei est? Hens mulier: tūc audes
pedes vatis complecti? Apaze. E. Sine eam: animo eius
maiest, quod me Iehoua celauit. S. Petierāmae à te
filium? Annon admonueram, ne mihi imponeres? E.
Accingere Gibezi, & cape meum baculum, atque a-
bi, si quem offenderis, ne salutato: salutatus, ne resalu-
tato. Vbi còperuenieris, bacillum faciei pueri imposito.

DIALOG. SACRORVM

G. Eo. S. At ego profecto nunquam te omitam, quin v-
 na tecum venias. E. Agè sanè, tua voluntati obsequar
 prai, iam te sequar. G. Hec. feci ut iusseras: sed puer na-
 que vocè edit, neq, audit, neq, potuit omnino expergesci-
 ri. E. Ne trepida mulier, introeamus cubiculum. S. Hic
 quidem plane mortuus iacet in meo lectulo. E. Exite fa-
 ras, & me hic relinquit solū cum solo, clausa ianua. G.
 Nescio quid magnum expecto: non abs re se se conclusit
 intus. S. Faueat Deus ut natum recipiam. G. Hospita S.
 Quid noua rei est. G. Salua es, visus sum audire sternu-
 tantem puerum. S. Reuixi, si verum predicat. E. Hec
 Gihazi. G. Me vocat: quid est hec? E. Accerse huc
 mihi istam sceminam. G. Te vocat. S. Ad: o. E. Recipe iam
 filium incolumem. S. O diuine vir, quas tibi gratias agā
 pro tanto munere? E. Deo hoc totum acceptum feren-
 dum est, mulier non mihi, qui per me possum nihil.

SE N. Fidus est omnipotens. Suorum preces, quamvis ma-
 xima petentium, exaudit Deus.

NAAMAN. 4. Reg. 5.

ARG. Naaman Syrus ab Elizeo à lepra sanatus, ei gratias
 agit, & dona offert: Sed quæ Elizeus non accipit. Deinde di-
 gressum Naamanem consecutus Gihazeus Elizei famulus, ab
 eo pecuniam & vestes aufert per mendacium, càmque ob cau-
 sam ab Elizeo reprehensus, fit leprosus.

Naaman, Elizeus, Gihazeus, Ministri
 Naamani.

Reuertor ad te Elizee: & meum tum in Deum,
 tum in te peccatum cōstiens, veniam peto. E. Quid-
 nam peccasti? N. Cū tu me per ministrum tuum ius-
 sisses corpus in Iordane septies immergere, si à lepra (cu-
 ius depellenda causa veneram) sanus esse vellem: pri-
 mum

nim indignatus sanè sum, & me tibi despiciat us esse ra-
 m, quod tantum administrum ad me misisses. Nam spe-
 raturam te ipsum exiturum, & invocato Dei nomine,
 nanum loco admoiturum, & ita morbum sanaturum.
 Deinde indignum mihi videbatur, tantum tribui ve-
 stris aquis, ut cum Abana, aut Pharphar fluvij Dama-
 sci, vestris nihilo deteriores, essent ad me sanandum in-
 uiles. Iordanis tantum habere vim putarentur. Ita-
 que abibam ira plenus. Quod nisi mei famuli fuissent me
 sapientiores, equidem medicinam repudiassero. Sed cum
 didicerent absurdum esse me, qui rem quamlibet mag-
 nam salutis causa facturus essem, à tam pura refugere:
 vitavi quid possent aquae Israelitarum, & me septies in
 Iordanem immersi: quo facto ita sum (ut vides) sana-
 tum, ut non sit pueri corpus nitidius, aut integrus. Qua-
 propter intelligo iam, & confiteor nullum in toto mundo
 esse Deum nisi eum quem vos Israelitae colitis. Itaq; pro
 tam singulari beneficio, quaeso te, ut à me munusculum
 hoc accipias. E. Apagesis: ego ut munus accipiam? N.
 At ne me repudiato: non equidem id facio, quo tibi tan-
 tum meritum remittar, quod neque fieri potest: sed ut
 hoc mei in Deum, & in te grati animi pignus apud te re-
 liquam. Eliz. Istum gratum animum apud te habeto,
 dona ne addito. N. Atqui. E. Ne urge tantoperè. Nam
 (ut tu semel scias) Deum immortalem inro, cui ego ap-
 pareo, atque administro, me nihil à te accepturum. N.
 Si ita decreuisti, nolo improbius instare. Caterum oro,
 ut hinc mihi terra duorum mulorum onus asportare li-
 ceat. Non statui deinceps ullis dijs praterquam uni
 lehoua adolere, aut sacrificare. E. Lando, asportato
 sanè.

sanè. N. Præterea est aliud, super quo te velim consula-
re. Solet meus dominus, quandocunq; in adem Remma-
ni, adorationis gratiâ commeat, meis humeris inniti, v-
bi, eò inclinante se, non possum quin me quoque inclinem.
Eam mihi rem lebona ignoscet opinor. E. Ita. Abicum
bona pace. G. H. m. par sit dominus meus accipere oblata
sibi ab isto Syro munera? At mihi ita sit lebona propi-
tius, nisi cum cursu consequar, aliquid accepturus. Im-
munis ut ab at tam diues homo, tanto affectus beneficia?
Non conuenit. N. Religioni habeo, nihil ei de disse. Sed
vid: onz eius famulum huc cursu contendente? Ipse est
quantum ex incessu conycio. G. Carru desiliit, & mihi
procedit obuiam. N. Saluane omnia puer? G. Pax, te
tribus verbis volo. Modo ad herum meum venerunt
duo de vatun genere iuuenes, è monte Ephraemitarum.
Ea de causa rogabat herus, ut mihi ad eos argenti talen-
tum des, & duas vestes de splendidioribus. N. Imò ve-
rò duo talenta auferas: atque utinam plura voluisset,
libenter dedissem. G. Non est opus. N. Ne dubita, accipe,
erit aliquis eorum vsus. Vos colligate hoc argentum in
duobus sacculis, addite has duas vestes. Vos duo prefer-
te ei hasce sarcinas. Iubeto herum tuum meo nomine sal-
uare plurimum. G. Faciam. Vale. N. Et tu. G. O me fæli-
cem, cui res tam bene succedunt. Ite hæc iuuenes, sequi-
mini me per hoc obscurum ostium: deponite hic sarci-
nas: iam mihi nihil opus est vestra opera. Quo reliquū
est, ipse facile per me perficiam. Abite. M. Vale ergo. G.
Valete vos quoque. Nunc res mihi bene gesta est, abscon-
dam hic hunc thesaurum, ubi eum nemo præter me
sciat. Sed iam ne meus herus aliquid suspicetur, si nimis
dis

du ab sim, offerā me ei. E. Vnde noster Gebezis? G. Nusquam equidem iui. E. An etiam aude: velle mihi verba dare? Quasi ego non un i animo adfuissim, cū ab h. mo do curru reuertit tibi obuium. Hōccine tempus est accipiedorum vllorum munnerum? improbe à te factum. Itaque pro isto peccato, lepra, qua liberatus est Naaman, in te & in tua progenie in posterum habebit.

SE N. Boni spiritalia plura neque a'pernatur mundus, quia splendore carent, & apparatu mundano. Ne famulorum quidem consilium contemnendum est. Saep̄ etiam est olitor valdē opportunus loquutus. Dona spiritalia non emuntur pretio carnali. Auitia mendaces facit, & homines in miseriam precipitat. Deispiritum latere iustis coneris.

HAZAEI. 4. Reg. 8.

ARG. Hazaeli percontanti pr̄dicit Euzas mortem Benidid regis Syriae, & insuper ipsius Hazaelis regnum, & leuitiam in Israelitas.

Hazael, Elizam.

BENADADUS Syria rex, qui nunc ager est misit me ad te, Elizae, ad percontandum de salute tua. E. Renunciato, eo morbo leuatura iri, & tamen Iehoua mihi interituum significauit. H. a. H. Quid sibi volunt ista suspiria, qua fixo vultu ita alte trahis. E. O Hazael, Hazael, video quantam tu vastitatem sis israelitis illaturus. Tu eorum adificia incendis, tu iuuenes ferro trucidabis, tu pueros elides, tu grauidas mulieres discerpes. H. Egone vilissimus homuncio, tanta facinora protero? E. Ostendit mihi Iehoua, te fore regem Syrorum.

SE N. Pijs dolet populi Dei calamitas quamuis merito & diuinitus illata.

IEHVS. 4. Reg. 9.

ARG. Iehus, ab Elizae puero vinctus rex Israelitarum, Ioramum Israelitarum, & Ochoziam Iudaeorum regem, & Iezabelem Iorami matrem occidit.

Pars

DIALOG. SACRORVM.

Puer Elisai, Iehus, Duces, Speculator, Ioramus Israelitarum rex, Nuncius, Alter nuncius, Iezabel.

Habeo quoddam ad te mandatum, dux. *Ie. Quem nostrum appellas? P. Teipsum dux, secedamus intro. Iehoua te, Iehu, Deus Israelitarum, hoc oleo pex me ungit regem suorum Israelitarum, iubetque ut Achabi Domini tui stirpem truces. Statuit enim suorum omnium tum vatum, tum reliquorum sanguinẽ à Iezabele expetere, vniuersamque Achabi domum perdere: & eius memoriam, genusque stirpitus ex Israelitis tollere: eamque eò redigere, quò reducta domus est Ieroboami Nabatha filij, & Basa Azia filij: Iezabelem autem comedent canes in agro Israelano insepultam. Sed ego hinc fuga me proripio. D. Quomodo se res habet Iehu? Quorsum venit ad te lymphatus iste? Ie. Hominem nòstis, eiusque orationem? D. Minimè verò. Doce nos quidnam dixerit. Ie. Vnxit me regem Israelitarum de Iehoua mandato, cui certum est Achabum, Achabique domum per me ulcisci. D. Supponamus propere regi vestres nostras socij, eumque collocemus in editissimo graduum. Tu praeo proclama tuba, regem esse Iehum. Ie. Nunc duces, si vobis ita videtur, caute ne quis ex oppido euadat, qui huius rei nuncium Iezraelem perferat. Nos conscendamus equos, & eò festinemus ire. Nam illic decumbit Ioramus, sanandorum vulnerum gratia, qua in praelio contra regem Hazaelem à Syris accepit: eodemque venit Ochozias Iudaea rex ad eum visendum. Sp. Video quendam hominum globum. Io. Tu conscende equum, & ei cursu profectus obuiam, quare ut valeat. N. Fiet. I. Accurrit huc eques quidam. N. Rogat rex,*

ut

ut valeas Iehu? *Ie.* Quid ut valeam? recede pone me. *S.* Peruenit nuncius ad eos, neque reuertitur. *Io.* Hec tu conscende equum, & eodem curre. *N.* Fiet. *Ie.* Accurrit hic alter. *N.* Rogat rex, Iehu, an valeas? Quid an valeam? Recede pone me. *S.* Peruenit ad eos nuncius, sed non reuertitur. Incessus autem ferocitas declarat esse Iehum Namfis filium. *Io.* Iunge currum equis auriga: exeamus homini obuiam Ochozia. *Ie.* Tandem veniunt ipsi reges opportunè. *I.* Valésne Iehu? *Ie.* Quid valésne? Durantibus tot matris tue Iezabelis stupris, & maleficijs? *Io.* Fugiamus Ochozia: circumuenimur. *Ie.* Si quidem potestis effugere. Experiar tamen, an meus arcus possit de regis corpore sanguinem elicere. Hem tibi, hic moriturus eras. Tu Badacer triumphas, abijce eum infundum Nabothi, Iezraelensis. Nam memini, cum aliquando ego & tu Achabum huius patrem in eodem curru sequeremur, ei oraculo dictum esse, Iehouam sanguinem Nabothi, eiusq; natorum pridie eius diei respexisse: eumq; in agro eiusdem Nabothi, quem ille iudicio per calumniam oppressisset, in illum vindicaturum esse. Quare sume hoc cadauer, idque in fundum abijce, sicuti ferunt Iehoua dicta. Sed fugit Ochozias: persequimini eum, occidite, pereat hoc ad flagitia concors hominum genus. Pergamus in oppidum: nondum peracta ultio est: Superest totius mali fons Iezabel, quam iam videre videor de fenestra prospicientem. At etiam fucata est: nimirum ut morti placeat. *Iez.* Nunquid bene accidit Zambri qui dominum suum interfecit? *Ie.* Ecquis istic à me est? Rectè: vos eius eunuchi precipitate eam. Peri faminarum impurissima & à meis equis conculcare.

SEN.

DIALOG. SACRORVM.

SENTENTIA.

F Etiam subditos armat & excitat Deus in principes impios. Aequum est enim, ut qui aduersus Deum dominum suum conlurgit (id quod faciunt omnes impij) aduersus eum conflurgant ipsius serui.

IOAS. 4 Reg 13.

ARG. Iox Israelitarum regi se ægrotum visenti prædicit Elizæus victorias, quas sit de Syris reportaturus.

Ioas rex Israelitarum. Elizæus.

H Eupater patria, columnen Israelitarum, tu quidem nunc egro iacis. E. Non est eiulandi tempus. Capere arcum & sagittas. I. En cepi quorsum? E. Impone manum arcui. I. Feci. E. Aperi fenestram obuersam orienti. I. Aperui. E. Iaculare. I. Hem sic volo. E. Colla macti, ista, ista est salutaris nobis, mortifera Syris sagitta, quos tu in Apheco, Deiprasilio occisione occidis. Sed perge porro, capere sagittas. I. Cepi: quid tum? E. Ferit terram: O factum male: si quinquies percussisses, aut sexies, tum poteras Syros delere funditus. Nunc eos ter tantum superabis, quoties videlicet terram pulsanisti.

SEN. In Vate plus est praxidii, quam in exercitu. Vatis mors est & regi deploranda. Fata abstrusa sunt.

IONAS. Iona. 1.

ARGVMENTVM.

Vexati tempestate nauis, iuocatis frustra dijs, Eictaq; iactura, Ionam vatem excitant, qui in naui dormiebat. Demum forte iacta, ut eum lenitem & tempestatis causam esse deprehendant, iacunt in mare: ipsiusmet admonito, ita pacatur tempestas.

Nauticus, Nauta, Ionas.

P Rò Iupiter, quanta sauit tempestas: quanti undarum fluctus nostram nauem undique verberant? Dicis Nepiunum, & Aëolum, omnesque adeo deos in nostram coniuuasse perniciem. Ne sauiant opere aquarem præpotens Nepiune, ne eos perde, qui se in a fidei mandata

mandarunt. Tūque ò *Æole*, cui potestatem in ventos
 dedit *Iupiter*, cohibe tam effrenatum eorum impetum.
Naut. *Dij immortales*, quid habetis in animo? Hucino
 venisse nos, ut tam misere periremus? Parcite qua-
 sumus, parcite: nos vobis sacra faciemus, tibi *Neptune*
 taurū, vobis agnam *Tempestates* mactabimus, tantū
 liceat hinc salus euadere. *A.* *Leda* proles *Castor* & *Pol-*
lux, amica nautis sydera, obsecro vstram fidem, reddi-
 te nobis mare tranquillum, reddite amicam cæli seren-
 itatem. *Naut.* Nihil agimus, video tam surdi sunt *dij*
 quā est ipsum mare. *Naut.* Quid super est? *Naut.* Ut
 iacturam faciamus. *Naut.* Durum. *Naut.* Sed necessa-
 rium: extremo autem malo extremum adhibendum est
 remedium, atque utinam vel sic euadere liceat. Festina-
 te, deiciamus has merces. Praestat rem perdere, spem
 aliquam retinentes, quā cum recertum exitum ex-
 pectare. Vos ò cæli marisque potentes *dij*, este saltem cō-
 tenti hac nostra miseria: quid mortem insuper minami-
 ni? Hei mihi magis magisque furia ventī, ingraues-
 cit tempestas. Irritantur superi, non placantur nostris
 votis & precibus. Quod iam? Quo me vertam? Erat hic
 nescio quis peregrinus. Vbi nunc est? *Naut.* Dormit
 ad insitum navis latus. *Naut.* O supinam securitatem.
 Heus, heus peregrine, quem tandem dormiendi modum
 facies? Potes in tanto periculo indulgere somno? Quin
 insurgis, & tuum in hoc temporis articulo Denū-
 inocas: si quis forte superum existat; qui hoc a no-
 bis malum auertat, & praesens auxilium ferat? *Naut.*
Frustra laboramus: causa tanti mali perscrutanda est.
Oportet aliquem hinc adesse, qui se nefario aliquo
 scelere

DIALOG. SACRORVM.

scelere obstrinxerit, propter quem tantoperè irascantur
Dij. Sortiendum quis sit in causa. Nauc. Placet, ducan-
tur sortes. Euge, fors hunc peregrinum designat. Vides
te peregrine accusari. Dic quaso, unde tantū in nos ma-
luniorum sit, quod vite genus sequaris, unde & quod-
as, cuias sis, & qua gente natus? I. Iamiam nullū super-
est effugium: teneor manifestō: O inevitabilem Dei po-
tentiam: Ego sum Hebraeus Iehona cœlestis Dei cultor,
qui & mare & terram fabricatus est. Is me Niniven
venire iusserat, ut eum populum, & otio & luxu diffu-
entem, & perditum mea admonitione ad meliorem fra-
gem, & saniozem vitæ rationem deducerem. Cum
ego muneris tristitiam defugiens, statueram Tarsum in
Ciliciam me conferre, & eius conspectum euitare, cuius
oculis omnia sunt subiecta. N. Perimus funditus: Insci-
tè prorsus homo, & malè abs te factum. Sed postquam
factum quod est, infectum fieri non potest, quid tibi nunc
cenjes faciamus, ut placatiore mari utamur, quod veb-
mentius semper agitari vides? I. Vos verò me in mari
deturbetis, si sedatum vultis: nam coriò scio ego, mea
unius causa vos hac tam vehementi tempestate affluta-
ri. Nauc. Avertat superi, ut tua morte saluti nostræ cō-
sulamur. Non faciemus. Agite viri fortes, incumbamus
remis, concurremus ad terram appellere. Eia, adhibete sum-
mas vires: eia, rumpamus hoc fluctus. O rem miseram:
crescit assiduè malum, nulla ratione terram possumus
attingere. Io. Frustra iudatis inuito Deo. Nauc. Quid e-
go est? tene nos in mare? Io. Nisi mauultis mecum unā
perire. Nauc. O desperatissimum, perfugium: sed tamen
satius est, te solum quam nobiscum interire. Faciendum

ut socij: nulla alia ad evadendum via est, video, effera-
re mare, rumpitur navis. mors nobis vertitur ob ocu-
los. Demergamus eum. Obsecramus te Iehoua, ne pereamus
ob huius viri mortem, neque a nobis pœnas sanguinis e-
imexpetas. Vides nos necessitate impulsos facere, & tu
omnia tuo arbitratu moderaris: iaciatur. O rem admira-
bilem. Vides is ut subito sedata est tempestas, pro deiecto. Vide-
re mare sic tranquillum, ut nunquam tranquillius. Agno-
scis, agnosco ego Iehoua potestatem inmensam: is nimirum
Deus est, ceteri nequicquam precibus interpellantur. Vni
videtur gratia, uni itaque sacra vota quæ faciamus.

SENTENTIA.

Frustra implorantur falsa numina, seuiente vero numine. De-
um effugere nec terra nec mari possis. Cum fontibus navigare;
hic est versari, noxium est. Manente causa pœna manet pœna.

RABSA CES. 4. Reg. 18.

ARG. Rabfaces, ab Assyriæ rege Senacheribo missus, Hie-
rosolymitanos qui erant in muris, ipse extra muros, iubet dedi-
tionem facere, & in Iehouam cuiusque populum petulantissimè
iuchatur, nemine quidquam respondente.

Rabfaces, Eliacimus.

Vos hac nomine regis magni, id est, regis Assyrio-
rum, Ezechia nunciate. Qua tandem fiducia ni-
mur? Verbisne, an consilio, an viribus dimicare cogites?
Qua tandem spe fretus, ab eo defecerit? An videlicet
confidis confracto istiusculmeo baculo, id est, Aegyptijs:
cui si quis innitatur, ei manum perficeret? Talis est A-
gyptiorum rex Pharaon in omnes qui ei confidunt. Quod
simili discetis, vos Iehoua Deo vestro confidere, an non
est, cuius Ezechias sacella arasque sustulit, insit-
que Iudeis & Hierosolymitanis, ut Hierosolyma ad-
tertiam quandam aram Deo supplicarent? Age Eze-
chia,

H.

chia,

DIALOG. SACRORVM.

chia, vis cum domino meo rege Assyrio sponſionem facere, ſi tibi dederò duo equorum millia, ni tu non poſſis ad eos totidem equites ſuppedi:are? Tunc auſis vultum ſubire vel uniuſi pratoris, minimi ſervorum domini mei. Ad fiduciam tibi collocaſi in Aegyptiorum curribus & equitibus? An porro ſine Iehoua ad hunc locum vaſtandū aſcenda? Iehoua ipſe me inſiſſit in hanc regionem proficeſci, eamque depopulari? E. Quæſumus te, ut nos Syriaci (ſcimus enim) allequaris, non Iudaicè, in auribus hominum, qui ſunt in mœnibus. R. Quafi ad dominum tuum, aut ad te miſerit me dominus meus, ad hac dicenda, et non ad eos qui ſunt in muris, ut vobiſcum & mercedem ſuam comedant, & urinam bibant. Audite Iudæi regū magni regis Aſſyriorum dicta. Ne vobis imponat Ezechias, neque enim poterit vos ab eius manibus defendere: nèue ab eo perſuaderi vobis ſinite, ut Iehoua ſidatiſ, quaſi vos d-ſenſuro, neque urbem iſtam in manum Aſſyriorum regis permiſſuro. Nolite Ezechia credere, ſed potiùs Aſſyrio regi obtemperate, qui vobis mandat, ut ſecum benivolè agatiſ, & vos ei dedatiſ, & ſuis quiſque vineiſ & ficubiſ & pnteiſ tantiſp. r utamini, donec veniat ad vos in veſtra ſimilem terram transferendos, in terram frumenti & vini, & panis & vinearum, & oliuarum, & olei, & mellis feracem, ut hac ratione veſtra ſaluti proſpiciatur, nèue Ezechia fidem habeatiſ: fallit enim vos inanis fiducia deſenſionis Iehoua. An reliquarum gentium dij ſuam quiſque terram ab Aſſyrio rege d-ſenderunt? Ubi ſunt dij Ilcemathi & Arphadi? Ubi Sepharnaimi? Ubi Eua? Ubi Iua? Nunquid Samariam ab eius manu tutati ſunt? Quis tandem eſt ex omnibz

omnibus omnium terrarum dijs qui suam terram, ab e-
 ium manu defenderit, ut Ichona Hierosolymam defen-
 sorus esse videatur? E. Obmutescamus, neue ei quicquā
 respondeamus. Ita enim fert regis mandatum. Sed ea-
 rum hac regi nuntiatum.

S E N. Res secundæ insolentes sæpe reddunt homines, & in-
 ipsum etiam Deum petulantes. Prosperos successus sibi adscri-
 bent superbi, cum debeant Deo. Cum maledicis & verbosis ri-
 andum non est, sed Deo committenda causa.

EZECHIAS. *Esaiæ 38.*

ARGUMENTVM.

Aegrotus rex Iudæorū Ezechias, cū esset ei ab Esaiæ voce de-
 nunciata mors, precibus à Ichona impetrat vitæ prorogationē.
Esaias, Ezechias.

Impera domo Ezechia: nam isto tibi morbo morien-
 dum est. Hac est Dei voluntas. Exec. O durum nun-
 tium. O Sancte Deus, memineris quā fideliter & inte-
 gro animo te semper coluerim, & ad tuam voluntatem
 vitam omnē direxerim. Hic pietatis honos? Sic religio-
 nem remuneraris? Mene nunc in medio ætatis cursu,
 in eas angustias, esse redactum, ut subcundum sit sepul-
 chri ostium, & reliquo vitæ tempore carendum? E-
 tenim iam non ego fruar communi hoc cælo, cælo ego non
 fruar, cuius amena luce illustrantur, qui in terra degūt
 vitam? Iam ego auellor à charo conspectu & consuetu-
 dine hominum: qui hunc orbē incolunt. Ex hac vita dis-
 cedo & emigro tanquam à pastoralis tuguriolo fatali ani-
 flamine & filo ante diem amputato. Paulatim atteror,
 & consumior in horas: neque quidquam propius expe-
 cto, quàm ut iam iamque absumptus, animam agam:
 Admanò si ventum est, membra omnia diro cruciati

DIALOG. SACRORVM.

dilaniari sentiens, mortē in vesperum exspecto. Hirundinis aut gruis ritu stridulas voces emitto, & columbarum more querulo: edi gemitum, cælumq; suspiciens, cōsumptis lachrymis ip̄a oculorum tabe, intolerabiles animi testor dolores. O rerum Domine omnium, aio mihi fieri iniuriam, cuius te vindicem esse par est. Mise, me, quid iam, quid mihi venire in mentem possit, qui possim tuum animum ad id quod volo flectere? Meant vita breuitatem miserabiliter commemorem? O rerū auctor & moderator longius est profectō naturale vindi-
di spatium quam quantum à te mihi conceditur. Hecine mihi etate tam immatura spiritali reddendus est? Aut tu me videlicet sempiterno non no consopire paras, ut postea in vitā renoces? Aut cuius altissimam tranquillitatem acerbissimo casu contaminari passus sis, cum scilicet, iam latho absumptum, è putido busto vindicabis? Et cuius vitam agrotantis tueri neglexeris, eundē morte delectum, amico lucis usu rursus donabis? peccatis (quorum de fronte mors scatet) quasi post tergum reiectis, & aeterna obliuione obliteratis? Deinde a quibus gratitudinem, & ex ea manantem laudationem expectas? à mortuis, credo sepulti te celebrabunt, & tuum paratum miseris praesidium predicabunt humati? Vini, vini tibi gratias agent, velut ego hodie: & parentes liberis commemorabunt tuam egentibus omnibus expositam tutelam. Intende mea saluti, Iehona: & nos de tuis laudibus carmina quamdiu vinemus in ade tua modulabimur. Es. Ades animo, rex: iubeor t. bi lata nunciare. Iehona, Deus Davidis, auctoris generis tui, tuam precationem audiuit, suasque lachrymas respexit.

Itaq;

Itaq; sic habeto, te per eum sanari, & tertio ab hinc die a-
scensurū in sanū. Quinimo addet tua vita quindecim an-
nos, teque eripiet è manibus regis Assyriorū, unā cū hac
urbe, cuius se defensor em præbebit, propter semetipsum,
tum etiā propter Davidē sui cultorē. Sed vos famuli su-
mite palatium, quā ulceri eius imponetis, ut cōual:scat.
Ex. Sed quo signo intelligam me in sanitatem restitui, &
tertio die venturū in adēm? Es. Vides hoc Achazi sola-
riū? Ez. Video. Es. Optio tibi datur utrūm velis um-
bram decem gradibus procedere, an reuerſi. Ez. Facile
est umbram progredi: potius retrocedat. O rem miracu-
losam: nunc nunc video volente Deo nihil esse arduum.

SE N. Piis precibus usque adeo flectitur Deus, ut interdum
etiam decretum suum rescindat. Quamvis morbos interdū na-
turalibus remedijs incurabiles sanat Deus, tamen naturalia re-
media non semper repudiat. Non medicinx sed Deo tribuenda
est sanatio: & tamen utendum est medicina.

IEREMIAS. Iere. 26.

ARGUMENTUM.

Jeremias urbis & templi ruinam vaticinatur eā ob causam cō-
prehensurū à sacerdotibus & viris ad necandū. Sed facto ad-
iunctum concursu, procures & Senatores, & Ahicamus id pro-
hibent.

Jeremias, Sacerdotes, Pates, Procores,
Senatores, Ahicamus.

Audite omnes omnium Iudæ urbiū homines, quot-
quot hoc templum, in cuius ego sto vestibulo, in-
tratis adorandi numinis gratia: audite, quæ Deus mea
voce vobis affatur. Nisi eum audietis, & ex lege quam
vobis præscripsit vinetis: tum autem dicta vatum, eius
cultorum, quos ipse ad vos mittit, per quos vos maturè
admonere nunquam intermittit, ea inquam nisi audie-
tis, hanc ipsam adem sacram in eum statum rediget, in

DIALOG. SACRORVM.

quem Silonem redigit, & hanc urbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. S. Quid sibi vult clamorosus ille? V. Omnibus minatur exitium. S. At si hi non minatur, sed constat maximum malum. Quin inuadimus hominem? V. Atqui ita opus est. Sa. Comprehendite eum viri, caute ne effugiat: faxo iam scias letentia, quae mala vobis obnuncias, ea te in te ipsum excitauisse. Itane verò ut huic templo Silonis ruinam, & urbi vastam eersionem & solitudinem denunciantis, & hac tam dira impune protuleris? Morte pœnaluus. Va. Meruit certe. P. Unde tantus iste tumultus, sacerdotes? Aut quid vult tantus hominum concursus? Quid noua rei accendit? Sa. Hic homo dignus est qui capite det supplicium, qui quidem tam horrentas clades huic urbi sit vaticinatus, quemadmodum vos ipsi audiuistis. I. Audite me, si placet, & vos omnes populares audite me. Iehoua ego optimi maximi instinctu huc veni, ea infanum & urbem praedicturus, quae vos audiuistis. Quare corrigite vestram vitam & mores. Deique vestra obnuntioni obtemperate, ut mueret consilium, malumque quod in vos cogitat, auertat. Quod ad me pertinet, equidem video me in vestram manu esse: vos mihi quod videbitur, faciatis licet. Veruntamen sic habetote, si me interfeceritis, vos, urbemq; & hanc rempublicam innocentis sanguinem supplicio luituros. Certe enim Iehoua misit me ad vos, ut vobis auertentibus, ea omnia dicerem, Pr. Nos quidem non videmus iustam causam, cur hic capite plectatur: si quidem nos nomine Iehoua Dei nostri affatus est. Se. Audite nos vicissim, nisi molestum est. Michaeas Morastua, vates fuit tempore Ezechie

verbia regis Iudaorum, qui Iehoua optimi max. nomine
 mai Iuda: populo audiente. ausus est dicere, Sionem in
 arum redactum, aratum iri, Hierosolymamque in ru-
 bras collapsuram, & montem sacrum in solitudinem re-
 ligendum. Nunquid in eum morte animaduertit Eze-
 chias, aut ullus Iudaorum? An non Deum reuerentia
 & precatatione sibi placauerunt, malumque quod ab illo
 iamque imminabat, depulcrunt? Et nos iam imma-
 niscelere animos vestros obligauimus? Quid Urias, ni-
 hilne nos monebit? Is fuit filius Semeia, ex Cariatthar-
 na, qui eadem in urbem hanc ab Iehoua est vaticinatus
 quae modo Ieremias. Quod cum Ioachim rex audiuisset,
 ut non eius milites & procures, cum quafuit ad necē. Id
 obire scuit ipse, territus aufugit in Aegyptum. Sed eo
 misit rex El Nathanem, & quosdā alios qui illinc extra-
 ctum, ad eum adduxerunt: eumq; ferro crudeliter neca-
 uit, & eius corpus in plebeiōrū sepulchretum proyicien-
 dū curauit. Itaque qui fuerit exitus, videtis. Nunc di-
 spicite, utrū nefarium huius facinus an consideratam
 illius prudentiam, malis imitari. Ah, profectō nunquā
 suam vos manus Ieremia sanguine commaculare.

SENTENTIA.

Veritas odium periculumque parit. Malo vate aut doctore
 nihil iniquius. Plerumque plus sapiunt, & plus æquitatis habent
 meruti, quā doctores, Pœnam si vis effugere, fuge culpam.
 Miora imitanda sunt exempla, immitiora declinanda.

ANANIAS. Iere. 28.

ARGUMENTVM.

Ananias Iudæis liberationem ad biennium falsò vaticinatur.
 Ieremias contrā grauiorem insuper captiuitatem prædicit, &
 ipsi Ananix mortem à Iehoua denunciat.

Ananias, Ieremias.

A Vdi tu Ieremia, unâ cum uniuerso hoc populo, qua
iussu Dei vobis denuncio. Ego (inquit Iehoua opo-
mus maximus, Israelitarum Deus) iam rumpam iu-
gum regis Babyloniorum, & post duos annos referamte
huc locum omnia vasa templi, quæ Nabuchodonoso-
r hinc ablata, Babylonem deportauit. Ieconiamq; filium
Ioachimini Iudææ regis, omnesq; captiuos Iudæos, qui
sunt abducti Babylonem, huc reducam fracto Babylonie
imperio. I. Vtinâ ita faciat Iehoua, & tua dicta omnia
ad rem conferat, atque huc vasa sacra reportet, capti-
uosque omnes è Babylone reuocet. Verum audi, & qua
apulet: & omnem populû eloquar, trade memoria: Cla-
uerunt ante me & te iam olim vates, qui multis natio-
nibus, magni q; regnis bellû, aut fam.ẽ, aut pestẽ præsig-
nificauerunt. Quod si quis a iuxta modo secundum pronunci-
bat, eius prædictum, aut rei eventus à diuino afflatu pro-
fectû comprobabat, aut frustratio refellebat. Hoc quia
in hac vaticinatione futurû certo scio, malo te rei exu
confutari, quam mea oratione irritari. *A* Cedo mihi istâ
torquem: audite verò omnes qui hic estis, quid ferant
mea dicta. Quomodo hunc ego collare perumpo, ita
Iehouam scitote perfracturum dominationẽ Nabucho-
donosoris, post biennium. I. Nolo tecum amplius rixari.
A. Abceas licet, ego hoc teneo, & tenebo: ne trepidate Iu-
dæi, aduentat iam certissimum vobis præsidium & salus.
Bono animo este. I. Adsum tibi à Deo Anania, qui tibi
me ita renunciare iubet. Vincula lignea, inquit, rupisti
Anania, sed pro eis ferrea feceris. Nam ego ferreum
iugum collo imponam omnium istarum gentium, quæ
seruiant Nabuchodonosori Babyloniorû regi, sub cuius

ditionem etiam agrestes bestias subiunxi. Hæc sunt
 quibus te, Anania, Deus meo ministerio præmonitum
 voluit. Sed non est crede mihi Anania, non est quod inci-
 tationem & permotionem diuinam ostendus, & hunc po-
 pulum spe inani erigas. Neque enim à Deo missus adest,
 cui ego in statu perniciem tibi proximam denuncio, te-
 que hoc anno vita defuncturum confirmo: quoniam tuis
 verbis deficiendi ab eo causas.

SEN. Mali doctores solent improbis fausta dicere, & quæ
 placeant. Boni contrà. Hinc fit, ut boni inuisi sint mali amentur,
 & auctoritate polleant. Veris vaticiniis raro creditur ante euentum,
 præsertim si adsunt falsi Vates, qui veris contraria doceant. Mi-
 si Vates dum peccata improborum verbis leniunt, re ipsa exasperant.
 Cum peruicacibus rixandum non est. Qui improbis blan-
 duntur, eos à Deo auocant.

SEDECHIAS. Iere. 38.

ARGUMENTVM.

Jeremias consulentem se Sedechiam Iudeæ regem monet, ut
 decedat Chaldeis, alioquin venturum & ipsum, & urbem in misera-
 ram calamitatem.

Sedechias, Jeremias.

Volo ego te consulere super rebus meis, Jeremi: sed
 noli me quicquam celare, I. Rem omnem tibi aper-
 nam: sed ea conditione, ne me interimas, ne me consilium
 meum repudies. S. Per Deum immortalem, qui nostros
 animos creauit, non perimam te: neque tradam illis ho-
 minibus qui tuam necem cupiunt. I. Satis habeo: accipe
 iam quod sit Dei consilium. Si te contuleris ad principes
 Babylonios, & tua tuorumque vita consules, & incen-
 dum ab urbe depelles. Sin minus & urbs Chaldeis de-
 lita igni cremabitur, neque tu eorum manus deuitabis.
 S. At enim vade mecum, ne me Chaldeis Iudeis, qui ad
 ipsos

DIALOG. SACRORVM.

ipso transfugerunt, tradant, omni irrisione ludendum.
I. Nos tradent crede mihi, obtempere Deimonitis, cuius
 ego voluntatis interpret tibi sum datus: si te ipsum amas
 tueque saluti provides. Quod si te dedere renuis, hoc tibi
 diuinitus denuncio: omnes mulieres quae supersunt in
 regiaeducta ad principes Chaldaeos, te in os indignissimè
 irrulebant, & circumuentum & proditum, à tuis neces-
 sarijs, & in ipso caeno perfide destitutum. Tuae autem
 uxores omnes, & liberi tradentur Chaldaeis, neque tue-
 orum manum effugies. quin in manus regis eorum veni-
 es, quibanc quoq; urbem incendet. **S.** Vide ne quis hac re-
 sciscat, ne in pereas. Quod si procures audierint nostram
 congressionem, teque conueniant, rogantes qua de rein-
 ter nos alium sit. & mortem minantes nisi indicaueris,
 dices, te à me precibus petiuisse, ne committam ut do-
 mum Ionathanis reducaris ad miserabilem mortem.

SEN. Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes, dum le-
 tius aliquod malum uitabile vitant, incurrunt in grauius quod
 fuerat inuitabile. Qui tolerabiles pœnas Deo dare recusat, in
 eum incidant grauiores.

DIALOGORVM SACRORVM LIBER TERTIVS.

TOBIAS. Tob. 4. & 5.

ARG. Tobrus Tobiam filium suum pietatem docet. De-
 inde iubet, ut ducem quærat ad petendam ex Media pecuniam,
 ibi à se depositam. Tobias Genium, qui se hominem simulabat,
 nactus cum eo proficiscatur.

Tobias pater, Tobias filius, Raphael Genium,
 Anna mater.

Cum ex hac vita discessero, nate, sepelito me honori-
 ficè. Tum autem matrem tuam honoras, neue eam
 donec

nec viuet deserto, neue ei parum morigerando vitam
 dulas acerbam. Recordare fili, quot dolores perpessa sit
 propter te, cum esses in eius utero. Cum scitur vitam si-
 merit, eam tecum honeste sepelito in eo idem sepulchro. Ac
 omnem vitam memento Creatoris tui, neue eum of-
 fende, eiusque precepta omitte. Quantumcumque tibi leho-
 na largitus erit, de eo ne parco liberalitatem exercere.
 Ab homines inhumanos ne te aggregaueris. A respicien-
 tibus legibus Israelitis ne abhorrueris, ne lebona vicissim
 in temporibus aduersis à te respiciendo abhorreat. Quod
 sua facultates non ferent ut largè facias, at pro eo quā-
 tum id erit quod suppediabitur, ne parce in benignitatē
 asserre, ut diuitias tibi, & argenti ruri que thesauros in
 beneficentia repositos habeas. Nam thesauri nihil impios
 mutant. At hac virtus à morte vindicat: ac quisquis be-
 neficentiam exercet, Dei conspectu non uidebit, quem ad-
 modum habet scriptum illud. Ego per beneficentiam cō-
 spectum tuum uidebo, quam qui exercent, celsi stes ha-
 bent sunt. Tu ergo nate, corpus tuum ab omni libidinis
 distantia tuere, uxoremque à tua cognatione ducito, ne-
 quaquam alienigenam, aut alius sanguinis quàm tuo-
 rum maiorum. Nos enim uatum progenies sumus. Me-
 moria repete Abrahamum, Isaacum, Iacobum, qui ux-
 ores de sua sibi gente ascinerunt, extraneorum affinitate
 repudiata, eoque liberis fortunati fuerunt. Animum intende
 fili ad ea qua ages. Quod tibi uolis fieri, alij ne facito. O-
 perarij mercedem ne retineto noctem unam post eam di-
 mittere in quem cum eo pactus eris, ut tuote premio remun-
 netur Deus. Corpus tuum ab ebrietate abstineto: in
 nulla nequitia te oblectaueris. De tuo uictu largire esu-
 rientibus,

DIALOG. SACRORVM.

rientibus. De tuo vestitu indue nudor. Quod tibi supererit, id omne in beneficentiam confer, neq; id grauare: hoc est, verè pane & vino sepulchra iustorum perfunderi. Audi & attende quèlibet, qui modò verum tibi consiliū det. Ab Iehoua omnibus temporibus pete, ut tuas orationes, consiliaq; dirigat: neq; enim homini in manu positiū est consiliū: id vni Deo Opti. Max. qui quicquid vult, efficit, alios depriens, alios efferens. Hac mea dicta & precepta omnia conseruato, & nunquam nō ante oculos habeto, fortiq; & infracto animo esto. Nam Iehoua tibi auxilio præsidiq; erit: si ei toto animo, totoque pectore studueris. Nunc fili, illud tibi indicabo de pecunia, quam habeo apud Gabelem, mihi cognatione propinquū (eae decē argenti talenta) Ruge in Media, nam incertū est, quando sim moriturus. Tu fili, si Iehouam metues, teque ab omni scelere conseruabis, magnas ab eo opes cōsequeris. T. Omnia ut praecepisti m. h. pater, sic faciam: sed velim mihi consiliū det, quā ratione queam istam à Gabele pecuniam recuperare. Nam neq; ille me, neque illum cognoscam, neque quo signo repetam pecuniam scio, neq; qua via eatur in Mediam tenco. To. Quod ad signum pertinet, hoc dices: me, cū ille mihi marsupium suum tradidisset, dixisse: Accipe de manu mea, atq; ex quo argentum in manum tradidi, annū hunc esse vigesimū. De via autem quare tibi iam hominem aliquem fidelem qui tecum vadat, cui pramiū dabimus. Proficiscere fili, adhuc vinente me, & argentū pete. Iehoua te Deum Israelitarum in itinere conseruet: tibi que beneuolentiam, studium, misericordiam, & illius, & omnium qui te videbunt conciliet, teq; nobis sospitem, & incolumem, & ducat,

Supra, & reducat ante meum interitū. T. Eo igitur ad con-
te: hunc ducem, & fertasse praestoadest qui faciat.
ndem Nam video iuuenem quendam in via stantē accinctum,
onfiliū aditer (ut videtur) paratum. Rap. Adolescens cuius
oratio. T. Domine, possis ne mecum in Mediā proficisci. Rap.
positū Equidem noui vias omnes, sumq; aliquando usus hospi-
d vult, in Gabelis gentilis nostri, agentis. R. Age in finibus Me-
Et & ha qua Rages distat ab Ecbatanis itinere duorum die-
oculis um, estque montana: Ecbatana autem in campestri lo-
ea tibi oposita sunt. T. Praestolare paulisper, si placet, dum
electum hunc rem patri renunciatum eo. Nam magnopere cupio
quam ne cuius iam habere, tibi que dabo mercedem pro itinere.
ea est. Il properē. Ego hic manebo donec redeas: noli dimit-
ū est, turari. T. Naclius sum virum bonum, pater, nostri gene-
teque ri, qui mecum proficiscatur. T. Euoca eum ad me, ut
equa scisciter unde terrarum sit, & an satis fidus sit tibi su-
u vobis ius comes. T. Faciā. Hec, accerferis à patre meo. R.
abeli Ea, saluē vir diuine. T. Si saluo, cur mihi hac usu veni-
n ego mi, ut oculis captus in tenebris cecus sequeam? R. Qui
neg, tibi oculorum lucem cacando ademit, idem te, quia vir
num bonus es, sanabit. To. Ita faxit Iehoua. Sed ad rem. Me-
num hic filius Tobias vult ire in Mediā. frater, poteris ne
uo ei mecum eo? Et ego tibi mercedem dabo. R. Potero, quip-
mū. pe qui vias omnes nouerim, omnemque illam regionem
elem peragraverim, & montes teneam. Tc. Cuius es? Cuius
fili, generis? Et qua ex ciuitate? R. Quid amplius quaris?
a Is- cum mercenarium habeas, qui tuū filium comitetur ex
am, cui animi sententia. To. Frater, nomen tuum: scire ve-
ido, & cuius nationis sis. Rap. Ego, sum Azarias Hana-
du- nielis filius, de familia Solomoni maioris, iunioris gentilis.
cat,

To.

DIALOG. SACRORVM.

To. Quod Salutare fanstumque sit. Sed noli agere ferre frater, quòd voluerim tua familia genus cognoscere: meus gentilis es, gregia & nobilioris familia. Numquam nosti Hananicem & Nathanem, duos Solomoni filios, qui mecum habitabant Hierosolymam cum Israeliticam terram incoleremus, mecumq; ibi adorabant: neq; unquam ad deos peregrinos qui in ea regione habebantur, descenderunt: quod ceteri gentiles nostri fecerunt. Quare vale frater feliciter cum filio meo: & redite feliciter adiuuante Deo. Ego tibi in singulos dies drachmā solvam & victum, ut filio. *Quod si vos Deus Opt. Max.* saluostroduxerit, istud tibi pramium augebo. *R.* Omitte timorem. Nam ego cum filio tuo, saluus cum saluo, ibo & redibo. *To.* Compara tibi Tobia filius, qua ad profectiōē sunt necessaria, & proficiscere cum isto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat. & reducat, & vobis hoc nectuctu genij sui prosperet. *T.* Vale mihi parentes observandi. *To.* Vale & ambula prospere. *A.* Oh, oh, oh, oh. *T.* Quis fles? *A.* Rogas? Nihilne vereris puerum abs te mittere, qui in oculis nostris obuersando, nostram senectutem redderet leuiorē? Quasi verò non nos sine illo argento aliturus esset Deus noster. *T.* Ne time soror. Nam & prospere ibit, & incolumem ad nos reuersum tu ipsa tuis oculis aspicies. Deus est noster Geniū attribuit, qui eum bene fortunet, eumq; saluum reducat. *A.* Eheu.

S E N. Parentum est filios docere pietatem. Piorum curam mandauit Deus Genijs suis.

ASMODAEVS. Tob. 6.

ARGVMENTVM.

Raphael Genijs agit cum Tobia de ducenda in matrimonium

in Sara Raguelis filia. Deinde ubi ad Raguelem peruenierunt,
in matrimonium.

Raphael, Tobias, Raquel, Edna.

Am tandem peruenimus Ecbatana, Tobia frater. Hoc
noſc diuertemur apud Raguelem. Is ſenex quidam
eſt, qui filiam habet unicam, forma præſtantiſſimam, nomine
Saram. Ego cum eo agam ut eam tibi det in matrimo-
nium. Eſt bona indole prædita, & patri dilectiſſima. Auſ-
cultam mihi, & de ea agito. Vbi Rager edierimus, celebra-
bimus nuptias. Non dubito, quin non ſit ille tuis poſtula-
tiſſimus contradicſtor, neque eam contra legem Moſis ali-
migena traditurus. Nos eam ad patrem tuum duce-
mus. To. At audio frater, eam ſam ſeptem viris eſſe tra-
ditam, qui antequam in eius complexum venerant, mor-
tui ſunt, ab Aſmodeo (ut dicitur) demonũ rege necati.
Quapropter ne me ille interficiat, non mediocriter perti-
meſco. Quod ſi fieret, parentibus triſtiſſimi cauſam exi-
tui præberem, qui alium nullum neque filium neque fili-
am habent, à quo eis vita deſunſſet parentetur. Ra. Ve-
nere modo Iehonam, eiùſque memor eſto: tum etiam
patris tui præceptum recordare, à quo iuſſus es uxorem
conſũde tecum familia ducere. Tum me auctore nihil da-
monem timueris. Satis exploratum habeo, te eam hanc
noſclem in matrimonio eſſe habiturum. Igitur ubi in cu-
biculum cum ea introiueris, ſumito cor piſcis quem tu
in Tigra flumine dilaceraviſti: & eo ſub eius pallam ſuſ-
ſum facito. Eo nidore olfacto demon puellam fugiet,
nunquam eam repetiturus poſtea. Cum autem tibi cum
ea congreſſiſſis libet, ſurgitote de lecto geniali: Iehonamq;
ſtatote, & obſecratote, ut vobis pro ſua clementia opem
ſerret. puellaque mederi vellet. Tum d. m. cum ea rem
habe-

DIALOG. SACRORVM.

habebis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem
morem abijce: nam ea tibi destinata est ante orbem con-
ditum, per teq; eam Iehoua à demone vindicaturus est.
T. Quid futurum sit, viderit Deus. Sed ceriè faci-
oratio, ut à coningio non obhorreã. Rap. Iam appropin-
quamus domo Raguelis: & ecce eum ante suas edes.
Salue. Rag. Saluite & vos. Aspice huc Edna, quam hic
adolescens formae ferat Tobaeum fratrem meum. E.
Vnde estis fratres? Rap. Ex captiuis qui sunt Ninineæ.
Nephtalim tribu. E. Nostisne Tobaeum fratrem nostrum?
Rap. Nonimus. Valetne? Rap. Valet. T. Iste Tobaeus
frater (ut dicis) vester, pater meus est. Rag. O sancti
dicim! Libet te complecti. Iehouam tibi propitium pro-
cor fili: nam ex viro optimo & probissimo natus es. Agi-
uxor, si quid est lautius, apparetur cæna: placet arietem
mactari. Volo ego hos hospites accipi liberaliter. Suc-
cedite nostro lecto: præsens nos hilares. T. Iam tem-
pus admonet Azaria, ut de matrimonio mentionem
iniicias. Rap. Memini. Quoniam filiam habes iam nu-
bilem, Raguel, & hic est adolescens & equalis illi, & tri-
bulis petebat ut eam sibi nuptam locares. Non me pra-
terit, satius esse eam tibi quam alteri tradi. Sed verum
tibi dicam. Eam iam septem viris locans (ut tu scis)
qui omnes ante eius congressum mortui sunt. Verum eda,
& bibe, & istam rem mitte. T. Nil agis: neque cibum
ego, neque potionem capiam, quin tu eam mihi in mati-
monium concesso. Rag. Postquam ita infixum in ani-
mo habes, bibe et sane. Et quia cor sanguinei estis, ego
iam nunc eam tibi in matrimonium trado, ex institutis
Mo'aico, & Israelitico. Huc ades Sara: accipe hanc.
Tobia,

Tobia: Iehona Deus cælestis vos hac nocte custodiat incolumes, suaque in vos clementia utatur.

SEN. Piorum opera fiunt autore & duce Deo. Pij voluptatibus etiam licitis imperant, non seruiunt. Pij fugant dæmonia. In pios potestatem non habet dæmon.

RAGUEL. Tob. 10.

ARG. Tobias Ragueli socero suo valedicit, secum abductus illius filiam Saram vxorem suam.

Tobias, Raguel.

MI socer Raguel, tu à me postulasti, ut manerē apud te dies quatuordecim, & cum filia tua vxore mea Sara suauiter viuerem, id quod tibi concessi. Nunc finita est dies: itaque peto abs te, ut me dimittas. Mei enim parentes, ambo, dies numerant, neque putant hoc licorem esse. Rag. Doleo me tam paruum spatium à te petisse. Sed nihil obstat, quo minus id fiat longius. Mane apud me diutius: ego mittam ad tuum patrem nuntium qui ei totum negotium renunciet, ne sit de te sollicitus. T. Quasote, noli me morari: cupio omnino ad parentes reuerti. Rag. Quando urges, non remorabor inuitum. Ecce trado tibi meam filiam Saram, nec non dimidium facultatum mearum. Ite feliciter: Deus Iehona, Deus maiorum nostrorum, vos fecundet mibique ex vobis liberos mares ostendat, qui Iehouana legi dent operam. Agite, deo sculari vos volo. Vids mea filia vt tuum socerum & socrum (qui nunc tui parentes sunt) habeas in magno honore, maritum diligas, familiam regas, domum gubernes: & teipsam praestes inculpata, & cum bona pace profecta efficias, vt bonam de te famā viuentes adhuc, lasi hilaresq, accipiamus. Et in Tobia fili,

I:

valē

DIALOG. SACRORVM.

vale. Iehouate Deus cœlestis saluum perducatur, mibi & te & filia mea Sara liberos Iehoua studiosos, eiq; probatos ostendat, antequam moriar. Ecce Saram filiam meam in potestate tua: noli eam unquam male tractare. Ite sane incolumes. S. Valite parentes charissimi: valite cognati & amici omnes. T. Vale socer: vale socius: valite omnes. Ego Iehoua gratias ago, qui me latum reddiderit, & tot beneficijs tam mirifice affecerit.

SE N. Vxoris cœsequi virum, & propter eum: parentes, patriamque relinquere. Est enim matrimonij coniunctio arctior quàm naturæ.

TOB.ÆVS. Tob. II.

ARG Tobias ex Media reuersus venit ad parentes, & felis piscis oculos patris sanat à cæcitare, qua de re pater Deo gratias agit.

Raphael, Tobias, Anna, Tobam.

FRater, tu scis quàm sollicitum reliqueris utrumque parentem. Quapropter antecedamus ego & tu: uxore tua cum famulis, reliquòque nostro comitatu subsequente. T. Bene mones. R. Prepara fel piscis. A. At ei mi vir, adueniat meus Tobias cum comite. Curro enim inuam. R. Tui patris, quem video esse cæcum, oculi felis isto aperientur, atque sanabuntur. Itaq; cum ad eum accesseris illinito eius oculos isto felle: tum ille felis mordacitatem sentiens sibi oculos fricabit, atque ita deicta albugine, & cœlum & te latum videbit. A. Ognate iam mortem non deprecor, postquam inum conspectum cernere licuit. To. Salua mea mater. Sed accedit huc pater. Hæi mihi, collapsus est, Accurrā. O mi pater, salua. To. Salua fili optatissime, ut vales? To. Optimè est, Deo gratia. Sed patere me tibi oculos illinere hoc felle. Nam spiritus

hoc tibi fore salutare. T. Libenter patiar. T. Expectemus paulisper. T. Sentio fellis mordacitatem. T. Fricamur oculos. T. O supra modum mirandum miraculum. Nunc te liquido video fili: amplectere me, gratias ago lehoua Deo Israelitarum, qui cacos illuminat, qui mihi oculos aperuerit: cuius nomen nullis unquam saeculis satis dignè laudari poterit, qui in me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat, & sanat: hic occidit, & vitam dat: huic gratias ago, qui te nobis, feliciter expedito itinere, saluum laetumque restituit.

SEN. Deus suos à miseria tandem liberat: Medicina morbi. Deo gratias sunt agendæ de omni bono.

RAPHAEL. Tob. 12.

ARG. Raphael Tobæ, & Tobæ, sibi mercedem soluere uolentibus, se indicat, eisque officium præcipit.

Tobiam, Tobias, Raphael.

Tobias fili, soluamus isti homini, qui te comitatus est mercedem: & eam cum corollario. T. Pater, demus dimidiam partem pecunie, quam illinc attuli. Nam uime incolumem duxit, & deduxit: meamque uxorem sanauit: & argentum à Gabele abstulit, & tibi oculos sanauit: pro quibus omnibus, quam ei referri par gratia potest? Huc ades Azaria, Accipe frater mercedem tuam, id est, dimidiam pecuniam, quam illinc asportasti: & vale. R. Canite lehoua carmen nouum, eique gratias agite, & eius nomen celebrate, pro tantis ciui in uos collatis beneficijs, crebrisque precibus, supplicationibus & beneficentia erga agentes, eum affectate, quoad uinetis. Nam plus apud eum ualet assiduum beneficentia officium, quam argenti, aurique copiosa congeries: utpote

DIALOG. SACRORVM.

cum beneficentia vindicet à morte. Equid-*m* nihil vos de
rei veritate celabo. Quo tempore tu tuamq; nurum Sara,
sancti opẽ numinis precibus suppliciter, magno cum ani-
mi angore implorabatis, vestras ego preces (ut vos scia-
tis) ad maiestatis solium subuehebam, cumq; tu moritu-
os sepeliebas, aderã tibi, tuisq; difficillimis rebus, ab Ie-
hona, qui te oculorũ cecitate tentauerat (solet enim hoc
pactò periculũ facere bonorũ) missus sum ad te sanandũ,
& Saram tuam nurũ. Sum autem Raphael genius, vnu
de principibus qui ad glorię solũ famulatur. Nolite ti-
mere. Bene vobis se res habet. Agite Iehona gratias pro
tantis miraculis, qua vobis exhibuit. Nam quòd me,
quandiu vobiscum versatus sum, edere & bibere vide-
istis, species ille fuit, qua vestris oculis obuersabatur:
cum re ipsa, neque ederem neque biberem. Quare man-
date hac omnia literis, qua vos vestri erga Deũ effici per
omnem vitã adnoneant, atq; hanc rem in omne omnium
etatum aternitatẽ testentur: & Iehona gratias agite,
eiusq; sacram memoriam piẽ retinete, meque iam ab-
sinite, ut ad Deum me recipiam, à quo sum missus ad vobis.

SENTENTIA.

Deus pijs sæpe ne cogitantibus quidẽ prospicit. Per crucis di-
cit Deus suos ad fœlicitatẽ. Piorũ primordia tristia, exitus lau-

ACHIOR. *Iudith 5.*

ARGV. Querenti Oloferni de Iudæorum statu, narrat Achior: & quoniam eos iniustos esse dicit (nisi fortẽ Deum se-
um offenderint) iratus Olofernes cum iubet ad Betulientes Iu-
dæos deduci, ut vnã cum illis pereat.

Olofernes. Achior, Proceres.

N Arrate mihi vos (bananas, de istius nationis bo-
minibus)

minibus, qui in montanis habitant: quas incolant ur-
 bes, quantum habeant copiarum multitudinem, quare
 plurimum valeant, & possint, quo rege & exercitus du-
 citantur: & cur soli ex occidentalibus mihi obuiam
 venire neglexerint. A. Audi domine orationē serui tui.
 Enunciabo tibi rem omnem, ut se habet, de gente ista
 montana, qua finitimos tibi fines incolit: neque ullum
 ex ore meo mendacium excidet. Homines sunt prognati
 à Cha'dais, qui principio, Mesopotamiam incolue-
 runt. Cum enim deos patrios Chaldaeorum detrecta-
 rent: patriisque moribus relictis, unum sibi Deum co-
 lissent ad adorandum delegissent, ab illis exagitati, in
 Mesopotamiam aufugerunt. Ibi cum aliquandiu com-
 morati essent, iussi à Deo suo in Chananaam commi-
 grare, paruerunt, atque in Chananaa commorati, mag-
 num auri argentiue & pecoris numerum computauerunt.
 Postea dominante fame, in Egyptum deuenerunt:
 ubi tam diu incoluerunt, donec in innumerabilem ho-
 minum multitudinem excreuerunt. Deinde cum à rege
 Egypti crudelius tractarentur, & lateres conficere
 indigne & labore seruilis cogerentur, Deum suum implo-
 rarunt, qui totam Egyptum ineluctabilibus calami-
 tatum ictibus perculit. Quibus malis coacti Egyptii,
 tot tandem ab sese emiserunt. Sed postea remisso malo,
 cum eos fugientes reuocare, rursusq; in seruitutem re-
 ducere conarentur, Deus illis mare rubrum disciussit, ita
 ut ab utroq; latere, aqua in muri firmitatem concreta
 staret, qua illi via in sicco per medium maris solum per-
 transuerunt. Eodem Egyptius exercitus cōsequutus,
 aqua submersus ita est, ut ex innumerabili multitudine,

DIALOG. SACRORVM.

ne, ne nuncius quidem euaserit. Traiecti mare rubrū, in solitudinē montis Sinae venerunt, ubi mortalium nemo consistere unquam, aut habitare potuerat: ibi dulces ex amaris fontes ad bibendū habuerunt, & victum de cælo per quadraginta annos acceperūt. Ac quocunq; unquā venerunt. Deus eorum hostes pro eis, nullo arcu, nulla sagitta, nullo scuto, nullo gladio debellauit, neq; unquā huic genti resisti potuit, nisi si quādo à sui Dei cultu deflexit. Nam quoties alium Deum quā suum coluerunt, direpti sunt, & omnes à bello contumelias pertulerunt. Quoties autem Dei sui cultū repetuerunt, Deus eis cælesti resistendi vires dedit. Ad extremum Chanaan eos, Iebusæos, Pherezæos, Hettaeos, Heueos, Amorraeos, & fortissimos quosq; Hesebonios deleuerunt, eorumque agros & oppida occuparunt. Ac quā diu sese à Deo suo offendendo cōtinuerunt, multis bonis fructi, Deoque suo (qui improbitatē odit) prospero vsi sunt. & ante hac tēpora, cū ab ea viuendi ratione, quā eis Deus tradiderat, declinassent, diuersis diuersarum gentium bellis profligati, & tandem frequētes in extraneas regiones captiui abducti sunt, eorumq; & fanum solo aequatū & oppida capta, & ab hostibus compilata sunt. Sed nunc ad Deū suum conuersi ex dispersione ac dissipatione congregati sunt, desertosq; mōtes occuparūt, & Hierosolymā (in quo eorū sacrariū est) obtinuerunt. Quare disquirendū est domine, si qua in offensa sunt apud Deū. Nam si sunt, facili eos, ipso concedente, superabimus. Quod si nihil ab eis commissum, bello supersedendū censeo: ne Deo pro eis propugnante, infamiā apud omnes mortales subeamus. *P.* Quis est iste, qui tantum tribuit Israelitis, ut eos patet Nabuchodonosor

Nabuchodonosori posse resistere? Homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui me hercle, unū tui, Olofernes, exercitus impetū sustinere nō potuerūt. Inuadamus modo, & Achiori ostendamus, eas posse superari. O. Quoniā tu nobis istud oraculum, praeclare vates, edidisti, Israelitae à Deo suo defensos iri: ut intelligas unum esse Deum Nabuchodonosorē, contra cuius inuictam potestatem ne illorum quidem Deus stare possit: nos, qui ab eo missi sumus, illos ad unū funditus, ad internecionē ita delebimus & equitatu proculcabimus, ut eorū montes sanguine redundent, & campi corporibus complantentur, citiusq; illos ad fugam quam nos ad perdendū vires deficient. Hac est iuris orbis domini Nabuchodonos. indeclinabilis sententia. At tu Amonitarum mercenarie, Achior, qui tam diuinum nobis oraculū effatus es, esto sanè tanta participi potentia, & quos nobis anteponis, ad eos desice: ut cum eis potius, ut dignus es, pereas, & inter eos à nostra acie contrucidatus, des pœnas. Quod si tantū tua superstitioni confidis, ut me, quae suspicio, prestare nō poss: credas: quid metui exalbescis? Hic tibi tuta sunt omnia, nō peribis, nisi cū illis quos perire non posse vaticinaris. Vos mei satellites, abripite hunc Bethulā ad suos Israelitas: ut illorum potius exitij, quam nostra sit socius victoria.

SEN. Veritas inuisa mundo. Etiam de veritate rogantes, veritatem audire nolunt. Assentatorum plenae sunt domus, auresque potentium. Assentatorem qui amat, ruinam amat. Caelum antecedit superbia.

IVDITH A. *Indith 8.*

ARGVMENTVM.

Inditha Bethulienfium primates obiurgat quod de vrbis deditione pacti sunt, & eos cōsolata, sese ad eis succurrendū parat.

I 4.

Inditha,

DIALOG. SACRORVM

Iuditha, Ozias, & ceteri Senatores.

At tendite primates populi Bethulienfis. Promissū est populo, & quidem interposito iurando, vos vrbem hostibus post quinque dies esse dedituros: nisi Deus vobis interea tulerit auxilium. Itane verò tempus diuina statuitis misericordia? Et ei diem vestro arbitrio dicitis? Hoc tamen tandem est, Deum ad clementiam pellicere? An ad iracundiam instigare? Dicite mihi vos qui Dei voluntatem in certum quoddam curriculum includitis, potestisne, non dicam Dei, sed hominum animus quisit & consilium peruestigare? Quid Dei horum omnium auctoris? Mentemne eius tenetis? Nihil minus, fratres. Nolite Dei irā pronocare: qui si nolit intra quinque dies auxiliari nobis, at potest intra quot volet, potest nos quolibet die vel tutari, vel hostium crudelitati obijcere. Vos verò nolite Dei quasi scrutari cōsiliū. Neque enim is est, ut aut minis, hominum more, terrendus, aut arbitrio cuiuspiam sit coercendus. Quare expectemus ab eo salutem, eiusq; auxilium petamus. Spero, eum pro sua facilitate, nostras preces auditurum: praesertim cum nulla hodie in nostro genere neque tribus exiet, neque natio, neque populus, neque ciuitas, qua deos colat fabriles: qua res superioribus temporibus in causa fuit, ut patres nostri bello & direptionibus vastati, & ab hostibus magna clade confisi sint. At nos alium deum non agnoscimus, unde sperare debemus eum non esse nostrumq; genus despecturum. Quod si in hostium potestatem venimus, non tantum nobis nocuerimus, sed etiam reliqua Iudae, nostraque sacra depeculanda reliquerimus, quorum pollutionem, & consanguine-

rum nostrorum metum, & nationis captiuitatem, & nostrarum possessionum vastitatem Deus temeritati nostra acceptam feret, & à nobis pœnas reposcet, ubicunque gentium, unus seruaturi, ut à nostris dominis indignitates omnes & contumelia nobis sint perferenda. Neque enim talis seruitus nobis Dei gratiam, sed hominum affert infamiã. Quamobrẽ fratres (quandoquidẽ à vobis aliorum animi pendent, vobis sacrariũ, vobis fanum, vobis ara nititur) demonstrate cõsanguineis nostris non esse despirandum, contrãque quidquid acciderit, fortiter esse & constantè ferendum: Deoque in his omnibus gratias agendus, qui nos tentat, sicut olim patres nostros tentauit. Recordamini Abrahamum, Isaacum, Iacobum, Mosẽ, denique omnes veros Dei cultores & amicos, quot, quantos, quãtũ varios perpeffi sint dolores. Constituite nunc altera ex parte eos, qui Dei periculationis impatientes, contemptiũ de eo, & grauius, & senserunt, & locuti sunt, ut scilicet perdit, & à serpentibus exanimati sint. Quare ne horum despirationem sequamur, sed illorum superiorum fiduciam imitemur: cogitemusq; nos, non ut hostes extremo supplicio affici, sed ut seruos fontes saluari verberationis medicina corrigi. Oz. Recte tu quidem omnia, & quae nemo neget. Neque nunc primũ tua prudentia, intelligentia, consiliũ impotescit: quin iam ab ineunte etate vulgo comperiũ est, ista esse in te singularia. Sed & plebem sis ad efflagitandum, & nos plebs ad iurandum adexit, quod insiurandum violare nobis nefas est. Quocirca precare tu pro nobis Deũ, quae pia & religiosa mulier es, ut pluuia nostros lacus impleat, ne sis deficiamus. In. Quemadmodũ igitur

DIALOG. SACRORVM.

igitur id quod dixi à Deo esse sentitis: ita etiam id quod
facere decreui, an ab eodem proficiſcatur periculum fa-
cite: Deumq; orate, ut meum conſilium comprobet. Sum
enim facinus editura, quod omnis poſteritatis memoria
concelebret. Vos hac nocte ad portam eritis, ego cum an-
cilla mea exibo, ac ſpero fore, ut Deus intra dies poſt
quæ urbis deditiorem conceſſiſtis, per me Iſraelitis ſub-
ueniat. Sed nolo vos in meum propoſitum inquirere (neq;
enim vobis, niſi re perfectâ, enuntiabo) neque quidquam
aliud, niſi Deū pro me uſq; ad meū reditum orare. Oz.
Bene vale, Deo tibi ad hoſtiū ultionem viam præcunte.

SENTENTIA.

Deo præſcribendū non eſt. Inſontibus etiam in ſumma deſpe-
ratione de Deo bene ſperandū eſt. Magū innocentia præſidiū.

OLOFERNES. Iudith 10.

ARG. Iuditha ad Olofernem perducta, ei per dolum pro-
mittit de Iudæis victoriam.

Excubitores, Iuditha, Milites, Olofernes.

CViâ es mulier? Vnde, & quò? I. Ex Hebræis ſum:
quos quia exploratum habeo venturos in vſtram
potestatem, ab eis transfugio, meque ad Olofernem im-
peratorem recipio, ut ei illorū arcana aperiam, viamque
demonſtrem, qua omnibus montanis ſine ſuorum cuſ-
piam cade, potiatur. Ex. Bene tua vita proſpexiſti, qua
ad dominum noſtrum venire & citò venire decreueris.
Noſte ante eum ſiſtemus. Quò cum peruenieris, nolito
animo formidare, quò minis rem omnem ei exponas.
Nam hoc tibi confirmare poſſumus, te eo beneficio eſſe
uſuram. Deducamus eam ad imperatoris tabernaculū.
Vos reliqui interea excubias nihilominus habete. Nos

centum

centum eam ducemus. *M.* Hæus tu, quò tam manè tanto studio & frequentia festinatur? *Al.* Dicitur transfugam quandam Hebraeam ad imperatorem duci, quæ sit mirabilis pulchritudine. *M.* Accurramus. O venustatem incredibilem. Quis militiam detrectet aduersus Hebræos, qui tales habeant mulieres? Pro quibus pugnando, occumbere quis dubitet? *I.* Salve imperator maxime. *Ol.* Allenate eam mei satellites. Bono animo es mulier, depone animi metum. Nam ego nemini unquam malefeci, qui terrarum orbis domino Nabuchodonosori servire voluerit. Quòd nisi tui me, montium si lucia, contempsissent, nunquàm ego meam in eos bastam vibrauissem. Sed ipsi sibi malum hoc constauerunt. Verùm dic mihi, quàm ob causam ab eis ad nos perfuga transieris. Num ad salutem venisti? Same animum, viues & in hanc noctem & in posterum, neq; tibi quisquam officiet, contraque tecum bene agatur, quomodo solet cum seruis domini mei regis Nabuchodonosoris. *I.* Attende igitur, quæ dicam, domine, & tam memoria manda. Dicam autem nihil vanum (absit) sed ea dicam, quæ si sequi voles. rem tibi perfectam tradet Deus, neque tuus te conatus frustrabitur. Ita vivat omnium terrarum rex Nabuchodonosor, & eiusdem tibi concredita potestas, à quo ad omnes mortales corrigendos missus es, ut per te, non solum homines illi seruiant, verùm etiã fera pccora, volucres sub eius imperium tua virtute subijcientur. Nã non solum de tua sapientia tuique ingenij acumine fama apud nos percrebuit: sed etiã per omnes iam oras sermones dissipati sunt, te unum esse toto in regno optimum, potentissimum, & in rei militaris prudentia admirabilissimum. Iam verò Achior quæ in tuo consi-

DIALOG. SACRORVM.

consilio dixit, & quae tui respondisti audita nobis sunt. Nam comprehensus à Bethulienfibus, rem omnem ei exposuit. Cuius tu camene orationem negligas, sed memoria tradas, est enim vera: neque enim superari, neque armis debellari natio nostra potest: nisi Deū sum sceleris aliquo sibi infestum reddiderit. Quare ne tuus labor irritus & inanis fiat, expectandum est dum scelus quoddam, quod iam in animis conceptū habent, commiserint: quo sceleris cum Deum irritauerint, facilem & sibi perniciosam, & tibi victoriam consiliabunt. Cum enim comitatus & aqua deficientur, statuerunt pecora inuadere: & quae gustare Deum in lege vetuit, omnia decernunt insumere, frumentique primitias & vini oleique decimas (quae seruabant dicata sacerdotibus, qui Hierosolymis apud Deum nostrum ministrant) consumere habent in animo, quae nec manibus tangere cuiquam profano fas est. Idque ut sibi facere liceat, miserunt Hierosolymam (nam & Hierosolymitani eadem fecerunt) qui sibi potestatem à senatu offerant: qua potestate ad eos relata, facturi sunt quod dixi, & tum demum in tuam potestatem venturi. Horum ego omnium non ignara ab ois aufugi, eiusmodi erga te facinus ex Dei mandato editura, ut ad eum auditum omnes sint mortales admiraturi. Sum enim religiosa, cœliq; prapotentem Deū noctes diesque colo. Interea apud te commorans, domine noctu itabo in vallem, Dumque precabor: qui ubi me certiores de eorum perfecto scelere fecerit, veniam id tibi indicatum. Tum tu cum omnibus copijs, nullo ex eis repugante proficisceris. Te ego per mediam Iudam ad ipsam perducam Hierosolymam, tumque cur-

in media vrbe sistam, ut eos tanquam pastore desti-
 natus omnes abigas, nullo tibi nec cane oblatrante. Hæc e-
 gi mihi præsignificata, & pronunciata, ut tibi enuncia-
 tum, missa sum. O. Benefecit Deus quod te populo præ-
 misit: Quæ res & nobis victoriam & domini mei contem-
 ptibus perniciem afferat. Quod si tu quæmes & forma
 deganti, & oratione eloquenti, tam præstabis quæ locuta
 est, & Deus tuus mihi Deus erit, & in Nabuchodonoso-
 ris domestica per totam urbem celebraberis. Agite mei
 serui, ducito hanc in meam cellam, eique de meo penu ali-
 menta præbete. I. Dabis veniam: non licet mihi gusta-
 retua, nisi velim mihi malum conflare. Sed vescar eis,
 quæ mecum attuli. O. Quid? Ubi quæ tecum habes de-
 ficerint, unde tibi talia subministrabimus, cum vestra-
 tia cibaria non habeamus? I. Sic tu bene vinas domixæ,
 ut ego non ante consumpsero quæ habeo, quàm Deus per
 me effecerit, quæ decreuit facere.

S & N. Qui verum aulice non vult, dignus est qui mendaci-
 is decipiatur. Qui veritati non credit, is mendacio facilè capi-
 tur. Mulieris pulchritudo & cratio fallax. Bonum consiliū qui
 repudiat, is in malum consilium cadit.

VIRAGO. Iudith 13.

ARG. Iuditha noctu caput Olofernis ferens, Betuliam por-
 tis apertis intrat, & caput illud ostendens, eis quid factu sit opus
 præscribit. Deinde quonam pacto Olofernem interfecerit, A-
 chiori narrat.

Iuditha, Excubitores, Cines, Ozias, Achior.

Hæus, hæus vigiles, aperite, aperite portam. Deus
 Deus noster nobis adest, qui hodie insignè & præ-
 clarum victoria honorem tradidit Israelitis. E. Iuditha
 vox auditur, socij descendamus properè ad portam. Con-
 nocentur huc senatores, vos incendite faces. I. Vide A-
 bra,

DIALOG. SACRORVM.

bra, ut istud caput habeas in promptu, ut id poscente me continuo de pera; unà cum velo, depromas. Iam hic aderit omnis ciuitas. C. Pralucete funalibus vos: aperite portam Ianitores: intromittite eam, ut videamus quid noui ferat. I. Laudate Deum, laudate Deum, qui ab Israelis stirpe misericordiam suam non auerterit, sed hostes nostros hac nocte per meas manus fregerit. En vobis caput hostis vestri Olofernis, summi Assyriorum Imperatoris, en velamen in quo ille iacebat ebrius, quem Deus mea facie deceptum, mulieris manus cecidit: nunquam euntem, manentem, redcuntem, inuiolatam, intemeratamque, conseruauit, neque ab illo violari permisit. Et nunc & illum vicisse, & me euasisse, & vos liberatos esse lator, vosque ut Dei bonitatem, infinitamque misericordiam predicetis, exhortor. C. Agimus Deo nostri gratias, qui tibi tantam virtutem tribuerit, ut hodie per te nostros hostes in nihilum redegerit. Oz. O omnium mortalium feminarum Deo acceptissima femina, oculis terrarumque creatoris Dei nunquam satis predicanda laudes: qui tuum vulnus in caput principis hostium nostrorum direxerit: quo facto tantam tibi hodierno die nominis gloriam comparauit, ut tua virtutis laus tam diu in hominum mentibus hasura, & linguis celebranda sit, quandiu huius immortalis Dei facinoris memoria durabit, quae quidem in tantis nationis nostra angustiis non dubitaueris vitam tuam ruina opponere, & iam despondentibus animos subuenire. I. Attendite nunc fratres. Hoc caput in pinnis murorum nostrorum suspendetis. Deinde orto sole vniuersi armati eruptionem facietis, ita ut ad eorum oppugnanda praesidia descendere videamini.

deamini. Tunc accedet (id quoderit necesse) ut ad Olofernīs tabernaculum concurratur: quo inuento mortuo, tantus illos timor occupabit, ut praesidium sibi in fuga ponant. Tum vos sequamini licebit, eosque passim Deo concedente obteratis. Sed antè accersatur mihi Achior Ammonita, ut Israelitarum contemptorem (à quo ad nos tanquam ad certam necem amandatus est) videat. Adeslum Achior. Deus Israelitarum (cui tu testimoniū dedisti, ultorem esse hostium suorum) caput omnium infidelium, hac nocte mea manu truncavit. Quod ut ita esse credas, ecce tibi caput Olofernīs, qui sua arrogantia Deum Israelitarum despiciabatur, tibi que mortem in communī Israelitarum cade assignabat. Ac. O te non solum in omnibus Iudae domicilijs, sed etiam in omnibus gentibus felicem, cuius audito nomine, homines ad Deum laudandum excitabuntur. Sed iam narra mihi si placet, quomodo te hac tota in re gesseris. I. Principio cum hinc (ut scis) profecta incidissem in vigiles, ab eis deducta sum ad Olofernem, apud quem magna omnium expectatione inspicere cur advenissem, simulavi me esse persugam, qua desperatione rerum nostrarum ad eum transissem, demonstravi que ea quae ex te audissem esse vera. Neq̃, enim genus hoc hominum posse superari, nisi aliquo facinore admissio. Sed iam fame pressos Israelitas, cogitare vefci eis, quibus vefci lex prohiberet: quo scelere si se obstrinxissent, facile eos victum iri. Quare expectaret, dum id scilicet esset perpetratum, mihi que interea in eius castris versanti faceret, quandocunque vellem, exeundi potestatem, ut Deum precarer: & illo scelere commisso à Deo certior fierem, cumque de eo ad-

DIALOG. SACRORVM.

admonerem: tum demum enim esse superaturum. Credit ille mihi que omnia qua petieram, concessit. Ita triid in castris versata sum: noctu interim in vallem, Dei salutandi gratia ventitans, Deiq; presens auxilium simpliciter implorans. Quarto denique die ab illo ad compotationem accersita, adfui: ostendique me quicquid impetasset, esse facturam. Potatur, ipse mei cupiditate ardens, largius sese inuitat. Clausa cena, cum ceteri, vnipleni discessissent, Vagao Eunuchus tabernaculum externè clausit, me ibi sola relicta cum Oloferne, qui ebriitate & somno oppressus, in lecto recubuerat. Hic ego cum pedisequa mea mandauissem ut extra cubiculum muenens, exitum mihi tutum curaret, Deum (ad illius lectum stans) cum animo meo orans, ut mihi tum meisque adesset. Deinde ad lecti columellam, qua erat prope caput Olofernis, accedo, inde acinacem detraho, & aditulum me applicans, sinistra casariem eius prehendo: Dumque tacitè precata, ut me in eare confirmaret, collum summa vi bis ferio: amputatoque capite corpus à stragula veste pronolui, & ablato velo, exeo, ac pedisequæ caput trado: quo in escariam peram indito, amba demerre sic quasi ad supplicationem egressæ, huc tuiò peruenimus. C. Salui, unus, reuiximus: ô faustam noctem, que nos ab æterna nocte vindicas. Ach. Quanquam quod dixi Oloferni, de Dei vestri potestate, non aliter dixi quam sentiebam: tamen nunc multò magis hac re confirmatus, credo, volè que deinceps non iam Israelitarum laudator, sed eius esse, & in vestrum numerum pignoris circumcisionis adscisci.

SEN. Superbissimus quisque turpissima morte dignus est. Vel fœminæ manu potest Deus hostes suos vlcisci. Cæso duce vincuntur milites.

SUSANNA. Dan. 13.

ARG. Susanna à duobus senatoribus (quia ipsorum libidine obsequi recusasset) accusata adulterij, ad supplicium damnata ducitur. Sed diuinitus superuenit Daniel, qui interrogationis prudentia, Senatorum calumniam palam facit, atque ita in ipsorum caput supplicium conuertit.

Duo Senatores, Concio, Susanna, Daniel puer.

A Vdite vniuersa Iudaorum concio, quamobrem in vestrum iudicium adducta sit hæc Ioachimi uxor Susanna. Heri cum nos duo iudices in hortis eius mariti, soli deambularemus, hæc cum duobus pedisequis ingressa est: quas ubi foras amandauit, hortorumq; ianuam obserauit: venit ad eam quidam iuuenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubuit. Nos qui in hortorum angulo eramus, animaduerso tanto flagitio, accurrimus & eos vidimus quidem coeuntes, sed illum comprehendere nequiuimus. Nam cum esset valentior quam nos, aperta ianua exiit. Tantum hanc prebensam rogabamus, quis esset ille iuuenis, sed noluit nobis enunciare. Hæc nos impositis huic rea (sicut mox est) manibus testamur. C. Satis explorata res est. Senatores sunt qui testificantur: ijdem iudices: dubitari non potest. Plectatur capite, quemadmodum lex iubet. S. O Deus immortalis qui occulta nosti: qui omnia etiam ante quam facta sint perspicis, tu scis, ut si falsum contra me testimonium dixerint, ac vides ut capite demptenas, cum nihil eorum commiserim, quæ isti contra me per calumniam malitiamque commenti sunt. Duo Sen. Non est mirandum, si turpissimum facinus inficiatur. Sed interim

K.

duca-

DIALOG. SACRORVM.

ducatur ad supplicium, ut hoc tam detestabile facinus
expietur, ne tam foeda in populo macula hareat. Da. At
ego testor, me in huius sanguinem nullo modo consentire.
Co. Quidnā istud est, quod clamas tu? Da. Itane stu-
ti estis, Israelita, ut neque quæstione habita, neque ve-
ritate comperta, Israelitidem condemnaueritis? Reuer-
timini in forum. Dico istos contra eam falsa esse testato-
res. S. Ergo tu sede in medio nostrum, & tuam nobis pronun-
cia sententiam, postquam tibi senatus diuinitus datur.
Da. Sciungite procul alterum ab altero, ut eos exami-
nem. Adducite huc mihi istum. Vetusle annis, vetera-
tor malitia, nunc tua te scelera petunt, qua factitabas
antea, cum in fontibus condemnandis, fontibusque abso-
luendis, iniqua iudicia faceres: leuona innocentem &
iustum interfici vetante. Nunc igitur, hanc si quidem
vidisti, dic sub qua arbore congressos videris? Se. Sub
lentisco. D. Probè in tuum caput mentitus es. Iam enim
Dei genius, mandato ab illo accepto, discindet te medi-
um. A mouete hunc, adducite huc alterum. Agè genus
Chananæum, non Iudeum, te venustas decepit, tua tibi
cupiditas mentem peruertit. Ita verò agebatis cum Is-
raelitidibus, quæ præ metu in vestrum congressum veni-
ebant. Sed non Iuda proles vestram nequitiam sustinuit.
Agè igitur, sub qua illos arbore congressos, deprehendi-
sti? Se. Sub ilice. Da. Tu quoque probè in tuum caput
mentitus es. Iamque præstò est Dei genius cum ense,
qui te medium dissecet, ambosque perdat. C. O Dei bo-
nitatē immensam, à quo nunquā deseruntur, qui in eo fi-
duciam suam collocarunt. Abripiamus ad necem hos ne-
quissimos & improbissimos vetulos, ut ex lege eadem

pœna

pena plebantur, quam innocenti moliebantur.

SENTENTIA.

Impij peccata peccatis tegere volunt. Deus innocentium preces exaudit. Impij in foueam cadunt, quam pijs excauarunt.

CHALDAEI. Dan. 2.

ARG. Nabuchodonosor Babyloniz rex Chaldaeos iubet ut somnium quoddam suum (quod ipsi exciderat) dicant, & interpretentur: quod cum illi non possent, imperat eos necari.

Nabuchodonosor, Chaldaei.

A Gite verò coniectores, augures, harioli, Chaldaei, homines explicandi ea quae sunt obscuritate inuoluta peritissimi: euellite hunc mihi ex animo scrupulum, mentisq; mihi somnium aperite, cuius interpretationem anxius desidero, nam eam ob rem estis conuocati. C. Vitam tibi, rex, sempiternam precamur. Eloquere sanè nobis somnium: & nos id interpretando euoluemus. Na. Oblitus sum: quòd nisi vos & somnium mihi & somnij significationem edisseritis, & vos per summum dedecus vitam amittetis, & vestra domus complanabuntur. Sin autem idatis, multis à me muneribus & premijs atque honore efficiamini. Proinde facite, si sapitis. C. At somnium dicere, tuum est, nos interpretationem recipimus. N. Enimverò video vos ex eo excusationis occasionem arripere, quod videtis eam rem mihi memoria excidisse. Sed nihil agitis. Nisi enim me hac suspitione leuatis, non potest esse dubium, quin uno omnes animo statueritis, me longis quibusdam ambagibus pessimè deludere, & tempus consumere dicendo. Quamobrè eloquimini mihi somnium, ut intelligam vos interpretari etiam posse. C. Nemo est in terra, qui istud prae stare possit: neque quisquam unquam rex, aut princeps, aut dominator, tale quid

DIALOG. SACRORVM

quasiuit ex villo diuino. Est enim, quod tu rogas omnino
difficilius, quàm quod possit quisquam expedire, prater
vnos deos, qui inter mortales non versantur. N. Papè:
ergo vos prorsus inutiles estis, & hominum animis, ina-
ni praclara rei prof. sione, tenebras offunditis? Quis ve-
stri erit v. us? Comprehendite satellites, colligate, abdu-
cite ad extremum supplicium istos omnes nebulones. In-
beo ego atque impero, totum hoc tam indoctum, & insi-
piens doctorum & sapientum genus, ad necem trahi: ut
quorum nullus in vita vsus est, eorum mors sit viuenti-
bus salutaris.

SE N. Deus sapientum sapientiam perdit. Deus sapientis
huius mundi implicat inexplicabiliter.

DANIEL. Daniel 2.

ARG. Daniel, Nabuchodonosori somniũ ipsius dicit, & in-
terpretatur: quod quidem est de quatuor mundi imperijs, vide-
licet Chaldeorum, Persarũ, Macedonũ, & Romanorum quibus
succedit regnum Christi, quod omnia illa abolet.

Daniel, Ariochus, Nabuchodonosor.

NOli interimere istos sapientes, Arioch, quos in-
sit rex occidi. Sed deduc me ad eum, ego suscipio in-
terpretationem. A. Placet, sequere me. D. Sequor. A.
Naclius sum hominem ex captiuis Indais ò rex, qui pol-
licetur interpretationẽ. N. Tune is es, Balsasar, qui pos-
sis mihi quid in somnis viderim, & quid id significet, ef-
fari? D. Quod tu queris arcanum ò rex, non sapientes
tibi, non coniectores, non harioli, non prodigiatores pos-
sunt explicare, verum est in cælo abditorum demonstra-
tor Deus, qui ea tibi pramonstrat, quæ olim euentura
sunt. Igitur tuum somnium, & visum quod tibi secun-
dum quietem occurrit, huiusmodi est. Cum in lecto ca-

bienlari,

biculari iaceres, in cogitationem venisti, quid post hac futurum esset, id quod tibi ignotorum ille doctor declaravit, idemque mihi, non propter excellentem sapientiam, qua unus ceteris mortalibus praestem: verum mihi id aperuit, quo tibi plana faciam ea, quae tu cum tuo animo cogitasti. Tibi in somnis obiecta est species quadam inusitata magnitudine simulachri, ante tuos oculos stantis, aspectu terribili: cuius caput erat ex auro probatissimo, pectus & brachia argentea, venter & femora arca, pedes partim ferrei, partim cretacei. In eo spectando dum tu haeres, saxum sua sponte avulsum incidit in eius pedes, eosque contrivit: quo casu confractum simul est ferrum, creta, aes, argentum atque aurum: omniaque fragmenta ventus, tanquam astate stipulas ex arca, sic sustulit, ne vestigio quidem relicto: ipsum autem saxum, quo icta est statua, mutatum est in ingentem montem, qui totum terrarum orbem complenit. Et hoc quidem est somnium. Iam interpretationem addemus. Tu rex es regum: tibi caelestis ille Deus nobilissimum regnum & praeclarissimam largitus est potestatem: omnesque homines, quotquot ubique terrarum sunt, terrestresque bestias, & aërias volucres, sub tuum imperium ditionemque subiunxit. Ita tu caput aureum. Post te autem existet aliud regnum tuo deterius, id erit argenteum. Deinde arenam, cuius ditio latè in omnem terram patet. Post, quartum surget, durum & planè ferreum. Ut enim ferri duritate omnia atteruntur & comminuantur, ita eius imperij violentia, & rigor omnia violabit, & contunder. Pedes autem pedumque digitos quod vidisti partim ferreos, partim fictiles, regnum illum dissidens

erit, & ex parte ferreum rigorem obtinebit, sicut vidisti ferrum cum argilla coniunctum: illa verò digitorum, partim ferro, partim argilla cōstantium diuersitas, regi inaequalitatem loquitur, quod partim valens, partim debile futurum est. Quodque ferrum vidisti argille coniunctum: illi quidem propinquitate inter se coniungentur: sed inuicem non coharebunt, quomodo ferrum in terrā ferruminari non potest. Eius regni tempore suscitabit Deus regnum nulla unquam temporum serie delendum, neq; alij genti tradendum, quod quidem franget, & abolēbit omnia illa regna, ipsumque permanebit in sempiternum. Quemadmodum vidisti ē rupe saxum nulla manu erutum, quod ferrum, terram, as, argentum, aurumque perfregit: ita Deus ille maximus tibi praesignificat ea, quae post hoc tempus futura sunt, estque somnium certissimū & cum re ad verbum conueniens. N. O. immensam ineffabilemque sapientiam! o profundum & ingeniosum intellectum: afferte huc citi odores & libamina: Dignus est cui suffragia fiant, cuiq; diuini honores praestentur. O Balsasar, vester Deus verē Deus est deorum, regūque dominator, & obscurorum explicator: postquā tu rem tam profunda ignorationis caligine demersam potuisti in lucem eruere.

SE N. Deus arcana sua pijs, & pijs etiam alijs patefacit. Omnia in deterius abeunt vsque ad aduentum Christi, Christi imperium aeternum est.

FORN. AX. Daniel. 3.

ARG. Nabuchodonosor Babyloniae rex erectum à se statum auream, imperat à cunctis suis populis congregatis adorari. Hoc cum Sidracus, Mesachus, & Abdenago Iudaei facere recusassent, in ignis fornacem coniiciuntur. Sed cum ab igne indenes fuissent, Nabuchodonosor ipsorum Deum solum esse confessus, imperat adorari.

Si.

*Sidracus, Mesacus, Abdenago, Præco, Delatores,
Nabuchodonosor, Proceres.*

QUorsum pertinet tanta hominū multitudo, à tam
diferſis nationibus in hunc locum conuocata? *M.*
Nescio: nisi quòd, dum video immanem illam statuam
inſu regis erectam, metuerè incipio, ne quid rex impi-
um cogitet. A. Ego quoq; valde commoneor, ac ne velit
eam adorari, vereor. S. Quid agemus igitur si inſerit?
A. Nos verò non adorabimus, nam hoc quidem eſſet
Dei cultum renunciare. S. Qua tandem iſtud ratione?
A. Rogas? Hominē, vinam Dei immortalis effigiem, ad
pedes inanis & ſtupidi rei mortalis ſimulachri procum-
bere? Quid indignius, aut magis impium fieri aut cogi-
tari poteſt? M. At licebit periculi deprecandi gratia,
cultum ſimulare, cū tamen animus in Deo ſemper fix-
u hereat. A. Apageſis. Satiſne ſe viro probaret mulier,
ſicū alteri corpus ſuum proſtueret, ſe tamen virum
ſuum ſemper in animo ferre duceret? Hæcine tibi iuſta
excufatio videretur? M. Nequaquā. A. At qui non mi-
nus eſt hoc abſurdum. Tunc qui vnus es, teipſum diui-
des, & alterā tui partem Deo, alteram Vei mi addices?
Quæ tanta animi mollities eſt, aut quæ puerſitas, nos
quos honeſtum eſſe propter mortales dominos quamli-
bet mortem appetere, quique id in alijs laudamus, metu
frangi, & ab officio & pietate erga Deum immortalem
deduci? S. Quid ergo cenſes? A. Subendum quemuis
cruciatum potiùs, & fortiter occumbendū, quàm tau-
tillum modò de via deſleçtendum. S. O maſculū peçtus!
laudo te. Equidem ita ſenti bam, ſed volui quid animi
haberè tentare. Verū edicitur ſilentium, & video in

DIALOG. SACRORVM.

loco edito praconē, audiamus quid proclamet. P. Pax sit
 rebui. Edico vobis, qui ex quacunq̃ natione, populo, lin-
 gua, praesentes adestis, ut simulatq̃, sonum audietis tuba,
 tibia, cithara, sambuca, psalterij, symphonia & reliquo-
 rū concentuū, procūbatis, & signū aureū adoretis, quod
 rex Nabuchodonosor erigendū curauit. Quod si quis nō
 paruerit, continuo in igne candentē fornacē inycietur. S.
 Deum immortalē, quod scelus video? Eōne impietatis &
 insania prolabi homines, ut id tanquā deū colant, quod
 hominū manufactū, homine deterius est & inferius? M.
 O Vesaniā: illud vide sis, ut prociderunt omnes? Ego
 certē centies mori malim. D. Videtis ne illos tres Iudei
 qui non procubuerunt? Al. Video: nunciandū id est re-
 gi. Recte sanē, eamus ad eum. Ab. Adeōne concidisse con-
 stantiam, ut in tanto numero nullus sit, quem non labe-
 factauerit metus? D. Optamus tibi rex vitam quā
 longissimā. Tu edicto cauisti, ut omnes audito can-
 tu musico procumberent, & aureum simulachrum ado-
 rarent: rebellibūsq̃, pœnā descripsisti, ut igni cremaren-
 tur. Nunc homines quidam Iudei, quos tu procuratori
 Babylonica praefecisti, Sidracus, Mesacus, & Abde-
 nago tuum edictum contemnunt, neque eosdem tecum
 deos colere, neque statuam adorare curant. N. Itāne est?
 Ergo inuenientur, qui meum imperium detrectent? Er-
 go ego non maximus? Properate, adducite eos properē.
 D. Fiet. N. Iā ego vos docebo, quid sit mihi non obedire:
 iam efficiam, ut sciant me esse regem. D. Adducimus ti-
 bi homines, o rex. N. Itāne est Sidrace, Mesace, & Ab-
 denago ut vos neque meos deos veneremini, neque ante-
 am statuam à me erectam adoretis? Quid? Nunc sal-

non estis parati, auditis concentibus musicis, acce-
 dere ad eam? Nam nisi facitis, protinus in fornacem im-
 mittimini. Ecquis verò est Deus, qui vos à meis mani-
 bus liberet? S. Nihil sumus soll:citi, quomodo tibi ad ista
 respondeamus. Est Deus, quem nos colimus, qui & po-
 test nos ex flammis servare: & ex tuis manibus, rex,
 pfecto servabit. Quod & si non ita esset, tamen omninò
 (ut merres) neque deos tuos coleremus, neque ante sta-
 nam inclinaremur. N. Proh Deum atque hominàm si-
 lem, tanta esse quenquam audacia, ut ausit mihi in os re-
 gnare? Ite, comportate ligna, subijcite igni alimenta,
 facite eum septuplū huius qui nunc est. Vos verò ò for-
 tissimi viri totius exercitus, comprehendite hos tres vi-
 ros, colligate. Eia, quid statis? Nihil opus est detrahete
 vestes, vincite una cum omni amictu. Hem, sic volo,
 precipitate eos in flammam. Videamus quid possit eorum
 Deus, properate ignavi, ego vobis hoc sceptro comminu-
 am capita. Papè, videte ut flamma eos hauserit, qui ipsi
 in flammam alios coniecerunt. Sed quid? O rem miracu-
 bplenam, quidego video? Eho mei proceres, nōne tres
 viros in ignem instrictos iniecimus? Pro. Factum rex.
 N. Atqui ego video quatuor viros solutos in media for-
 nace ingredientibus illos, & indemnes: quorum quar-
 tus forma est angusta, & planè diuina. O rem inauditā.
 Accedam propius ad ostium fornacis. Heus Sidrace,
 Mesace, & Abdenago summi Dei cultores, exite huc.
 S. Adsumus, O rex, e torrida flamma, diuina benignita-
 te erepti. P. Dii boni, quid hoc rei est? Quanta miracula
 hodie cernimus? Videte, ut ignis in horum corpora nul-
 lam vim habuerit, ut ne pilus quidem crematus sit: ut
 amictus

DIALOG. SACRORVM.

amiculus integri, nulla flamma nota iniusti sint! N. G. tias ago Deo Sidraci, Misaci, & Abdenagonis, qui propter suum suum miserit ad liberandum sui cultores, qui ipsius fiducia nixi, spreto regis edicto, maluerunt sua corpora ad cruciatum tradere, quam ulli Deo, praterquam pro suo, ullum cultum aut honorem habere. Itaque decerni placet, decretumq; in omnibus omnium linguarum nationibus & gentibus promulgari, ut qui male de hoc Deo dixerit, turpissimo exitio plectatur, eiusque domus publicetur, & euertatur, ut illius facinus memoria & nomine loci notetur. Nam prater hunc unum praesens ac salutaris praeiens Deus nullus est.

SEN. Maxima pars mundi, homines magis metuit quam Deū. Mori satius est quā simulachra colere. In iustissimū quē grauissimē sequiunt principes huius mundi. Deus suos nouit vel ex medijs flammis eripere. Pii patiēdo vincti.

BALSASAR. Dan. 5.

ARG. Accersitus ex matris consilio à Balsasare Babyloniz rege Daniel vates, ei legit & explanat scriptum manus in pariete, quod Chaldaei non poterant.

Balsasar, Regina, Daniel.

NUllūne esse ē vobis, qui hoc legere & explanari possit? O homines ad nullā rem idonei! Quid attinet vos tanto in honore esse, si cū maxime opus est, tum minime potestis? R. Regem multū diuq; saluare iubeo. Audisi ut tu te crucies & aestues, quod nemo possit tibi hoc scriptum enucleare. Sed ne te afflicta, ne te tantopere pertimesce. Vir est quidam in tuo regno, mente sanctissimorum deorum praeditus, cuius excellens perfectaque doctrina, peritia sapientia, tempore patris tui cognita perspectaque fuit: quo nomine rex eum magni-

rum,

N. *Gammabariolorum, diuinorum, Chaldeorumq; magistrum*
qui ipse voluit, quòd cum Daniele (nam id est ei nomen,
qui ipse antiqua rex Balsarem nuncupauit) comperitum esset
in coniugali ingenio & prudentia valere, inque somnijs in-
terpretandis, ambiguisque aperiendis, & obscuris decla-
recandis, longè alios omnes antecellere. Proinde si me au-
diueris, cum euocabis, ut te ista difficultate liberet. B. Euo-
catur sanè. R. Mox aderit, ne trepida. D. Adsum tuo
propheta sit tu Rex. B. Tunc es ille Daniel, ex captiuis Iu-
daeis, quos meus pater huc è Iudea traduxit? D. Etiam.
I. Audio te afflatu augustissimorum deorum agi. scien-
tiaque & prudentia atq; sapientia facile principem esse.
Iam ob rem te aduocauit. Sed quam ob rem, audi. Cum
hic leto solutoque animo opiparè conuiuarer, unicuique
regni optimatibus: ecce extitit quadà quasi manus,
quae digitis inscripsit in tectoria parietis è regione car-
delabri, ea quae tu vides, ad quae explicanda euocauit om-
nes Babylonios sapientes: sed eorum nemo, non modo in-
terpretari, sed ne legere quidem potest. Te autem accepi
implicita euoluere & obscura optimè declarare posse.
Nunc itaque si potes hoc legere, & mihi quid sit eloqui,
purpura & aureo torque insignitus, tertium regni prin-
cipatum obtinebis. D. Tua tibi dona habeto, aut ea alij
largitor. Ego tamen hoc scriptum & legā, & tibi planum
faciā. Itaq; ades animo. O rex, Nabuchodonosor patri
uo olim largitus est Deus magnificum regnum splendo-
remque egregium: quae de causa omnes eum gentes &
nationes trepide metuebant: quippe, qui quoscunq; visum
erat, interimeret, cederet, efficeret, deprimeret. Sed cum
in tam secundis rebus clatus, intemperanter superbiret, &
animos

DIALOG. SACRORVM.

animos tollere, de solio deturbatus est, & omni splendore amisso, ex hominum consortio eiectus, tum in bruiū tura sensuq; translatus, inter feras habitauit: & herbis & fructibus pastus bouum ritu delectatus, vêtos, imbresq; & metes naturales cœli mutationes nudato corpore pertulit, donec tandē recognouit summum illum Deum terrestrium huius imperij principē esse, & ei quem vellet, præsiceret. Tu quoq; Balsasar, qui eius satueditus, nihilo te modestiorem prabuisisti, cum tamen ea omnia præclare scires: tu contra cœlorum dominum insolentius gessisti, & nunc uasa terrestria eius domicilij proferri insisti, quibus tu tuiq; procures, & uxores tuas iuste tum concubina, in bibendo vino abusi estis. Quin etiam Deos celebrasti aureos, argenteos, æreos, ferreos, ligneos, & lapideos, qui neq; cernunt, neq; audiunt, neq; sentiunt: Deo autem, in cuius manu tua vita & facta omnia sunt, nullum honorem habuisti. Quare ob ea missa est hac manus, cuius scriptum hoc est. *Mensus est, mensus est, ponderauit & diuisit. Sensus autem. Mensus est, mensus est Deus tuum regnum, & id consummauit. Ponderauit ponderatus es in trutina, & inuentus leuior. Diuisit, diuisum est tuum regnum, & Aledis Persisq; distributum.*

SENTENTIA.

Quum maximè opus est, tum minimè iuuant huius mundi sapientes. Quum trepidat, & nihil potest humana sapientia, tum maximè sece exerit diuina. Qui alieno exemplo non sapit, in suo periculo malòq; dignus est. Hominum imperia in Deisunt arbitrio.

HAMAN. Ester 7.

ARG. Estera regina regi Assuero patefacit perfidiā Hamanis in Iudæos, eamq; ob causam rex illū iubet in crucē tolli ab eo ipso erectā, ad tollendum in eam Mardochæum Iudæum.

Assuerus.

Assuerus, Eſtera, Haman, Harbona.

*Autè sanè & prolixè à te accepti sumus regina, vx-
or charissima. Quamobrem roges iam quidlibet li-
ti, idrogatum feres. Dic quid petas: vel si dimidium
igni mei, tamen impetrabis. E. Siquidem habeo te propi-
am, ô rex, & si ita tibi videtur, vitam mihi mei q² po-
laribus concedes. Hoc unum peto. Nam sumus prodi-
& indignissimo crudelissimoq² exitio destinati. Quòd
seruituti addiceremur, equidem tacita ferrem: quan-
nam indignus esset hostis, qui tantum regi damnum
impararet. A. O superi quis hominum est tam audax,
id ausus sit etiam cogitare? Aut ubi is est? E. Ecce
hic adest hostis infestissimus, homo hominum quantum
est pessimus, Haman. A. Pro Deum atque hominum fi-
lem: O cælum, O terra, ardeo, tanta inuentum esse
quenquam audacia! Ham. Exit ira inflāmatu. Quan-
um ego illum video, res mihi ad restim redijt. Sed ta-
men tentabo animum regina, si fortè miserescat mei:
quòd si hoc non succedat, actū est, ilicet perij. Regina iam
un deprecor culpam: merui, fateor, nec potest ullum
supplicium maius esse meo crimine. Sed te supplex ge-
na amplectens per istam clementiam. A. Quem neque
pudor, neque mea maiestas deterruit. Sed quid video?
At at, etiam ad lectum regina: O magne Iupiter, eti-
amne ut reginam domi apud me vi comprimat? Corri-
pites, velate vultum: indignus est qui lucem tueatur.
Har. At etiam si scias quid machinatus sit in Mardo-
cheum hominem de te, rex, optimè meritum, utpote per
quem facta in te coniuratio patefacta sit. Crucem ante
domum suam in altitudinem cubitorum quinquaginta
cri-*

DIALOG. SACRORVM.

erigendam curauit, in quam eum tolleret. A. Percommende cadit, auctorem in eam tollite, ut eadē, qua alios cecidit via, capiat.

SE N. Muliebrium illecebrarum magna vis est in vtriusque parte: hoc est vel ad nocendū, vel ad iuuandū. Malū consilium consultori pessimū. Impij suo ipforum laqueo iugulantur.

ARTAXERXES. *Nehem. 1.*

ARG. Nehemias à rege Artaxerxe veniam & opes impetrat cuncti instauratum vibem Hierosolymam.

Artaxerxes, Nehemias.

Q *Uī sit ut vultu sis adeo tristi, cum non agrotas? Mirum ni animi tristitia est. N. Rex in perpetuum vine. Possūne non tristi vultu esse, cum urbs, in qua sepulchra sunt maiorum meorum, eversa sit, & eius portas igne deflagrauerunt? A. Quidnam ergo petis? N. Sibi videtur, & si quid apud te valeo, ut me dimittas in Iudeam, ad instaurandam urbem patriam. A. Ego verò dimitto. Tu dicite, quid tibi ad istud fieri velis. N. Curabis si placet, ut mihi dentur litterae ad praetores Syriae, qui me turent deducendum, dum perueniam in Iudeam. Dende litterae ad Asaphum regiae syluae custodem, qui mihi ligna suggerat, ad reficiendas portas arcis, quae est adiuncta, urbisq; moenia & domum, in quam sum diuersurus. A. Dabuntur quae petis. N. Ago tibi gratias immortales, rex, tibi que fortunatissimum longissimumq; regnum precor.*

SE N. Regis animum Deus habet in manu, eumque quocunque vult inclinat. Cui propitius est Deus, huic conciliat beneuolentiam potentium.

NEHEMIAS. *Nehem. 5.*

ARGVMENTVM.

Expostulant pauperes Iudaei de diuitum erga se iniquitate auaritia.

Et Nchemias diuites cogit in ordinem.

Plebei, Nchemias, Primates, Sacerdotes, Populus.

Magnus est tum nostrum, tum nostrorum liberum numerus: comparandum est inde frumentum, quo mutuiamus. *A.* Oppignorandi sunt fundi nostri, & vinea, & domus, ut nos frumento contra famem mutuiamus. *A.* Iam in nostris agris, & vineis, ad tributum regi pendendum, pecuniam sumpsimus mutuam. An aequum est, ut cum eadem nobiscum consanguinitatis sint alij, eademque sit heritorum eorum atque nostrorum conditio, nos tamen heredes nostros in seruitutem dedamus, sintque iam filiarum nostrarum nonnulla emancipata, neque eas vindicare possimus, cum fundos & vineas nostras teneant alij? *N.* O indignum facinus! Itane verò principes famus à nostris exigitis? Ergo nos consanguineos nostros Indas, in exteras gentes venditos pro nostris viribus redeimerimus, & vos eosdem emetis, ut dominos non amiserint sed mutauerint? Non recte facitis. Nonne in metis Dei nostri vinetis, ut barbarorum hostium nostrorum imperationem enitetis? Ego quoque, & mei cognati atque famuli, argentum eis, frumentumque mutuo dedimus. *A.* Nunc remittamus hoc omen. Reddite eis hodie agros suos, & vineas, oliveta, & domos: tum centessimam condonate argenti, & frumenti, & vini, & olei, qua eis mutua debitis. *Pr.* Reddemus, neque ab eis quidquam exigemus. Sic faciemus, ut tu hortaris. *N.* Vos verò sacerdotes, iurate vos ita facturos. *S.* Faciemus. *N.* Ergo quemadmodum ego meum gremium excutio, sic quicumque non hac refruserit, eum excutiat Deus ex domo & labore suo: sicque esto excussus, vacuusque. *Po.* Amen.

SEN.

DIALOG. SACRORVM.

SEN. Auro homine nihil est iniquius, Avarus animā vendit, Multū pollet, etiam apud iniquos, iustus & gravis homo.

VERITAS. 3. Esd. 3.

ARGVMENTVM.

Darius Persarum rex proponit optimatibus suis trium stipatorum suorum sententiā, ad iudicandum quā esset optima. Sunt autem ex, de viribus vini, regis, mulierum, & veritatis. Cum stipatores iussu regis, suae quisque sententiae rationem reddidisset, palmam obtinuit Zorobabel qui veritati primas tribuisset, & à rege præter statutum disputationis præmium, impetrat, ut Hierosolymitanum sanum instauret.

Darius, Anagnosces, Stipator, Alter Stipator, Zorobabell, Optimates.

HÆc causa est, mei proceres, cur vos iusserim conuocari. Cum mei corporis custodes dormiente me, inter se (ut sit) confabularentur: eò delapsi sunt, certum ut dicerent suam quisque sententiā, ecquæ res maximam vim habet: ea conditione, ut cuius dictum ego & Persidis triumviri doctissimū indicassemus, huic victori pronuntiato, ea darentur, quæ iam audietis. Recite schedulam. An. Cuius dictum sapientissimum erit, uia Dariorege ingentia dona, & victoria ornamentaque sequitor, purpuraque induitor: & auro bibito, & in auro dormito, & aureis frenis currū, byssinamque cidarim, & torque circumdatum collum habeto: & secundum Darium primus propter suam sapientiam sedeso, Dariusque familiaris dicitur. Primi sententia est hæc: Maximam vim habet vinum. Alterius: Maximam vim habet rex. Tertiij: Maximā vim habent mulieres. sed omnia vincit veritas. D. Nūc euocentur hic iuuenes, ut ipsa sua dicta declarent. Dicite iuuenes suæ quisque sententiae rationem. Sti. Prim. Quantam vim habet vinum,

viri!

o viri? Omnes, à quibus bibitur, homines fallit: eandē regis ac primati, eandem serui ac liberi, eandem pauperis ac diuitis mentem efficit, omniumq; animos ad lætitiā & hilaritatem conuertit, neq; doloris ullius, neq; debiti memor, omnium animos diuites reddīt: oblitumque vel regis, vel satraparum efficit, ut nihil nisi magnificū loquantur: utque cūm potauerunt homines, & fraterna necessitudinis & amicitie memoriā, deposita, continuo gladios stringant, neq; postea ubi à vino resipuerūt, quid fecerint, recordentur. O viri, nōne permagnā vim habet vinū, quod hac fieri cogat? Al. O viri, nōne permagnā vim habent homines, qui terras & maria, quæque in eis insunt omnia teneant? Atqui rex omnibus antecellit & dominatur, in eosque principatum tenet: ita ut quicquid iubet, faciant. Si iubet ut inter se belligerent, parent: si cōtra hostes mittit, vadūt, & mōtes, & muros, & turres demoliantur, occidunt, & occiduntur, neque regis edictum excedunt. Quod si vicerint, ad regem omnia referunt, tum quæ pradati sunt, tum cetera. Item qui non militant, neq; bellagerunt, sed terram colunt, hi quoq; ubi sata messuerunt, ad regem referunt, coguntque aliū aliū tributū regi ferre. Is unus si iubet perire, perimunt: si dimittere, dimittunt: iubet verberare, verberant: iubet vastare, vastant: iubet construere, construunt: iubet excindere, excindunt: iubet serere, serunt, cunctūque eius tum populus, tum magistratus eidem parent: eoque interim accumbente, cibum capiente, dormiente, circum undique custodiam agunt, neque cuiquam discedere, & sua negotia curare licet, neque eius dictis non parere. Quare sic statuo viri, regis.

L.

maximam

DIALOG. SACRORVM.

SEN. Avaro homine nihil est iniquius. Avarus animā reus habet. Multū pollet, etiam apud iniquos, iustus & grauis homo.

VERITAS. 3. Esd. 3.

ARGVMENTVM.

Darius Persarum rex proponit optimatibus suis trium stipatorum suorum sententias, ad iudicandum quānā esset optima. Sunt autem ex, de viribus vini, regis, mulierum, & veritatis. Hi cum stipatores iussu regis, suae quisque sententiae rationem reddidisset, palmam obtinuit Zorobabel qui veritati primas tribuisset, & à rege prae ter statutum disputationis praemium, impetrat, ut Hierosolymitanum fanum instauret.

Darius, Anagnostes, Stipator, Alter Stipator, Zorobabell, Optimates.

Haec causa est, mei proceres, cur vos iusserim conuocari. Cum mei corporis custodes dormiente me inter se (ut fit) confabularentur: eò delapsi sunt, certum ut dicerent suam quisque sententiam, ecqua res maximam vim habet: ea conditione, ut cuius dictum ego & Persidis triumviri doctissimū iudicassemus, huic victori pronuntiato, ea darentur, quae iam audietis. Recite schedulam. An. Cuius dictum sapientissimum erit, uā Dariorege ingentia dona, & victoria ornamenta consequitor, purpurae induitor: & auro bibito, & in auro dormito, & aureis frenis currū, byssinamque cidarim, & torque circumdatum collum habeto: & secundum Darium primum propter suam sapientiam sedeto, Dariusque familiaris dicitor. Primi sententia est haec: Maximam vim habet vinum. Alterius: Maximam vim habet rex. Tertij: Maximā vim habent mulieres. sed omnia vincit veritas. D. Nūc euocentur hic iuuenes, ut ipsa sua dicta declarent. Dicite iuuenes suae quisque sententiae rationem. Sts. Prim. Quantam vim habet vinum.

viri!

à viri? Omnes, à quibus bibitur, homines fallit: eandē
 regis ac privati, eandem serui ac liberi, eandem pauperis
 ac diuitis mentem efficit, omniumq; animos ad letitiam
 & hilaritatem conuertit, neq; doloris ullius, neq; debiti
 memor, omnium animos diuites reddit: oblitumque vel
 regis, vel satraparum efficit, ut nihil nisi magnificū lo-
 quantur: utque cum potauerunt homines, & fraternā
 necessitudinis & amicitia memoriā, deposita, continuo
 gladios stringant, neq; postea ubi à vino resipuerūt, quid
 fecerint, recordentur. O viri, nōne permagnā vim ha-
 bet vinū, quod hac fieri cogat? Al. O viri, nōne permag-
 nam vim habent homines, qui terras & maria, queque
 in eis insunt omnia teneant? Atqui rex omnibus ante-
 cellit & dominatur, in cōsque principatum tenet: ita ut
 quicquid iubet, faciant. Si iubet ut inter se belligerent,
 parent: si cōtra hostes mittit, vadūt, & mōtes, & muros,
 & turres demoliantur, occidunt, & occiduntur, neque
 regis edictum excedunt. Quod si vicerint, ad regem om-
 nia referunt, tum quæ pradiati sunt, tum cetera. Item
 qui non militant, neq; bella gerunt, sed terram colunt, hi
 quoq; ubi sata messuerunt, ad regem referunt, cogunt-
 que alius alium tributum regi ferre. Is unus si iubet peri-
 mcre, perimunt: si dimittere, dimittunt: iubet verbera-
 re, verberant: iubet vastare, vastant: iubet construere,
 construunt: iubet excindere, excindunt: iubet serere,
 serunt, cunctūque eius tum populum, tum magistratus
 eidem parent: eoque interim accumbente, cibum capien-
 te, dormiente, circum undique custodiam agunt, neque
 cuiquam discedere, & sua negotia curare licet, neque
 eius dictis non parere. Quare sic statuo viri, regis.

L.

maximam

DIALOG. SACRORVM.

maximam esse vim cui sic obtemperetur. Z. Magna
 quidem rex est, viri & homines multi, & vinum mul-
 tum potest. Quid, qui his dominatur? Quis autē horum
 principatum tenet? Nonne mulieres? Mulieres regem
 genuerunt, & omne mortalium genus, qui mari ac terra
 dominantur, ab his ortum est: ha ipsos educauerunt vi-
 neatum satores, ex quibus vinum fit: ha hominum tes-
 tes faciunt: ha hominibus gloria sunt, nec possunt sine
 fœminis homines esse. Quod si auram, argentūque, aut
 aliquam rem præclaram comparauerunt, nonne pulchra
 alicuius & eleganti forma mulieris amore capti hi
 omnibus omisissis in eam oculos designant? Eam hianti om-
 intuentur, auroq; & argento, & omni rerū pulchritudi-
 ni anteponunt? Homo, omisso suo ipsius parente a quo
 ducatus est, suaq; patria, uxori adhaerescit, & cum uxo-
 re vitam finit, & patris, & matris & patriæ immemor.
 Atq; ut perspiciatis mulieres in vos dominari, nonne qui
 labore & industria paratis, omnia mulieribus datis atq;
 affertis? Sumit homo gladium, & foras ad laetocinan-
 dum & furandū proficiscitur, mare, & flumina transi,
 & leones videre sustinet, & per tenebras grassatur: atq;
 ubi furatus, praedatus, grassatus est, ad amicam omnia
 refert: plūsq; diligit hominem suam coniugem, quā pa-
 rētes: usq; adeo, ut propter fœminas multi mente aliena-
 ti, multi serui facti sint, multi perierint, multi lapsi sint
 & peccauerint. Quid? An mihi non creditis? Nonne in-
 gens regis potentia est? Nonne omnes eum nationes vel
 tangere formidant? Atq; videbā, cum hominis præclaris-
 simi Bartaci filia Apame, regis concubina, ad regis dex-
 teram sedens, de eius capite diadema auferret, suoq; im-
 poneret:

poneret: tum regis malum sinistra manu feriret, rege
 interea eam ore hiante aspiciente, & arridenti arriden-
 te, & succensenti blandiente, quò eam sibi reconciliaret.
 Annò multū valeant mulieres, ò viri, qua hac faciant?
 Multum sanè & mulieres pollent, & ingens terra est, &
 cælū excelsū, & Sol cursu velox, qui uno die cælum
 circumuectus, còdem recurrat, unde profectus est, mag-
 nus sanè est. Sed veritas maxima est, & omnium poten-
 tissima. Veritatem omnis terrarum orbis vocat: verita-
 tis cælum ipsum fanet: veritatem omnia formidant, &
 tremiscunt: neque quicquam in ea vitiosum inest. Vitio-
 sum vinū est, vitiosus rex, vitiosa mulieres, vitiosi mor-
 tales omnes, & eiusdē vitiositatis sunt eorum opera om-
 nia, in qua vitiositate veritatis expertes pereunt. At ve-
 ritas aeterna pollet, & perpetuò vivit: vigetq; neq; ea est
 que cuiusquam ratione de recto deflectat, & non eadem
 sit omnibus, sed ab omni iniquitate & pravitare aliena,
 equum facit, eiusq; facta probant omnes, nec inest in eius
 iudicio quicquam iniquum. Ceterū & ab hac, & à re-
 gni magnificentia & à potentia, & à maiestate seculo-
 rum omnium, laudetur Deus veritatis. O. Maxima ve-
 ritas est, maximamq; vim habet. D. Vicisti, pete quid vis
 etiā prater ea quæ scripta sunt: nos id tibi dabimus, quo-
 niam doctissimus inuentus, & à me proximus sedebis,
 meusq; familiaris vocabere. Z. Memeto votū tui, quo te
 Hierosolymā instauraturum pollicitus es, tum cū reg-
 num assqueutus es, omniaq; vasa Hierosolyma exporta-
 re remissurū: quæ seposuit Cyrus cum de Babylone ex-
 cindenda votū fecit, eaq; se illo missurum promisit. Es tu
 recepisti, te instauraturum sanum, quod igni cremarunt

DIALOG. SACRORVM.

Idumai, tum, cū à Chaldeis peruastata Iudea est, & nunc hoc est, quod à te postulo rex domine, atque flagitū: hac est magnificentia, quam à te expecto. Oro igitur ut vetum prastes, quod cæli regi, tuo ipsius ore nuncupasti. D. Lando te, & bene mones, faciam.

SEN. *Honestā est de virtute contentio. Utinam inter sese sic certarent hodie stipatores principū. Utinam & principes bona veraque dicta sic & iudicarent & remunerentur. Sed fuit illud sæculum argenteum, nostrū est ferreum. Certè rara sunt hodie in aulis huiusmodi certamina. Omnia vincit veritas.*

DIALOGORVM SACRORVM LIBER QVARTVS.

MARIA. *Luca. i.*

ARG. *Gabriel genius, Mariæ nunciat edituram filium Dei, quærentique modum demonstrat id fore à Spiritu sancto. Illa credens assentitur.*

Gabriel, Maria.

S *Alue ornatissima, Domino coniunctissima, mulierū felicissima. Quid metuis Maria? Bona es animo, nā accepta es Deo. En ego tibi renuncio, te isto utero cōceptum parituram natum, quem Iesus nomine vocabis. Ille erit maximus, & filius summiparentis censebitur, eūque donabit rerum omnium præpotens Deus solus Dominus, auctoris generis eius. Itaque posteris Iacobi regnabit in æternum, nec ullus erit eius regni finis. M. Quomodo fiet istud cū ego viri notitiam non habeam? G. Spiritus sanctus sese in te insinuabit, teque Dei Opt. Max. virgaudabit. Itaque sanctissimus iste factus, ut erit, ita etiam dicetur Dei filius. Elizabetha quoque (quomāgis credas) tua cognata, iam senex cōcepit filium, &*

nunc sextum iam mensem fert uterum, & tamen inter
steriles habebatur. V. que adeo nullares est quam Deus
non possit. *M.* Ecce me Domini seruam: eueniat mi-
hi, prout tu dixisti.

SEN. Deo nihil est arduum. Promittenti Deo credendum
est, etiam si quid naturæ contrarium promittat. Neq; enim na-
turæ obnoxius est auctor ipse naturæ.

BAPTISTA. Mat. 3.

Mat. 1. Luc. 3.

ARG. Ioannes Baptista populum docet vitæ correctionem
& de Christo vaticinatur.

Ioannes Baptista, Plebs, Publicani, Milites.

Progenies viperina, quis vos submonuit futuram
pœnā fugere? Edite ergo vitæ melioris indices fru-
ctus, & ne ideo magnos vobis spiritus & arrogantiam
sumite quod patrem habetis Abrahamum. Dico enim
vobis, Deum posse ex his saxis suscitare liberos Abra-
hamo. Iam vtro securis arborum radici admota est,
omnisque arbor fructum bonum non edens, excindenda
est, & in ignem iniicienda. Pl. Quid ergo faciemus? Io.
Qui habet duas vestes, impertiat non habenti: & qui
habet cibaria, idem faciat. Pu. Nobis autem, magister,
quid faciendum est? I. Nihil amplius quam quantum vo-
bis decretum est, exigite. *M.* Quid etiam nobis? Io. Ne
quem pulsat, aut per sycophantiam circumnue-
nite, & stipendijs vestris este contenti. Sed audite uniuersi. Ego
quidem abluo vos aqua, ad vitæ emendationem. Sed me
prestantior me subsequitur: & ita prestantior, ut ego
non sim dignus, qui eius calceorum soluiam corrigiam. Is
vos abluet sacro spiritu & igne: qui quidem vannum

DIALOG. SACRORVM.

manu tenet, arcam suam per purgaturus, frumentumque in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

SE N. Bona arbor bonos fructus edit. Abstinentium ab inutilitia, si pernas vitare velis.

NATHANIEL. Iohan. 1.

ARGVMENTVM.

Nathaniel à Philippo mouitus, venit ad Iesum & in eū credit. Philippus, Nathaniel, Iesus.

DE quo scripsit Moses in nostra disciplina, & vates, eum reperimus: Iesum dico filium Iosephi, & Nazarethā. N. A Nazarethā potest aliquid bonū existerē? P. Prouise mecum. I. Vide huc venire verē Israelitam: id est hominem ab omni fraude alienum. N. Vide me nosti? I. Prius quā te Philippus appellaret, cū esses sub ficu, videbam te. N. Magister, tu es filius Dei, tu es rex Israelitarum. Ie. Quoniam dixi tibi, te a me sub ficu esse visum, ideo credis? Maiora his videbis. Credite mihi, posthac videbitis cælum apertum, & gignos diuinos ascendentes, & descendentes ad me.

SENTENTIA.

Vnde minimè speres, inde existit bonum. Adeundus est Christus, ut cum cognoscas. A minoribus, si credas, ad maiora venies.

NICHODEMVS. Ioan. 3.

ARGVMENTVM.

Iesus disserit cum Nichodemō de renascendo.

Nichodemus, Iesus.

Magister, scimus te doctore venisse diuinitus, nam nemo ista tam portentosa facere possit, quā tu facis, nisi adsit ei Deus. Ie. Accipe igitur doctrinam dignam, qui veneris à deo. Qui denuò natus non fuerit,

mihi crede, Dei regnum adipisci non potest. Nicho. Quo
 pacto potest homo nasci, qui su senex? Nunquid potest i-
 terum in ventrem suæ matris ingredi, atque nasci? Ie.
 Cum de Dei regno, quod diuinum est, locutus sum, debes
 existimare, hanc quoque generationem, de qua loquor,
 per quam ad illud regnum perueniatur, esse diuinam.
 Proinde omitte istam à muliere natiuitatem. Nam si
 quis à muliere renasceretur, talis esset renatus, qualis
 fuisset antequam natus: id est, esset adhuc terrestris &
 humanus, propterea quod ex re terrestris & mortali
 quod nascitur (cuiusmodi est mulier) id terrestris & mor-
 tale est: quandoquidem quæque res sui similem gignit.
 At ex spiritu qui fuerit renatus, is diuina quadam &
 spiritui conueniente natura præditus erit: quoniam
 quod à spiritu gignitur, id eius simile est à quo originem
 habet, videlicet spiritum. Neque verò mireris, quod dixe-
 rim, vobis esse renascendum: quamuis hanc natiuitatē
 nō videas. Nam quod accidit in vento, cuius quamlibet
 in partem spirantis sonitum audis, neque tamen oculis
 seruis vnde veniat, aut quò feratur: idem fit & in om-
 nibus ex spiritu genitis, ut hac generatio sentiri & in-
 telligi possit, oculis aspici non possit. N. Quomodo possunt
 ista fieri? I. Tu Israelitarum magister es, & hac necis?
 Atque hoc tibi confirmo, nos non ignota, aut tantum au-
 dita dicere, sed persp. Et a & visa testari, & tamen testi-
 monium nostrum vos non accipitis. Quod si terrestris
 quæ vobis dixi non creditis: quomodo, cœlestia si dixerō,
 credetis? Si hanc similitudinem, quam ego duxi à vento
 (quæ res terrestris est, & subiecta sensibus) non capis
 ideoq; non credis: quomodo intelliges ipsam, cuius decla-

DIALOGI SACRORVM.

*randa causa, similitudine usus sum, quæ res cœlestis di-
 uinæque est, neque sub sensu cadit? Atqui hæc nisi à me
 didiceritis, à quo discatis nullus est: neq; enim potestis
 in cœlum ascendere, & ea à Deo discere. Nam in cœlum
 nemo ascendit, præter eum hominem qui de cœlo descen-
 dit, qui quidem est in cœlo. Is autem ego sum, à quo nō
 hæc didiceritis, de speranda vobis cognitio est. Quocir-
 ca attende, quale sit hoc renasci, de quo loquor. Quem
 admodum Moses serpentem illum anem extulit in de-
 sertis, in quem serpentem intuentes à serpentum morsu
 sanarentur: ita me oportet extolli, ut omnes in me int-
 entes, à me pendentes, mihi que fidentes, non pereant, sed
 vitam adipiscantur æternam. Hæc est igitur renascendi
 conditio superius à me proposita, sine qua negant qua-
 quam posse regnum cœlestē consequi. Nam qui mihi fi-
 dem habent, ita immutantur, tantoque meliores fiunt,
 ut planè renati dici possint, & cœlesti regno digni sint.
 Etenim tanto genus humanum prosecutus est amor
 Deus, ut unigenitum filium suum tradiderit: cui qui-
 cunque fidem habeat, non pereat, sed ad vitam perveni-
 at æternam. Non enim misit Deus filium suum in hanc
 vitam, ut homines condemnaret, sed ut per eum seruentur
 homines. Qui ei fidē habet, non damnatur: qui non ha-
 bet, is iam damnatus est, quia unigeniti Dei filij nomini
 fidem non adiunxerit. In hoc autē damnantur homines,
 quòd cum venerit in orbem lux, tenebras magis quam
 lucem amant, quippe quorum prava sint opera. Siquis
 quisquis vitio a facit, lucem odit, neque in lucem prodit,
 ne eius facta arguantur. Qui verò recta facit, is in lucē
 prodit ut patefiant eius opera, ut potè facta diuinitatis.*

SENTENTIA.

Remiscendum est & ex carne in spiritum migrandum. Ut enim cretulis quæ graua sunt, in cælum ascendere aut in cælo esse non possunt: ita iniustitia, quæ res terrestres & grauis est, in regnum Dei venire, aut ibi esse nequit. A solo Christo salus est.

SAMARITANA. *Ioh. 4.*

ARGUMENTVM.

Iesus apud fontem cum muliere Samaritana, de vera possessione, quoque Dei cultu colloquitur. Cuius superuenissent empti dum apportantes discipuli, eos quoque de vero cibo docet.

Iesus, Samaritana. Discipuli.

DAmibi bibere mulier. *S. Quomodo tu Iudæus, & me muliere Samaritana petis potum? Neque enim habent ullum Iudæi cum Samaritanis commercium. I. Simitelligeres munus Dei, & quis sit qui à te potum petis, tu ipsa peteres ab eo, tibi que ipse daret aquam perennem. S. Domine, neque situlam habes, & puteus est profundus: unde ergo habes istam aquam perennem? Num maior es patre nostro Iacobo, qui tradidit nobis hanc puteum: qua aquatione usus est ipse, & filij eius, atque pecora? I. Hæc aqua sitim ad tempus tantum explet, mea autem ad perpetuitatem, ita ut qui ex aqua à me accepta biberit, non sitiat unquam: nam ea aqua flet in fontem, scatens in omne perpetuitate. S. Domine, noster me ista aqua, ne amplius sitiam, neue huc ad hauriendum veniam. Ies. I vocatum virum tuum, & huc cum te venito. S. Non habeo virum. I. Recte ais, te non habere virum. Quinque enim viros habuisti: nunc quæ habes, non est tuus vir. Istud verum dixisti. S. Video te esse verum, itaque non committam ut tibi frustra incidisse videar. Maiores nostri in monte hoc Deum colue-*

rant

vant. Atqui vos contenditis, Hierosolymis esse colenda.
Quid tu censes? I. Mulier, crede mihi, veniet tempus
 cum neque in monte hoc, neque Hierosolymis colentur
 trem. Vos, quid colatis, nescitis: nos quid colamus, sci-
 mus: quippe quia salus à Iudais est. Sed veniet tempus
 & quidē iam est, cum veri cultores patrē animo & verē
 colent. Etenim à talibus pater colipostulat. Animus
 Deus: & qui eum colunt, animo & verē debent colere.
 S. Scio venturū esse Messiam: Is cum venerit remem-
 nem nobis planam faciet. Ie. Ego sum ille, qui tecum
 quor. D. Video Magistrum, ad puteum sedentem, &
 colloquentem cum quadam muliere. A. Mirum est
 lum cum sola. Sed scis ipse cur id faciat. S. O Faustum
 diem! Sed ego quid cunctor ire in urbem, ut meos tam
 bono nuncio afficiam? D. Comparavius cibum, magis-
 ter, vescere. I. Ego cibum habeo comedendum, quē
 nescitis. D. Nunquis absentibus nobis, attulit ei quod
 edis? I. Mihi pastus est, id facere, quod vult is qui me
 misit, eiusque opus absolvere. Vos quidem dicitis, ab hinc
 quatuor menses futuram messē. At ego sic: erigite o-
 culos, & videte agros, ut iam ad messē flancant. Et
 messor primum aufert, & sator fructum condit ad vi-
 ctum perpetuum, ut satoris simul & messoris communis
 cautum sit. In quo sanē dictum illud comprobatur, quod
 ait: Alium serere, alium metere. Ego vos misi ad meten-
 dum, in quo colendo vos non laborastis. Alij laborarunt,
 vos in eorum laborem inuasistis.

SEN. Christus venit ad docendum servandumque fontes,
 Christus æternum viuificumque cibum potionemque dat. Deus
 animo & verē adorandus est, nullo locorum discrimine. Dei
 voluntatem exequi cibus esse debet homini Christiano.

CENTURIO. *Matth. 8.*

ARG. Iesus à Centurione exoratus, eius puerum membris
letis, verbo sanat.

Centurio, Iesus.

Domine, puer meus iacet domi membris captus, gra-
uitèrque cruciatur. I. Ego ibo eum curatum. C. At
non sum dignus, cuius tutectum subeas: sed tantum
de verbo, & sanabitur. Nam ego quoq., qui sub alte-
ri sum potestate, tamen obtineo auctoritatem in eos
quibus præssum, milites: ac si quem iubeo ire, it: si veni-
re, venit: si servum facere quid, facit. I. O rem admi-
ratione dignissimam! Credite mihi, ne in Israelitis qui-
bus tantam fiduciam inueni. Et sine dubio multi ab ori-
ente atque occidente profecti, accumbent cum Abraha-
m, Isaac & Iacobo, in regno cæli: cum interea ij ad
par regnum pertinebat, in alta noctis caligine demersi
nihil aliud quam flebunt & frendebunt. Tu abi, & ut
confidisti sic obtineto.

SEN. Christus tam facile morbis imperat, quam dux mili-
tibus. Primi erunt ultimi, & ultimi primi.

PISCATORES. *Luc. 5.*

ARGUMENTVM.

Petrus iacto reti iussu, plurimos pisces capit.

Iesus, & Petrus.

Subduc in altum oriam Petre, ut retia laxetis ad pra-
dam. P. Præceptor, totam noctem laborantes nihil
cepimus: sed tamen postquam ita iubes, demergam rete.
Orem miram! Adeste socij, adiuuate nos, rumpitur re-
tis: ita multis piscibus est plenum. Corripite istas plagas
altrifecus, vos vos immergit in nauculâ. Desinite, de-
finite

DIALOG. SACRORVM

finite, sustinete rete: iam hac plena est, infundemus alterā. O rē inauditam! penē submerguntur cymba pisciū multitudine: Quaso te domine abi à me: homo cenc sum. I. Ne metue, deinceps iam homines piscaberis.

SENTENTIA.

Absque Christo piscari, hoc est, homines docere, operam dare est. Christo auspice foelix est piscatura.

SIMON, Luc. 7.

ARGVMENTVM.

Iesus miranti cum animo suo Simoni, apud quē ipse cibum piebat, cur se pateretur ab impudica muliere atrectari, causam reddit.

Simon, Iesus.

I Amdudum specto mulierem istam, qua meum hospitē tam molliter curat. Qui si vates esset, intelligeret utique, qua & qualis sit mulier, qua ipsum amabat, nam prostituta pudicitia est. I. Simon, pauci te volo. S. Dicas licet magister. I. Duos debitores habebat quidam creditor, quorū alter quingētos, alter quinquaginta debebat denarios: ij cū non essent soluendo, utriquē condonauit. Dic, vter eum plus amare debeat? S. Opinor, cui plus condonauit. I. Recte iudicas. Vides hanc mulierem? Cū introiissem domum tuam, ne aquam quidem ad lauandos pedes meos dedisti. Ea & lacrymis eos perfudit, & sui capitis capillo extersit. Tu mihi osculum non dedisti, ea postquam sum ingressus, non destitisti mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mihi caput unxisti, ea unguento etiam mihi pedes perunxisti. Qua de causa sic habeto, ei multa remitti peccata, quoniam multum amauit. Cui autem minus remittitur, minus amat. Remittuntur tibi peccata mulier, tua te fiducia seruant: abi cum bona pace.

SEN.

SENTENTIA.

Ministris suspicionibus, abstinendum. Ex coniectura iudicare
perarium est. Magno beneficio magnus amor conciliatur.

Iairus. Luc. 8.

ARGVMENTVM.

Iesus à Iairo exoratus, eius filiam ita sanatum, & inter eundem
mulierem profluvio sanguinis laborantē sanat. Deinde ubi Iairi
filiam venit, eius filiam quæ interea decesserat, reuocat in vitam.

Iairus, Iesus, Mulier, Petrus, Nuncius.

*E*st mihi unica filiola, optime Iesu, duodecimum an-
nū agens, quæ nunc domi desperato morbo laborat.
*O*bscuro te, & obtestor etiam atq; etiam, ut domum ve-
nas, eique manus imponas, ut reuiviscat, & reuale scat.
*F*aciam verò, eamus. *M.* Salua sum, si possum vel ex-
imam eius oram vestis attingere. Conabor, nec me hac
luminum turba impedit, quo minùs ad eum accedam.
I. Quisnam tetigit mea vestimenta? *P.* Tu vides quanta
turbamini multitudo circum sistat, & comprimat, & ro-
gas quis te tetigerit? *Ic.* Certè tetigit me aliquis: Nam
sensi vim quandam exire à me. *M.* Perij misera, non la-
ticium. *O*bscuro te ignosce mihi, ego sum illa. *Ic.* Narra
mihi rem omnem, ut sese habet. *M.* Ego misera iam duo-
decim annos languebam profluvio sanguinis: cùm inter-
ià toto illo tempore multis adhibitis medicis, & omnem
rem insumpsem, neque quicquam profecissem, sed in-
dies deterius haberem: iamque ab omnibus medicis e-
ram desperata. Cùm autem tuorum factorum admira-
bilitatem fama atq; auditione acceperem, accessi ipsa, sic
mecum cogitans: O me felicem, si vel limbum eius to-
galiceat tangere. Hoc animo, per mediam turbam ac-
cessi

DIALOG. SACRORVM.

cessi propius, nec me spes fefellit: nam simulatq; te tunc
sensi vim omnem morbi sugatam esse, & omne sanguis
fluxionem constituisse. I. Bono animo es, filia, tua te sa-
cia seruauit: abi cum bona pace, ex tuo malo sana.
Tua filia mortua est, laire, quid iam molestus es ma-
stro? Ie. Ne metue, laire, tantum confide: euas.
Sed quem ego domi strepitum audio? Introeamus. E-
quid tantopere fletis? Quid eiulatis? Pax sit rebus. N-
est mortua puella sed dormit. Vos exite foras omnes.
Petre, Iacobe, Iohannes & vos puella parentes, man-
intus. Videbitis quanta sis Dei potentia. Cedomibi
puella manū: puella surge. Ia. Bone Deus; quā miri-
cus es? O mea filiola, videōne ego te renatā? Ie. Videt
diligenter ne quis hoc resciscat, & puella cibū prabete.

S E N. Plus potest vel limbus vestis Christi, quam vniuersi
hominū sapientia. Quæ alijs insanabilia, Christo sunt facillima.

PHILIPPUS. Mat. 14. Mat. 6. Luc. 9. Iohan. 6.

A R G. Iesus quinque panibus, & duobus piscibus quinque
virorum millia satiat.

Discipuli, Iesus, Philippus, Andreas.

Vides quæ te circumstet hominū multitudo, in tam
vasta solitudine, & iam dies multum inclinauit. I-
taque censemus ut eos dimittas, ut in finitima rura, &
vicos diuertant, & sibi cibaria cōparent. Hic enim quod
edant, non habent. I. Nihil opus est ut abeant. Præbet
vos eis cibum. D. At non satis nobis suppetit, unde tan-
tum hominum numerum pascamus: sunt enim (quantū
licet conijcere) plus minus quinquies mille viri, ut muli-
eres & paruulos omittamus, nisi fortè carnis emptiū pa-
nes. I. Unde autem ememus ad tam multos, Philippe?

P.

Equidem non video: nam ducentis denarijs vix tantum emi possit, ut inde ad singulos minimū quantum perueniat. I. Quot habetis? Videte. P. Adest hic puer, qui habet quinq; panes hordeaceos, & duos pisces, prater ea nihil est. Sed hac quantula sunt ad tam multos? I. Adhuc huc modo. Iubete omnes in viridi gramine discumbere catervatim, centenos & quinquagenos. Cedo mihi istos panes. Nunc pater cælestis, qui pro tua benignitate omnia, neque in multis pascendis tenuior, neq; in paucis copiosior es, qui nulla lege rerum teneris, à quo nihil natura pendet, efficere rogo, his tantulis cibarijs multiplicandis, ut hæc hominum multitudo admirabiliter saturata, tuam inexhaustam liberalitatem recognoscatur. Agite discipuli, distribuite hos cibos in omnes: satis sperg. erit, unde ad satietatem comedant.

SEN. Christi cibus est inexhaustus. Plus habet Christus, quam egent homines.

PANIS. Iohan. 6.

ARGUMENTVM.

Iesus de viuifico pane, hoc est de seipso, disserit apud Iudæos.

Iudæi, Iesus.

Magister, quando huc venisti? Ie. Vos profecto me queritis, non quia miracula vidistis, sed quia paucos satiati estis. Procurate cibum non interiturum, sed in æternam perennitatem permanens, quem quidem ego vobis dabo. Nam me pater comprobauit Deus: Iu. Quid agimus, ut diuina opera faciamus? Ie. Hoc est diuinum opus, ut fidem habeatis ei quem misit Deus. Iu. Quod erit tui specimen dæi, ut eo viso tibi credamus? Quid tale facis, quale fecit olim Moses? Quo duce maiores nostri

Manna

DIALOG. SACRORVM.

*Manna vixerunt in solitudine, quemadmodum istum
 proditum est: Panem de cælo dedit eis comedendum.
 Non Moses (mibi credite) panem vobis de cælo dedit,
 sed pater verum vobis de cælo panem dat. Nam
 panis est, qui de cælo descendit, & vitam dat homini
 generi. Iu. Domine, da nobis perpetuum panem istum.
 Ego sum panis vitalis. Qui venit ad me non esuri-
 et: qui mibi fidem habet, non sitiet unquam. Sed hoc
 dico, & vidistis me, neque fidem habetis. Quicquid
 dat pater, ad me venit: & venientes ad me non ei-
 cijsu-
 ras. Descendi enim de cælo, non ut me, sed ut eum
 me misit, voluntati paream. Hæc est autem eius qui
 misit, patris voluntas, ut ex eo omni quod mibi comm-
 nihil perdam, sed id ultimo die exsuscitem. Hæc est
 tem eius qui me misit voluntas, ut quisquis filium aspi-
 cit, eique credit, is vitam æternam adipiscatur, & à
 ultimo die in vitam renocetur. Iu. Nonne hic est Iesu
 Iosephi filius, cuius nos patrem matremque nominamus?
 Quo pacto igitur ait, se de cælo descendisse? I. Ne mis-
 tate inter vos. Nemo potest ad me venire nisi pater qui
 me misit, trahente eum, à me ultimo die in vitam renocan-
 dum. Scriptum est in vatibus, omnes fore divinitus docti.
 Quisquis ergo ex patre audiuit & didicit, is ad me ve-
 nit: non quia patrem quisquam viderit, nisi qui à Deo
 is patrem vidit. Credite mibi, qui mibi fidit, is vitam
 bet æternam. Ego sum panis vitalis. Manna vxi sunt ma-
 iores vestri in desertis, & tamen mortui sunt. Hic est pa-
 nis qui de cælo descendit, cuiusmodi, ut qui eo vescatur
 nō sit moriturus. Ego sum panis vivus, qui de cælo des-
 dat: quo pane qui vescitur, vivet in perpetuum. Pan-*

autem quem ego dabo, caro mea est, quam pro humani generis vita dabo. *Iu.* Quomodo potest hic nobis carnem suam dare comedendam? *Ies.* Hoc vobis confirmo, nisi carnem meam comederitis, & sanguinem meum biberitis, non habetis vitam in vobis. Qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam eternam, & ego enim in vitam renocabo ultimo die. Caro enim mea verè est cibus & sanguis meus verè est potus. Qui me a carne vescitur, meumque sanguinem bibit, is in me manet, & ego in eo. Quemadmodum vivit pater qui me misit, ita & ego per patrem vivo, & qui me comedit, is quoque per me vivit. Hic est panis qui de cælo descendit: cuius longè alia vis est, quàm Manna qua usi maiores vestri tamen mortui sunt. Hoc pane qui vescitur, vivet in sempiternum. *D.* Dura vox: quis eam audire possit? *Ie.* Ergo hoc vobis absurdum videtur? Quid si me videatis eo ascendentem, ubi eram antea? Nonne multo vobis absurdius videbitur, ut qui in cælum ascendit, is in terris comedatur? Non sunt mea aieta accipienda, ut dicam ipsam carnem meam comedi. Nam caro quidem nihil inuat: sed est divina quedam comedendi ratio, qua vita eterna comparatur, de qua ratione verba facio. Nam quemadmodum qui panem comedit, is per panem vivit: ita qui per me vivit (id quod mihi credendo, & à me pendendo efficitur) is me comedere dicitur. Sed sunt quidam ex vobis qui si idem non habent. Hanc ob causam, dixi vobis neminem posse ad me venire, nisi hoc ei datum fuerit à patre meo. Idem verò multis à me propterea discedant. Qui vos? Num vitam vultis ascendere? *P.* Domine, quem ad ea-

M.

mum?

DIALOG. SACRORVM.

mus? Tu verba vita aeterna habes: & nos credimus & nominamus, te esse Christum, Dei viventis filium. I. Equidem vos duodecim elegi, sed vestrum unus diabolus est.

SE N. Animæ cibis magis est procurandus quam corporis. Ut pane corpus, sic veritate (qui Christus est) anima pascitur.

PRAEPOSTERI. Mat. 15.

Marc. 7.

ARG. Iesus à Phariseis & Scribis de discipulorū suorū illotis manibus reprehensus, in illos reprehensionē retorquet, demonstratq; peccatum non extra, sed intus esse in animo.

Pharisei & Scriba, Iesus, Discipuli, Petrus.

CUr faciunt discipuli tui contra institutū antiquorum, ut cibum capiant illotis manibus. Ie. Cur & vos contra praeceptum Dei facitis instituto vestro? Deus enim (ut ait Moses) parentem utrumq; coli praecepit: & si quis patri matriue maledixerit, eum morte muldari. At vos ita homines instituitis, ut parentibus demonstrent, donaria à se in fiscum templi collata, in ipsorum parentum utilitatem esse cessura. Ita estis in causa, ut nihil ad illam honoris speciem addant, dum se satiu parentibus facere arbitrantur, si in templum donaria conferant: quamuis parentibus non, ut debent, subueniant, quo vestro instituto Dei praeceptū rescidistis. Multa sunt eiusdem generis alia, in quibus dum hominum instituta teneatis, Dei praecepta omittitis: lotiones vicerorum, & poculorum, & cetera eiusmodi. Ficti homines, rectè vaticinatus est de vobis Esaias, ubi ita dicit. Hic populus ad me ore accedit, & me labijs colet: sed anima procul à me absunt. Verum frustra me ex institutis praeceptisq; hominū venerantur. Sed attendite omnis multi-

Et intelligite. Non quod intrat per os coinquinat
 minē: sed quod exit per os, hoc verò coinquinat homi-
 nem. Si quis habet aures ad audiendum, audiat. Di. Ec-
 cis Phariseos isto tuo dicto esse offensos? Ie. Omnis
 à patre meo cœlesti non plantata, extirpabitur. Si-
 ucos: duces sunt caci cacorum. Quod si cacus cacum
 cat, ambo in foveam cadent. P. Ediffere nobis senten-
 tiam istam. I. Adeone etiam vos tardi estis? Aut non
 intelligitis, nihil quod extrinsecus in hominem in-
 it, posse eum coinquinare? Non enim in cor penetrat,
 in ventrem fertur, & in latrinam per excrementa
 eicitur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea
 corde proficiētia, coinquinant hominem. Hinc nas-
 cuntur malevolentia, hinc adulteria, hinc stupra, cades,
 ria, falsa testimonia, sordes, malitia, dolus, proterus-
 pudentia, maledicta, superbia, stultitia. Hæc tam
 intra intrinsecus manentia polluant hominem. At illo-
 manibus cibum capere, non polluit hominem.

SENTENTIA.

Hi homines speciē pietatis habent, eiusdem vim repudiant.
 Quisq; plus tribuit rebus exterioribus, eo minus habet in-
 teriorem. Tanto minoris quisq; facit speciē, quanto plus habet rei.

CHANANAEA. Mat. 15. Mar. 7.

ARGUMENTVM.

Iesus à Chananea exoratus, eius filiam liberat a furia.

Chananea, Discipuli, Iesus.

Miserere mei o tu Davidide, filiā habeo, quæ furijs
 miserè agitur. Hæc me infelicem, ne respondere
 idem dignatur. Obsecro te etiam atq; etiam miserere
 mihi, respice me, utere tua in me clementia & mansue-
 tudine. D. Absolve eum, quæsumus: clamore nos ob-

DIALOG. SACRORVM.

tundit. I. Non sum missus nisi ad oues perditas domus
raelis. C. Domine subueni mihi. I. Sine primum sitis
ri liberos. Neque enim conuenit liberorum panem
catellis. C. Etiam ane: & tamen catelli quique
de micis liberorum, quae decidunt de mensa domus
suorum. I. O mulier, magna est tua fides. Obtine igitur
quod vis: Et propter istud dictum ab iherosolymis: nam futura
migrabit in tua filia.

SEN. Christus exorabilis: et etiam iis quos maxime
tur excludere. Fide Christus expugnatur.

FERMENTVM. Mat. 16. Mar. 8.

ARGVMENTVM.

Iesus discipulorum diffidentiam & tarditatem arguit: qui
iple de fermento spirituali dixerat. intelligebant de carnali.

Iesus, Discipuli.

Cauete vobis diligenter a fermento Phariseorum
Sadduceorum, tum etiam Herodum. D. Hoc dicit, quod
panes non accipimus. I. Quid vobiscum cogitatis, o
dentes, panes a vobis esse omissos? Adeone cecidimus
stis? Adeone senarium omnem amisistis, ut nihil intelli
tis, neque vobis veniat in mentem illorum quinque panes
quos in quinque hominum millia distribuitis? Quot em
corbes frustis refertas abstulistis? Di. Duodecim.
Quid cum septem panes in quatuor millia disseui, quos
frustorum canistra abstulistis. D. Septem. I. Qui sitis
non intelligatis, me non de pane loqui, cum iubeo vobis
fermentum Phariseorum & Sadduceorum.

SEN. Dicta Christi spiritualia, interdum secundum carnem
interpretantur etiam Christiani. Hominem a carne ad spiritum
traducere est difficile. Diffidentia ex homine quamuis prope
pellitur.

CLAVIGER. Mat. 16. Mar. 8. Luc. 9.

AR

domini IESU. Iesus discipulos sciscitatus quoniam esset hominum
in secula. & audita Petri confessione, ei claves regni cœli pro-
miserunt, deinde eius carnalem in cruce deprecanda animam ob-
tulit, & de hominis abnegatione docet.

Iesus, Discipuli, Petrus.

Quem me dicunt homines esse? D. Alij Iohannem
Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, alij aliquem
veteribus vaticiniis, qui in vitam redierit. I. Vos au-
tem quem me esse docitis? P. Christum Dei viventis fi-
lium. Beatus es Simon Bar Iona quoniam istud à carne
& sanguine edoctus non es: sed à patre meo, qui est in
cœlis. Et ego tibi vicissim dico, tu es Petrus, & super
hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, quam ne uni-
usquam orci vires superabunt: tibi quoque dabo claves
regni cœlestis: ac quicquid obstrinxeris in terra, erit
ligatum in cœlis, & quicquid solueris in terra, erit
solutum in cœlis. Ceterum etiam atque etiam cauete, ne
per hominem quem indicitis me esse Christum. Me qui dem oportet
in Hierosolymam proficisci, omnesque à senioribus, &
scribis, & scribes contumelias, & indignitates per-
ficerem, interficerem, tertioque post die resurgere. P. Respice
domine, nunquam istud tibi accidet. I. Abi è meo con-
tra, Satana: impedimento mihi es, quod divina non
est, sed humana. Quod si quis me vult sequi, renunciet
seipso, & me, crucem ferens quotidianam, subsequatur.
Nam qui vult vitam suam servare, eam perdit. Qui
autem vitam perdidit mea causa. & Evangelij eam ser-
uabit. Quid enim prodest, quenquam etiam totum mun-
dum lucrari, si vita sua iacturam faciat? Aut quid ha-
bit quisquam, quod cum vita sua compensare possit? E-

DIALOG. SACRORVM.

tenim quem mei, meorumque dictorum hoc adulterum
sceleratūque hominum genere pœnituerit, eius meo
sim pœnitebit, cum & meo, & paterno splendore con
cuius veniam una cum sanctis & diuinis genijs. Na
uenturus sum, & pro suis quæque factis remunerar
rus. Quinetiam hoc vobis confirmo, quosdam esse ex
conuentu, qui non sint obituri mortem, quin me reg
diuini præpotentem venisse viderint.

SEN. Christi cognitio ab homine non proficiscitur. Sa
quendus Christus est, isque omnibus præferendus.

LPNATICVS. Mat. 17. Mar. 9.

ARG. Iesus Lunaticum, quem eius discipuli sanare non po
tuerant, sanat, ab eius patre exoratus.

Pater lunatici, Iesus, Damon, Quidam, Alius.

M Agister, erote, ut me, meumque unicum filium,
quem tibi hic adduco, respicias. Agitatur nescio
quo furiali spiritu muto: credo cum Diana incitatione
ita misere infestari. Nam cum subito eum mala illa
stis corripit, tum verò ad motis dolorum facibus repen
tine exatur, & cruciatibus fodicantibus horribiles geni
tus & dentium stridores edens, spumas agit in ore: &
vix tandem seuis cruciamentis perfractus, à tam im
manium furiarum vinculis laxatur. Eum deduxi ad tuos
discipulos, & oravi ut eum à tanto malo liberarent. Sed
non potuerunt. I. O diffidens hominum genus, & prauum
quousque versabor inter vos? Quem ad finem vos præ
feram? Huc mihi adducatur. Pat. Ecce enim tibi. Ho
mih, vide sis ut repente, te viso, concidit: vide ut spa
mans volutatur. Ie. Quàm pridē hoc ei euenire cepit
P. Iam à puero, ut sæpe in ignem, sæpe in aquam præcep
tū.

adulterit, ut dicas eum in mortem ferri. Sed tu si quid potes
 impulare nobis, nostri misertus. I. Si potes credere, nihil
 re contra quod credenti fieri non possit. P. Credo ego quidem,
 Domine, sed tu adiuua fidem meam. I. Spiritus munde &
 surge, ego tibi impero ut istinc emigres, remigraturus
 se ex nunquam. D. Brunn. Q. Vi convulsus est? Vi mortuo
 similis? A. Imò ego puto planè mortuū, ita nihil omninò
 nuncitur. I. Cedo mihi istam manum, surge: est incolu-
 mis. Trado tibi filium tuum omni morbo vacuum.

SEN. Hominis imbecillitas, dissidentie argumen- tum est.
 fides est omnipotens, Christus etiam infirmæ fidei opitulatur.

LAPIDANTES. Iohann. 8.

ARG. Iesus de seipso cum Iudæis dissetit, eorum vanam ob
 abrahamicam stirpem arrogantiam retundit, veram libertatem
 locet, & lapidationem ab eis effugit.

Iesum, Pharisei, Iudai.

Ego sum lux mundi. Qui me sequitur, non ingredie-
 tur in tenebris sed utetur luce vita. P. Tu de teipso
 testaris, testimonium tuum non est verum. I. Et si ego
 testor de me ipso, verum est tamen testimonium meum,
 quoniam scio unde venirem, & quò abeam: id quod vos
 nescitis. Vos more hominum indicatis, ego non iudico
 quenquam. Et tamen ut maxime iudicem, iudiciū me-
 um verum sit, utpote qui non sum solus, sed unà etiam
 pater qui me misit pater. In vestra quoque lege scriptum
 est, duorum hominum testimonium verum esse. Ego de
 meipso testimonium dico, dicit etiam is à quo sum mis-
 su pater. Ph. Vbiq̃am est tuus pater? Ie. Vos neque me
 novistis, neque patrem meum. Si me noscetis, meum
 quoq̃ patrem noscetis. Ego abiturus sum, & vos me re-
 quiretis, atque in peccato vestro moriemini. Quò ego a-

DIALOG. SACRORVM.

tibo, vos non potestis venire. *Iu.* Num ipse se interficiat
 ut dicat, quod ipse abiturus est, nos venire non posse? *Ie.*
 Vos hinc inferne estis, ego supernè. Vos ex hoc mundo
 estis, ego non item: ideoque dixi vobis, vos in peccatis
 vestris morituros: id quod fiet, nisi credideritis me cum
 esse. *P.* Nam quis tu es? *Ie.* Iamdudum id vobis sum
 locutus. Equidem multa de vobis habeo verè dicere. Sed
 ut ille qui me misit verax est, ita ego quoque ea demum
 qua ex eo audius, hominibus renuncio. Verum enim verum
 cum me extuleritis, tum demum intelligetis me cum es-
 se qui mea sponte faciam nihil: contraq, sicut me docuit
 pater, ita loquar, mecumq, habeam eum, qui me misit.
 Neq, enim me solum deseruit pater, ad cuius ego arbi-
 trium omnia,emper facio. Quod si vos, qui mihi creditis
 (video enim esse non parum multos) in meis dictis man-
 bitis, verè discipuli mei eritis, veritatemq, intelligetis,
 qua vos in libertatem vindicabit. *Iu.* Nos Abra-
 mi progenies sumus, neq, cuiquam unquam servimus:
 & tu audes dicere, nos factum iri liberos? *I.* Credite mi-
 hi, quicumque facis peccatum, servus est peccati. Atqui
 seruo non est domi perpetua mansio, filio est. Ergo si vos
 filius libertate donabit, re ipsa liberi eritis. Neque verò
 me praterit, vos esse progeniem Abrahami: sed enim cu-
 pitis me necare, postquam mea in vobis oratio locum non
 habet. Ego quod cognovi à patre meo, loquor: itidem, vos
 quod didicistis à patre vestro facitis. *Iu.* Noster quidem
 pater Abrahamus est. *Ie.* Si Abrahami filij essetis, A-
 brah uno digna faceretis. Nunc cupitis me perimere, ho-
 minem qui verum vobis sum effatus, id quod audiri ex
 Deo. At nihil tale faciebat Abrahamus. Vos patre ve-
 stro

erfici- tro digna facitis. *Iu.* Atqui è stupro nati non sumus. *V-*
 esse? le- um patrem habemus Deum. *le.* Si à deo patre essetis, a-
 munda- retis me. quippe cùm à Deo profectus venerim. Neq;
 eccai- nim mea sponte veni, sed ab eo missus. Cur meam orati-
 me eum- mem non agnoscitis? Cur mea dicta audire non potestis?
 sume- Vos ex patre & eioue estis, & patris vestri libidinibus
 re. Sed- ministros vos libenter prabetis. Ille iam ab initio fuit ho-
 lemum- micida, nec in veritate perstitit, nempe veritate vacuus.
 muera- Quod si falsum loquitur, de suo loquitur, utpote mē lax,
 um ef- mendaciq; pater. At mihi vos, quia verum uico, non cre-
 docu- dit. Quis me vestrum coarguit peccati? Quòd si verum
 misit- dico, cur mihi non creditis? Qui à Deo est. Dei dicta au-
 arbi- dit. Vos ideo non audistis, qui à Deo non estis. *Iu.* An non
 reditu- recte dicimus, te esse & Samaritanum & furiosum? *le.*
 manu- Ego furiosus non sum, sed p- trem meum decoro: vos ve-
 getis, ro me probro afficitis. Sed non ego mea laudi studio: est
 raba- qui studeat, & cū ratione. Credite mihi: qui mea dicta
 imur- obseruauerit mortē nō videbit vxnā. *I.* Nunc planē vi-
 e mi- demus te furere. Abrahamus ipse mortuus est, & ipse
 Atqui- vates: & tu eū à morte in perpetuū vindicas, qui tibi di-
 i voi- ctio audiens fuerit? Num tu maior es patre nostro Abra-
 veri- hamo, qui tamē mortuus est, ut etiā ipsi vates? Quē tu te
 in cu- facis? *le.* Si ego me ipsum laudarem, laudatio mea nulla
 a non- esset, pater meus est qui me laudat: quē vos, cū dicatis
 i, voi- vestrum esse Deum, tamen non nouistis. At ego noui: id
 idem- quòd si negarem, vestri essem similiis, id est, mendax: sed
 A- noui eum, cuiusq; dictis pareo. Abrahamus ille pater meus
 ho- ster gestiuit videre diem meam, & vidit, & vidisse gau-
 ex- sus est. *Iu.* Quinquaginta annos nondū habes, & Abra-
 ve- hamum vidisti? *le.* Imo antequam Abrahamus esset, ego
 stro- eram

DIALOG. SACRORVM.

*eram. Iu. Proh scelus, haccine nos tam indigna ferre
Quin eum cooprimus lapidibus? Agite, sist lapidati
Sed quid hoc est? Nusquam compares. Euanuit.*

SE N. Patrem sequitur sua proles. Cui quisque obedit, eius filius aut seruus est. Ex opere iudicatur de homine. Impij sunt et diabolo nati. Seruire iustitiæ, ea demum libertas est. Simulatores dum se negant homicidas, in eo ipso vestigio homicidia moluntur. Simulatorem si homicidij argueris, occidet te, si poteris, ut se non homicidam esse ostendat. Utinam tantum speret mendus ut ex suis eos fructibus cognosceret.

CÆCVS NATVS. Iohan. 9.

AR G. Iesus cæcum natum sanat. Pharisei postquam hoc etiam interrogatis eius parentibus, rescuerunt, de Iesu maledicent, & sanatum, quia de Iesu, bene dicebat, reijciunt. At Iesum ei sese aperit, & Phariseos cæcitatatis arguens, de seipso, bono pastore, disputat.

*Discipuli, Iesum, Cæcum natum, Vicini, Pharisei,
Parentes Cæci, Nuncij.*

M Agister, utrum propter suum hic, an propter parentum peccatum cæcus natus est? I. Propter neutrum: tantum ut diuina in eo opera demonstrarentur. Me oportet rem agere eius qui me misit, dum dies est. Venit nox, cum agi non poterit. Donec in hac vita ago, lux sum hominibus. Sed age iam, huic homini lucem conferam. Confectum est. Abi lotum in piscina Siloa. C. Faciam, & quidem libenter. O me fœlicem, si possum adipisci id quod homines vocant lucem! quo ita delectantur, ut neque quicquam esse incundius. At ego nunquam ne suspicari quidem potui quale esset: neque omnino animo & cogitatione comprehendere, quid albi quidue atrum dicant. Ita mihi natura iniqua fuit, ut mihi rem omnium predicatione suauissimam, inuiderit. Sed iam videor mihi ad piscinam peruenisse, lauabo me, ut sum iussus. O

Deus

Deus immortalis! quid hoc rei est? Hocce est videri? Ho, ho, vix suum mi compos. pra gaudio. Video ego caelum, terram, homines. Bone Deus, quis est hodie tam fortunatus, qui me ego sum. O populares, aspiciate, aspiciate cum qui ex utero matris cecus est exceptus, nunc liquidò valentē. V. Estne hic ille, qui solebat sedens mendicare? Al. Plane. Al. Fieri non potest. Al. Vis est. eius simillimus. C. Imò ego verò ille ipse sum. V. Quo pacto tibi aperti sunt oculi? C. Quidam homo, quem Iesum nuncupant, pulverem spuito suo temperatum meis oculis illenit: deinde iussit ut irem lotum in Siloa: quo factò sensum videri sum assecutus. V. Vbi est ille? C. Me latet. V. Deducamus eñ ad Phariseos. C. Quòlibet. V. Adducimus vobis hominem, Pharisei, qui ait se, cùm à natiuitate cecus esset, videri minus à Iesu esse assecutum. Ph. Quo modo istud amabò? C. Cæno mihi oculos illenit: quibus deinde ablutis vido. Ph. Is homo non est à Deo profectus, ut qui Sabbatum non agat. Al. Qui possit improbus homo tam stupenda? Ph. Tu quid de eo censes, qui tibi oculos aperuit? C. Egone? Vatem esse. Iu. Credibile non est, cum qui nunc videt, cecum fuisse. Euocentur huc eius parentes. Al. Sane placet. Hæus vos, accersite eos. N. Fiet. Iu. Placet hanc rem altius sciscitari. Nu. Ad sunt. Iu. Hicce est filius vester, quem vos predicatis cecum esse natum? Qui sit ut nunc cernat? Pa. Hunc filiū esse nostrum, & cecum fuisse natum scimus: quomodo nunc cernat, nescimus, quisue ei oculos aperuerit, nos fugit: ipse iam grandis est, ipsum interrogate de se, ut eloquatur. Ph. Appellatur iterū. Ades tu, fatere verum. Nobis satis cognitum est hominem illum esse sceleratum. C. Sceleratus

DIALOG. SACRORVM.

leratus sit, necne nescio: unum illud scio, me, cum cecus
 fuerim, nunc oculis uti. Ph. Quid fecit tibi? Quomodo
 illustravit tua lumina? C. Iam vobis dixi, neque audui-
 stis. Quid de nunc vultis audire? Num vos quoque vul-
 tis eius discipuli fieri? Ph. Abi in malam rem. Tu es eius
 discipulus: nos Moysi sumus discipuli. Satis scimus cum
 Moise locutum esse Deum: at hic unde sit, nescimus. C.
 Ergo in eo est admirabilitas, quod vos nescitis unde sit,
 cum mihi oculos patefecerit. Iam scimus improbos à
 Deo non audiri: sed si quis pius est, & Dei voluntati pa-
 rens, eum audit Deus. Nunquam post hominum memo-
 riam fando auditum est, quenquam illustrasse oculos
 cecinati. Quod nisi esset is profectus à Deo, nil posset.
 Ph. Tu scelerum plenus es, & nos doces? Abi foras in ma-
 lam crucem. Ic. Audio eum, quem nativa cecitate li-
 beraui, exactum esse à Iudeis: Et ecce eum. Hec tu ha-
 bésne fidem Dei filio? C. Quis autem est is, ut ei fidem
 babeam? Ic. Vides eum: is ipse est, qui tecum loquitur. C.
 Ego verò si lelem habeo. Ic. Ego in hunc terrarum orbem
 ad hoc discrimen, & ad hoc delectum veni, ut qui non
 vident, videant, & qui vident, caci fiant. P. An tibi nos
 videmur caci? Ic. Si caci essetis, non essetis in vitio. Nunc
 quia dicitis vos cernere, peccatum in vobis haeret. Sic
 accipite: Qui non intrat per ianuam in casam, sed alia
 transcendit, is fur est & latro. Qui autem intrat per ia-
 nuam pastor est ovium. Huius ianitor aperit. Huius vo-
 cem exaudiunt oves. Hic suas appellat nominatim, easq;
 educit,eductisq; praest viam: hunc oves consuequuntur,
 ut cuius vocem agnoscant. Alienum autem non sequun-
 tur, sed defugiunt: quoniam non agnoscunt alienam vo-
 cem

cem. Verū ut intelligatis quid mihi velim, sic habetote. Ego sum ianna ouīū. Omnes quicunq̃, ante me venerūt, fures sunt, & latrones, nec eos audierunt oues. Ego sum ianna. Per me qui intrabit, seruabitur, & ingressum & egressum liberum habebit. & pascuū nanciſceitur. Fur non alia: b causam venit, quam ut fur: tur, matet, perdat. Ego veni ut vita fruatur, & meus hab: ant. Ego sum pastor bonus. Pastor bonus animā ponit pro ouibus. At mercenarius ille, non pastor, cuius suae non sunt oues, si quando vidit Lupū venientem, relit̃tis ouibus, in pedes se conijcit, Lupus oues agit, rapit. Ille mercenarius fugit: nempe mercenarius, nec curam habens ouium. Ego sum pastor bonus, & meas noui: vic ssimq̃, eis sum notus. Quē admodū nouit me pater, ita ego noui patrem, & animam pono pro ouibus. Habeo autē alias oues, quae non sunt huius ouilis, quae etiā mihi adducenda sunt, meamq̃, vocem audient: atq̃, ita fiet unū ouile, unusq̃, pastor. Ideo me pater amat, quia animam pono eam resumpturus. Eam quidē nullus mihi eripere potest, sed ipse mea sponte eam pono, habeo enim potestātē eam ponendi, rursumque sum-mendi. Hoc mihi in mandatis dedit meus pater. In, Furiosus est, & insanit. Quid eum auditis? Al. Hac nō sunt furētis. Potest ne furia cacorū oculos lucis usu donare?

SENTENTIA.

Quos sanaturus est Christus, prius fœdat, hoc est fœdos esse ostendit. Simulatoribus nihil est, vel pestinacius vel crudelius. Equidem sic mihi persuasi, etiam si reliqui omnes veritati crederent, simulator: s non esse credituros. Quos mundus reiecit, Christus accipit, ei que se aperit: qui diuina sapiunt, mundo furere videntur. Aperit hic tandem oculos: O caece munde, noli continuō furere arguere, si quis aliquid vel agit vel dicit, quod tu ō bellua centiceps, vel non approbas vel non intelligis

Cog-

DIALOG. SACRORVM.

Cognosce iterum & iterum tertioque cognosce, antequam iudices. Nam ad poenitendum properat, cito qui iudicat.

RENOVATA. Ioan. 10.

ARG. Iesus Iudæis Christum Deique filium se esse fatetur, ob eamque causam illi eum lapidare conantur.

Iudæi, Iesus.

Quam diu nostros animos suspensos tenebis? Si tu es Christus, dic nobis apertè. *Ie.* Id dixi vobis, nec creditis: ea quæ patris mei nomine facio, satis de me testantur. Sed vos non creditis, quia non estis ex omnibus meis, quemadmodum dixi vobis: omnes meæ vocæ meæ audiunt, ego eas cognosco, ipsæ me sequuntur, ego eis vitam largior sempiternam: non possunt unquam perire, neque mihi eas quisquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandauit, maximus est omnium: nec eas possit quisquam de eius manu extorquere. Ego autem & pater vnum sumus. *I.* O audaciam! videtis quā nefaria vox. Agite, obruamus hominem lapidibus. *I.* Multa ego vobis præclara opera patre meo auctore, edidi: quod tandem est eorum propter quod me lapidatis? *Iu.* Nullam bonam ob rem te lapidamus, sed ob impietatem in Deum dicta: simul quod homo cum sis, Deum te facis. *Ie.* Eho, an non ita scriptum extat in vestris literis: Ego vos deos appellavi? Si dii appellati sunt illi, ad quos Dei sermo habitus est, quod scriptum rescindi non potest: me, quem pater consecrauit, & in hunc terrarum orbem misit, vos impium dicitis, si dixi me Dei filium esse? Si patre digna non præsto, mihi ne credite: sin etiam, si non mihi, at factis credite: & tandem cognoscite & patrem in me, & me in patre esse. *Iu.* Enimvero ista iam non sunt ferenda: injici-

ammi

us ei manus, quid stamus? Pape, ubi est? Nusquam
 . Ubi est? Evanuit in auram prestigiator, at non sem-
 per euadet: tenebitur aliquando.

SEN. Quæ non intelligunt, damnant imperiti. Homicidia
 religionis nomine prætexunt simulatores. Vera dicta habet
 mundus pro impijs.

THOMAS. Iohan. II.

ARG. Iesus discipulos suos se comitari iubet, euntem ad La-
 zarum in vitam reuocandum.

Iesus, Discipuli, Thomas.

A Beamus iterum in Iudaã. Dis. Magister modo te
 volebant lapidare Iudæi, & eodem redis? Ie. Die
 sunt duodecim. Qui interdum iter facit, non offen-
 dit. Utitur enim communi hac luce. Qui autem noctu,
 cecidit: caret enim lumine. Iam verò Lazarus ille no-
 strum amicus obdormiuit: cū ego eo expergescēt. D. At
 obdormiuit, saluus est. Ie. Planius dicendum est: La-
 zarus mortuus est, id quod equidē vestra causa gaudeo,
 ut rei fidem adiungatis, cū sciatis me non adfuisse ibi.
 Sed eamus ad eum. Th. Eamus & morituri cum eo.

SENTENTIA.

Christo mortuum excitare tam facile est quam homini dor-
 mitatem. Christo mors somnus est.

LAZARUS. Iohan. II.

ARGUMENTVM.

Iesus Lazarum in vitam resuscitat.

Martha Iesus, Maria, Iudæi.

Cum esset domus, allatus est mihi nuntius, aduenire
 Iesum. Itaque ei extra vicum obuiam procedo. Sed
 cum aduenientem video: adibo, & salutabo. O Domine
 adfuisse hic, meus frater non fuisset mortuus. Sed

nunc

nunc etiam scio, te, quidquid à Deo petiueris, impetraturum esse. *Ie.* Reniuescet frater tuus. *Mart.* Scio ego reniueturum cum reniuescent homines in illo nouissimo die. *Ie.* Ego sum resurrectio & vita, ita ut mihi confidentes omnes & mortui sunt reniueturi, & vini nunquam sint morituri. Credis hoc? *Mart.* Etiam domine. Ego credo te esse Christum istum Dei filium, orbi expectatum. Sed eo euocatum Mariam sororem meam qua do uimifera luctu tabescit. *Ie.* Quàm multa acerba & perpessa aspera euenire in hominum vita necesse est? Misere scit harum miserandarum muliercularum, quæ charissimi fratris morte concussa, mærore conficiuntur, & iam ad me, sicut ad certum asylum confugiunt, opemque meam & præsens auxilium implorabunt. Atque ecce huc accurrentes, cum magna hominum multitudine. Ipsa autem Maria, ut plorat, ut lamentatur, ut suo luctu omnibus lacrymas excutit? Iam credo mihi ad pedes iacebit supplicans. *M.* O Domine, si tu hic adfuisses, mortuus frater non fuisset mortuus. *Ie.* Vbi cum posuisti? *Iu.* Veni visum. Ut commotus est, & lacrymarum vim profundat! Nimirum cum valde amabat. Alius. Non poterat is qui cæci oculos reclusit, efficere, ut hic non moreretur? Sed videte ut rursum conturbatur. *Ie.* Hic est monumentum: amonete saxum. *Mart.* At iam factum, Domine, nam quattriduum est. *Ie.* Dixine ego tibi, te, si potes fidere, visurum gloriosum & planè diuinum factum? Tollite modo. Pater gratias tibi ago, quod me adiunxisti. Equidem sciebam ut me semper audias: sed dicebam propter circumstantem hominum multitudinē, ut credant me à te esse missum. Lazare veni foras. *Iu.* O

seculis omnibus inauditam. Videte, videte hominem
 sepulchro emergentē, vinclis pedibus, manibus fasciis,
 cultūque sudariū obvelato. O immensam Dei potenti-
 am. *le. Soluite eum & dimittite liberum.*

SEN. Christi vox etiam à mortuis auditur, & nos viui eam
 non audimus.

REPUDIUM. *Mat. 19. Marc. 10.*

ARGUMENTUM.

Iesus cum Phariseis & discipulis de diuortio colloquitur.

Pharisei, Iesus, Discipuli.

L Icetne viro repudiare uxore, qualibet de causa? *I.*
Quid vobis precepit Moses? P. Moses permisit ux-
 ri nuncium remittere, scripto diuortij instrumento. *I.*
An non legistis, ut qui eos principio fecit, marē simul &
feminam fecerit? Vtq; ita pronunciatum sit: propterea
uir, relicto utroque parente, habebit sua coniungi. fietq;
ex duobus unum corpus. Itaque iam non sunt duo, sed v-
num corpus. Proinde quod Deus coniungauit, homo ne
disiungat. P. Cur ergo precepit Moses, ei dare diuortij
 tabulam, eamq; repudiari? *I.* Habuit videlicet rationem
 vestrae pernicacie. Verum olim non erat ita saltitatum.
 Quin hoc vobis confirmo, quicumq; repudiauerit uxore
 suam, nisi ob stuprū, & duxerit aliam, adulterat, & qui
 repudiatam duxerit, adulterat. Eadem in causa sunt &
 femina. *D.* Sicut est viri cum uxore conditio, non expe-
 dit connubia coniungere. *le.* At non omnes id prestare
 possunt, sed ij duntaxat quibus datum est. Nam eirato-
 rum, alij ita ex utero matrū orti sunt, alij manu castrati
 sunt, alij se ipsos castrauerunt propter regnum cælestē.
 Qui hoc potest prestare, prastato.

N.

SEN.

DIALOG. SACRORVM.

SEN. Deus ipse propter hominum perniciem aliquid interdum permittit, quod alioquin permittendum non esset. Olim fuit mundus minus in doli: & omnia abeunt iudicis in deterius. Libidini resistere nisi dono Dei nemo potest.

DIVES. Mat. 19 Mar. 10.

Luc. 18.

ARGVMENTVM.

Iesus ab adolescente interrogatus vitam viam docet, & quam sit ea diuitibus difficilis ostendit, deque præmiis tuorum dislerit.

Adolescens, Iesus. Discipuli.

Magister bone, qui boni faciendū mihi est, ut vitam æternam adipiscar? Ic. Quid me dicis bonū? Nemo bonus est nisi vnus Deus. Quod si vis ad vitam peruenire, serua præcepta. A. Quænam? I. Ne adulterato. Ne occidito. Ne furator. Falsum testimoniū ne dicito. Ne quæ interuertito. Parentum vtrumq; colito. Alterum ut te ipsum diligito. A. Hac omnia seruauimus & teneamus. Quid mihi restat? I. Probo. Vnum tibi deest. Si vis perfectius esse, & venditum rem tuam omnem, & pretium in pauperes erogato, thesaurum habiturus in cæle. deinde ad me sequendum, crucē ferens venito. Eho, abū mæstus: est enim perditus. O mei discipuli, quā difficulter, qui rem habent, ad regnū cæleste perueniunt! Obstupetis? O filij quā difficilē factū est, ut qui diuitij freti sunt, in regnum diuinum ingrediantur? Dicā iterum: facilius est rudentē traicere per foramen acus, quā diuitem in regnum diuinum introire. D. Ecquis igitur poterit seruari? Ic. Hoc humanis quidem viribus fieri non potest, sed potest diuinis. Nam omnia, quantumvis hominibus ardua videantur, à Deo tamen fieri possunt. D. Nos quidem (ut vi les) reliquimus omnia ut ressequeremur: quid ergo hinc assequemur? Ic. Vos qui-

dem

dem certè, qui me secuti estis, cum in reuerata vita in
 tribunali magnificus confedere; sed bitis etiam in duo-
 decim tribunalibus, duodecim tribus Israelitarum is-
 decantes. Et omnino, quisquis demum aut fratres, aut
 sorores, aut patrem, aut matrem, aut coniugem, aut
 liberos, aut agros reliquerit, mei nominis & Euangelij
 regni que divini gratia: is & in hoc auro, etiam inter tot
 verba centuplum accipiet. & in futura aetate vite fru-
 ctus sempiterna. Sed multi primi erunt ultimi, & ul-
 timi primi. Nam in regno caelestium vix venit, quod
 in quodam patrefamilias, qui primò mane exiit ad con-
 ducendos in vineam suam operarios: & cum singulis
 denariis in diem cum eis decidisset: eos in vineam di-
 misit. Iterumque circiter horam tertiam ingressus, vi-
 dit alios otiosos in foro manentes, quos etiam in vine-
 am suam dimisit, seque eis quod equum esset datu-
 rum promisit. Item circa sextam & nonam horam e-
 gressus, fecit idem. Hora autem ferè undecima ingressus,
 cum alios desoles inuenisset, quid hic (inquit) statis to-
 tum diem otiosi? Nemo nos conduxit, inquit illi. Tum
 ille, Ite & vos in vineam meam, & quod erit equum,
 accipietis. Vespere mandat vinca dominus procurato-
 ri, ut operarios conuocet, eisque premium persoluat,
 initio factò ab ultimis ad primos. Hi qui venerant ho-
 ras ferè undecima, singulos acceperunt denarios. At
 primi, qui sese plus accepturos rati essent, cum tan-
 tandem accepissent, murmurabant in patrefamili-
 am, quod ultimos, qui unam horam opus fecissent, ipsis
 aequanisset, qui totius diei onus pertulissent, & ardores.
 Tum ille uni ex eis, amice inquit, non facio tibi iniuriã.

DIALOG. SACRORVM.

Nonne denario mecum depectus es? Aufer tuum, & a bi. Libet mihi tantum dare huic ultimo quantum tibi. An mihi non licebit meis uti meo arbitrio? Eone tu oculum malignum habes quia ego sum benignus? Ita in re no cælesti ultimi primorum, & primi ultimorum conditioe erunt. Multi enim sunt vocati, sed pauci electi.

SE N. Diuitiæ magno sunt ad salutem impedimento. Diues diuitijs, denique homines ijs quæ habent charissima renunciare, humanis viribus nequeunt, diuinis queunt.

DIVES IMMISERICORS. Lac. 16. ARGVMENTVM.

Diues immisericors apud inferos cruciatus, ne tantulam quidem misericordiam ab Abrahamo impetrare potest.

Diues, Abrahamus.

Pater Abrahamæ misere mei, & mitte Lazarum, qui summo digito in aqua intincto, linguam mihi refrigeret: discrucior enim in hac flamma. *A. Fili: memineris, te bonis in vita, Lazarum malis esse defunctum. Nunc vicissim hic in voluptate, tu in dolore es. Præterea constat omnino inter nos & vos vasta vorago, ut hinc ad vos, aut istinc ad nos aditus transire volentibus pateat. D. Saltem illud oro te, pater, ut eum mittas in domum mei patris, ut meos fratres (habeo enim quinq;) commonefaciat, ne ipsi quoque committant, ut in hunc tam tetri cruciatus locum veniendum sit. Ab. Habent Moysen, & ceteros vates, eos audiunt. D. Est illud quidem aliquid, pater Abrahamæ. Sed si quis à mortuis ad eos fuerit profectus, facilius vitam corrigent. A. Si Moysen & vates non audiunt, ne ei quidem qui renixerit, obtemperaturi sunt.*

SEN

LIBER IIII.
SENTENTIA.

110

Inclementes inclementer punientur. Qualem se quisque alteri praeberit, talem in se experietur Deum. Impiorum sera poenitentia. Beati qui plorant, nam consolatione afficiuntur. Vix gaudentibus, dolebunt enim. Nana rerum vicissitudo est. Qui sancta doctrina ad sanitatem non reuocatur, desperandus est.

FILII ZEBEDAEI. Mat. 20.

Mat. 10.

ARGVMENTVM.

Iesus Iacobi & Iohanni regnum petentibus crucem proponit.

Mater Iacobi & Ioannu, Iesus, Iacobus,

& Ioannes.

Magister volebant quiddam à te petere hi mei duo filij. *sc. Quidnam id est? Ia. Vt tibi cum splendore imperium fueris adeptus, alter dexter, alter sinister, assideamus. sc. Nescitis quid petatis: potestisne i. lē mētam poculū ebibere, eademq; lotionē ablui? Ia. Possumus. lē. Meum quidē poculum bibetis, meaque lotionē lauamini. Sed ut mihi dextra lauaque assideatur, non est mihi dare, nisi eis, quibus it paratum est à patre meo.*

SEN. Ad regnum Dei non nisi per crucem venit, & tamen non hominis meritum, sed Dei donum est.

FINITORES. Mat. 21. Mat. 11. Luc. 10.

ARG. Iesus à pontificibus & Scribis, & senioribus de auctore suae potestatis interrogatus, ipsos vicissim de auctore lotionis Iohannis interrogat. Deinde per similitudines eis futurum praedicat, ut propter se repudiatum, regno priuentur.

Pontifices, & Scriba, & Seniores, Iesus.

Dic nobis, ex cuius auctoritate ista facias, & quis tibi dederit ut tantum posses? I. Ego vicissim vos quiddam rogabo, de quo si mihi responderitis, dicam vobis ex cuius auctoritate haec faciam. Lotio Iohannis

DIALOG. SACRORVM.

vide erat? à cælonē, an ab hominibus? P. Si à cælo dicimus, dicit: cur ergo ei nō credidistis? Si ab hominibus, periculum est ne vniuersus nos populus lapidet. Omnes enim Iohannē habent pro vate. Nescimus scire nos. Agne cūm n. I. Ego quoq; non dicam vobis, quia hac auctoritate faciam. S. d. quid cēctis? Habebat quidam duos natos, quarum priorem aggressus est his verbis: Nate, abi ad faciem tuam opus hodie in vinea mea. Cui ille: Nō libet, inquit: post tamen mutata sententia, abiit. Alter deinde eodem modo dixit: qui pollicitus iturum se non iuit: vter paruit voluntati patris? P. Prior. Ie. Crede mihi, publicani & meretrices antecedent vos in regnum diuinum. Venit enim ad vos Iohannes, vir integerrimus, cui vos non credidistis, publicani & meretrices crediderunt. Quod cū videritis, nō sic quidem mutastis animum, ut ei credetis. Accipite aliam similitudinem. Fuit quidam pater familias, qui consensit vineā, quam cū sepihus circumdedit, torcularque in ea defixisset, & castellum extruxisset, elocauit agricolis, domoque postea multo tempore absuit. Post suo tempore misit ad agricolas seruum, ad percipiendum fructum vineæ, quem illi male acceptum plagis, inanem remisit. Iterū mittit alium: eum quoque illi lapidibus contusum, & iectibus indignissimē mulctatum, vacuus remisit. Nec satis. Addit tertium, quem etiam vulneribus confectum eiecerunt. Pergit mittere alios atq; alios, qui omnes vel pulsati, vel occisi ab eis sunt. Et iam cū vnum haberet filium, eumque charissimum, ita secum cogitabat: Quid agam? Mittāne a leos filium, meas delicias? At mittā fortasse eius consp. Etum reuerentur. Itaque facit. At vniuersi

vinitores eo viso, sic loqui inter se insistant: Hic quidē est haeres, interimamus eum, ut innadamus in hereditatem. Itaque electum ē vinea perimunt. Cum ergo redierit vinea dominus, qui l faciet agricolis illis? P. Malos male perdet, vineā alijs tralet agricolis à quibus fructum percipiet no tempore. Sed absit ut quid talc eueniat. le. Nunquāne legistis dictum illud in monumentis literarum? Quem lapidem improbauerunt structores, adhibitus est ad caput anguli. A domino profectum id est, & mirum vobis videtur. Quamobrem sic ex me accipite. Auferetur à vobis regnum diuinum & dabitur genti suum fructum editura. Ac quisquis inciderit in lapidem eum confringetur: & in quem lapis inciderit, eum conteret. Nam in regno caelesti similiter accidit, atque in rege quodam, qui nuptias filij sui facturum, seruos suos misit, qui inuitatos ad nuptias vocarent. Cuique illi noluisse venire, alios item seruos misit, quibus negotium dedit, ut ostenderent inuitatis ipsum parauisse prandium, inuencos & altitia esse mactata, omnia denique esse parata, ut ventrent ad nuptias. At illi cum aspersi discesserunt, alius in suum agrum, alius ad mercaturam. Caeteri comprehensos eius seruos ē vita per summam ignominiam sustulerant. Quare audita, tratus rex, eo suas copias misit, & homicidas illos perdidit, eorumque urbem incendit. Deinde suis seruis mandauit, ut (quoniā paratae erant nuptiae, & qui ad eas erant vocati, nō fuerant digni qui in eis adessent) per vias passim abirent: & ut quemcunque inuenissent, ad nuptias vocarent. Illi in tria profecti, quoscunque inuenerunt, coegerunt, tum malos, tum bonos, ita ut comple-

DIALOG. SACRORVM.

tur cœnatio conuinis. Ad eos contēplandos ingressus rex, animaduertit ibi quendam non nuptiali vestitu indutū: & amice inquit, quid huc intrasti sine vestimento nuptiali? Cumque ille obmutuisset, iussit rex famulis, ut eum pedibus manibusq; constrictum, in teterrimas tenebras abriperent, ubi futurus esset ploratus stridorq; dentium. Multi enim vocati sunt, sed pauci electi.

SENTENTIA.

Publicani & meretrices ad Dei regnum sunt aptiores quā populi magistri atque gubernatores. Qui diuinis donis ornatus ingratus se præbet, is donis priuatur. Optima quoque maxime improbantur à potentissimis quibuique.

DENARIVS. *Mat. 22. Mar. 12.*

Luc. 20.

ARGVMENTVM.

I. Iesus à Phariseorum Herodisque discipulis de tributo Cæsari pendendo malitiose interrogatus, prudenter respondet.

Discipuli Phariseorum, Herodiani, Iesus.

Magister, scimus ut verax sis, diuinamq; vincendi rationem verè & sincerè trahas, neq; ullius omnino hominis gratia de veritate deducaris. Proinde doc nobis, quid tibi videatur: liceatne nobis censum pendere Cæsari, necne? I. Quidm? tentatis, simulatores? Exhibete mihi nummum tributarium. D. En tibi denarium. I. Cuius est imago hæc, & inscriptio? D. Cæsaris. I. Itaque reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari: & quæ Dei, Deo.

SEN. Astutis astute respondendum. Captiosa ad nocendum interrogatio, vitiosa est, sed ad eandem astuta ad seipsum tuendum responsio vitiosa non est.

SADUCÆI. *Mat. 22. Mar. 12.*

Luc. 20.

ARG. Iesus à Sadducæis de septem maritorum vxore interrogatus, cuius iam futura esset in altera vita, docet ibi nulla fore matrimonia, & obiter resurrectionem fore ostendit. Deinde legisperito

perito de maximo legis præcepto respondet. Postremò, illos
quidam interrogatione de genere Christi compescit.

Sadducaei, Iesus, Scriba, Pharisei, Legis spiritus.

Magister, Moses scripto sanxit, si quis mortuus
fuerit sine liberis, superstite uxore & fratre, ut
frater eius uxore duceret, fratriq; prolem suã citaret.
faciunt autem apud nos fratres septem, quorum primus
sine uxore, sine liberis mortuus est, fratrique uxorem
abundam reliquit. Eodem modo alter, & tertius, donec
undem singulis ad unum mortuus, ultima omnium mori-
tis femina. Cum ergo reuixerint homines, cuius ex-
quem erit uxor, cum omnes eam habuerint? I. Erratis
in ratione literarum, & diuina potestatis. In hac vita
homines cõrubunt: sed quibus contingit domari uita illa
uata, in nullis inter se matrimonijs copulantur: si-
militer ne mori quidẽ iam possunt, suntq; quasi cœlestes
& diuini genij, Deiq; filij. Mortuos autem ad uitam re-
uocari, uel Moses indicat in rubo (si forte unquam le-
gistis) ubi Deus ait: Deum se esse Abrahami, Deum
Iacobi, Deum Isaac. Videntium nimirum Deus est non
mortuorum, cum ei omnes uiuant. Quia in re uolubem
erratis. L. Quando hic tam expositè respondit, vo-
lo ego quoque eius acumen explorare. Magister, quod-
nam est primum & maximum in lege præceptum? Ie.
Audi Israelita: Dominus Deus tuus, Dominus unus
est, Dominum Deum tuum toto animo, omni cura, stu-
dio, cogitatione, opera, amato. Hoc est primum & max-
imum præceptum. Alterum ei simile est: Alterum ut te-
am amato. Alius his præceptum nullum est. Ab his
duobus, tota legis & ueritatis doctrina pendet. L. Praclare
sanè

DIALOG. SACRORVM.

*sanctus magister dixisti. Nam unus est Deus, prater
nullus, quem summa animi obsequia, studio, opera, cogi-
tatione amare nec non alio, ut seipsum diligere, omni-
bus praeest ut pia mentis & sacrificijs. I. Non longe aberat
regno diuino. Sed ut vos ego vicissim interrogem Phari-
saei quia cenetis de Christo? Quo prognatum fore? P.
Dauid. I. Qui sit ergo, ut eum Dani in nomine affluam
dominium vocet, ad hunc modum? Dixit Dominus do-
mino meo. sede ad dextram meam, donec tuos tibi hostes,
scandali instar calcandos traidero. Si cum Dauid domi-
num vocat, qui fieri potest, ut sit Dauid prognatus?*

SENTENTIA.

Sublata morte, sublata erunt & matrimonia, utpote ad ge-
ris humani propagationem instituta, qua propagatione iam-
hilopus erit, nemine moriente. Amor, legis perfectio.

PETRVS. Luc. 22. Iohan 13.

ARG. Iesus moriturus discipulos tuos modum amoris
que docet, sui desertionem. & Petri abnegationem, praedicat, de qua
suo ad patrem discessu. & Spiritus sancti missi in eum disserit.

Iesus, Petrus, Discipuli, Thomas, Philippus,
Iudas, Thaddaeus.

Inter gentes ut quisque plurimum opibus valet, na-
maxime rex est, & potentissimus quisque facillime
principis nomen obtinet. At uestra longe alia est ratio:
quanteque quisque maior est, tanto humilior se gerat:
& quanto plus imperio pollet, tanto magis ministrum
se praebeat. Uter enim maior est, qui accumbit, an qui
ministrat? Nonne qui accumbit? Atque ego inter vo-
sum sicut ministrans, vobisq; (qui permanseritis mecum
in meis rebus aduersis) legatum mihi a patre meo reg-
num similiter lego, ut edatis & bibatis in eadem mecum

mensa

mensa in regno meo : & in tribunalibus sedentes ius au-
 dicim tribubus Israelitarum decatis. Filioli, adhuc pa-
 rumper vobis : cum futurus sum : quaretis me, & quem-
 admodum dixi Iudæis, quò ego iturus sum, eos venire nò
 posse : ita vobis quoque nunc dico. Itaq, hoc novum vobis
 preceptum do ut ametis vos, inter vos, & ametis quæ-
 admodum ego vos amari. In eo cognoscent omnes, vos
 meos esse discipulos, si mutuo vos amare complectimini.
 P. Domine, quò abiturus es? I. Quò ego abiturus sum,
 non potes me nunc sequi, sed postea sequeris. P. Qui mi-
 nus nunc possum? Animam pro te ponam. I. Animam pro
 me pones? Credem tibi, nondum eecinerit gallus cum tu
 me ter abintraueris. Simon, Simon, Satanas ille (ne tu sis
 nescius) expetivit vos adcribrandum, quasi frumentum:
 Verùm ego oraui pro te, ne tu de constantie gradu deij-
 cereris. Tu vicissim aliquando recreatus, cõfirmato fra-
 tres tuos. P. Atqui præatus sum, & carcerem tecum &
 mortem subire. I. Hoc tibi confirmo, Petre, gallus hodie
 non cantaturum, quin tu me tibi notum esse, ter negaue-
 ris. Porro cum dimisi vos sine crumena, & pera, & cal-
 ceis, numqua re caruistis? D. Nulli. I. At nunc, qui ha-
 bet crumenam, adhibeto, nec minus perā. Quisq, non ha-
 bet gladium, vendito pallium suum, & comparato. Nam
 in me (ne vos nesciatis) superest comprobandum scriptũ
 illud : Et inter improbos habitus est : habentque mee res
 finem. D. Domine ecce hic duo gladij. I. Satis est. Ce-
 terum nolite animo perturbari : fidem habetis Deo, &
 mihi fidem habete. In domo patris mei mansiones multe
 sunt. Quod si secus esset, dicerem vobis. Eo paratum vo-
 bis locum : id quò si fecero, veniam ad vos mecum
 assu-

DIALOG. SACRORVM.

assumendos: ut ubi ero ego, ibi vos quoque sitis. Et quidem quò, & qua via proficiscar, scitis. T. Nos verò nescimus quò eas, tantùm abest ut viam tenere possimus. I. Ego sum via, veritas & vita, Nemo venit ad patrẽ, nisi per me. Si cognosceretis me, meum quoq; patrem cognosceretis: & iam nunc cognoscitis, & vidistis eum. Ph. Domine ostende nobis patrem, id satis erit nobis. I. Tantum iam tempus vobiscum versor, & tu me non nosti! Philippe, qui vidit me, vidit patrem: qu' sit ut tu inbeas vobis patrem ostendi? Non credis & me in patre, & patrem in me esse? Qua vobis dico, mea sponte non dico: sed ipse pater, qui in me manet, hæc agit. Credite mihi, & me in patre, & patrem in me esse: aut certè de ipsis factis mihi credite. Hoc vobis confirmo, cum qui mihi fidẽ habebit, eadẽ mecum, vel etiam maiora facturum. Nã ad patrem meum me confero, facturum quicquid per meum nomen petieritis, ut patris gloria in filio celebretur. Si quid (inquam) petieritis per nomen meum, id ego faciam. Si me amatis, præcepta mea conseruate. Ego veni exorabo patrem, ut alium vobis confirmatorem det, qui vobiscum perpetuò maneat: spiritum illum certum veritatis authorem dico, quem hominum vulgus non potest comprehendere, quia eum neque videt, neque cognoscit: at vos cognoscitis quoniam apud vos mansurus, & in vobis futurus est: Non relinqvã vos pupillos: inuisam vos. Post paulò iam me non videbunt homines, at vos videbitis: quia ut ego vivo, & vos vivetis. Tum cognoscetis & me esse in patre meo, & vos in me, & me in vobis. Qui tenet præcepta mea, eaque cõservat, ille est qui me amat. Qui verò me amat, amabitur à patre meo, eundẽque

Et quod quod, amabo, me, ei aperiam. *In.* Quid causa est, ut vobis te ipsum sis aperturus, promiscua hominum multitudini non sit? *Ie.* Qui me amat, dicta mea vita exprimet, eumque meus pater amabit, & ad eum veniemus & quod eum degemus. Qui me non amat, dicta mea non exigitur. Sermo autem quem auditis, meus non est: sed patris qui misit me. Hec quidem sum vobis elocutus, apud vos manens. Sed ille confirmator (spiritum sanctum dico) quem mittit pater nomine meo, vos docebit, & recales omnia quaecumque dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, nec eam, qualem homines solent. Nolite timere perturbari, neque formidare. Audiuistis ut diximus vobis, abire me renisurum vos. Si me amaretis, gauderetis, quia dixissem ire me ad patrem, qui maior me sit. Et nunc dixi vobis, priusquam evenit, ut cum euenerit, credatis: iam non multa loquar vobiscum. Venit enim huius mundi princeps, nec habet quod in me carpat: tantum eo resistit, ut intelligant homines me amare patrem, & ita facere uti mandavit. Surgite, abeamus hinc.

SE N. Inter Christianos quo quisque maior, eo submissior. Ex charitate cognoscitur Christianus. Ut quisque tibi maxime confidit, ita facillime labitur. Spiritus sanctus Christianum perficit.

PILATUS. *Mat.* 27. *Mat* 15. *Luc.* 23. *Ioh.* 18.

ARGUMENTVM.

Iesum accusant Iudaei. Pilatus interrogat. Iesus de suo regno & officio responderet. Pilatus eum ad Herodem mittit.

Pilatus, Iudaei, Iesus, Pontifices.

Quodnam crimen assertis in hunc hominem, quem mihi vinculum tradidistis? *In.* Nisi esset maleficus, nunquam eum tibi tradidissimus. *Pi.* Abducite eum vos, & ex lege vestra indicatote. *In.* Nobis non licet interficere

DIALOG. SACRORVM.

ficere quengnam. Sed si queris crimina, eum deprehendimus peruertentem gentem, & prohibentem Caesaris tributum dare, scilicet Christum regem esse dicentem. Pi. Libere ex ipso sciscitari. Hecus, tu es rex Iudaeorum? Ic. Tu autem istud sponte dicis, an ex alijs auditum? P. Quasi ego Iudaeus sim. Tu te populares, & Pontifices, mihi tradiderunt. Quid commisisti? I. Regnum meum terrae strenuus est: quod si esset, mei satellites pugnauissent, ne Iudaeis addicerer. Verum regnum meum hic positum non est. P. Tu ergo rex es? Ic. Recte ais, ego conatus sum, & in hunc terrarum orbem ingressus, ut testimonium perhibeam veritati. Quisquis a veritate est, vocem meam audit. Pi. Quid est veritas? Hecus pontifices, & plebs Iudaea, ego nullum deprehendo crimen in hoc homine. Po. Atqui nemo est hodie nocentior, neque supplicio grauiore dignus. Pi. Non audis quae in te proferunt crimina? Nihil respondes? Vide ut te grauius accusent. Quid taces? Nequeo mirari satis. Po. Populum sua doctrina, a Galilea ad hunc usque locum excitat. Pi. Estne is Galilaeus? Po. Est. Pi. Per commode cadit, quod est ditionis Herodis, qui nunc in urbe est. Itaque cum ad illum duci iubebo.

SEN. Authoritati suae credi volunt calumniatores piorum: Christi regnum mundanum non est.

BARRABAS. Mat. 27. Mar. 15.

Luc. 23. Ioh. 19.

ARG. Pilatus Iudaeorum importunitate fatigatus, Iesum damnat ad crucem: Barrabamque latronem dimittit.

Pilatus, Pontifices, Iudaei, Iesus.

Nunc Iudaei adduco vobis eum, ut intelligatis me nullum in eo criminari inuenire. Ecce homo. Po. Crucifige,

fige, crucifige. P. Comprehendite eum vos, & crucifigite.
nam ego nullum in eo crimen inuenio. Iu. Nos Legem
habemus, qua iubet eum morte plecti. quia filium Dei se
fecit. Pi. Metuo quorsum euadant hac. Vnderā es? Mi-
hi non elequeris? An nescis me potestatem habere tui vel
crucifigendi vel relaxandi? Ie. Non haberes ullam in me
potestatem, nisi id tibi datum esset supernè. Itaq; qui me tibi
tradidit, in maiore culpa est. Pi. Hic quidē mihi amitten-
dus est, video. Iu. Si eum amittis non es amicus Cesari.
Quisquis enim regē se facit, aduersatur Cesari. Pi. Age
am ducā eum ad vos. Ecce rex vester. Iu. Tolle in crucē,
nolle in crucē. Pi. Regem ego vestrum in crucē? Iu. Nul-
lum habemus regem prater Cesarē. Pi. Nihil ago, vi leo:
cedendū est multitudinis libidini. Cedo huc mihi aquam.
Hac maxumū lotionē testatum volo, Iudaei, me in sanguine
inuis innocentissimi viri, ab omniā noxa abesse. Vestra
culpa esto. Iu. Eius sanguinē nos, nostriq; posteri lument.
Pi. Ergo Barrabam hunc latronē liberum habere, le um
autem vestro arbitrio in crucem tollendum abducite.
 SEN. Potestas à Deo est, Cesari malunt seruire inimici
 Christi, quam Christo, & latronem liberari quam infontem. V-
 tam non eadem fierent hodie.

SIMON, Iohan. 21.

ARG. Iesus in vitam sulcatus, piscantibus suis discipulis
 apparet. Deinde cum eos prandere iussisset, Petro violenta inor-
 tem praedicat.

Iesus, Discipuli, Iohannes, Petrus.

HEus inuenies. nunquid edulij habetis? D. Nihil. Ie.
 Facite rete add: xteram nauis partem, & inuenie-
 tis. D. Faciemus. O miraculū! tanta est in nostro reti pis-
 cium multitudo, ut trahere non possumus. Ie. Dominus
 est.

DIALOG. SACRORVM

est. P. Ego igitur indusium succingam, & ad eum ad
 pam natabo. D. At nos nauigabimus, neq; procul à ter
 ra absumus, iam appulimus. Hic est pruna impositus pi
 scis, & panis. Ie. Afferte de piscibus, quos modo cepistis.
 P. Attraham rete ad terram. O magnum numerum pi
 scium! D. Quot sunt? P. Enumerabo. Sunt centū quin
 quaginta tres. D. Mirum est, rete non esse ruptum. I.
 Venite pransum. Vescimini hoc pane, & pisce. Simon Io
 hannes, diligis me plus quā hi? P. Etiam Domine, tu
 te scis quā te amē. Ie. Pasce agnos meos. Simon Iohann
 nides, diligis me? P. Etiam Domine, tu te scis ut te amē.
 Ie. Pasce oues meas. Simon Iohannides, diligis me? P. Do
 mine tu omnia scis, tu nosti quā te amem. Ie. Pasce
 ues meas, simul & hoc accipe: Cū esses iuuenis, ipse te
 cingebas, & ibas quō volebas: sed cū senueris, alius te
 cum manus extendet, cinget, & ducet quō noles. Se
 quere me. P. Hic autem quid? Ie. Si enim volo manere,
 donec reueniam, quid ad te? Tu modo sequere me.

SENTENTIA.

Iubente Christo qui piscatur, feliciter piscatur, id quod de ho
 minibus secundū spiritū accipiendū est. Qui Christū amat, hūc
 Christus oues cōsēdat. Discipuli eadē cōditio est, quæ magistri.

LINGVÆ. ACT. 2.

ARG. Quum Christi discipulos nouis linguis loquentes
 Iudæi putarent ebrios esse: Petrus ad eos orationem habens,
 demonstrat illud esse donum spiritus sancti à Christo in vitam
 excitato affusi. Hoc audito, illi penitentiam agunt, & in Chri
 sti nomine lauantur.

Iudæi, Petrus.

Nonne omnes hi, qui loquuntur Galilæi sunt? Alium
 Sunt. I. Ecquid est, quod kōsira quisq; vernaculam
 sibi

in linguam audiat? Parthi, Medi, Elamita, Mesopo-
 tamia incola, & Iudæa, & Capradocia, Pontique, &
 Asia & Phrygia, & Pamphilia, & Egypti & eius Li-
 byæ partis quæ est secundum Cyrenem, & peregrinantes
 Romani, tum Iudæi, tum aduentuij. Cretensēsque & A-
 rabes, audimus eos rerum diuinarum amplitudinem no-
 tris cuiusque linguis eloquentes. Hoc quidem iam non
 humanum est. Equidem sic obstupesco, ut nesciam, vigi-
 lemne, an somniem. Quid hoc rei est. Al. Bacchi agita-
 tio est. O Bacche, pater eloquentia. I. Quid ais? Al. Vini
 pleni sunt, mera temulentia est. Vnde enim tam multas
 linguas, tam diuersas, tam repente didicissent? P. Viri
 Iudæi, & Ierosolyma incola omnes, attendite, & mecum
 quæ dicam recognoscite. Non sunt hi temulenti, quem-
 admodum vos arbitramini (est enim hora diei tantum
 tertia) sed viget illa vatis Ioel's predictio: ultimis autē
 temporibus (inquit Deus) omne hominū genus meo spi-
 ritu perfundam, ita ut vestri filij filiaque vaticinentur,
 & iuuenes visis, & senes in somnijs edoceantur. Quine-
 nam serui & ancilla tunc meo spiritu delibuti vaticina-
 buntur. Sed id signis quibusdam præsignificabo, tum su-
 pra in cælo, tum infra in terra, videlicet sanguine, &
 igni, & fumido vapore. Ipse sol tenebris obducetur, &
 luna sanguine, antequam domini magnus ille & insig-
 nis dies veniat. Quisquis autem Domini nomen inuoca-
 verit, euadet. Audite verba hæc, viri Israelita: Iesum
 Nazarenū, at quē virum? Qui vobis à Deo represen-
 tatus est portentis, miraculis, signis, quæ per eum Deus
 in medio vestrū edebat, ut scitis: hunc vos, definito Dei
 consilio & prouidentia traditum, hominum impiorum
 ō
 opera

DIALOG. SACRORVM.

opera comprehensum, ad palum alligatū sustulistis: quem
 Deus creptum ex mortis doloribus, in vitam renouauit
 quatenus fieri non poterat ut à morte teneretur. Dauid
 enim dicit de eo, propositum mihi dominū ob oculos sem-
 per habeo: eoq; mihi dextero, nulla re commoueor. Non
 verò solū mentis atq; animi latitia gestio, verum et
 am ipse corpore fidenter persto, quod tu animam meam
 apud inferos non deseres, nec permittes ut is, qui tibi su-
 pietate placet, interitu deleatur: sed me viam vite do-
 bis, mihiq; cumulatissimam apud te voluptatem preb-
 bis. Si licet apud vos, viri fratres, liberè de summo pan-
 Dauid loqui, is & vitam finivit, & sepultus est, & eius
 monumentum apud vos ad hoc tempus extat. Scilicet
 vates esset, & sciret Deum sibi inuasisse, sese ex fa-
 lumbarum eius, quod ad humanam conditionē pertinet,
 suscitaturum Christum, & in eius solio collocaturum,
 prae sciens Christi resurrectionis dixit, eius neq; animam
 apud inferos relinquendam, neq; corpus interitu esse de-
 lendum. Hunc Iesum suscitauit Deus, cuius nos om-
 nes testes sumus. Is Dei dextra elatus, & promissum
 sancti spiritus à patre consecutus, effudit hoc quod vi-
 num videtis, & auditis. Neque enim Dauid ascendit
 in caelum. sed is ipse loquitur ad hunc modum: dixit Do-
 minus Domino meo, sede ad dexteram meam donec tui
 tibi hostes instar subsellij calcandos tradidero. Hoc igitur
 pro certo habeat omnis Israelis posteritas, Dominū
 & Christum factum à Deo esse hunc ipsum Iesum,
 quem vos crucifixistis. In. O nos impios: quid agemus
 viri fratres? Pe. Mutate pristinam mentem, & ablu-
 mini cuncti in nomine Iesu Christi, ad remissionem pec-

et accipietis munus sancti spiritus: ad vos enim pertinet promissio, & ad vestros liberos, & ad omnes remotiores quoscunque vocauerit Dominus Deus noster. Quamobrem habete curam salutis vestrae, & eripite vos ex hoc peruerso hominum genere. I. Bene & liberaliter dicis, & nobis omnino sic placet: Etenimur.

SENTENTIA.

De spiritualibus carnaliter iudicant carnales.

CLAUDUS. Act. 3.

ARV. Claudum sanant Petrus & Iohannes. Deinde concursu facto populi. Petrus ad populum de Iesu (in cuius nomine fuerit sanatus ille) verba facit. Hic superveniunt sectæ doctores, & Apostolos invincula dant.

Claudus, Petrus & Iohannes, Populi res, Sacerdotes, & Antistites sancti, & Sadducei.

Respice hunc miserum claudum, viri optimi, quem mater claudam peperit, ita ut nunquam sese pedibus potuerit sustinere. Date mihi aliquid, honoris & amoris Dei gratia, ut vobis Deus sine vicissim benignum prebeat. P. Aspice nos. Neque argentum mihi, neque aurum est, sed quod habeo hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni, surge & ambula. C. O mirum miraculum? Ut mihi roborati sunt pedes! Ut nunc firmiter incedo! O quam dulce est, consecutum esse bona, quibus carueris! Ago tibi gratias Deus optime maxime, cuius tanto sum beneficio sanatus. Vah quam iuvat ingredi & salire? Po. Nonne hic est mendicus ille claudus, qui solebat pro foribus templi sedens mendicare? Al. Planè is est: nec possum satis mirari, hunc tam expeditè nunc ingredi, qui antea loco se mouere non posset. P. Videor mihi somnare. Subsequamur eum: ingreditur in porticum Solomo-

DIALOG. SACRORVM.

nis. *Pe. Quanta hac concurrat multitudo? quid hoc
 miramini, viri Israelita, aut quid nos intuemini, quod
 priuatis viribus, aut pietate effecerimus, ut hic incre-
 ret? Deus Abrahami, & Isaaci, & Iacobi patrū nostrō-
 rum, illustrauit puerum suum Iesum, quem vos in con-
 spectum Pilati adductum repudiastis, cum ille absolu-
 dum iudicasset. At vos sancto innocentē repudiato, pe-
 tiistis hominem homicidam vobis condonari, & vitē
 cūctorem occidistis, quem Deus à mortuis excitauit. Ca-
 ius nos testes sumus, eīus quē nominis fiducia, hic quem
 videtis & nostis, corroboratus est, & illius confidentia
 integerrimam valetudinem in vestra omnium cōspēta
 consecutus. Et nunc fratres, scio vos per imprudentiam
 fecisse, ut etiam vestros principes: Sed Deus, quā
 suorum vatum vocē prädixerat, passurum esse Christū,
 ea hoc modo perfecit. Quamobrem reuertimini ad san-
 ctatem, ut deleantur vestra peccata, donec recreati-
 nis tempora veniant à Domino: tūc prauūciatum
 vobis Iesum Christum mittet: quem oportet cælo re-
 tineri, vsque ad tempora instantiationis omnium, quæ De-
 us tot suorum sanctorum vocē vatum iam olim prädixit.
 Moses enim maioribus nostris ita dixit: Vatem vobis
 suscitabit Dominus Deus vester ex vestra consanguini-
 tate, mei similem: ei parebitis ad omnia quæ vobis dicit.
 Quod si quis vati illi dicto audiens non fuerit, is ex nu-
 mero hominum tolletur. Eodem modo tam multi vatu,
 qui à Samuele deinceps fuerunt, qui hac tempora præ-
 dixerunt, & tanto antè denunciarent. Vos estis ex vatibus
 orti, & in eo fœdere comprehensi, quod percussit De-
 us cum maioribus nostris, cum diceret Abrahāmo, per
 eum*

ius semen felicitatem consequuntur omnes orbis terrarum nationes. Ad vos primam Deus suscitatum puerum suum Iesum misit, qui vobis felicitatem afferret, si modo vestrum unusquisque à suis vitis desisteret. Sed. Enimvero iam ferendum non videtur, tantum eis licentiam dari, ut populum publice doceant. Nam quid futurum est? S. Quid? Nisi ut vobis relictis, omnes ad eos transeant? Nam quod resurrectionem mortuorum per usque quem Iesum futuram pradicant, facile animos imperita multitudinis in suam sententiam pertrahunt. An. Itaque mature occurrendum huic malo est. Comprehendite eos satellites, conijcite hos nugatores in vincula. Hac illi nocte garriant, cras nobiscum serio disputaturi, non iam cum indoctis rationem habebunt, quos possint facile seducere: ad pontifices eis, & principes, & senatores, & scribas veniendum erit, qui eorum argutias vehementius refutabunt. Nam plebem quidem habent ad omnia sequacem.

SEN. Christi nomen est omnipotens. Veritati solent inuicere & aduersari docti huius mundi.

PRIMATES. Act. 4.

ARG. Petrus & Iohannes de sanato claudio apud primates causam dicunt, & illis interdicentibus ne deinceps Iesum doceant, obtemperaturos negant.

Senatores, Petrus, & Iohannes, Primates,
Annas, Caiphas.

Q Vanam potestate, & cuius nomine hoc fecistis? P. Si nos hodie de collato in hominem infirmum beneficio interrogamur, principes populi, & Israelitarum senatores, quam re sanatus sit: hoc vobis omnibus, cun-

DIALOGUS SACRORVM.

Eloq. Iſraelitarum populo, votum eſſe volumus, ſanatum eſſe in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, quem à vobis crucifixum Deum à mortuis excitauit. Per eum hic aſtans veſtro conſpectu ſanum. Hic eſt lapis à vobis adificanti- bus reiectus, qui adhibitus eſt ad caput anguli, nec eſt in ullo alio ſalus, nec ullum aliud nomen eſt ſub celo hominibus datum per quod nobis liceat ſeruari. P. Hoc ſupra omnia mira mirabile eſt, homines illucatos & idiotas tam confidenter & ſequè loqui. S. At qui erant hi Ieſu comites, & hic homo verè ſanatus adeſt. Inbeantur exire paulisper è concilio, ut hac de re inter nos conſulemus. Exite pauliſper. Quid faciemus hominibus his? Nam conſpicuum ab ois miraculum editum eſſe, omnibus Hieruſolyma incolis manifeſtū eſt, nec poſſumus negare. C. Ita eſt. Sed ne hac res in vulgus diſſanet latius, minime eis acerrimè, ne amplius hoc de nomine cuiquam mortali- um verbum faciant. Nam qua ratione in eos animadu- uertamus, non video. Omnis populus hac de re Deū lau- dat: homo cui tam difficile in re tam præſens auxilium oblatum eſt, annum agit ſupra quadrageſimum, eſtque omnibus notiſſimus. A. Bene bones. Intromittantur. C. Attendite Galilai. Interdicitur vobis, ne omninò vocem mittatis, nèue doceatis nomine Ieſu. Pe. & Io. Vtrum æquum ſit & Deo probari poſſit, vobis obtemperare po- tius quàm Deo, vos videritis. Nos quidem non poſſumus qua vidimus, & audiuimus, non dicere. C. Vos niſi malo coacti, rectè facere nescitis: Sed niſi parebitis, veſtra contumacia pœnas acerbiffimas luetis.

SENTENTIA.

Beneficia diuina pro maleficijs habent primates orbis, veri-
tatemque

etque prædicari non patiuntur. Veritatem suam celavit De-
sapientes & literatos eamque patefecit paruulis. Deo magis
hædendum est, quam hominibus.

GAMALIEL. Act. 5.

ARGVMENTVM.

Cum fuissent Petrus & Iohannes ex vinculis diuinitus libera-
primates, eo cognito, illos euocant, & illi doctrinæ suæ cau-
dicunt, Tum Gamalielis iussu dimittuntur.

Apparitores, Antistes sani, Quidam, Pontifices,
Sacerdos, Petrus, Gamaliel.

Carcerem quidem inuenimus clausum diligentissi-
mè, & custodes foris ante ianuam astantes: sed ubi
peruimus, neminem intus inuenimus. An. Videor vide-
nterum naturam inuerti. Nunquam huiusmodi mon-
ba, ne fando quidē, audita sunt. Quid? Egressosne esse
causa carcere? Q. Homines illi, quos vos in custodiam
didistis, sunt in fano, & ibi populum docent. An. Hac
est eiusmodi, ut quemuis de mente deiciant. Sequimini
m, apparitores: adducā eos in concilium. Po. Sed sine vir-
tutem concitares in nos vulgi seditionem, & statim ad
axa veniretur, nam magnum est plebis in eos studium.
i. Nisi prouideamus, altum de nobis est: iam nullo in-
petio sumus, omnium oculi in eos sunt coniecti. Pro-
ficiendum aliqua ratione est. An. Ecce homines. Po.
Nonne vos uenimus isto nomine docere? Atqui reple-
istis Hierosolymam doctrina uestra, & uultis in nos
dius hominis sanguinem deriuare. Pe. Parendum Deo
magis est, quam hominibus. Deus maiorum nostrorum
Iesum suscitauit, quem vos in patibulo suspensum inter-
fecistis. Hunc Deus ductorem & seruatorem, sua dex-
tera extulit, ut per eum Israelitis ad saniozem uiuendi

DIALOG. SACRORVM

rationem reuerſis, veniam daret peccatorum. Et noſ-
 mus ei teſtes harum rerũ, nec non ſacer ille ſpiritus, qui
 Deum ei obediētes afflauit. Po. O audaciſſimos impoſi-
 res. Quid agimus, viri? Quin de his pœnas ſumimus
 G. Iubete ſi placet, eos pauliſper foras diſcedere. Conſi-
 derate, viri Iſraelitæ, de hominibus his, quid eis ſiſſe fa-
 cturi. Superioribus diebus extitit Theudas qui tam, qui
 ſeſe iactabat eſſe aliquem, cum quo homines ad numeri
 quadringentorum ſeſe coniunxerunt. Is occiſus eſt, &
 quotquot ei parebant, diſſipati, & ad nihilũ redacti. Poſt
 eum extitit Iudas Galilæus, tempore profeſſionis, ma-
 tumq; ad ſeſe hominum traduxit: ſed & is periit, & om-
 nes qui ei obtemperabant, proſtigati ſunt. Nunc quoq; vos
 ſummoneo, vt vobis ab his hominibus temperetis, eiq;
 miſſos faciatis. Nam ſi hoc conſilium & opus ab homi-
 nibus eſt, diſſoluetur: ſin à Deo eſt, id diſſoluere non pote-
 ſtis niſi fortẽ vultis videri Deo repugnare. An. Nun
 male conſulit Gamaliel. Po. Vt mihi quid m videatur.
 Sed euocemus homines, eo q; virgis cadimus, & vete-
 mus vllam Ieſu nominis mentionem facere.

SEN. Nihil eſt ad veritati credendum durius primoribus
 huius mundi. Boni conſiliarij maxima eſt utilitas. Qui Dei ope-
 ri repugnat, Deo repugnat.

STEPHANVS. Act. 6.

ARG. Accuſatus impietatis Stephanus, cauſam dicit tanto
 ſpiritu, vt ei reſiſtere non valentes Iudæorũ primi, eum lapident.
 Teſtes, Pontifex, Stephanus, Senatores,
 Scribæ.

Hic homo non deſinit impiẽ contra hunc religioſiſ-
 ſimum locum, & contra legem loqui. Etenim au-
 dauimus eum dicere, Ieſus Nazarenus euerſurum eſſe
 hunc

hunc locum, & traditos nobis à Mose ritus mutaturū.
 ¶ Sunt ne ista vera? St. Attēdite fratres & Patres, De-
 us gloriosus apparuit patri nostro Abrabamō cum esset
 in Mesopotamia, antequā Charra degeret: ei quē man-
 davit, ut ex solo natali discederet, veniretq; in ter-
 ram quam ipse ei ostenderet. Tum ille ex terra Chaldaea
 profectus Charra habitavit, & de eum (mortuo eius pa-
 tre) Deus in hanc terram transfudit quam vos nunc in-
 colitis, in qua nullam ei possessionem tradidit, ne vestigi-
 um quidem pedis: & tamen promissi sese ei possessionem
 daturum, & eius post eum soboli, cum liberos non ha-
 beret. Loquutus est autem cum eo adhuc modum: e-
 ius posteros peregrinos fore in terra extraneorū, eorū-
 que servitutem & iniurias per quādringentos annos
 perpassuros. Sed illam ego gentem cui servient (inquit)
 ulciar: exhibuntque postea, & me hoc ipso in loco ado-
 rabunt, eamque rem, inito cum eo circumcisionis fœ-
 dere firmavit. Is genuit Isaacū, eum octavo die circum-
 cidit: Isaacus Iacobum, Iacobus duodecim summos pa-
 tres. Summi patres invidia adducti, Iosephum in A-
 gyptum ducendum vendiderunt. Sed adfuit ei Deus, e-
 umque ex omnibus angustiis eripuit, & effecit, ut Pha-
 rao Egypti rex ei sua sibi sapientia cōmendato, totius
 Egypti, totiusque sue familie principatum traderet:
 cum autem orta fame in omni Egypto & Chananaa,
 patres nostri in magna essent difficultate cibaria: Iaco-
 bus, qui audisset frumentum esse in Egypto, eos illo se-
 mel atq; iterū dimisit: est q; Iosephus altero itinere à fra-
 tribus suis agnitus, eiusq; genus Pharaoni declaratum.
 Tum Iosephus patrem suum Iacobum, & familiam

omnem

omnem ad homines septuaginta quinque uocauit. Descendit igitur Iacobus in Egyptum: ubi cum vitam finisset, ipse & patres nostri translati sunt Sichemā, & in sepulchreta positi, quod ibi Abrahamus argenti pretio à filiis Emoris emerat. Intere propinquantē promissi tempore, de quo Deus Abrahamo iurauerat, crescebat populus in Egypto multiplici numero: donec extitit rex alius, qui Iosephum non nouerat. Is nostrum genus frustrari conatus, patres nostros eoque affluxit, ut etiam factus eorum exponi uiraret, ne conseruarentur. Quo quidem tempore natus est Moses, uir Deo acceptus, qui domi paternae tres menses enutritus, cum tandem expositus esset sublatuſ est à filia Pharaonis, & ab ea pro filio educatus: fuitque Moses in omnibus Egyptiorum disciplinis eruditus, & ductis factisque potens. Cumque iam quadragesimum ætatis annum compleret, uenit ei in mentem cōsanguineos suos Israelitas uisere: cumque uidisset quendam iniuria affici, eum defendit, eiusque iniuriam, caso Egyptio, ultus est. Arbitrabatur autem cōsanguineos suos intelligere, Deū ipsis per ipsum salutē dare: quo illi non intelligebant. Postero die cōspicatus eos contendentes, pacem inter eos conciliare studebat, cōsanguineos esse commemorans, cur alius alij noceret? Sed qui alteri faciebat iniuriam, eum repulit, quarens quis eum principem & iudicem in eos constituisset? Nū se velles interficere quo molo pridie interfecisset Egyptium? Ex eo dicto Moses auſugit, & in terra Madianitarum peregrinus fuit, ubi filios duos genuit. Peractis autem quadraginta annis, apparuit ei in solitudine montis Sina, genius Domini in flamma & ardore rubi. Quo

specia.

miraculo admiratus, cum ad visendum accederet: au-
 diens domini ad eum vox huiusmodi est: Ego sum Deus
 Abraham tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaac, & Deus
 Iacobi. Hic cum tremefactus Moses non auderet intue-
 ri: d. trahere tibi (inquit ille) calceos de pedibus: nam locus
 in quo tu stas, sacer est. Vidi afflictionem populi mei, qui
 est in Aegypto: eorumque gemitu audito, ad eos liberan-
 dum descendi. Itaque volo mittere te in Aegyptum. Hunc
 Moſen, quem illi repudiarant, querentes quis eum
 principem & iudicem constituisſet: hunc ipsum Deus
 principem & liberatorem misit ductu geny, qui ei in ru-
 in apparuerat. Hic eos eduxit, miraculaque fecit, & pro-
 digia, tum in Aegypto & mari rubro, tum in deserto,
 annis quadraginta. Hic est Moſes ille, qui dixit Israeli-
 tis: Dominum Deum ipsorum vatem eis ex eorum con-
 sanguinitate suscitaturum ipsi Moſi similem, cui parē-
 rent. Hic ille est, qui in multitudine fuit in deserto cum
 Iunio, qui cum eo locutus est in Monte Sina, & cum ma-
 ioribus nostris qui vitalem accepit doctrinam, quam no-
 bis traderet: cui noluerunt dicto audientes esse maiores
 nostri: sed eo reiecto, animis sese in Aegyptum conuerſe-
 rant, & ab Aarone petiuerunt, ut sibi faceret deos qui
 se antecederent. Nam Moſi illi, a quo essent ex Aegypto
 educti, sese nescire quid accidisset. Itaque vitulum tum
 fecerunt, & sacrificium statua peregerunt, delectati ope-
 ribus manuum suarum. Et Deus aversus, eos finis prola-
 bi ad cultum astrorum, quemadmodum in vatium monu-
 menti scriptum est: Nunquid mihi victimas, & sacri-
 ficia obtulistis quadraginta annis in desertis, posteri Is-
 raelis? An non adhibuistis tabernaculum Molochi, &

fidus

DIALOG. SACRORVM.

fidus Dei vestri Romphanis? *Quæ vos simulachra fecistis ad adorandum, ob quæ ego transferam vos ultra Babylonem. Tabernaculum oraculare habuerunt maiores nostri in desertis, sicut præscripserat is, qui Moysi rationem eius faciendi ostendit. Quod ab illis acceptum, eorum successores unâ cum Iosua introduxerunt tum cum inuaserunt in fines earum gentium, quas Deus eorum aduentu exterminauit: donec ventum est ad tempora Davidis: qui vsus Deo fauente, voluit domicilium inuenire Deo Iacobi. Salomon autem eadem ei adificauit. Sed non in templis manufactis habitat supremus ille, quemadmodum dicit vates: Cælum mihi sedes est, & terra pedibus est scabellum: Quam mihi vos domum extructis (inquit Dominus) aut quis mihi locus requietis erit? Nonne mea manus fecit ista omnia? peritices & animo & auribus incircumcisi: vos semper spiritui sancto resististis, & vos & maiores vestri. Nam quæ illi vatum non sunt insectati? An non eos necauerunt, qui aduentum iusti prænnunciauertunt? Cuius vos modo proditores fuistis, & interfectores: qui geniorum administratione acceptam legem non seruastis. Po. Disrumpor præ iracundia. Hunc cine tam arroganter? St. Ecce autem video cælos apertos, & filium hominis Deo ad dexteram astantem. Sc. Et Sc. O impudentiam. Quidam audimus amplius: Inuadamus eum uniuersi, eiciamus eum ex urbe. Agite iam lapidetur. Vos testes, vestrum est, initium facere lapidationis, sustinete partes vestras. T. Nos verò perlibenter. Atque ut simus expeditiores, hic apud te, adolescens vestimenta nostra depouemus. Sc. Quid cunctamini? Ferite, ferite, etiam atq;*

etiam

geminate. *Vos omnes cooperite hunc lapidibus, cō-*
spicite vniuersi, iacite grandine densius. St. Domine Iesu
accipe spiritum meū. Sc. Properemus, obruamus eum la-
pidibus. St. Domine, noli in hos vindicare hoc facinus.

SENTENTIA.

Veritatem impietatis loco habent rectores huius seculi. A
 quibus veritate vincuntur, eis vim inferunt. Sic pugnant recto-
 res tenebrarum huius mundi.

CORNELIUS. ACT. 10.

ARGVMENTVM.

Accersitus à Cornelio Centurione Petrus, cum de Iesu do-
 uit, & in eius nomine lauat.

Cornelius, Petrus.

A Vdiui modo intus aduenire eum, quem curavi ac-
 cerendum. Itaq; ei exeo obuiam. O salue multum
 mi. P. Ah, quid agis? Surge, quid me ita accidis? Ego
 quoq; homo sum, ne tu me diuinis honoribus afficias. In-
 terdianur. Quivam sunt isti quos hic convenisse video?
 C. Mei sunt cognati & necessarij atque amici, quos huc
 iussi convocari. P. Vos scitis, ut nefas sit homini Indaeo
 barere, aut congregari alicui extero. Sed me Deus docuit
 neminem profanum aut immundum censere hominem.
 Quamobrem accersitus, nihil dubitavi venire. Nunc
 scire velim quam ob causam me accersueris. C. Quando
 ab hinc die, ad hanc horam eram ieiunus, & domi mea
 hora nona preces faciebam. Ecce autem vir
 quidam extitit in meo conspectu, veste splendida, &
 tua (inquit) precatio, Corneli, exaudita est, tuæque mi-
 sericordia & benignitas Deo in memoria inedit. Mit-
 te ergo Ioppen, accersitum Simonem cognomine Pe-
 trum (is diversatur apud Simonem coriarium ad ma-
 re) qui ubi aduenerit colloquetur tecum. Ego continuo
 misi

DIALOG. SACRORVM.

*misit ad te & tu recte fecisti, quod venisti. Nunc nati-
 nes in Dei conspectu adsumus, ad audienda omnia
 à Deo mandata. P. Re ipsa comperio, nullum Deo
 sonarum esse discrimen, contraq. apud omnes nationes
 qui eum metunt, vitamq. innocentem instituerunt, ei
 acceptos. Omnium summa est in disciplina, qua citra
 erudiendos Israelitas, quos lato pacis nuncio affectu
 Iesum Christum. Vos scitis quae res acciderit per totam
 Iudeam usque à Galilea, post lotionem quam publicanus
 Iohannes: de Iesu loquor Nazareno, sacro Dei numine
 & potentia praeclaro: qui ultra citraq. commens, multis
 multis beneficia conferebat, omneq. sanabat, quoque
 à Veione illo diuexabantur: quippe cum Deus ei adfuerit.
 Es nos testes sumus omnium quae fecit cum in reliqua
 daa, tum Hierosolymis. Quem ipse Iudei palo affixe-
 sustulerunt, cum Deus tertio die in vitam renouaret, &
 manifestus esset, non vulgo, sed nobis designatis di-
 nitus testibus, qui quidem cibum portionemq. sumpserunt
 cum eo, postquam a morte renouatus est. Ac munus
 eo assignatum habemus, ut vulgo praedicemus & testi-
 cemur, cum viventium esse, mortuorumq. iudicem à Deo
 destinatum. Hunc omnes vates testantur eum esse, per
 cuius nomen veniam peccatorum consequantur, quos
 quos ei confidunt. Sed quid hoc nouae rei est? Num
 corripimur omnes qui me audiunt, & iam diuersis lin-
 guis loqui incipiunt. Nunquid causa est cur minus aqua
 abluantur, qui eodem notis eum numine afflati sunt? Ab-
 luantur sane nomine Domini.*

S E N. Nullius conditionis hominem non admittit Christus.
 Apud omnes nationes, quicumque Deum metuant innocentem
 que viuunt, Deo accepti sunt.

CIRCUMCISI. ACT. II.

ARGUMENTVM.

Reprehensus à Christianis Iudæis Petrus, quod eū Cornelio ex-
gentis homine cōgressus fuisset, causam dicit & obtinet.

Christiani, Petrus.

Nos quidem factum tuum probare nullo pacto possi-
mus, ut liberè loquamur. P. Quodnam id est tan-
tum? C. Quod homines praputios praputios conuenisti, &
totum eis cibum cepisti. P. Si vobis videtur, rem omnem,
sicut vult se habet, enarrabo: vos ea audita, indicabitis. C.
Placet, enarra. P. Cum in oppido Ioppa vrarem, visus fuit
mihi videre (cum essem extra me raptus) vas quoddam
descendens, quasi linteam magnum, quod quatuor capi-
tus de cælo demissum, ad me usque peruenit. Id cum
attentius contemplerer, vidi quadrupeda terrestria, &
seras, & reptilia, & aereas volucres simulque vocē au-
tū dicentem mihi: Agē Petre, macta & vescere. Tum
ego: Minimè, Domine. Nihil enim unquam immundū
aut impurum, per os meum intravit. At illa vox iterum
de cælo inquit: Quia Deus purgavit, tu ne pollue. Id-
que ter factum est, & tum demum omnia in cælum
subducta sunt. Tum continuo præsto fuerunt tres homi-
nes in ea domo, in qua eram, ad me Casarea missi. Cum
his ut abiecta omni cunctatione congregarer, diuino af-
flatu admonitus sum. Inerunt una mecum sex fratres
hi, ac nobis hominis domum ingressi renunciavit ille, ut
genium domi sua vidisset astantem & sibi præipientem,
ut mitteret Ioppem homines, qui accerferent Simonem
cognomine Petrum: ex quo ea audiret, quæ & ipsi essent
& ipsius toti familia salutaria. His cum ego loqui ce-
pissim, illi diuino afflatu correpti sunt, quemadmodum

&

Et nos fuimus principio. Tum recordatus sum illud Domini dictum, quo dixerat: Iohannem quidem abluisse pedes, sed nos spiritu sacro ablutum iri. Quod si eodem modo nos munere affecerat Deus, quo nos, cum in Iesu Christo domini fidem venissemus: ego quis eram ut possem obsequere Deo? Ch. Iam nihil adimus: sed gratias Deo agimus qui etiam exteris per vite castigationem aditum ad vitam patefecerit.

SENTENTIA.

Imitanda est Petri modestia, qui quod diuino iussu fecerat, eius tamen causam hominibus reddere non dedignatur. Quod Deus admittit, eos repudiare nemo debet.

RHODE. Act. 12.

ARGV. Eductus diuinitus ex carcere Petrus, Christiani narrat, quemadmodum fuerit eductus.

Petrus, Rhode, Christiani.

A Perite mihi has fores aliquis. R. Nescio quis pulsa ostium, promisso quis sit. Pe. Ecquis mihi aperit tandem? R. Petrus est, Petrus est, O mihi felicem: o popularem, salui sumus. Petrus praeforibus vestibuli stat. C. Insanis. R. Minimè verò. Agnouit eius vocem. C. Genius enim est. Pet. Heus, heus an expectatis dum ego haec effringam fores? R. Non auditis eum pulsantem? C. Aperiamus. O mirum miraculum. Tunc ergo verus ades Petrus? P. Pax sit rebus. Audite ut me Dominus eduxerit ex carcere. Aquat. et quaternis militibus per vices custodiebar. Cumq. hac nocte dormirem inter duos milites, vinctus duabus catenis, carceremq. custodirent ante ianuam custodes, ecce adest genius Domini, cuius in adventu domus splendore illustrata est. Is me pulsato latere expergefactum iussit surgere confestim, continuoq. mihi e man-

manibus exciderūt catena. Tū ille: praeinge te inquit,
 & indue sandalia. Atq; ita feci, iussuq; amicare pallium,
 & cum sequi, parebā: cū iam egressus nondum intelli-
 gerem rem veram agi, sed mihi visum cernere viderer.
 Et iā pratergressi primos & secundos custodes, venimus
 ad portam ferream, qua itur in urbē, quam ultro nobis
 patefactam egressi, processimus vicum unum, atque ibi
 me reliquit ille. Tū ego ubi ad me redij, aperte intellexi,
 eum à Domino missum esse ad me, ex Herodis manu, &
 tanta Iudaei populi expectatione, eripiendū. Hac vos la-
 tabo & fratribus nunciabitis. Mihi aliò concedendū est.
 SE N. Deū nulli carceres, nullæ catenæ prohibent, quo minus
 liberet suos. Quos liberare vult Deus, tenere nemo potest.

PHILOSOPHI. Act. 17.

AR. Paulus Athenis de Deo, & Christo, & resurrectione lo-
 quutus, à Philosophis deridetur, à Dionysio Areopagita admit-
 titur.

Stoici, Epicurei, Paulus, Dionysius.

Possūmsne ex te scire, qua sit ista tam noua doctri-
 na quā affers? Nam inaudita quedam nostris au-
 ribus affers, Iesum, nescio quem nouum Deum, & alte-
 ram vitam predicans. Hac qualia sint, velimus ex te
 discere. P. Video vos omnino Athenienses, paulo super-
 sitiosiores. Nā cū prateriens vestra spectarem sacra,
 arā quoq; offendi, in qua inscriptū inerat, ignoto Deo.
 Eum vobis ego Deū, quem ignorantes colitis, annuncio.
 Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo constant,
 cū sit cæli terræque Dominus, non habitat in templis
 manufactis: nec hominum manibus colitur, quasi vlla
 re egeat, qui ipse omnibus vitam, spiritum, omnia deniq;
 conferat: quique ductum ex vnius sanguine omne ho-

DIALOG. SACRORVM.

minum genus, in omni terra olo collocauerit: quibus st-
tuta viuendi tempora, certosq; inhabitāds terminos pre-
finiuit, ut suum dominū quærent, si forte peruestigare
& inuenire eum possent: cū tamen non procul absit ab
vnoquoq; nostrū: cū per eum viuamus, & oseamur, &
sirm (ut quidam etiam vestrorum poetarū dixerant.)
Eius enim genus sumus. Quod si genus sumus Dei, non
debemus existimare, auro aut argento, aut lapidi arte &
industria humana calato, numen esse simile. At nunc
missis ignorantia temporibus, Deus omnibus ubiq; homi-
nibus denunciāt, ut vitā corrigant. Statuit enim diem,
in qua vniuersos homines cum summa aequitate iudica-
turus est, per virum quendā, per quem id facere decre-
uerat: quem dum à morte reuocauit, certam eiusdē con-
ditionis adipiscende spem fecit omnibus. E. Festinū na-
gatorē, qui hic nobis homines morti eripit. S. De hoc fa-
tis in praesentia: aliās te de eadem re audiemus. D. At-
go ita affectus sum tua oratione, peregrine, ut iam nihil
dubitem quin ita sit: statimq; à te non discedere (si tibi
mol- sium non est) nisi ista doctrina, quantum satis est in-
struētus. P. Mihi verò nihil incundius fieri potest, quam
& tecum & cum omnibus ita animatis ea cōmunicari,
qua d. nuntius edoctus, passim diuulgare sum iussus.

SE N. Mundana sapientia diuinam pro stultitia habet. Deus
ex suis opetibus sicut opifex, cognoscitur.

LYSIAS. Act. 23.

ARG. Comprehenus in templo Paulus à Iudæis, illis tri-
bitur à Lysia tribuno, cuiusque permissu apud Iudæos causam di-
cit. Scilicet tumultuantibus Lysias eum virgis cædi iubet: vo-
rum ubi ciuem Romanum esse cognouit, soluit.

Iudei, Lysias, Paulus, Centurio.

Sac-

Succurrite viri Israelita. Hic est homo ille qui contra
 populum, legem, & locum hunc omnes ubique docet.
 Quinetiam Græcos introduxit in sacrum, & sanctum
 hunc locum profanavit. *Al.* Extrahamus eum è fano, in-
 terimamus eum. Quid expectamus? lampridem debuit
 interfici. Quod si factum esset, has turbas evitasset.
Al. Vapula, homo seditiose. Hic nos teictibus trucidabi-
 mus. Hem tibi. *Al.* Desinamus hunc verberare popula-
 res: nam video huc venire tribunum cum militibus. *L.*
 Unde tam subito tanta orta est seditio? Eho hiccine
 in causa est? Comprehendite hunc milites, & ei injcite
 catenas. Quisnam est? Aut quid fecit? Tacete clamosi
 homines. Possimne ex vobis scire, quidnam commiserit?
Alius aliud nescio quid clamat. Nihil intelligo, abduca-
 tur in castra. *Que* (malum) hac tanta violentia est? Hic
 iam, credo, opprimemur in turba. *I.* Interime eum. *P.*
 Licet nemihite alloqui? *Ly.* Scisne Græcè? Nonne tu
 es Ægyptius ille, qui superioribus diebus concitata se-
 ditione, eduxisti in sylvas illa quatuor millia hominum
 sicariorum? *P.* Ego homo sum Iudeus, Tarsensis, cinis non
 obscura Cilicia civitatis. Sed oro te, permitte mihi ad
 populum loqui. *L.* Permitto. *P.* Audite meam hanc ad vos
 defensionem fratres & patres. Ego homo Iudeus sum,
 Tarsi in Cilicia natus, & in hac urbe educatus ad pedes
 Gamalielis, patris legibus accuratè institutus, & Dei
 cupidus quemadmodum vos omnes estis hodie: qui hanc
 vivendi viam sum capitaliter infectatus, viros simul &
 mulieres constringendo, & in carcerem conjiciendo. Te-
 stis est mihi Pontifex, totusque senatus, à quibus etiam
 epistolas ad fratres acceperam, & Damascum profiscice-
 bar,

DIALOG. SACRORVM.

bar. eos quoque qui ibi essent, vinctos Hierosolimam ad supplicium adducturus. Sed in eo itinere cum appropinquare Damasco. circiter meridie, repente de caelo multa me lux circumfulsit: & c. lapsus ad terram vocem audiui dicentem mihi: Saule, Saule, quid me insectaris? Tum ego: Quis es Domine? Atq; ille: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu insectaris. Qui autem mecum aderant, lucem viderunt illi quidem, & territi sunt, sed vocem non audierunt alloquentis me. Tum ego: Quid agam, Domine? Et Dominus, surge inquit & proficiscere Damascum. Ibi tibi dicentur omnia, quae te facere statutum est. Cumque praelucis illius splendore non viderem, manu ductus a meis comitibus, perueni Damascum. Ananias autem quidam vir pius, & legi conuenienter viuens, testimonio omnium illic habitantium Iudeorum, venit ad me, & astans mihi: Saule frater inquit, aspice. Cumque ego eodem temporis vestigio in eum intuitus essem, Deus patrum nostrorum (inquit ille) destinavit te ad cognoscendum eius voluntatem, & adiutum videndum vocemq; ex eius ore audiendam: quoniam testis ei futurus es apud omnes homines, earum rerum quas & videris, & audieris. Et nunc quid cunctaris? Agedum ablucere, & innocato Domini nomine peccata tua elue. Reverso autem mihi Hierosolimam, & in templo oranti, accidit, ut extra me ipsum raptus, viderem cum dicentem mihi: Propera, & Hierosolyma celeriter exi: non accipient enim tuum de me testimonium. Cui ego: Domine inquā: sciunt ipsi ut ego solitus sim in custodia dare, & per collegia virgis cadere eos qui tibi considerent: utq; tui cum testis Stephani sanguis effunderetur, ego adessem, & eius neci

con-

consentiens vestimenta custodire meorū qui cum interfici-
ebant. Tum ille. Vade inquit, nam ego te ad procul re-
motas gentes amandabo. Iu. Tolle istum ex orbe terrarū:
neque enim conuenit cum viuere. L. Nihil unquam tale
fuit. Neceſſe eſt grauiorē aliquam eſſe cauſam que uni-
uerſum populū in hunc comoueat. Neq; enim ita cla-
marent, & veſtes diſcinderent, pulueremq; in aërem ia-
cerent. Hac non ſolent ſine maxima cauſa fieri. Milites,
mittite eum in caſtra, & virgis cogite cauſam fa-
ci. propter quam cauſam ita in eum clametur. Cen. Fi-
li. Diſpolietur iam & funibus d. ligetur. P. L. cēne vo-
lis hominem Romanū indemnātū verb. rare? C. Vide
quid agas. Lyſia. Nam hic homo Romanus eſt. L. Itāne?
Iſtibo eū. Dic mihi, es ne Romanus? P. Etiā. L. Ego ip-
ſe magno pretio in iſtam ciuitatē ſuſceptus ſum. P. At ego
ſciſtus ſum. L. Deſiſtite milites: iā ſatis ſuperq; factū eſt.
SEN. Iniqui homines veritatē vi opprimere conantur. Pel-
lunt e medio ſapientia, vbi vi geritur res. Romana ciuitas plus
habet authoritatis apud homines, quam Chriſtiana. Sic ſit & ho-
mo: ſi cuius præpotentis ciuitatis aut principis authoritate cō-
menderis, locum vbiq; iuuenies. Sin nihil niſi iuſtitiam habes,
miſerius eris.

ANANIAS. Act. 23.

ARG. Paulus victus Ananiam pontificem acerrime repre-
hendit, vt exlegem. Deinde dicens ſe ſperare reſurrectionis re-
m, Pharifæos & Sadducæos inter ſe committit, & ab illis ad-
uſus hos defenditur.

Paulus, Ananias, Aſſiſtentes. Lyſias, Sad-
ducai, Pharifæi.

FRatres, ego ad hoc tempus, Deo conſcio, optimē mihi
conſcius fui. An. Percutiat ſe ei os. P. Percuſſurus eſt
tu Deum paries incruſtate: Ergo tu ſedes, vt de me ex

DIALOG. SACRORVM.

lege indices, & contra legem iubes me pulsari? *As.* Pontifici Dei conuictiari? *P.* Nesciebam fratres, eum esse pontificem. Scriptum est enim: Principi populi tui ne maledicito. Verum audite fratres, qui in hoc concilio adestis. Ego Phariseus sum, Pharisea filius: sperat a resurrectionis mortuorum reus sum. *S.* Lepiā nugatorē: hoc se modo euadere possit: sperat. *P.* Nō male loquitur: nihil in eo mali video. Quod si spiritus cū eo locutus est, aut aliquis Genius, ne Deo repugnemus. *Sad.* Ideo eū defēditis vos quia se vobiscū sentire clamat. *Ph.* Nos eum ideo defendimus, quia defensione dignus est. Quid enim cōmisit? Vultis opprimere infontes? *Sa.* Imo vos vultis tueri fontes? *L.* Vidē dū nobis est, ne hic ab istis discerpatur. Tu iube huc decedere exercitū ut eis eripiat, & in castra abducatur.

SEN. Iniustus iudex incrustatus paries. Pij profunt interdū aduersarioium inter se controuersix, quemadmodum interterixantibus canibus euadunt homines. Si quando tuetur simulator pium, id magis sui, quam xqui amorē facit.

NEPOS PAULI. Act. 23.

ARG. Lyfias à Pauli nepote de Iudæorum in Paulum conuiratione certior factus, copias parandas curat, quæ Paulum ad Felicem prætorem tuto perducant.

Centurio, Lyfias, Nepos Pauli.

Paulus, is qui est in vinculis, me euocatū rogauit ut hunc ad te adolescentulum adducerem: habere enim eum aliquid ad te. *L.* Cedo mihi manum, adolescentule. Dic mihi hic in occulto, quid habeas quod veli mihi enunciare. *N.* Iudæi constituerunt petere à te, ut cras in conciliū educas Paulum, quasi aliquid diligentius in eum quasuri. Sed tu noli eis obtemperare: nam insidiantur ei homines ex eis supra quadraginta, qui sese adnouerunt,

deuenerunt, si vel comederent, vel biberent, quin eum interfecissent. Et nunc parati tuum mandatum expectant. Ly. Laudo te, quod me scire admonuisti. Discede hinc & nemini hac indicabis, qua mihi demonstrasti. Vos duo Centuriones, paratos habete milites ducentos qui Caesarem proficiantur, & equites septuaginta, hastatosque ducentos horam tertiam noctis, & iumenta ahibete, ut eo impositum Paulum, ad Felicem praetorem perducant. Ego ad eum epistolam scribam.

SENTENTIA.

Ficti homines pijs pertinacissime insiliantur. Saepe minus est in gentibus iniquitatis, quam in ijs qui se Dei populum gloriantur.

TERTULLVS. Act. 24.

ARG. Paulum accusat Tertullus orator, apud Felicem praetorem. Paulus crimina diluit, Felix causae cognitionem differt in aduentum Lysiae tribuni, Paulumque iubet remissius custodiri.

Felix praeses. Tertullus orator, Paulus,
Concio Iudaeorum.

Adest hic reus ille Paulus, Anania pontifex & vos seniores. Superest, ut vester orator accuset. Tert. Quod maxima pace per te fruimur, quodque tua prudentia hac provincia recte administratur, nobis omnino gratissimum est, optime Felix, & agimus gratias quas possumus maximas. Sed ne tibi diutius sim molestus, quasi ut nos pro tua equitate paucis audias. Inuenimus hominem hunc pestilentem & seditionis omnibus ubique terrarum Iudaeis concitantem, ac secta Nazarenorum principem, eo usque ut etiam sanum profanare conatus sit. Eum nos comprehensum, volumus ex nostra lege indicare. Sed intercessit Lysias tribunus, eumque magna vi manibus nostris eripuit, ac iussit ut eius accusatores

DIALOG. SACRORVM.

apud te adessent. Ex quo quidem Lysia poteris, si quærere
 voles, certior fieri de omnibus criminibus, quibus nos
 hunc infirmulamus. Atq; hac ita se habere, testis est uni-
 uersa Iudeorū, quos adesse vides, concio. C. Ita est. P. Li-
 cetne mihi causam dicere? F. Licet. Pa. Equidē eò confi-
 dentiū pro me dico, quòd scio te multos iam annos huic
 genti ius dicere: ut possis intelligere, me non plures duo-
 decim compluisse dies, ex quo Hierosolymam ad diuinū
 cultum concessi. Neq; verò me in templo inuenerunt cum
 aliquo colloquentem, aut vulgi seditionem facientē, neq;
 in collegijs, neq; oppidatim, nec me eorum possunt conuin-
 cere, de quibus accusant. Illud autem libenter apud te
 confitebor, me ex institutione, quam sectam dicunt, Deū
 colere patrium, fidemq; adinungere omnibus qua in disci-
 plina nostra & vaticinijs scripta extant: tantumq; mihi de
 deo spondere, ut exploratum habeā, mortuos tum bonos,
 tum improbos, aliquando reuicturos: id quod ne ipsi quidē
 non sperant. Atque equidem in id incumbo, ut rectam,
 conscientia Deo semper hominibusq; probare possim. Ve-
 neram autem post annos cōplures ut muneribus egesta-
 tem nonnullorū meorum popularium alleuarem, ac fer-
 ta libarem cum me expiatum offenderunt in fano, nulla
 cū turba, aut tumultu, ij sunt quidē ex Asia Iudai quos
 oportebat apud te prestō esse, & accusare, si quid in me
 haberent. Aut etiā hi, si quod deprehenderunt in me cri-
 men, dicant sanē dum adsto in cōsilio. Nisi fortē crimino-
 sa est una hac vox quam inter eos sic clamaui: Ego hodie
 à vobis reus agor de fensa mortuorum resurrectionis. F.
 Iam finem facite. Cū Lysias tribunus venerit, cognos-
 cam de vestra causa. Interea tu Centurio, Paulum cu-
 stodi,

odi, ita ut remissius habeatur: neue aliquis necessario eius auditu aut famulatu prohibeatur.

SE N. Veritatis professionē, seditionē interpretatur calūnia. Calūniatores modo ementiendo, modo torquēdo, nihil candide dicunt. Calūniatoribus calumnia impune est, insonitibus innocentia non item. O iudices, vbinam dormit lex talionis?

FESTVS. Act. 25.

AR V. Paulus ad Agrippam regem causam dicit, in qua de iā legatione, mortuorumque resurrectione disserit. Festus præterea cum insanum appellat. Agrippa insontem iudicat.

Festus præses, Agrippa rex, Paulus.

Videtur hunc hominem, Agrippa rex, & omnes viri, qui hic adestis, de quo omnis me Iudeorū multitudo, tum Hierosolymis, tum hic interpellauit, clamans, indignum esse eum viuere amplius. Ego verò cum comperirem, nihil eum capitale admisisse, & ipse ad Augustum prouocauisset. statui mittere: & tamen quid certum de eo scribam ad Dominum, non habeo. Ea de causa produxi cum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut re diquirit, habeam quod scribam. Absurdum enim mihi videtur, mittere vincitum: neq; crimina quæ ei imponantur, significare. A. Liberum est tibi pro teipso dicere. P. Quòd omnia, de quibus à Iudeis postulo, hodie sum apud te rex Agrippa, defensurus hominem Iudaicarum consuetudinum atq; controuersiarum vel in primis peritum, equidē beatum me existimo. Quamobrem oro te, ut me: a quo animo audis. At meam quidem actam ab incunte etate vitam (principio enim versatus sum Hierosolymis inter meos populares) norunt omnes Iudei, iam diu scientes (modò velint fateri) me vixisse Pharisaū, quæ exactissima nostra religionis secta est. Et nunc hic sto reus spe-

DIALOG. SACRORVM.

rata præstationis eorum, qua maioribus nostris à Deo
 promissa sunt: quò quidē se peruenturas duodecim tribus
 nostra. Decem noctes diesq; assidue colendo sperant. De
 hac sperex Agrippa, iudea accensor. Itane v: rō incre-
 dibile apud vos iudicatur à Deo mortuos excitari? E-
 quiaē statueram, multa mihi contra Iesu Nazaranino-
 men esse faciēda, itaq; feci Hierosolymis, multo q; san-
 ctos per potestātē, qua mihi à pontificibus permissa erat,
 in carceres conclusi, & capite mea sententia damnavi.
 Quin eos per omnia collegia tormentis saepe cogebar nefa-
 ria dicere: iamq; immolucē in eos furens, persequere-
 riā ad exteras urbes. Cumq; aliquando profisciscerer Da-
 mascū, cū potestate mihi à pontificibus permissa, die me-
 dior ex, in itinere vidi de cælo solis splendore maius la-
 men, quod me meosq; comites circumfulsit. Cumq; om-
 nes ad terram corruissemus, vocem audiui affantis me,
 & Hebraeo sermone dicentis: Saule, Saule, quid me in-
 sectaris? Durum tibi fuerit contra stimulos calcitrare,
 Tum ego: Quis es, inquam, Domine? Ego sum, inquit
 ille, Iesus, quem tu insectas. Verū surge, & consiste in
 pedes. Nam eō tibi apparui, ut te ministrum & testem
 constituam eorum qua vidisti, quæque tibi demonstra-
 bo, vindicando te à populo & gentibus, ad quas te nunt
 mitto, ad eorum oculos aperiendos, ut e tenebris in lu-
 cem, & ex Satana potestate ad Deum se conuertant,
 & ita peccatorum veniam consequantur, & ad can-
 dem cum eis fore imperveniant. Qui, quia in fidem me-
 am venerunt, sancti facti sunt. Nec ego, rex Agrippa,
 cælesti visioni non fui dicto audiens: quin primum eis,
 qui Damascierant, & Hierosolymis, perq; omnē iudea
 regionem,

regionem, nec non ipsis gentilibus correctionem vite denunciarē, & exhortarer, ut ad Deum sese cōuerterent, & vite correctionem factis ostenderent. Hac me causa Iudai in fano cōprehensum, conabantur interficere. Sed diuino praesidio ad hunc usq; diem sceti, paruos iuxta ac magnos cōmonefaciens, neq; quicquā dicens excepta ea, quae tum ceteri vates, tum Moses futura ante denunciauerunt: Christum videlicet esse mortem passurum primumq; ex mortuis in vitam reuocatum, lucem populo & gentibus nunciaturum. Fe. Insanis Paule: Nimia te litera ad insaniam redigunt. Pa. Non insanio optime Feſte, sed veracis & sobry hominis v. rba profero. Scit rex, ad quem confidenter loquor, ut quē nihil horum latere putē: neq; enim in tenebris gestū est. Creasne rex Agrippa vatibus? Credis scio. A. Propemodum mihi persuades, ut Christianus fiam. P. Deus faciat, ut non propemodū, sed planē, non solum tu, sed etiam omnes, qui me audiunt hodie, fiant tales, quales ego sum: exceptis his vinculis. Fe. Surgamus: discedamus hinc. Hic homo mihi videtur nihil morte dignum aut carcere commisisse. Ag. Poterat absolui, nisi prouocauisset ad Caesarem.

SE N. Vera sapientia stultorū iudicio insania est. Licet interdū ex calumniatorū mente magis quam verbis crimina diluere. Neque enim nominatim acculabatur Paulus de resurrectione mortuorū: sed cum esset in ipsius doctrina (quae ei crimini dabatur) etiam resurrectio, seruauit non iniuste causae suae.

INDEX. Mat. 25.

ARG. Christus in ultimo aduentu suo, de bonis malisque sententiam pronunciat.

Iesus Iudex, Dextri, Sinistri.

Venite beati patris mei, possidete paratum vobis regnum

DIALOG. SACRORVM

regnum ab orbe condito. Nā cū esurirem dedistis mihi comedere, cū sitirem, bibere: hospitem me accepistis: nudum vestiuistis: agrum visitauiſtis: in custodiam datum, inuistiſtis. D. Domine quando te uidimus esurientem, ut aluerimus? Aut sitientem, ut potum dederimus? Quando autem hospitem, ut acceperimus? Aut nudum, ut vestiuerimus? Quando agrum aut in uinculis, ut inuiserimus? I. Credite mihi quatenus minimo horū fratrum meorum fecistis, mihi fecistis. Vos autem abite à me, execrabiles, in ignem æternum. Viciui, eiusq; genij paratum: qui me neque esurientem cibo, neq; sitientem potione refecistis. Hospitem non suscepistis. Nudum non vestiuiſtis. Infirmum & in carcerem coniectum, non inuistiſtis. S. Domine, quando te uidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, neq; subuenimus? Ie. Creāte mihi, quatenus horum minimo non fecistis, mihi non fecistis.

SENTENTIA.

Pro suis quemque f. Etis remunerabitur Christus. Quod cuius Christianorum sit, id ipsi Christo sit.

DECEM

Decem Dei Præcepta, & alia deinceps
sequentia quæ ad Reipubl. institutionem
pertinent ex Exod. cap. 20.
& reliquis.

DEcum hæc omnia Israelitis ad hunc modū
affatus est: Ego sum Iehoua Deus tuus,
qui te eduxi ex domicilio seruitutis Egyptiæ.

1 Deos alios nullos præter me habeto.

2 Simulacrum ullius rei, quæ exiet aut su-
pra in cælo, aut infra in terra, aut in aquis sub
terra, ne facito, neque ea venerator, neque colito.
Nā ego sum Iehoua Deus tuus, Deus im-
paciens socij: qui parentū culpam etiam in li-
beros persequor, vel ad tertium usq; quartam-
que stirpem osorum mei: clementiaq; ut or ad
millesimam usque stirpem erga mei amantes
meaq; præcepta conseruantes.

3 Iehoua Dei tui nomen inaniter ne adhi-
beto: neq; enim sinet impunitum Iehoua, qui
eius nomen inaniter adhibuerit.

4 Diem Sabbati sanctè agere memento. Sex
diebus agito, tuaq; opera omnia patrato: Sep-
tima autem die, quod Iehoua Dei tui Sabbatū
est, nullū opus facito, ne tu, ne tuus filius aut
filia, non tuus seruus, aut ancilla, ne tuum
iumentum, ne apud te degens peregrinus. Nā
cū sex diebus fecisset Iehoua cælum, terram,
mare, quaq; in eis sunt omnia: feruatus est die
septimo: quæ de causa Iehoua diem Sabbatum
sanctum, sacrumque fecit.

5 Parentem utrumq; honorato, ut diu atq;
tem producas in terra, quam tibi Iehoua De-
mus donat.

6 Ne hominem occidito:

7 Ne adulterato.

8 Ne furator.

9 Falsum testimoniū contra aliū ne dicito.

10 Alterius domum ne concupiscito: alterius
uxorem ne concupiscito: neue seruū, aut ancil-
lam: neue bouē, aut asinū: nihil deniq; quod sit
alterius. Hic vniuersus populus visis fragori-
bus, fulguribus, tuba sonitu, & montis fuma,
perterriti abscedere: procul stantes à Mose pe-
tiere, ut ipse eis auferentibus loqueretur, non
Deum, ne emorirētur. Quibus Moses: Ne mi-
tuite, inquit: nā ad vos ventandos venit Deus,
utq; vos eius timor ob oculos propositus à pec-
cando deterreat. Igitur procul stante populi
accessit illā caliginē, ubi Deus erat. Et Iehoua
Mosi sic fatus est: Commemorato israelitis, ut
me secum de caelo viderint loquentē, ne prater
me Deos sibi argenteos aut aureos fabricentur.
Sed mihi cespitium altare fiat, in quo solida
sacrificia, & pro salute balantibus bubusue fa-
ciatis: quocunque in loco mei nominis monu-
mentum posuero, ibi vos audieturus, vobisque
preseraturus. Quod si mihi altare lapideum
fiet, ne ex quaruto lapide excitato: nam id
ferramenta admonēdo profanaretis. Neue per
gradus ad munus altare ascenditote, ne in eo
obscena vestra appareant.

Hac

Hac autem eis iura propones: Si em-eris seruū
Hebraeum. sex annos seruito. septimo autē anno
manumittitor gratuito. Si caelebs venit. caelebs
manumittitor: si maritus, uxor cum eo manu-
mittitor. Si dominus ei uxorem dederit, ex qua
filios aut filias procreauerit, scemina & nati
domini sunt: ipse solus manumittitor. Quod
si seruus captus amore sui domini, & uxoris &
filiorum, noluerit manumitti, cum dominus ad
recuperatores adducito, eiq; ad ualutam aut ad
postem applicato, aurem subula perforato, &
ill: ei perpetuum seruito.

Si quis filiam suam vendiderit in famulatū,
ita ne seruorum in morem manumittitor. Si ea
domino displicebit, nec is eam desponderit, red-
bibeto. In extraneā gentem emancipandi po-
testas ne esto, quia eum affecit ignominia. At
si eam filio suo destinauerit, eodem iure cum eo
quolibet agito. Si aliam duxerit, hanc uictū,
uestitu, congressu ne fraudato. Si tria hac ei
non cōf. cerit, manumittitor gratis sine precio.

Qui hominem pulsauerit, si is mortuus fue-
rit, capitale esto. At qui non captauerit, sed in
eum fortē fortuna incurrerit, statim uobis lo-
cū, quō confugiat. At si quis alterius necem per
dolum de industria machinatus fuerit, is uel
ab aramca ad necem abstrahitor.

Qui patrem aut matrem pulsauerit, capita-
le esto.

Qui hominē clepserit cumq; vendiderit, aut
is

is apud eum inuentus fuerit, capitale esto.

Qui patri aut matri maledixerit capitū
pœna esto.

Si quis alterum orta contentione percusserit
lapide, aut pugno, si ille non fuerit mortuus sed
in lecto decubuerit, si surrexerit, & foras ba-
culo innixus inierit, percussor sine fraude esto,
tantū illius cubatū & medicatiōē præstato.

Si quis seruū suum, aut ancillam baculo per-
cusserit, si præsens mors sequuta fuerit, tenetor.

Verū si unum aut alterum diem superstiti
fuerit, ne tenetor, quoniam * pecunia eius est.

Si qui dimicando mulierem gravidā vulne-
rauerint, & abortū intulerint, si pernicies non
fuerit, ad aestimationē mariti mulieris multa
esto, & ad eam rem arbitri sunt. Sin autē per-
nicies fuerit, vitam pro vita perditō, oculum
pro oculo, dentem pro dente, manū pro manu,
pedem pro pede, suggillationem pro suggillati-
one, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis seruū suū, aut ancilla oculum percusse-
rit, eumque corruperit, eum manumittito pro
oculo. Et si serui sui aut ancillæ dentē decusse-
rit, eum manumittito pro dente.

Si quem bos virū, aut feminā cornu petue-
rit, & is mortuus fuerit, eos lapidator, eius ca-
ro ne comestor, dominus bonis impunitus esto.

At si bos antea fuerit petulcus, & eius domi-
nus admonitus fuerit, ne q̄, tamen custodierit,
si virū aut familiā occiderit, & bos lapidator

Id est, eius
iuris est,
utpote
emptus.

Lex tali-
onis.

Si bos pul-
sauerit.

o.
apitū
fferit
us sed
is ba-
esto,
ato.
per-
etor.
rstei
st.
lne-
non
illa
per-
tum
nu,
lati-
e.
ffe-
pro
ffe-
ue-
ca-
to.
mi-
rit,
etor
c

& eius dominus morte plectitor. Sin ei multa
imponetur tantum vite sue pretium dato quā-
tumcūq; ei fuerit impositum. Siue puerum pe-
tinerit, siue puellam idem iuris esto. Si seruum
petinerit bos aut ancillam, argenti triginta si-
cli domino solvuntor, bos dilapidator.

Si quis fossam vel aperuerit, vel dimiserit,
nec obdlexerit, & eò deciderit bos aut asinus,
auctor fosse praestato, argentum domino illius
soluito, ipsum mortuum habeto.

Si cuius bos alterius bonem vulneraverit, &
ille mortuus fuerit, bonem vivum vendunto, &
eius pretium dividunto, & mortuum etiam di-
vidunto. Aut si notum fuerit bonem antea es-
se petulcū, neq; eum dominus eius custodierit,
bonem bone pensato, ipse mortuum habeto.

Si quis bonem, pecū sue clepserit, multane-
ritq; aut vendiderit, quinque bones, pro uno
reddito, & quatuor balantes pro una.

Vivū bo-
uē pro illo
reddito.

Si fur in surripiendo deprehensus, ictus fue-
rit & inde mortuus, homicidij pœna ne esto (ni-
si orto sole) tum homicidij pœna esto. Si habet
unde reddat, reddito: si non habet, venditor
pro suo furto.

Furti pœ-
na. cap. 22.

Si deprehensum fuerit furtum penes eū, bos
asinus, oves, capra vivens, duplum reddito.

Si quis emissio pecore cōpauerit fundum aut
vineam alterius, damnum iarcito de optima par-
te fundi sui aut vineæ.

Si in spinas immisus ignis metū, aut segetē,

Q

aut

aut messem corruperit, auctor ignis detrimen-
tum praestato.

Si quis apud alterum argentum supellesti-
lem repositum fuerit, idque de illius domo surreptum
fuerit, si fur deprehensus fuerit duplum reddi-
to. Sin autem fur non deprehensus fuerit, tum
dominus domus ad recuperatores vocatur, ni-
rem alterius internerterit. Quacumque in re cri-
men statuetur in boue, in asino, in oue, in capra,
in veste, quacumque res erit amissa, quae cui di-
catur, causa amborum ad recuperatores de-
fertor: utrum condemnaverint recuperatores,
alteri duplum reddito.

Si quis alterius fidei asinum, bouem, eum,
capram, aut quoduis pecus commiserit, si id nul-
lo vidente fuerit mortuum, aut fractum, aut
abactum, iusiurandum le boue interponitur,
illum rem alterius ad se non auertisse: eamque
satisfactionem dominus rei accipito, neque fida-
ciarius rem reddito.

Quod si ei furto oblatum fuerit, damnum
praestato domino rei. Sin raptum a feris fuerit,
testem exhibeto, neque raptum praestato.

Si quis quid ab altero utendum acceperit,
& id fractum aut mortuum fuerit, domino rei
absente, damnum praestato. At praesente ne pra-
stato, si conductum, & pretio adductum erat.

Si quis virginem non sponsam pellegerit, &
cum ea concubuerit, eam sibi in matrimonium
dotato.

*Si puella pater eam locare illi nolit, argen-
tum pendito, ut fert dos virginum.*

Sagas vinere ne finitote.

*Quicumque rem habuerit cum bestia, capi-
tale esto.*

*Qui dijs sacrificauerit, sacratus intereat, ni-
si uni lebona.*

*Peregrinum ne premito, neue angito: nam
peregrini fuistis in Aegypto.*

*Viduam nullam, aut pupillum premito: si
prefferis, cum ad me conuerentur, eorum ego
querelas exaudiam, iratusque ferro vos truci-
dabo. eruntque vestra coniuges vidua, & liberi
pupilli.*

*Si cui meorum pauperi tecum versanti pe-
cuniam mutaueris, ne tu ei feneratorẽ pra-
beto, ne ei usuram imponito.*

*Si alterius vestem in pignus acceperis, ante
solis occasum reddito: nam id unũ habet operi-
mentum, eum cuticula amictũ, in quo recubat:
qui si apud me questus fuerit, exaudiam, ut
sum misericors. Magistratui ne maledicito.*

*Ne eũ execrator qui est in tua natione prin-
ceps. Fruges & liquorem tuum ne auertito.*

*Primogenitum filiorum tuorum mihi dato.
Idẽ in bobus & balantibus facito: Septẽ dies
cum matre sua esto, octano die id mihi dato.*

*Præstatote vos mihi puros homines: & car-
nem ruri raptã ne gustatote, sed ad canes proj-
citote. Auditionem falsam ne accipito.*

Societatem cum impio ne coito, ut sis testis
iniurius. Multitudinem in vitio ne sequitor,
neue in lite de recto in sententiam multitudinis
deflectito. Inopi in lite ne indulgeto.

Si aduersarij tui bonum a finemq; offenderis
errantem, ei redueito. Si inimici tui a finem
videris oneri succubuisse, ne ei auxilium denegato,
sed opitulator.

Inimici tui ius in lite ne deprauato.

A re falsa abiisto. In fontem & iustum ne inter-
fucito: nam ego iniquum non absolui.

Neue donum accipito: nam donum caritati
tam perspicaces, bonorumq; virorum orationem
peruertit. Peregrinum ne vexato: scitis enim
vos quae sit mens peregrinorum, ut qui peregrini
fueritis in Aegypto.

Sex annis aruum tuum conferito, eiu q; pro-
uentu percipito: at septimo intermittito, remit-
titoq; ad cibatum egenorum popularium tuo-
rum, & (si quid illis superfuerit) bestiarum
terrestrium. Idem in vinca & oliueto facito.

Sabbatū. Sex diebus opus tuum patrato: at septimo
feriator, ut requiescat bestius, asinusque, utq;
respireset natus ancilla tua peregrinusque.

Omnia quaecunque dixi vobis seruatote.

Nominis alienorum deorum memoriam ne
usurpato, neue in ore habeto.

Festi dies. Tribus temporibus in anno mihi festa agito.
Azymalia seruato, per quae septē dies Azymis
vesceris (ut praecepi tibi) statuto tempore mensis
verui,

festi, quia in eo emigrasti ex Aegypto. Ergo oceram
ne vacui ne apparento. Item messalia primitiarum
frugum operis tui, quas in agro seueris. Item conditalia
exitu anni, ubi tuas fruges ex agris conluderis.

Ter quotannis omnes tui mares in conspectum Do-
mini lebona sistuntur.

Cum mæa victimæ sanguinem, cum mactando effun-
des, fermentum ne habeto.

Alci festi adips in posterum diem ne pernoctato.
Principium primitiarum frugum tui fundi in alem
lebona tui inferto.

Hædum in sanguine matris sue ne coquito.

Q. 3

DIALOGORVM SACRORVM
LIBER PRIMVS.
Catalogus.

A damus.	Fol. 1 Gedeon.
Cainus.	2 Iephtha.
Lotus.	2 Rutha.
Abrahamus.	5 Boozus.
Ephron.	5 Discalceatus.
Rebecca.	6 Samson.
Idumeus	7
Venator.	ibid LIBER II.
Iacobus profugus.	8
Laban.	9 Elis.
Iacobus redux.	10 Saulus.
Iosephus venditus.	11 Samuel.
Iosephus captivus.	12 Sortilegium.
Iosephus cenictor.	ibid Obedientia.
Iosephus agnitus.	13 Goliathos.
Moses expositus.	15 Ionathan.
Dumus.	ibid Nouilunium.
Vitulus.	18 Achimolechus.
Conquerentes.	ibid Doegus.
Calchus.	19 David latitans
Balaamus.	20 Abigail.
Transiordani.	21 Abisau.
Rachaba.	22 Phœbas.
Gabaonite.	23 Achis.
Iosua.	ibid Amalechita.
Iael.	24 Nabhan.
Gedeon Tritrans.	25 Thecuana.

Semeu

INDEX.

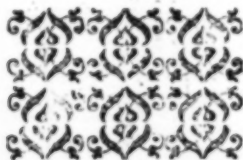
meis.	45	Indisba.	78
Ichitophel.	46	Olofernes.	79
Isolomus.	47	Virago.	81
Jerzeleus.	48	Susanna.	83
Iethsaba.	ibid	Chaldei.	84
Salomon.	49	Daniel.	ibid
Booamus.	ibid	Fornax.	85
Arephana.	50	Bal'asar.	87
Elias.	ibid	Haman.	89
Michaas.	53	Artaxerxes.	90
Sanamitis	54	Nehemias.	ibid
Naaman.	ibid	Veritas.	91
Hazael.	56		
Iehus.	ibid	LIBER. IIII.	
Ioas.	61		
Jonas.	ibid	Maria.	93
Rabfacer.	67	Baptista.	94
Ezechias.	68	Nathanael.	ibid
Jeremias.	69	Nichodemus.	ibid
Ananias.	70	Samaritana.	96
Sedechias.	71	Centurio.	97
		Piscatores.	ibid
		Simon.	ibid
		Iairus.	98
Tobias	ibid	Philippus.	ibid
Asmodans.	73	Panis.	99
Ragnet.	75	Praposteri.	100
Tobaus.	ibid	Chananea.	101
Raphael.	76	Fermentum.	ibid
Achior.	ibid	Claniger.	ibid
			Lu.

LIBER. III.

INDEX.

<i>Lunaticus.</i>	102 <i>Simon.</i>	11
<i>Lepidantes.</i>	103 <i>Lingua.</i>	11
<i>Cacurratus.</i>	104 <i>Claudius.</i>	11
<i>Renonalia.</i>	106 <i>Primates.</i>	11
<i>Thomas.</i>	107 <i>Gamaliel.</i>	11
<i>Lazarus.</i>	<i>ibid</i> <i>St pharus.</i>	11
<i>Repudium.</i>	108 <i>Cornelius.</i>	12
<i>Dines.</i>	<i>ibid</i> <i>Circumcisi.</i>	12
<i>Dines immiseri.</i>	109 <i>Rhode.</i>	12
<i>Filij Zebedai.</i>	110 <i>Philosophi.</i>	12
<i>Vinitores.</i>	<i>ibid</i> <i>Lysias.</i>	12
<i>Denarius.</i>	111 <i>Ananias.</i>	12
<i>Sadducaei.</i>	<i>ibid</i> <i>Nepos Pauli.</i>	12
<i>Petrus.</i>	112 <i>Tertullus.</i>	12
<i>Pilatus.</i>	114 <i>Festus.</i>	12
<i>Barrabas</i>	<i>ibid</i> <i>Index.</i>	129

FINIS.

Handwritten signature or scribble at the bottom of the page.

